

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANTROPOLOJİ (SOSYAL ANTROPOLOJİ)
ANABİLİM DALI

**KORUCULARDA KİMLİK, TEMSİLİYET VE
AİDİYET**

Doktora Tezi
Taner KAPLAN

Ankara-2022

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANTROPOLOJİ (SOSYAL ANTROPOLOJİ)
ANABİLİM DALI

**KORUCULARDA KİMLİK, TEMSİLİYET VE
AİDİYET**

Doktora Tezi

Taner KAPLAN

Prof. Dr. Meryem BULUT

Ankara-2022

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANTROPOLOJİ (SOSYAL ANTROPOLOJİ)
ANABİLİM DALI

**KORUCULARDA KİMLİK, TEMSİLİYET VE
AİDİYET**

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Meryem BULUT

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı Soyadı

İmzası

- 1- Prof.Dr.Meryem BULUT.....
- 2- Prof.Dr.Pınar KÖSEOĞLU.....
- 3- Prof.Dr.E.Feryal TURAN.....
- 4- Dr.Öğr.Üyesi Murat Ş.CEYHAN.....
- 5- Dr.Öğr.Üyesi M.Fuat LEVENDOĞLU.....

Tez Savunması Tarihi

16 Mart 2022

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Prof.Dr.Meryem BULUT danışmanlığında hazırladığım “Korucularda Kimlik, Temsiliyet ve Aidiyet (Ankara.2022)” adlı doktora tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 16/03/2022

Taner KAPLAN

ÖNSÖZ

Son yıllarda, ülkemizin güvenlik unsurlarının bir alt birimi olarak en tehlikeli bölgelerde ve görevlerde bulunmuş köy korucularıyla ilgili akademik alanda çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Mesleğim gereği zaman zaman temas etme olanağı bulduğum korucularla ilgili söz konusu çalışmalarda, konu genellikle güvenlik, politik veya hukuki boyutuyla değerlendirilmiştir. Bununla birlikte terör, üzerinde yaşadığımız toprakların her dönem ana gündem maddelerinden birisi olmuştur. Dolayısıyla çözüme yönelik, barışın ve istikrarın sağlanması adına önerilen modeller içinde de köy korucuları hep bir alt başlık olmuştur. Nitekim bu başlık hiçbir zaman antropolojik, sosyolojik ve psikolojik yönden yeterince incelenmemiştir. Toplum bilimcilerin temel görevlerinden birinin de toplumların temel insani değerleriyle ortaya konmasına yardımcı çalışmalar yapmak olduğunu düşünüyorum. Bu nedenlerle köy korucularını sosyal antropolojik açıdan tanımlamaya çalıştığım bu özgün çalışmanın bundan sonra yapılacak araştırmalara yardımcı olmasını; barış, huzur ve istikrar adına yapılacak çalışmalara farklı bir bakış açısı sunmasını ümit ediyorum.

Bir asker hassasiyeti ve ülke barışına katkı sağlama saikiyle çıktığım bu yolda, kıymetli danışman hocamın yönlendirmesiyle tezimin sorunsalını “köy korucusunun kimlik inşası, kimlik bileşenleri ve sosyokültürel yaşamının resmedilmesi”ne indirgemeyi uygun buldum. Tabii ki sosyal bilimlerde bir toplum, çok farklı açılardan, farklı parametrelerle ve değişik boyutlarda resmedilebilir. Köy korucuları da gerek nüfus gerekse yayıldıkları coğrafya ve buna bağlı olarak aldıkları farklı görevler itibarıyla geneli resmedilecek bir grup olmaktan uzaktır. Dolayısıyla bu çalışmada alan ve konu bakımından bazı kısıtlamalara gidilerek nitel değerlendirmelerle bir betimleme yapılmıştır.

Başta, yoğun akademik hayatının yanı sıra danışmanlığımı yürütme inceliği ve engin tecrübeleri ile konu seçiminden itibaren çalışmamın her aşamasında bana yol gösteren, sürekli destek olan Prof.Dr.Meryem BULUT hocama, tez izleme komiteleri süresince yapmış oldukları katkılarından dolayı Prof.Dr.Pınar KÖSEOĞLU ve Doç.Dr.Ceren Aksoy SUGİYAMA’ya; tez savunma jürisinde yapmış oldukları değerli katkıları nedeniyle Doç.Dr.Murat Şakir CEYHAN, Prof.Dr.Feryal TURAN ve Dr.Öğr.Üyesi M.Fuat LEVENDOĞLU’na teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Yüksek lisans ve doktora eğitimim boyunca büyük katkı ve desteklerini esirgemeyen Ankara Üniversitesi Sosyal Antropoloji Ana Bilim Dalının kıymetli eski ve mevcut bütün

kıymetli hocalarına, tüm çalışanlarına saygılarımı ve minnettarlıklarımı sunarım. Ayrıca, görüşmeyi kabul ederek çalışmanın ortaya çıkmasına katkı sağlayan köy korucularına, görev yerlerimde destek ve görüşlerini esirgemeyen mesai arkadaşlarıma ve son olarak beni sürekli destekleyen, cesaretlendiren fedakâr eşim Özlem ile çocuklarım Efe ve İdil'e çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	iii
1. GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN SORUNSAĞI VE KAPSAMI	13
1.1.1. Tezin Önemi ve Özgünlüğü	13
1.1.2. Tezin Amacı	15
1.1.3. Araştırma Sorusu	17
1.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	19
1.2.1. Veri Toplamada Kullanılan Teknikler	29
1.2.2. Araştırma Alanı	38
2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	41
2.1. KİMLİK SORUNSAĞI.....	42
2.1.1. Kimlik İnşası ve Bileşenleri	47
2.1.2. Kimlik İnşasında Ötekinin Önemi	52
2.2. SOSYAL KİMLİK KURAMI	54
2.2.1. Sosyal Kimlik İnşası	60
2.3. DEĞİŞİM	66
2.3.1. Kimlik-Kültür Bağlamında Değişim	71
2.4. KAVRAMLAR	79
2.4.1. Köy Korucusu	79
2.4.2. Birey	86
2.4.3. Aşiret	91
2.5. TARİHSEL SÜREÇTE KÖY KORUCULUĞU.....	101
2.5.1. Hamidiye Alaylarından Koruculuğa	101
2.5.2. Bekçilikten Silahlı Bir Güce Dönüşüm: Koruculuk	112
2.5.3. Koruculuk Sisteminin Yanında veya Karşısında Olmak	120
2.5.4. Bölgenin Toplumsal Yapısının Koruculuk ile İlişkisi	127

2.5.5. Bölgedeki Güvenlik İhtiyacı ile Koruculuk İlişkisi	129
2.5.6. Terör Örgütünün Stratejisi ile Koruculuk İlişkisi	131
2.6. KORUCULUK SEBEP DEĞİL SONUÇTUR.....	132
2.7. ÖRGÜTÜN STRATEJİSİNDEKİ DEĞİŞMELER VE BUNA MUKABİL KORUCULUĞUN ANALİZİ .	141
3. KORUCU KİMLİĞİ VE BİLEŞENLERİ	147
3.1. GÖRÜŞME YAPILAN KORUCULAR	147
3.2. KORUCULARA DAİR BİLGİLER	147
3.2.1. Korucuların Aile Durumları	147
3.2.2. Aile Yapısı ve İlişkileri	148
3.2.3. Korucularda Sosyal Etkinlik	149
3.2.4. Korucuların Teknoloji Kullanımı	150
3.3. KORUCULUĞUN SOSYO EKONOMİK BOYUTU	151
3.3. KORUCULARDA AŞİRETİN ETKİSİ	156
3.5. YAŞAYANLARIN ANILARINDA DÜNDEN BUGÜNE KORUCULUK	159
3.5.1. Sözlü Tarih	159
3.5.2. Sözlü Tarihsel Süreç	160
3.5.3. Korucu Aşiretleri Her Zaman Devlet Yanlısıydı	161
3.5.4. Koruculukla Birlikte Değişen Hayatlar	165
3.5.5. İlk Korucular ile Yeni Dönem Korucuların Farklılıkları	167
3.5.6. Koruculuğun Etkinliği	168
3.6. GÖREV MOTİVASYONUNDA KAN DAVASI VE İNTİKAMIN YERİ.....	170
3.6.1. Korucuların Çatışma Algısı	170
3.6.2. Kan Davası ve İntikam Duyguları	172
3.7. KORUCULARDA OTORİTE	174
3.7.1. Ailede Otorite	174
3.7.2. Görevde Otorite	174
3.7.3. Siyasi Otorite	175
3.8. KORUCULUK TOPRAK İLİŞKİSİ	176
3.9. KORUCU GÖZÜYLE KORUCULUK	178
3.10. KORUCU KİMLİĞİNİN İNŞASI VE KOLEKTİF BELLEĞİN BİLEŞENLERİ	182
3.11. KİMLİK VE TEMSİL OLARAK KORUCU MİLLİYETÇİLİĞİ.....	188

3.11.1. Korucularda Siyasi Milliyetçilik	188
3.11.2. Milliyetçilik Göstergeleri	190
3.11.3. Korucularda Milliyetçilik ve Dil	190
3.11.4. Dinsel Kimlik	193
3.12. POLİTİK YANSITMA	193
3.12.1. Kurumsal Hiyerarşi Değişiminin Etkileri	193
3.12.2. Korucuların Siyaset Algıları	195
3.13. TEMSİL VE KİMLİKTE SEMBOLLER	196
3.13.1. Kıyafette Semboller	197
3.13.2. Milliyetçilik Sembolleri	198
3.13.3. Sembol Olarak Müzik	199
3.14. KADIN KORUCULARDA KİMLİK.....	202
3.15. KIRGIZ KORUCULAR.....	205
3.16. KORUCULUĞUN YAYIN YOLUYLA TEMSİLİ: KORUCU DERGİSİ	213
3.16.1. Genel Tanıtım ve Yayın Politikası	213
3.16.2. Korucu Dergisi'nde Milliyetçilik Öğeleri	216
3.16.3. Aşiret Kimliğinin Görülmemesi	219
3.16.4. Dergide Etnik Kimlik	222
3.16.5. Dergide Kullanılan Görseller	225
3.16.6. Dinsel Kimlik ve Önemli Günler	227
3.16.7. Korucu Dergisinin Çıkışı ve İlk Dönemi	228
3.16.8. Korucu Dergisi “Çözüm Süreci” Dönemi	231
3.16.9. Korucu Dergisi “Çözüm Süreci” Sonrası	236
4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	242
5. EKLER.....	269
GÖRÜŞME FORMU	269
FOTOĞRAFLAR	277
6. ÖZET.....	287
7. ABSTRACT	288
8. KAYNAKÇA	289

1. GİRİŞ

Mao'nun 'kır gerillası' doktrini doğrultusunda kurulan terör örgütünün (Gürcan ve Ünal, 2018: 2) ilk eylemini gerçekleştirdiği 15 Ağustos 1984 Eruh ve Şemdinli saldırılarından itibaren etnik ayrılıkçı terörle mücadele ülke gündeminin üst sıralarında yer alan en önemli sorunlardan biri olmuştur. Yapılan anketlerde¹ zaman zaman terör; işsizlik, ekonomik problemler vb. konularla birlikte halkın sorun olarak gördüğü en önde gelen başlıklardandır. Kırk yıla yaklaşan etnik ayrılıkçı terör sorununun ülkemize sosyal, siyasal ve ekonomik anlamda büyük zararları olmuştur.² Terörün zararları konusunda farklılıkların oluşması zarar etkisinin ölçülmesindeki güçlüklerdendir. Çoğunlukla açıklananlar devlet bütçesinde yer alan ve genellikle konvansiyonel mücadelenin ölçülebilir ekonomik harcama kalemleridir. Oysaki terör eylemlerinin olağan olmayan, zamana bağlı kalmaksızın, öngörülemeyen olaylar olmasından kaynaklı can kayıpları başta olmak üzere birbirini tetikleyen ve etkisinin tespiti oldukça zor ikincil, dolaylı, maddi ve manevi zararları söz konusudur. Yaşanan doğrudan kayıplar bilinirken; yatırımlar, tüketici davranışları, bölgesel ekonomi, dış ticaret, sermaye yatırımları, turizm, menkul kıymet piyasası, millî gelir ve büyüme, tarım ve hayvancılık üzerine de terörün dolaylı negatif etkisi vardır (Alp, 2013: 4-19).

Terörizm çok yönlü ve karmaşık bir sosyal olgudur. Bu nedenle terör olgusunun içinde gerçekleştiği toplumun değer yargılarının, alışkanlıklarının, gelenek ve göreneklerinin incelenmesinin de dâhil edileceği çok boyutlu ve bütüncül bir yaklaşımla gözden geçirilmesi gerekmektedir. Türkiye, terörden kaynaklanan güvenlik problemlerini

¹ http://secimanketi.tv/anket/15-turkiyenin_en_onemli_sorunlari_hangileridir_, Sitede 2013 yılında yapılan ankete göre Terör % 32, Adalet sistemi % 22, İşsizlik %12 oranında sorun olarak görülmektedir.

² <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/terorizm-ve-terorizmle-mucadele/2013/11/20/7309/ayrilikci-pkk-terorunun-ekonomik-maliyeti>, Prof.Dr.Servet MUTLU'nun yapmış olduğu çalışmaya göre 2005 yılı itibarıyla terörün ülke ekonomisine vermiş olduğu zarar 54 Milyar Dolardır.

<https://www.trthaber.com/haber/turkiye/30-yilda-terorun-turkiyeye-maliyeti-239602.html> Doç.Dr.Umut TUTAN'a göre ise terörün ülkeye 30 yıllık maliyeti 1.2 Milyar Dolardır.

yıllardır sadece “teröristle mücadele” olarak askerî açıdan ele almış ve stratejisini bu eksen üzerine oturtmuştur. Uluslararası gelişmeler, iç dinamiklerin etkisi, terörün taktik ve teknik değişimlerinden dolayı farklı politikalar izlenmiş fakat teröristle mücadeleden, terörizmle mücadele politikalarına geçmeyi hedefleyen bütüncül bakış açısına ancak 2000’li yıllarda kısmen ulaşılmıştır.

Terörün etkinlik gösterdiği bölgelerde bir terörle mücadele tekniği olarak; yerel halktan destek alma ve bu sayede bölge hâkimiyetinin sağlanmasına, silahlı örgütün askerî anlamda marjinalize edilmesine sıkça rastlanmaktadır (Gürçan, 2014: 25). Aslında, yerel halkın devlet tarafından silahlandırılarak, birtakım özlük hakları karşılığında güvenliğinin sağlanması sürecinde kullanılması dünyanın farklı coğrafyalarında uygulanmış ve tarihi çok eskilere dayalı bir anlayıştır. Esasen “köy koruculuğu” sisteminin geçmişi de Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarına yani 1920’lere dayanmaktadır. Savaş dolayısıyla cephe gerisinde oluşan devlet otoritesinden yoksun bölgelerde bu boşluktan faydalanmak isteyen eşkıyalara, çetelere karşı köy halkını ve hasatla elde ettiği ürününü korumak adına kanunla benzer bir uygulama konulmuştur. Dünyada diğer devletlerin de farklı tehditlere karşı bölge halkını silahlandığı organizasyonların (Tüysüz, 2011: 2; Koç, 2011: 433) bir benzeri olan köy koruculuğu sisteminin; Kürt aşiretlerini kontrol altına almanın yanında Rus işgaline ve Ermeni ayaklanmalarına yönelik 1890’larda oluşturulan “Hamidiye Alayları”yla (Tapan, 2007: 18) benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Köy koruculuğu uygulaması neticesinde şu an için sayıları yaklaşık 75 bin olan silahlı bir korucu kitlesi karşımıza çıkmaktadır.³

³ Hatay Milletvekili Şefik ÇİRKİN’in soru önermesine 13.08.2013 tarihli, 23635644-610-4285 sayılı ve “Yazılı Soru Önergesi” konulu yazıyla cevap veren İçişleri Bakanı Muammer GÜLER geçici köy korucularının sayısını 15 Temmuz 2013 tarihi itibarıyla 48 232 ve gönüllü köy korucularının ise 18 686 olarak açıklamıştır. Güvenlik Korucuları Konfederasyonundan alınan son bilgilere göre yaklaşık 55 bin Güvenlik Korucusu, 20 bin Gönüllü Güvenlik Korucusu ile toplamda 75 bin korucu halen görev yapmaktadır.

Mayıs 2019 itibarıyla aileleriyle birlikte yaklaşık bir milyonluk nüfusa ulaşmış korucular; kimine göre “kendi ırkına ihanet eden, kaçakçılık yapan, ikili oynayan, terör bitince devletin başına bela olacak olan”⁴ şeklindeki ithamların yanında kimine göre de “vatanperver, bayrağına ve devletine bağlı, bu uğurda şehit olan”⁵ bir topluluk olarak görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından, 1984’te ilk terör eylemini müteakip 1990’lı yılların başına kadar ilk başta üç şehirde yaklaşık 800 köy korucusu gönüllü göreve başlatılmıştır. Fakat müteakip yıllarda koruculuk uygulaması geliştirilerek ücretli bir sisteme geçilmiştir. Başlarda kendi köylerini ve ailelerini korumak üzere başlatılan bu önlem daha sonra korucuların, bölgeye olan aşinalıklarından dolayı, askerle beraber ve hatta en önde operasyonlara katılmasıyla devam etmiştir. Tıptaki hekimlik hizmetleri gibi terörle mücadelenin de önem arz eden iki yönünü unutmamak gerekir: Birincisi terör eylemi gerçekleşmeden engellemeye yönelik çabalar, diğeri suç oluşuktan sonra cezalandırmaya yönelik yapılan operasyonel faaliyetlerdir. İlk başlarda sadece ikinci işlev göz önünde bulundurularak tekrar yapılandırılan koruculuk sisteminin geldiğimiz

⁴ <http://www.ihd.org.tr/Ocak-1990-mart-2009-doneminde-koy-koruculari-tarafindan-gerceklestirilen-insan-haklari-ihlallerine-iliskin-ozel-rapor/>- Ocak 1990 – Mart 2009 Döneminde Köy Korucuları Tarafından Gerçekleştirilen İnsan Hakları İhlallerine İlişkin Özel Rapor-<http://aa.com.tr/tr/politika/bdpden-koruculuk-kalksin-teklifi/255343->. BDP 80bin kişilik silahlı bir grubun (korucuların) bölgede bulunmasının sakıncalı ve gereksiz olacağı iddiasıyla kaldırılmasını teklif etmiştir.

⁵ <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/cumhurbaskani-erdogan-gecici-koy-koruculari-heyetini-kabul-etti-10636851> Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Bilindiği gibi Geçici köy koruculuğu sistemi 1985 yılından beri devam eden bir uygulamadır. Bu sistem bölge halkının terör örgütüne karşı devletin milletinin yanında yer almasının da ifadesi olması bakımından önemlidir. Bölücü terör örgütünün saldırılarına karşı kendi köylerini korumak, kendi can ve mal güvenliklerini sağlamak üzere organize edilen geçici köy korucularımız daha sonra bölgede güvenlik güçlerimizin en büyük yardımcısı konumuna gelmişlerdir. Terörle mücadele özellikle bugüne kadar bin 620 şehit veren geçici köy korucularımızın fedakârlıkları her türlü takdirin üstündedir. Halen 22 ilimizde 45 bin 880 geçici köy korucumuz görev yapıyor... Bugüne kadar ailesinin, köyünün, bölgesinin, ülkesinin korunmasında görev alan tüm geçici köy korucularımıza şükranlarımı sunuyorum. Şehitlerimize Cenabı Allah’tan rahmet yakınlarına başsağlığı diliyorum. Halen görevleri başında olan tüm geçici köy korucularımıza başarılar diliyor Allah yar ve yardımcıları olsun diyorum” ifadelerini kullandı.

<http://www.milliyet.com.tr/vali-kucuk-koy-koruculariyla-bulustu-sanliurfa-yerelhaber-887405/>- İl Jandarma Komutanı Albay Selman Kömürcü ise yaptığı konuşmada: “Korucuların ne kadar vatanperver olduklarını daha önce de görev yaptığım şark illerinden biliyorum. Birlikte şehitler verdik. Bu bizleri birbirimize daha da bağladı. Birbirimize olan bağlılığımız aynı şekilde devam edecek” dedi.

noktada her iki tedavi yöntemi için de faydalı olduğu düşünülmektedir. Güvenlik alanında sosyoekonomik bir tedbir olarak da değerlendirebileceğimiz koruculuğun diğer bir strateji olan teröre bulaşmış olanların toplumun geri kalanından ayrı tutulmasına da hizmet ettiği bir gerçektir.

Farklı kültürlerden insanların bir arada uyum içinde yaşaması, toplumdaki kişiler için en güzeli ve idealidir. Fakat çoğu zaman farklı kültürler hakkında bilgiler çok az ve yüzeyseldir. Bu yüzden birçok durumda insanlar ön yargıları ile yanlış kararlar verebilir, karşısındakiler hakkında haksız yargılamalar yapabilir. Bu tür bir yanlışla başlayan ötekileştirme, dışlama ve ileride görüleceği gibi hor görme çabaları ise çoğu zaman toplumda ayrışma ve çatışmaya dönüşür. Bu durum yer yer ülkemizde de ırk merkezci⁶ yaklaşımlar nedeniyle yaşanmaktadır. Buna karşılık esas ve doğru olan kültürlerin kendi çerçevesinde kurallarına uygun olarak tek başına değerlendirilmeye alınması, “kültürel görecelik (relativizm)” olmalıdır. Her kültür kendi içinde değerli ve özeldir. Kültürel görecelik, kültürlerin eşsiz olmalarından dolayı, kendine özgü değerleri ve standartları tarafından değerlendirilebilecekleri tezidir (Haviland, 2002, 88). Tarih boyunca ön yargı hep insanların önüne geçemediği duygularından birisi olmuştur. Ön yargıların bizlerin kafasında kalmaya devam etmesi hayattan alınan hazzı azalttığı gibi bir arada yaşama mutluluğunu da sekteye uğratmaktadır. Bu sorunun çözümü ise toplumda dayatma kültüründen vazgeçip bunun yerine o toplumun temel kabullerini hor görmeyen paylaşım kültürünün geliştirilmesi ve bunun da bütün toplum üyelerince temel değer olarak içselleştirilmesidir.

İnsan etrafındakilerle birlikte var olan “sosyal bir varlık” olması nedeniyle bulunduğu dinamik ortamın değişkenliğine ayak uydurmak zorundadır. Fikirler, ülkeler,

⁶ Irk merkezîyetçilik (Ethnocentrisim): kişinin kendi kültürünün her açıdan tüm kültürlerin daha üstün olduğuna inanması (Haviland, 2002, 87).

ideolojiler, toplumlar, teknoloji ve çevre kadar, insan da değişip temasta olduklarına göre farklılaşmaktadır. Günüümüzde sosyal politikalar da bilimsel araştırmalara dayalı olarak yapılmaktadır ve bilimsel bilgi birikimi refah toplumunun temelini teşkil etmektedir. Konusu insanı anlamak olan antropoloji bilimi de araştırma yöntemlerine verdiği değerle sosyal bilimlerdeki bu ihtiyaca cevap verebilecek bilimlerin başında gelmektedir. Otuz yılı aşkın süredir aileleriyle birlikte azımsanmayacak bir topluluk hâline gelen korucuların, sosyal ve kültürel özelliklerinin dünü, bugünü ve yarınıyla incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu araştırmanın, gerek iç (aynı etnik kökenli bir terör örgütü ile yine bölgede kalarak mücadelesi) gerekse dış (bu mücadelenin esaslarını devlet ve güvenlik parametreleri belirlemektedir) etkenlerle şekillenen koruculuk kültürünü ve bu kültürdeki değişimi ön yargısız olarak, daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı ve müteakiben yürütülebilecek benzer çalışmalara ışık tutacağı değerlendirilmektedir.

Köy korucularıyla ilgili merakım, meşleğim gereği Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde yapmış olduğum görevler sırasında kendilerine temas etmem neticesinde başlamış ve bu merakım yıllara sâri artmıştır. Önceleri bir hikâye tarzında gelen anlatılar daha sonra ete kemiğe büründükçe benim için daha da dikkate ve çalışılmaya değer bir konu hâline gelmiştir. Askerlik meşleğinin gereği olarak sürekli değişik askerî birlik, sistem ve farklı kesimlerle temas etsem de korucular uzunca bir süre dimağımda ilk uygulanmaya başladığı, adı üstünde köyünü koruyan bir bekçi figürü olarak kalmıştır. Bu figür; korucularla ilgili daha önce çalışmış, tecrübeli askerlerin anlatılarında operasyonlarda korucuların görev aldığını öğrenmem ve bizzat yukarıda bahsettiğim gibi şahsi temaslarımla kendilerini tanımaya başlayınca ortadan kalkmaya başlamıştır.

Fakat ilk etkilendiğim olayı askerî helikopter pilotu olan çok samimi bir arkadaşım anlatmıştır: *2000’li yılların ortalarında çatışmaların tekrar arttığı dönemde, Hakkâri*

kırsalında bir operasyonda kimsenin gidemeyeceği bir bölgeye korucu timi gitmiştir. Teröristlerin yoğun olduğu ve son derece hâkim oldukları bu bölgede beş şehitleri ve acil müdahale edilmesi gereken yedi de yaralıları bulunmaktadır. Esas ilgi çekici durum ise bundan sonra başlıyor; harekât merkezinde tüm askerî birimler ve komutanlar yardım etmek, bir an önce müdahale etmek için çareler arayıp destek planları yaparken telsizdeki korucu timinin lideri korucu başı: “Çok yoğun ateş altındayız, her yerimizi sardılar, gerekirse havanın iyice kararmasına kadar dayanıp, şehitlerimizi de alıp buradan sıyrılmaya çalışacağız.” Harekât merkezindekilerin “Tam olarak yeriniz neresi, belirgin bir işaret var mı? Destek göndereceğiz, helikopter gönderip sizi oradan alacağız!” şeklindeki sözlerine karşı telsizdeki ses “Kesinlikle kimseyi göndermeyin, mutlaka buraya gelen yolları da tutmuşlardır, onlara da zarar verirler, helikoptere de ateş açar maazallah düşürürler, daha fazla kimsenin canı yanmasın, biz bir yolunu bulmaya çalışacağız.” şeklinde herkesi duygulandıran ve endişeye sevk eden cümleleri söylemiştir.

Bu konuşma sadece korucuların fedakârlıklarını göstermiyor, zor şartlarda dahi bir komutanlık muhakemesi ile olabilecekleri tahayyül edebilme, karşı tarafın hareket tarzlarını ortaya koyarak tedbir getirme vb. kişisel taktik ve becerinin üstünde bir aklı ortaya koymaktadır. Üstelik o yıllarda, son dönemde başlayan askerî eğitimin hiçbiri koruculara verilmezken bu mukayeseleri yaparak büyük bir cesaret ve fedakârlık örneği sergilemişlerdir. Tabii ki; o bölgede doğup, büyüüp yetiştikleri için araziyi, iklimi, hava şartlarını ve özellikle bölgeleri, bir süreliğine geçici olarak bölgeye giden diğer güvenlik personelinden daha iyi bilmeleri, kendilerine büyük avantajlar sağlamaktadır. Uzun yıllar orada her türlü olaya doğal olarak açık şekilde maruz kalan korucular, bölgenin bir nevi yaşayan tarihi ve kurumsal hafızası durumuna geldikleri, kendilerini tanıyan askerî personelce malumdur. Bu yüzdendir ki gerek operasyonlarda gerekse çatışma

ortamlarında kritik yerlerde ve benzeri durumlarda yer almaları beraberinde büyük avantajlar sağlamaktadır.

2011 yılında korucuların haklarını daha aktif savunmak ve seslerini daha güçlü duyurmak için sivil toplum örgütlerini kullanmak, dergi çıkarmak, medyada daha fazla yer almak şeklinde farklı bakış açıları ile konulara yaklaşan üniversite mezunu bir dernek başkanı tanıdım. Nitekim kendisi, yurt genelinde dağınık ve hatta birbirlerine bazı konularda rakip olarak yaklaşan korucu oluşumlarını, derneklerini ikna ederek bir araya getiren ve önce federasyon daha sonra konfederasyon oluşumuna giden bugünkü organizasyona önyak olmuş kişilerden birisidir. Bir sohbetimizde;

“Dünya çok farklı bir yöne gidiyor; teknoloji, bilim gelişse de birey değerli bir varlık, insanın yerini hiçbir şey dolduramaz, biz bunu henüz anlamadık. Bizim oralarda insanın çok değeri yok, aileler kalabalık, bir evde 30-40 çocuk olabiliyor. Şimdilerde hatırladığım bir olay var, anneme sormuştum; bir gün bizimkiler yaylaya çıkarken kap kacak, bardak çanak her şeyi almışlardı da beni unutmuşlardı evde, sonradan geri gelip aldılar. Yani anlayacağın masanın üzerinde duran şu çay bardağı kadar değeri yok bizim oralarda çocukların.”

Bu hikâyeyi “Çözüm Süreci”⁷ olarak adlandırılan dönemde, “Bunlar (terör örgütü) sizin çok canınızı yaktı, sizden çok adam öldürdü, siz şimdi bunlara bir şey yapmayacak mısınız, gözünüzün önünde eylem yapıyorlar, geziniyorlar bunlara izin mi vereceksiniz?” diye kendisini tahrik ettiğini düşündüğü dönemin bir politikacısına da anlatmış: “Bizde adam da çok, çocuk da! adamdan çok ne var, üstelik değeri de yok!” demiştir. Kendisi benim için ilgi çeken bir profil, farklı bir değer oluşturmuştur. Bölge insanından farklı düşünebilen, özgürlükçü ve sorgulayıcıydı.

⁷ <http://www.milliyet.com.tr/pkk-nin-infaz-listesi-var-/gundem/detay/1820677/default.htm>

Yukarıda bahsi geçen korucu dernek başkanı daha organize ve örgütlü bir hak savunması için illerde, ilçelerde kendi yağında kavrulan ve sesini duyuramayan korucular için uzun uğraşlar vermiş, Köy Korucuları Konfederasyonunun kurulmasında önyak olarak büyük çaba harcamıştır. “Korucu Dergisi” çıkararak en azından yazılı olarak seslerini belli yerlere ulaştırmak, köy korucularının kendilerini görebileceği ve güven duyabileceği bir yayın ortaya çıkarmıştır. Konfederasyonun da ilk başlardaki tek geliri bu dergi olmuştur.

Genelkurmay Başkanlığı bünyesinde 2014 yılında yapılacak olan Şehitler Günü ve Gaziler Günü etkinliklerinde yurdun her köşesinden ailelerin davet edilerek Ankara’da anma etkinliklerine katılmaları teklifini yapmıştık. İlk kez yapılacak bu organizasyon kabul edilmiş ve bu organizasyonda ilk kez bir şehit korucu ailesinin de bulunması planlanmıştır. Bu şehit, duyduğumuzda bizi derinden etkileyen ve daha sonra olanları birinci tanıklarından dinlerken daha da sarsıldığım Şırnaklı Köy Korucusu Hasan Caner’dir.⁸ Hasan Caner Şırnak’ta eşi ve üç çocuğuyla yaşayan, bir oğlu şehir dışında okuyan köy korucusudur. “Çözüm Süreci” olarak adlandırılan çatışmaların kesildiği ve operasyonların yapılmadığı dönemde terör örgütünün kin duyduğu ve her ne olursa olsun öldüreceğini ilan ettiği, büyük çoğunluğu köy korucuları olan “İnfaz listesi”⁹nden bölgedeki herkesin haberi vardır. Hasan Caner’in ismi de bu listede geçmektedir. Korucular, bunu bildikleri için göreve gitmemekte fakat sürekli evlerinin önünde nöbet tutmaktadırlar. Hasan Caner çok yorulduğunda zaman zaman eşi Zeynep Caner de nöbet tuttuğunu bizlere söylemiştir. 10 Ocak 2014 tarihinde akşam 23.30 sularında, ısınmak için eve giren Hasan Caner¹⁰ dışardan gelen sesleri kontrol etmek için çıktığında eşi ve

⁸ <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/gundem/139712.aspx>

⁹ <https://www.milliyet.com.tr/gundem/pkk-nin-infaz-listesi-var-1820677>

Geçici Köy Korucuları Federasyonu Genel Koordinatörü Ata Altın, PKK’nın hazırladığı infaz listesinde adları yer alan korucuların bir bir öldürüldüğünü ve ölüm tehditleri aldıklarını anlattı

¹⁰ <https://www.haberturk.com/gundem/haber/911256-koy-korucusuna-silahli-saldiri#>

çocuklarının önünde onlarca merminin hedefi olarak hayatını kaybetmiştir. Teröristler sacdan çatıya taş atarak Hasan Caner'in dışarı çıkmasını sağlamışlardır. Bu olayda hayatını kaybeden Hasan Caner'in eşi Zeynep ve oğlu Nihat Caner'le 18 Mart 2014 tarihinde Ankara Genelkurmay Karargâhında davet ettiğimiz törende¹¹ karşılaştığımızda, gözlerinde hâlâ o dehşet gecesinin izlerini görebiliyorduk. Ürkek ve tedirgin hallerini hiç unutmuyorum. Ayrıca, sohbetimizde Zeynep Caner'in ailesi, çocukları için başta can güvenliği olmak üzere tedirginliklerinin devam ettiğini, bunun için çırpındıklarını anlayabilmişim. Daha önce bahsettiğim gibi köy korucularını diğer kolluk ve güvenlik kuvvetlerinden ayıran bir husus ortaya çıkıyor ki, köy koruculuğu sadece bir meslek veya kendi başına yapılan bir iş değildir. Korucular aileleri, akrabaları ve aşiretleri ile bu ortamı yaşıyor, mücadelenin içinde doğal olarak daimî kalıyorlar. Köy korucularının aileleriyle birlikte bu zor koşullarda yer almış olmaları beni bu çalışmaya yönelten sebeplerden biridir.

Korucular açısından sancılı geçen ve sistemin faydasının sorgulandığı hatta büyük bir sorun olarak görüldüğü "Çözüm Süreci" (2013-2015 yılları arası)" diye adlandırılan dönem sona ermiş ve şehirlerde yuvalanan teröristlerin temizlenmesi için birçok ilçede tüm güvenlik güçlerinin ortaklaşa düzenlediği, günler ve hatta aylar süren operasyonlar başlamıştı. Bu döneme Nusaybin ve Şırnak'ta şahitlik ettim. Sulh gelirse, şiddet dinerse oluşacak huzur ortamı karşısında en büyük problem olarak görülen¹² ve hakkında rehabilite programları sunulan korucular tekrar hatırlanmış ve bu operasyonlarda aktif olarak rol almışlardır. Nusaybin'de köy korucuları şehrin çevre emniyetinin alınması ve ele geçirilen yerlerin emniyete alınarak elde tutulması görevlerinde bulunuyorlardı. Bu

¹¹ <https://www.haberturk.com/gundem/haber/930882-gozyaslarini-tutamadilar/11>

¹² https://www.ntv.com.tr/turkiye/koruculuk-kalkacak-mi,S_G5dJUNIEqIM9sel8T-jA

Kurulduğu günden bu yana tartışmalara neden olan koruculuk sistemi, "Demokratik Açılım"la birlikte yeniden gündeme geldi. Birçok suça karışan 70 bin kişilik "korucu ordusu"nun akibetinin ne olacağı merak konusu.

dönemin sonunda çıkan çatışmalar neticesinde Nusaybin’de terör örgütünün çekilirken yakmaya çalıştığı ve kısmen yaktığı Misak-ı Millî Ortaokuluna¹³ gittiğimizde binayı koruyan sadece üç korucudan birisi karşıladı bizi, diğer ikisi namaz vakti olduğu için bulundukları katta kendilerine yaptıkları barınma yerlerinde (etrafı da gözetleyecek şekilde siper olarak hazırladıkları yerler) namaza durmuşlardı. Daha sonra yanımıza geldiler, teröristlerin çekilirken kolonya vb. maddeler dökerek yakmaya çalıştıkları sınıfları göstererek “*Bunlar Allah’tan da korkmuyorlar devlet malıdır bunlar ne istediniz buradan!*” şeklinde serzenişlerde bulundular. Sınıfları, öğretmenler odasını gezerken birinci dönem öğrenci karnelerini buldum yerlerde, notlarını inceledim, çok duygulandım, kendi çocuklarımı hatırladım. Karne günlerinde nasıl heyecanlandıklarını, bu çocuklar da aynı heyecanı yaşamışlardı muhakkak ama karnelerini alamamışlardı ve hatta okulları yakılmıştı. Orada görevli korucular değişik şehirlerden operasyon için gelmişlerdi, aylardır orada kendilerine emanet edilen binaları koruyor, hayatlarını bir şekilde sürdürüyorlardı.

Daha sonra Şırnak’a geçtik. Burada tanıştığım Korucu Federasyonu Başkanı’nın kardeşi Korucu Ahmet beni ısrarla köyüne davet etti. Şırnak’ta gece gündüz ateş ve patlama sesleri, genelde şehrin üstünde kasvetli bir hava ve zaman zaman sağanak yağmur vardı. Davet edildiğim Kumçatı köyüne gittiğimizde bizi 15-20 çocuk Türk bayrakları ile bizi karşılayarak tezahürat yaptı. Zaten Kumçatı köyünün hepsi akraba ve korucu köyü olarak biliniyor. Şimdi bir belde olan Kumçatı Şırnak-Cizre arasında Şırnak’a yaklaşık 20 km uzaklıktadır ve her gün araçla 25 dk. süren yol güvenlik güçleri tarafından mayın ve el yapımı patlayıcı ihtimaline karşı aranmaktadır. Buradaki sohbetimizde Korucu Ahmet yıllarca terörden nasıl mustarip olduklarını anlattı. Yıllar önce kendilerine destek

¹³ <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1212861-nusaybinde-teroristler-okulu-bu-hale-getirdi> Mardin Nusaybin’de teröristlerce üs gibi kullanıldıktan sonra ateşe verilen Misak-ı Mili Ortaokulu büyük oranda tahrip oldu.

vermedikleri için öz amcası da dâhil köyden birçok kişiyi örgütün dağa kaçırarak öldürdüğünü, cesetlerini dahi bulamadıklarını anlattı. Korucu Ahmet, bu yaşadıklarını ve geleceklerini daha sonra şöyle yorumladı:

“Tüm dünya bir araya gelse bizim gelmemiz mümkün değil, herkes bitirse bu işi biz yine de bu yolda mücadelemize devam edeceğiz, kan girmiş bir kere araya. Biz bu işi para için yapmıyoruz, devlet veya kimse bize para vermese de biz bu işi yaparız, köyümüzü, vatanımızı, bayrağımızı korumaya devam ederiz. Biz bu yolu seçip Türk bayrağının altında olmuşuz, bunu seçerek sadece devletin yanında olmadık, aynı zamanda çocuklarımızın, torunlarımızın da daldan dala savrulmasını, kararsız kalmasını önledik. Yolumuz belli gençlerimiz, çocuklarımız büyüdülerinde bu seçimle uğraşmayacaklar, bu yolda yürüyecekler. Diğer taraftan onlar (terör örgütü) da bizim çocuklarımıza yaşanamayacak, bu nedenle ikna etmeye çalışamayacaklar.”

Korucu Ahmet Bey’in bu sözleri bana çok anlamlı ve duygusal gelmişti. Birçok korucu buna benzer ifadeleri kullanmıştır.

Şırnak’ta il merkezinde kuzey tarafta Gazi Paşa Mahallesinde Tatarlar ailesine konuk olduk. Tüm şehir merkezinde çatışmalar sürerken şehirde yaşayanlar ya diğer şehirlerdeki akrabalarının yanına gitmiş ya da şehir dışında kurdukları geçici yerleşim alanlarında yaşarken Tatar ailesi evlerini terk etmemiş, çocuk ve eşleri dâhil orada kalarak evlerine, mahallelerine sahip çıkmayı, güvenlik güçlerine yardım etmeyi tercih etmişlerdi. Konuştuğumuz Korucubası Ali yaşananları şöyle değerlendiriyordu:

“Zamanında biz dedik, şehir merkezinde teröristler çörekleniyor diye ama kimseye dinletemedik. Bizim gibi aileler desteklenseydi biz onları bu şehre sokmazdık ve bugün bu çatışmalar da yaşanmazdı. Biz tek başımıza da kalsak Şırnak’ı teröre teslim etmeyeceğiz, bunu para için yapmıyoruz, hiç para vermeseler de biz yine vatanımızı, bayrağımızı koruruz.”

Evden ayrılırken çocukları Hasan, Hüseyin ve İskender fotoğraf çektmek istemişti. Gençlerle fotoğraf çektirirken karşı evlerden bize de ateş açılmış, açıkçası kendimden çok çocuklara bir şey olacak diye çok korkmuştum. İlk şoku atlattıktan sonra tekrar o sorular aklıma geldi: Bu insanlar nasıl oluyor da burayı terk etmiyor, tüm aile bunca tehlike ve zorluklara rağmen burada kalmayı nasıl ısrarla sürdürüyor?

Şırnak'taki operasyonlarda genel olarak şehrin etrafında konuşlanan köy korucuları ile sohbet etme imkânı da buldum. Köy korucuları genel olarak başlayan operasyonlardan memnun, hatta geç kalındığını savunmakla birlikte tekrar kendilerine görev verilmesinden ve operasyonda yer almaktan gurur duyuyorlardı. Bunun yanında konuştuğum bir grup korucu Beytüşşebap'tan Şırnak'a takviye olarak gelmişti ve birer aylık periyotlarla görev yapıyorlardı. Bir aylık görevleri biten ve köylerine dönmek isteyen bu grup, görevleri bitmesine rağmen dört gündür gidememişti. Göreve gelecekleri ve daha sonra köylerine dönecekleri araçları, minibüsleri kendileri kiralamak zorundaydılar. Köyleri kendi deyimleriyle “yarıdan fazlası Apocu” olduğu için bir milyar da verseler gelmeye cesaret edecek araç ve şoför bulamamışlardı, gelmek isteyenler tehdit ediliyordu ve can korkusundan gelmiyorlardı. Bu konuşmadan yaklaşık 3-4 gün sonra sabah plakaları çamurla kapatılmış minibüslerle şehirden ayrıldıklarını gördüm.

Korucularla görev gereği yaşadığım bu temaslar sonrasında bu topluluğun mutlaka çalışarak kayıt altına alınması gerektiği fikrine ulaştım. Bütün bunları dinleyen, gören, yaşayan bir kişi ve araştırmacı olarak korucuların kendilerine haksızlık ettiklerini, bazı davranışlarıyla da zarar görebileceklerini düşünüyorum. Kendilerini farklı bir silahlı unsur olarak görmeleri, bununla birlikte diğer güvenlik birimlerinin apolitik duruşlarının yanında kendilerinin son derece politik duruş sergilemelerini, haklarını savunma konusunda sürekliliğe zarar verecek bir davranış olarak değerlendiriyorum. Nitekim siyasi iktidarlar sürekli değişmektedir, iktidardaki siyasi partilerin de görüşleri zaman içinde değişebilir, örneği “Çözüm Süreci” diye adlandırılan dönemde görülmüştür. Bu

değişimler göz önüne alındığında korucuların iktidardaki siyasi erkten çok devlet erkinin kurumlarına göre davranmasının sürekliliğe katkı sağlayacağı kanaatindeyim. Tüm yaşadıklarına rağmen etnik kimliklerini şiddetle savunurken, yine etnik kökeni aynı olan silahlı terör örgütüne karşı herkesten daha büyük bir fedakârlıkla mücadele vermeleri beni konuya çeken başlıca sebeplerden birkaçıdır. Ayrıca zamanla daha organize olup belli talepleri dile getirme ve şikâyetle bulunma yetisi kazansalar da yaşadıkları şiddet ve siyaset ortamı bu kararlarında da hedefe giden bir yolu tam olarak belirleyemediklerini ve beklemediğim yakınlaşmaları yaşadıklarını gördüm. Kafamdaki bu soruları da yapacağım çalışmayla ortaya koymaya ve cevaplarını aramaya çalışacağım.

Tüm bu süreç boyunca mücadelenin içinde ailesiyle, akrabalarıyla bizzat bulunmuş ve azımsanmayacak bir kesim hâline gelmiş korucuların kendi pencerelerinden bakarak kendilerini nerede gördüklerinin ve gelişmeleri nasıl değerlendirdiklerinin kısacası korucu kimliğinin ortaya konması hem çözüme hem de kalıcı bir barışa katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak, aileleriyle birlikte yaklaşık bir milyon kişilik bir topluluk hâline gelen korucuların ve koruculuk olgusunun sosyokültürel yapısının bu zamana kadar akademik literatürde yeterince yer almadığı da görülmektedir.

1.1. Araştırmanın Sorunsalı ve Kapsamı

1.1.1. Tezin Önemi ve Özgünlüğü

Meclis görüşmelerinden ve verilen soru önergelerinden¹⁴ anlaşıldığı üzere korucular bölgede yaşayan ve zorlu yaşam koşullarında bulunan bir kesim olarak dikkati çekmektedir. Yapılan literatür araştırmasında da korucularla ilgili çalışmaların az

¹⁴24. Dönem 3.Yasama yılında 01 Mart-10 Temmuz 2013 tarihleri arasında “Köy Korucuları” ile ilgili toplam 35 yazılı soru önergesi verilmiştir.

olmasıyla birlikte son beş senede yapıldığı görülmüştür. Derinlemesine görüşme tekniğiyle korucu kimliğinin temsiliyet ve gruba aidiyetlerine dair kendileriyle yapılacak mülakatların değerlendirilmesi konu, metodoloji ve araştırma alanı olarak çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Özellikle zorunlu askerliğin uygulanmasına devam edilen ülkemizde bu bölgenin sorunu sadece bir kurumu, tabakayı, organizasyonu değil tüm toplumu ilgilendirmektedir. Başta da belirtildiği gibi can kayıpları ülkenin dört bir yanına dağılırken ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri yine ülke ve millet bütününe kapsamaktadır. Bununla birlikte zaman zaman korucu sisteminin sonlandırılması konusu gündeme gelmektedir¹⁵.

Aynı toplulukta farklı geleneklerin, farklı dillerin, farklı dinlerin yaşatılması, o topluluk içinde farklı kültürleri doğurabilir. Ancak, bu farklılıklar toplumdaki insanları birbirinden ayırmak için bir neden değildir. Böyle bir durumda, dil, tarih, gelenek bakımından birbirinden az veya çok bir farklılık taşıyan bu toplulukları huzurlu ve uyumlu bir biçimde bir arada yaşatmak başarı olacaktır. Bu farklılıklar ortak zenginlik ve ortak değerler olarak kabullenilirse, yaşanan toplumda daha mutlu, huzurlu ve refah içinde bir hayat sürdürülebilir.

Güvenlik önlemlerini artırmak için yine aynı kökenden gelen ve terörle mücadelede alınan önlemlerden biri olarak kurulan köy koruculuğu sistemi zaman zaman işe yaramış zaman zaman etkisiz görülmüştür ama 2013-2015 arasında yaşanan “Çözüm Süreci”nde koruculuk sisteminin tedbir alınmazsa yeni problem sahası olacağına olan inanç ağırlıklı olarak devam etmiştir. Türkiye’nin bir gerçeği olarak koruculuk olgusunun bir

¹⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/politika/chpnin-secim-bildirgesine-guvenlik-korucularindan-tepki/1157723>

Anadolu Güvenlik Korucuları ve Şehit Aileleri Konfederasyonu Genel Başkanı Sözen, "Koruculuğun kaldırılmasını isteyen terör sempatizanları bu söylemlerini CHP'nin beyannamesine koydurarak bunları CHP'ye söyletmişlerdir." dedi. 26.05.2018

fotoğrafının çekilmesi ve koruculuk olgusunun yine korucuların bakış açısıyla ortaya konulmasına ihtiyaç vardır.

Çalışmayla ortaya çıkacak olan durum saptaması, aynı dil ve etnik kökündeki başka grupların benzer durumlarına ışık tutacaktır.

Bölgede çalışan ve birlikte görev yapan kısmen tecrübeli bir kişi olarak korucularla ilgili kamuoyunda yer alan olumlu ve olumsuz algıları teyit eden veya çürüten alan öngörülerim olmakla birlikte söz konusu algıların çalışmayla daha net ortaya çıkarılabileceğine inanıyorum.

1.1.2. Tezin Amacı

Toplumsal barış ve huzur ortamının tesisi ve beraber yaşama sürecine adaptasyonu sağlayacak çalışmaları yapmak sosyologların ve antropologların görevleridir ve yapabilecekleri en önemli hizmetlerin başında gelmektedir. Bu çalışmayla gelecekte yapılacak olan söz konusu uygulamalı alan araştırmalarına köy korucusu temsiliyle yardımcı olacağını düşündüğüm bir tanımlama yapmak da amaçlarımız arasındadır.

Zamanla her şey değişir, bu sancılı değişim veya dönüşümün vuku bulduğu toplumsal veya kültürel ortamın etkisi her toplumda veya bireyde aynı olmayabilir. Süreç tamamlandığında veya belirginleştğinde toplumsal, bireysel farklılıklar, zıtlasmalar ve hatta çatışmalar olabilir.

Her ne kadar teknolojik gelişmeler, yeni icatlar ve ilerlemeler çağımızda toplumsal dönüşümlerin ve sosyal değişimlerin önemli bir kaynağı olsa da kültür temelli belirleyici unsurlar toplum aracılığıyla bazen devreye girerek süreçleri denetler, yönlendirir, bazen de reddeder.

Bu değişim ve dönüşümlerin yansımalarından biri de kimliğin ve kültürel hayatın politize olma durumudur (Levendoglu, 2019: 6). Ülkemizde politik duruşun en öne çıkan figürlerde dahi son derece hareketli ve geçişken olduğu görülürken bireysel veya toplumsal kimliklerin politik değişkenliği veya belirginleşmesi de çok yadırganacak bir durum değildir.

İnançsal, ekonomik, etnik, kültürel ve sosyal alanlardaki farklılıklar ve bunlara karşılık gelen politik duruş açısından ülkemizde yeteri kadar çeşitlilik var. Bu alanlardaki değişiklikler ve toplum üzerindeki etkileri de açık ve anlaşılır derecededir. Dolayısıyla ekonomik, sosyal, kültürel ve inanç gibi faaliyet alanlarındaki dönüşümlerde siyasal göstergelere baktığımızda bireysel ve toplumsal hayatın ne kadar politize olduğunu rahatlıkla görebiliriz. Politik veya siyasal olarak nitelendirebileceğimiz eylem, düşünce, üretim, sembol ve mesajlarla her zaman karşılaşabiliriz. Bunları sosyal yaşamın, özellikle yukarıda da ifade ettiğim gibi ülkemizde son derece etkin ve belirgin olan politik yaşamın doğası olarak değerlendirebiliriz. Bu durumun sosyal, kültürel yaşamın özellikle de incelediğimiz korucular grubunun politik bir kimlik, belirgin bir siyasal duruş sahibi olması, bunu yansıtmaması veya bilinçli göstermesi, kısacası politize olması bir sorun mudur? Bu sorunun cevabı bu çalışmanın konusu değildir, sorun olarak irdelenmemiş sadece bir kimlik bileşeni olarak ortaya konmuştur. Belki burada elde edilecek neticeler üzerine terör sorununun çözülmesi, korucuların başka alanlarda değerlendirilmesi gibi konular üzerine yapılacak çalışmalara veya çözümlere bir nebze kaynak olabilecektir. Bundan dolayı korucuların varsa politik duruşlarının yani siyasi kimliğinin ortaya çıkarılması çalışmamın temel sorularından birisi olacaktır.

Bilindiği gibi sosyal bir yapı olan kimliğin tek bir ham maddesinin olduğunu söylemek mümkün değil; her kişinin kimliği, nüfus cüzdanında görünenle kesinlikle sınırlı olmayan birçok unsurdan oluşur. İnsanların birden fazla aidiyetleri olduğu kabul

gören bir gerçekliktir, genel olarak bunlardan birinin ön plana çıktığı düşünülse de kişi aslında bunların toplamı, sentezi, kompozisyonudur. Soruna, hasma veya ortama göre belli bir kimlik ögesinin öne çıktığı görülse de belli bir hiyerarşinin genel değişmez olduğu belirgindir.

Korucuların kendi kimliklerini nasıl tanımladıkları sorusu daha da belirginleşmeye başlamıştır. Bu nedenle çalışmada korucuların kültürel farklılaşması, kimliklenme süreci bu ön yargılardan kurtularak, dışardan ve içerden bakışı dengelenerek, daha çok içeriden bakışla kendilerini anlatmalarını ve nasıl tanımladıklarının ortaya çıkmasını sağlamak amaçlanmıştır.

Korucuların isteseler de etnik kimliklerinden kaçamayacakları bir ortamda acaba egemen kimliğe adapte mi olduğu yoksa egemen kültüre çapalanamadığı için kendine bir alt kimlik mi yarattığı çalışmamızın ortaya koymaya çalışacağı amaçlardan birisidir.

Araştırmanın konusuna yönelik olan sorunsal, öncelikle sosyal sorumluluk bilinci ve bir bilimsel merakla ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yaklaşık 40 yıldır bölgenin gerçeği olan; ailesiyle, aşiretiyle, büyüğüyle, küçüğüyle bu çatışma ortamında hayatını sürdüren korucuların sosyal ve kültürel yaşamlarının kendi anlatımlarıyla ortaya çıkarılması, bu bireylerin kendilerini konumlandıkları düzlemlerin her yönüyle açığa çıkarılması hedeflenmiştir.

1.1.3. Araştırma Sorusu

Çalışmanın maksadına uygun ve tezin kuramsal çerçevesi kapsamında konunun ifade edilmesi için birtakım araştırma sorularına ihtiyacımız vardır. Çalışmamızda, literatür araştırması ve korucularla yapılan görüşmeler neticesinde kendi değerlendirmeleri, algılarına yönelik bir durum saptaması yapılmıştır. Kısaca bir kimlik

tanımlaması yapılan çalışmada bazı soruların cevapları aranmıştır. Temel sorumuz; “Korucular kimdir, kendilerini nasıl tanımlamakta ve nereye konumlandırırmaktadırlar? Bu noktada bir kimlik oluşmuş mudur?”

Dışarıdan bakıldığında koruculuk bir meslek grubu, sosyal statü gibi görünse de kendileri ile temas edildiğinde koruculuğun meslek kalıbını aştığı, günlük ve sosyal yaşamda etkin olan önemli bir temsil hâline geldiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla devlet eliyle başlatılan ve istihdam sağlanmasına yönelik oluşturulan bir meslek grubunun diğer mesleklerden farklı bir kimlik geliştirdiği gözlemlenmektedir. Ana sorunsalımız; kimlik inşasının bileşenlerine ulaşmak üzere sosyal kimlik, sınıflandırma, iç grup kayırmacılığı ve nihayetinde kimliğin temsiliyeti, sembolleri, aidiyet hissiyatı, milliyetçilik öğeleri ve farklılaşma cevapları aranan alt sorular olarak belirlenmiştir.

Korucuların kimlik sorunsalının yaşantılarındaki yeri ve belirleyiciliği, meraklarım arasında en ön sıradadır. İlk temaslarımda koruculuk mesleğinin bir statüden öte kendileri için önemli bir kimlik bileşeni olduğunu düşündüm. Dolayısıyla kimlik sorununun korucularda nerede durduğunu veya böyle bir sorunlarının olup olmadığını merak ettim.

Bireysel davranışlarda önemli bir etken olan kimlik faktörü bu özelliğinden dolayı sosyal psikoloji, sosyal antropoloji, siyaset bilimi ve sosyoloji gibi birçok toplum biliminde farklı boyutlarıyla ele alınan bir kavram hâline gelmiştir. Kimliğin bir sosyal inşa süreci sonunda oluştuğu kabul edilmekle birlikte söz konusu süreçte coğrafyanın, kolektif belleğin, günlük pratiklerin, ritüellerin, geleneklerin ne şekilde ve nasıl kimliğe etki ettiği araştırılan sorular arasında yer almaktadır. Çalışmamda korucu kimliğinin inşasında bu etkenlerin nasıl ve nerede, ne oranda etkin olduğunu belirlemeye çalıştım, bunun için literatür taramasının yanında korucuları temsil eden sivil toplum örgütleri ile görüşerek yayınlarını da inceleme gereği duydum.

Bu sorulara cevap verebilmek için çalışmanın ilk bölümünde kimlik sorunsalı, inşa süreci ve kavramsal boyutunu ayrı başlıklar altında ele alarak açıkladım. Ayrıca müteakip bölümlerin daha iyi bir şekilde bağlama oturtulabilmesi için koruculuğun temel karakteristikleri, 1984 yılından bu yana süreç içinde evrimi, dayandığı yasal mevzuat, arka plan bilgisi olarak verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Mayıs 2019- Aralık 2020 tarihleri arasında korucularla yapılan mülakatlardan elde edilen bulgular paylaşılmıştır. Bu bölümde esas soruya cevap arayarak korucuların kimlik ve temsil bileşenlerini, kendilerini hangi parametrelerle nerede konumlandıklarını ortaya koymaya çalıştım. Bununla birlikte korucu kimliğinin yazılı temsili olarak değerlendirdiğim Korucu Dergisi'ni içerik analizi yöntemi ile irdeledim. Söz konusu dergi 2010'lu yıllarda örgütlü faaliyetlerini yoğunlaştıran dernek, federasyon ve konfederasyon oluşumlarına gitmiştir. Yetkililerine ulaşmaya çalışarak kimlik ve temsil noktasında organizasyonun üst yapısının da düşüncelerini ortaya çıkarmak üzere teşebbüste bulundum fakat kendilerinden gerekli desteği ve geri dönüşleri alamadığımdan bu noktada sadece dergi incelemesini yapabildim.

1.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın ilk safhasında daha önce korucularla ilgili yapılan açıklamalar, tezler ve özlük hakları gibi kararların incelenmesi maksadıyla bağlam değerlendirmesi niteliğinde arşiv ve literatür araştırması yapılarak mevcut algı ve kanaatler ortaya çıkarılmıştır. Bir güvenlik organizasyonu olarak tasarlanan ve uygulamaya konan sistemin kimlik oluşumuna etkileri, organizasyonun yapısı ve bu yapı içinde koruculuğun işlevi analiz edilen konular arasındadır. Sosyal bilimci konuya empatik bir anlayış takınarak ön yargılardan uzak ve eleştirel yaklaşmalı, emik bir vizyonla içerden bakışı

yakalamaya çalışmalıdır. Ben de çalışmamda mümkün olduğunca bu prensiplere riayet ederek araştırmalarımı yürüttüm.

İnsan davranışlarını çeşitli yönleriyle ele alarak anlamaya çalışmak, sosyal bilimlerin en önemli görevlerinden birisidir. Üzerinde derinlemesine bakışla çalışılacak olguya veya kitleye göre araştırma sürecinde evrimleşmeye olanak veren nitel araştırma yöntemi son yıllarda sosyal bilimcilerin daha çok tercih ettiği bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitel araştırmanın en önemli safhası, aslında neyin araştırılmak istendiğinin ortaya konmasını sağlayacak olan hangi soruların sorulacağı ve bu sorulara aranacak cevapların niteliğinin belirlendiği bölümdür. Araştırmanın amacı anlamak ve gerçekliği tanımlamak olduğundan “niçin?” den çok “ne?” ve “nasıl?” sorularına odaklanır.

Nitel veri nicel olarak derlenemeyen ve süreçlerin, olguların, davranışların, niyetlerin, isteklerin, fikirlerin ve kanaatlerin ayrıntılı bir şekilde aktarıldığı sayılamayan veridir. Nitel veriyi üç ayrı grupta toplayabiliriz: Araştırmanın yapıldığı sosyal, kültürel, demografik, psikolojik ve fiziksel özelliklerden oluşan çevresel veriler; karşılaşılan olaylar, ilişkiler, pratiklerin etkilerine ilişkin süreçle ilgili veriler; algılara ilişkin grubun düşüncelerini yansıtan algılara ilişkin veriler (Kümbetoğlu, 2005: 43).

Nitel araştırma nicel, istatistiki veri ve sayılarla incelenemeyen, deneyler yapılarak ölçülemeyen manalar ve değerleri yorumlamaya çalışır (Denzin ve Lincoln, 2005: 10), amaç büyük iddialarla, pozitivist yaklaşımlarla ortaya değişmez genellemeler koymak değildir, var olanı insanların nasıl algıladıklarını, anlamlandırdıklarını, ilgili hissiyatlarını gün yüzüne çıkarmaktır (Sugiyama, 2012: 11). Belirtildiği gibi sayılar veya nicel ölçümlerde; istatistik ve pozitif bilim kaygısından daha çok toplum yapısını ve kültür sürecini ortaya koymak için eleştirel, yorumsamacı ve etnografik bütünlükte bir yöntem uygulamak ve diğer yöntemlerle beraber kullanabilme imkânı ön plana çıkmaktadır (Kümbetoğlu, 2005: 33). Teknik anlamda toplumların, olayların doğal akışında

incelendiği, gözlemlendiği, görüşmelerin yapıldığı ve sonuçta gerçekçi, bütüncül bir yaklaşımla ele alındığı, nitel bir süreç izlenen araştırmayı nitel araştırma olarak adlandırabiliriz (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 39). Nitel araştırma, konuyu disiplinler arası sentezleyerek, bütüncül bir bakışla yorumlayıcı ve eleştirel bir yaklaşımla inceleyen yöntemdir, olgu veya olaylar kendi içinde değerlendirilirken öte taraftan bireylerin onlara yükledikleri anlamlar da yorumlanır (Kümbetoğlu, 2005: 35). Nitel araştırmalarda, araştırmacı üzerinde çalıştığı konuyu mümkün olduğunca doğal ortamında veya ortamına yakın koşullarda, bağlamından koparmadan, içinde yeşerdiği değerler kümesinden ayırmadan ve buranın dilini kullanarak anlatmaya; zaman-mekân parametrelerini aynı tutmaya çalışır (Neuman, 2012: 302). Olayların kendi ortamı ve zamanında incelenmesi, tarihsel süreci de içine katarak ele alınması özellikle olgubilim (fenomenoloji), sosyokültürel çalışmalar açısından nitel araştırmayı tercih sebebi yapmaktadır, olgular bu yöntemle daha anlaşılır kılınabilmektedir.

Nitel araştırma neticesinde özellikle toplumların sosyokültürel yapısı ile ilgili genel geçer bulgulara; her durumda, her yerde ve zamanda geçerli olan genellemelere ulaşmak oldukça güçtür. Sosyal olayların doğası gereği söz konusu yaşam kendi doğal mecrasında gerçekleşmektedir. Bulgular kendi zaman ve mekân bağlamından kopararak değerlendirilemez; belirli bir mekânda, zamanda yaşanan olaylar sürekli değişim içinde olup durağan değildir. Diğer yandan tüm sosyokültürel çalışmalarda olduğu gibi nitel araştırmalarda da araştırma evreninin tamamına veya tamamını temsil edecek örneklem evrenine ulaşmak her durumda mümkün olamayacağı için istatistiksel anlamda genelleme yapılması da çok doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Nitel araştırmalar konunun derinlemesine keşfini amaçladığından olayların anlaşılmasına katkı sağlamaktadır, ulaşılan bulgular araştırmacılara tecrübe ve farklı vizyon kazandırmaktadır (Karataş, 2017: 70).

Sosyal bir varlık olan insan için toplumsal yaşam, bir arada olma durumu kaçınılmazdır. Toplumsal yaşamın kuralları, ananeleri, tarzları insanların sadece fiziksel varlık ve idamelerini düzenlemez aynı zamanda ruhlarına da hitap eder. Her şehrin, köyün, toprağın, bölgenin bir ruhu vardır demez miyiz? Söz konusu ortak değerler o şehrin, o toprağın dolayısıyla orayı yaşayan topluluğun kültürünün en önemli bileşenlerinden biridir. Bu kültür içinde yaşayanlar onu yaşadıkça zarar görmekten öte zevk almaya ve dolayısıyla sahiplenerek içselleştirmeye başlarlar. Bu sosyal ve toplumsal hayatlar insanlar için ne kadar önemli ise bu hayatların bütün yönleriyle tespit edilmesi, resmedilmesi ve kayıt altına alınması da bir o kadar önemlidir. Dolayısıyla araştırmacıların, sosyal bilimcilerin, gezginlerin ilgilerine veya kendi alanlarına göre yapmış olduğu çalışmalar, doğru ve gerçek tespitler, toplumsal yaşamın sağlıklı idamesi ve insanların huzur içinde yaşamı için de gereklidir. Özellikle insanların ilişkilerinin tarihsel ve güncel süreçlerinden yola çıkarak bireysel ve toplumsal üretimlerini de kapsayan sosyokültürel etkinliklerin tespiti, analizi, karşılaştırılması ve değerlendirilmesi sosyal antropolojinin önemli ve değerli çalışmalarıdır. Çalışmaların en kıymetli ve doğru verileri bizim de uyguladığımız alandan birinci elden bilgilerin toplanması yani etnografi yöntemi ile elde edilmektedir.

Yapılan çalışma bir topluluk olarak nitelendirebileceğimiz köy korucularının sosyokültürel yaşamının durum saptaması, betimlemedir. Derinlemesine görüşme ve az da olsa katılımlı gözlemlerle korucuların günlük yaşamları, ilişkileri, algıları kısacası fotoğraf kesitleri birleştirilerek onlar hakkında anlamlı, mümkün olduğunca ayrıntılı ve bütüncül bir resim ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Arşiv ve literatür araştırması ışığında hazırlanan rehber görüşme formuyla, köy korucularıyla yapılan görüşmelerle, yorumlayıcı yaklaşımla olaylara korucu penceresinden bakmaya çalışılmış bir başka deyişle mülakat tekniği kullanılmıştır.

Kılavuz ve kaynak kişi, konunun hassasiyeti nedeniyle hedeflenmiş, gerekli bağlantılar kurulmuştur.

Çalışmada Sosyal Antropolojinin temel yöntemi olan alan araştırması yöntemi uygulanmakla beraber detaylı bir literatür taramasına da başvurulmuştur.

Zamansal açıdan tek bir noktada mevcut korucu olgusu ele alındığından kesitsel bir araştırmadır. Orta düzeyde bir süreç ve yapılanmadan bahsedildiği için inceleme düzeyi mezo düzeyde ve inceleme yönü bakımından ise tümevarımcıdır.

Antropoloji disiplininde alan araştırması uygulamasında “araştırılan kültüre, topluma dâhil olmadan gözlem yapmak mı, yoksa dâhil olarak, katılarak gözlem yapmak mı?” daha başarılı ve doğru veri sağlar tartışması geçmişten günümüze devam ederken, çalışmamızda korucu mesleğine dâhil olarak yani bir korucu görevini icra ederek katılımlı gözlem yapılamayacağı için bizzat işi icra eden koruculardan derinlemesine görüşme ve içeriden bakışla bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır.

Geleneksel olarak yapılandırılmış veya yarı yapılandırılmış, gözlemlerin de katıldığı derinlemesine görüşmeler, sadece gözlemler, odak grup çalışması ile yazılı veya görsel içerik analizi gibi teknikleri kapsayan nitel çalışmalar araştırdıkları olguya veya sonuca göre değişiklik gösterebilmektedir. Örnek olarak, belirli bir zamanda ve bölgedeki bir alt grup kültürünü açıklamak amacındaki çalışmalarda bir teoriye dayanmadan, tümevarımsal şekilde doğrudan etnografya yöntemler ile sahadan bilgi toplanılması yoluna gidilirken, kişiler arasındaki iletişimde sembollerin manaları, kullanılan dil ve iletişim biçimleri sembolik etkileşim kuramının varsayımları doğrultusunda bir diskur analizi olarak incelenebilmektedir. Ayrıca nitel araştırmalarda araştırma konusunun bütüncül ve kapsayıcı bir şekilde çalışılabilmesi adına bir tek disiplini esas alan araştırma

dizaynlarına karşı birden fazla disiplini dikkate alan, eklektik¹⁶ ve disiplinler arası araştırma dizaynları tercih edilmektedir (Karataş, 2017: 68-70).

Nitel araştırma dizaynı ile çalışan bir araştırmacı temelde dört konuyu dikkate alır. Öncelikle araştırmacı içerik kadar (ne çalışılacağı) kuramsal ve teorik çerçeve ile araştırma dizaynını esas alan yapısal çerçeveye (nasıl çalışılacağı) de özen göstermelidir. İkinci olarak araştırmacı çalıştığı analiz düzeyinde ve elindeki analiz nesnesi ışığında araştırma sorusuna tam cevap verebilecek bütüncül, eklektik, sistematik, tekrar edilebilir, iç ve dış tutarlılığı yüksek ve gerektiğinde esneyebilecek bir araştırma stratejisi geliştirilmelidir. Diğer önemli bir husus da yapılan araştırmanın elindeki teorik ve kavramsal çerçeveyi test edebileceği bir saha araştırması ile veri toplama, eleme ve analizi eksiksiz yapmasıdır. Son olarak da araştırmacının bulgularını okuyucunun anlayabileceği tutarlı ve anlamlı bir akademik metne dönüştürebilmesidir.

Önce araştırma konusu ile ilgili daha önce yayımlanmış literatürün bir taraması yapılarak, uygulamada yaşanan sorunların, literatürün zayıf yanlarının ve boşlukların neler olduğu tespit edilir. Araştırmacı müteakiben kendi tecrübesi, gözlemlerini de dikkate alarak bir araştırma sorusu veya konusu tespit edip bu soru ışığında araştırmasını tasarlamaya başlar. Araştırma sorunu belirlenirken temel kriterler, sorunun özgünlüğü ve önemi, başkaları tarafından da yapılabilir olmasıdır (Karataş, 2017: 70-71).

Araştırma sorusu merak edilen, çalışılacak konunun soru cümlesine çevrilmiş hâlidir. Kabaca çizilen kuramsal çerçeve ışığında ulaşılan bilgilerden hareketle araştırma

¹⁶Eclecticism, (Yunanca “eklektikos” kelimesinden, “selective”), felsefe ve teolojide, her doktrin için tüm ana sistemi benimsemeden farklı düşünce sistemlerinden seçilen öğretilerin ayrı bir sistem içinde birleştirilmesi pratiği. Aralarındaki çelişkileri çözümlemekten bıraktığı için, senkretizmden (sistemleri uzlaştırma ya da birleştirme girişimi) farklıdır. Soyut düşünce alanında, eklektizm, her sistemin çeşitli doktrinlerinin ayrılmaz parçaları ile bir bütün olduğu varsayıldığında, farklı sistemlerden gelen doktrinlerin keyfi olarak yan yana konmasının temel bir tutarsızlık riski taşıdığı itirazına açıktır.

WRITTEN BY: The Editors of Encyclopaedia Britannica <https://www.britannica.com/topic/eclecticism>

sorusu belirlenir, öte yandan belirlenen araştırma sorusuyla da kuramsal çerçeve sınırları tamamen oluşturulur. Bu sebeptendir ki literatür taraması ve araştırma sorularının tespit edilmesi birbirleriyle etkileşim içinde paralel ilerleyen süreçlerdir.

Araştırma sorusunun saptanmasını müteakip çalışmanın planlanması, dizayn edilmesi ve kavramsal çerçevenin ilerletilmesi safhası başlar. Amaç belirlenen soruya en uygun yanıtları bulmaktır. Araştırma dizaynı ve teorik ya da kuramsal çerçevenin belirlenmesi, sorunla ilgili kıstasların ortaya konmasında, edinilen veri öbeklerinin birbirleriyle bağlantılarının görülmesinde ve analiz edilerek anlamlı hâle getirilmesi noktasında faydalanılacak analiz kriterlerinin seçiminde etkin rol oynamaktadır.

Üzerinde çalışılacak alana dair ön bilgi elde edilmesi ve alanın mümkünse yakından tanınması nitel araştırma için önemli noktalardan birisidir çünkü araştırmada belirlenen konuyla ilgili bilgilerin aracısız birinci kaynaktan toplanması gerekmektedir. Örneklemin boyutu nitel araştırmalarda, araştırmacının elde ettiği kaynakların kısıtlılığına ve araştırma sorusunun özelliğine göre tespit edilmelidir.

Nitel araştırmaların büyük çoğunluğunda araştırmacının kendisi şahsen alana inen, toplum ve kişilerle direkt temasa geçen ve süregelen olayları bizzat yaşayarak deneyimleyen kişidir. Bu nedenle araştırmanın en kritik aşaması olan veri toplama aşamasında elde edilen veri ve bulguların araştırmacının ön yargıları ile kirlenmemesi ve objektif süreçlerle verilerin toplanması ve verilerin sürekli kontrolü önem kazanmaktadır. Eğer araştırmacı veri toplama aşamasında katılımcı bir rol oynuyorsa, kendisinin topladığı veriler üzerinde etkisi varsa bu konu şeffaf olarak açıklanmalıdır.

Alan araştırması süreci neticesinde elde edilen veriler ve bulgular hem betimsel hem de içerik analizi teknikleri ile daha anlamlı bilgiler hâline getirilir. Derinlemesine bir incelemeye gerek duyulmayan veriler betimsel analiz yapılarak ele alınırken daha içine girilmesi, derinlemesine bakılması gereken verilerse içerik analizine tabi tutulur. Bu

şekilde elde edilen verilerin anlaşılmasını sağlayacak temalara ve kavramlara ulaşılabilmesi mümkün olacaktır.

Gözlem, görüşme ve doküman inceleme teknikleri nitel araştırmalarda en çok tercih edilen veri toplama yöntemleri arasındadır fakat bu yöntemler maliyet ve zaman bakımından büyük örneklem evreni üzerinde çalışmayı son derece zora sokmaktadır. Bunun yanında örneklem grubu büyük tutulduğu takdirde elde edilen veriler de geniş ölçüde olacak hem nitel hem de nicel anlamda değerlendirme ve analizde güçlükler yaşanacaktır. Bu sebeplerden dolayı nitel araştırmalarda genelleme yapma amacı ön planda olmaksızın imkânlar ölçüsünde, çalışılan toplumun özelliklerini yansıtan olası tüm zenginlikleri, farklılıkları, benzerlikleri, çeşitliliği yansıtacak bütünsel bir resim çizilmeye uğraşılır. Mülakat yapılacak kişilerin öncelikli özelliği araştırma konusuna tam uygun olup olmadığıdır, evreni temsil etmesi daha geri plandadır dolayısıyla araştırmacı olasılıklı olmayan amaçlı örneklem yöntemine başvurma durumundadır. Bu şekilde amaçlı örnekleme daha geniş verinin elde edileceği ortamların derinlemesine araştırılması imkânı ortaya çıkacaktır. Diğer yandan olasılık temelli örneklem grubunda çalışıldığı gibi evrenin tamamını temsil edecek büyük bir örneklem olamayacağı için genelleme yapma noktasında daha kısıtlı kalınabilir.

Görüşme, araştırmada ele alınan konuyla ilgili, katılımcıların kanaatlerini ve algılarını öğrenmek için kullanılan veri toplama tekniği olarak tanımlanabilir. Görüşmede esas maksat kişilerin iç dünyasına ulaşarak araştırılan konuyla ilgili o kişinin vizyonunu yakalamaya çalışmaktır. Ayrıca, görüşme vasıtasıyla bireylerin araştırma konusu hakkındaki tecrübeleri, niyeti, algısı, yorumu, tepkisi, fikri algısı gibi soyut verilere de ulaşmak umut edilmektedir. Görüşme yönteminde odak grup, yapılandırılmamış, yarı yapılandırılmış veya yapılandırılmış şeklinde farklı tekniklerden faydalanılır.

Gözlem, bir yerde ya da kurumda ortaya çıkmış, süregelen davranış veya tutumu detayları ile ele almak ve tanımak maksadıyla kullanılan yöntemdir. Herhangi bir toplulukta uygulanan davranış veya tutumla ilgili sürecin ayrıntılı bir fotoğrafı çekilmek amaçlanıyorsa araştırmacılar gözlem tekniğine başvurabilirler (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 169). Gözlem tekniğinin kullanılmasında, güvenilirliğin ve araştırmanın geçerliliği açısından üzerinde çalışılan olgunun mevcut hâliyle objektif ve tarafsız bir şekilde kayıtlara geçirilmesi önem kazanmaktadır. Sosyal bilimlerin genel olarak konusu insan ve insana özgü davranışlardır, araştırmayı yapan da duyguları, yargıları yani belli bir birikimi olan insan olduğundan külli tarafsız ve ön yargısız gözlem gerçekleştirmek oldukça güçtür. Bu aşamada araştırmayı daha objektif bir noktaya çekebilmek için gözlem faaliyetinin maksadı, yeri, zamanı, tekniği, kim tarafından yapıldığı, nasıl bir vizyonla, hangi teknik ekipmanların kullanıldığı açıkça belirtilmelidir.

Çalışma çerçevesinde üzerinde araştırma yapılan konuya dair olay ve olgularla ilgili veri bulunan yazılı kaynakların, belgelerin incelenmesi, analiz edilmesi ile bilgi edinilmesi doküman incelemesi olarak adlandırılmaktadır. Araştırma konusuyla ilgili birçok bilgiye gözlem veya görüşme yapmaya ihtiyaç duymaksızın doküman incelemesi vasıtasıyla da ulaşılabilir, bu teknikle kaynak ve süreden de tasarruf edilmiş olur. Çalışmanın konusuna göre hangi belgelerin kaynak olarak kullanılabileceği, hangilerinin daha önemli olduğuna karar verilmektedir.

Elde edilen verilerin nitel araştırmalarda analiz edilmesi üç farklı şekilde yapılabilir (Wolcott, 1994: 29-36). Bunlardan ilki ulaşılan verilerin nesnel bir şekilde ve kendine has, özgün olarak olanaklar nispetinde orijinaline sadık, çok fazla yorum katmadan, gerekli görüldüğünde görüşülen kişilerin kendi beyanlarından direkt alıntılanarak betimsel bir tarzda verilmesidir. İkinci tarzda ise betimsel bir bakışla verilerin paylaşılmasının yanında, açıklayıcı paketler ve birtakım temalar belirleyerek aralarındaki

ilişkiler, etkileşimler ortaya konmaya çalışılır, bazı durumlarda analiz daha genişletilerek olayları ve olguları açıklayan temel aydınlatıcı mekanizmalara ulaşılmaya çalışılır. Diğer bir yol olarak araştırmacı betimleme ile elde ettiği bilgilere, belirlediği tematik ilişkilere ilave olarak kişisel birikimini, yorumunu da katarak verileri analiz etme yöntemine başvurabilir. Çalışmalarda söz konusu üç yaklaşım ayrı ayrı bölümlerde veya bir arada kullanılarak veriler analiz edilebilir. Genel anlamda nitel yöntemle ele alınan araştırmalarda, ulaşılan, toplanan veriler içerik analizi ve betimsel analiz ile yorumlanmaya çalışılmaktadır. İçerik analizi gözlemden çok bir çözümleme yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır, elde edilen ham verileri özetleyip standart hâle getirerek gerekirse karşılaştırma imkânı tanıyan veya başka bir forma sokan bir yöntemdir. Geneli yakalamaya çalışan, nesnel, sistemli; sosyo-politik, ekonomik ve psikolojik gereksinimleri karşılamaktadır. Kullanılabilen kalıp yargıları, alttaki ön yargıları, temaları ortaya çıkarmak, sistemli ve ayrıntılı bir şekilde karşılaştırarak yorumlamaya içerik analizi denmektedir, amaç eldeki görüşlerin, belgelerin incelenmesiyle ortaya çıkarılan verileri bağlantılarıyla açıklayabilecek kavramlara, tanımlara ve ilişkilere varmaktır (Berg ve Lune, 2015, 344-345).

Betimlemede maksat gözlem ve görüşme neticesinde ulaşılan bilgilerin düzenlenip yorumlanarak açıklanmasıdır. Daha önce belirlenen temalara uygun olarak veriler toplanır, tasnif edilir, özetlenerek yorumlama yapılır. Sonuç olarak yorumlama safhasında bulguların neden sonuç ilişkilerine ulaşmaya ve gerekli görülürse olgu karşılaştırmaları yapılmaya çalışılır. Özetle betimsel analiz dört safhada yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 224).

Öncelikle yapılacak analiz için bir çerçeve çizilir, bu aşamada kabaca çalışmaya dâhil edilecek ve dışarıda bırakılacak kaynak, kavram ve yöntemler gözden geçirilir. Elde edilecek veriler altında sınıflandırılacağı temalar belirlenerek düzenlenir. Kavramsal

çerçeve belirlenmediği takdirde temaların belirlenmesi ve verilerin düzenlenmesinde gözden kaçanlar veya tamamen yanlış bulgulara gitmeler yaşanabilir.

İkinci aşama, belirlenen tematik çerçeve kapsamında verilerin değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir. Bu safhada belirlenen çerçeveye göre toplanan veriler okunarak tasnif edilir, bir kısmı elenebilir, önem derecesine göre kullanılabilir. Diğer yandan doğrudan alıntı şeklinde kullanılabilecek ifadeler tespit edilir.

Diğer bir aşama işlenen verilerden bulgulara ulaşılmasıdır, temalar çerçevesinde veriler daha anlamlı bilgilere, tanımlara dönüşür, gerekirse bu safhada doğrudan alıntı kullanılarak bulgular desteklenir.

Son safhada ise ulaşılan bulgular yorumlanmaktadır. Tanımları yapılmış bulguların daha anlamlı hâle getirilerek ilişkilendirilmesi için açıklamalar bu aşamada sunulur (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 224-225).

1.2.1. Veri Toplamada Kullanılan Teknikler

Çalışmada çevresel ve koruculuk süreciyle ilgili (olaylar, ilişkiler ve pratikler vb.) veriler araştırılırken esas algılara ilişkin veriler üzerinde durulmuştur. Öncelikle literatür ve arşiv taramasını müteakiben görüşme formu kullanılarak yukarıda belirtilen korucu kümesiyle derinlemesine görüşme yapılmıştır. Dokuz korucu ile görev yaptıkları karakol ve nöbet yerlerinde görüşme yapılmış fakat emniyet açısından görüntü veya kayıt altına alınamamıştır. Görüşme çözümlemelerinden, gözlem kayıtlarından ve literatür taramasından elde edilen nitel verilerin tanımlayıcı betimsel analizi ve ilişki sistematığının analizi yapılarak; öne çıkan ortak algılar, eğilimler, farklılıklar ve ayrıntıda gizlenen anlamlar yorumlanmıştır. Hâlâ çatışmaların yaşandığı ve ölümlerin olduğu bu

dönemde konunun hassasiyeti göz önünde bulundurulduğunda araştırma etiğine son derece dikkat ederek çalışma yürütülmüştür.

İki önemli veri oluşturma tekniği olan hem doğrudan katılımlı gözlemde hem de derinlemesine görüşmeler tekniğinde araştırmacı çalışması süresince araştırmamanın yapısını yeniden oluşturabilir, çünkü süreç boyunca karşılıklı etkileşim ve öğrenimin devamlı olması söz konusudur. Araştırma sırasında bu doğrultuda düzenlemelere gidilmiştir, örneğin kadın koruculara, emekli olmuş koruculara ve hâlen görev yapan koruculara ayrı ayrı sorular geliştirilmiş, Kırgız kökenli korucu ile Türkiye'ye göç ve farklı yaşam tarzlarına yönelik veriler de elde edilmeye çalışılmıştır.

Nitel araştırmada veri oluşturma tekniği olarak temelde derinlemesine görüşme, odak grup görüşmeleri ve katılımlı gözlem olmak üzere üç farklı teknik sayılabilir. Çalışmamda, belirttiğim gibi bireysel derinlemesine görüşme tekniğini kullandım. Köy korucularının kendi açılarından kendilerini anlatmaları, tanımlamaları için hazırladığım açık uçlu soruları sorup alınan cevaplara göre ilave sorularla konuyu derinlemesine geliştirip tatmin edici cevaplar alıncaya kadar netleştirmeye çalıştım, bu süreçte görüşmecilerden müsaade alarak konuşmaları kayıt altına aldım.

Derinlemesine görüşme; belli bir formattan uzak biçimsel olmayan (enformel) sohbet şeklinde, önceden hazırlanan görüşme formunu kılavuz olarak rehber bir görüşme formu ışığında veya standartlaşmış açık uçlu sorularla görüşme olmak üzere üç farklı şekilde yapılabilir (Tokmak, 2016: 94-95). Çalışmamda temelde hazırladığım açık uçlu görüşme formunun kılavuzluğunda yer yer soruların yerini değiştirerek, yer yer soruları açarak ve birbirleriyle bağlantılayarak görüşmelerimi yaptım. Görüşülenin kendiliğinden değindiği ve konu kapsamımıza giren görüşlerini kesmeden aynı ahenk içinde açıklıkla anlatımına imkân verdim, bazı soruların cevaplarını bu uzun konuşmalardan çıkarabildim. Konu dışındaki konuşmaları ise motivasyonu bozmadan küçük girdilerle

konuya yaklaştırmaya çalıştım. Birçok görüşmede güven telkin ederek, sohbet havası yakalayarak görüşülen korucuların gerçek duygu, düşünce ve fikirlerini alabileceğim bir ortamı tesis edebildim. Dolayısıyla görüşmelerimi bazen enformel bazen kılavuz form ışığında bazen de soruları genişleterek karma bir şekilde gerçekleştirdiğimi söyleyebilirim. Sonuç olarak elde edilecek verinin niteliği görüşülen kişiyle görüşmecinin arasında kurulacak içtenlikli ve yakınlığa dayalı ilişi ve etkileşimle doğru orantılı olduğundan kurulan bu samimi ortamla yüzeysel ve sınırlı cevaplardan çok korucuların kendi dünyasını yansıtan, iten cevapları alabildiğimi değerlendiriyorum.

Araştırma kapsamında hazırlanan açık uçlu sorular ilk korucu görüşmesinde pilot uygulama olarak denenmiş daha sonra değiştirilerek istenen verilerin elde edilmesi yönünde geliştirilmiştir. Başlangıçta genel olarak hazırlanan sorulara daha sonra araştırma sürecinin seyrine göre ihtiyaçlar ve ihtiyatlar lsnde yenileri eklenerek veya tekrara düşen sorular çıkarılarak son hâlini almıştır. Son hâlini almadan önceki şekliyle uygulandığı süreç pilot çalışma olarak kabul edilmiş, sonraki dönemde asıl görüşme sürecine geçilmiştir.

Sahada yapmış olduğum görüşmelerde en büyük çelişkiyi gerçek mesleğimi açıklayıp açıklamama noktasında yaşadım. Güvenlik sektörü gibi hassas bir grupta üstelik terörle mücadelenin en kritik gruplarından biri olan koruculara karşı etik açıdan dürüst yaklaşmanın gerekliliğinin bilincinde olmakla birlikte onların en samimi ve gerçek duygu, düşüncelerini de ortaya çıkarmak çalışmanın en can alıcı noktasını oluşturmaktadır. Bu ikilem içinde, Korucu Konfederasyonunda veya onların referansı ile yapmış olduğum pilot görüşme ve daha sonraki ilk görüşmelerimde bağlantı noktasının konfederasyon olmasının güveni ile konuştuklarını gözlemlemekle birlikte biraz da çekinik kaldıklarını düşünüyordum.

Birkaç görüşmemde kayıtları bitirdikten sonra öğrenciliğin yanında asker olduğumu açıkladığımda görüşülenlerin bu çekiniklikten de sıyrılarak kendilerini daha güvende hissettiklerini ve kayıt dışında daha samimi görüşlerini paylaştıklarını gördüm. Daha sonraki süreçte salgın hastalık dolayısıyla bazı görüşmeleri telefon görüşmesi şeklinde yapmak zorunluluğu ortaya çıkınca güven kazanma adına asker kimliğimi açıklamak durumunda kaldım. Her iki tespitim de mesleğimi açıklamamın daha samimi ve gerçek duygu, düşüncelere ulaşmada katkısı olacağını desteklemiştir. Çelişki yaşamamın nedeni ise karşısındakinin asker olduğunu bilen bir korucunun eğer var ise sisteme veya devlet kademelerine yönelik bir eleştirisi bunu gizleme yoluna gideceği düşüncesinden kaynaklanmıştır. Fakat belirttiğim gibi ilk görüşmelerimde zaten tespit ettiğim husus onların karşısındaki araştırmacıya karşı her hâlükârda bu tür bir düşünceyi paylaşmayacağı, daha şüpheli yaklaşacağı ve temkinli davranacağıdır. Buna mukabil görüşülen korucular karşısındaki araştırmacının aynı zamanda asker olduğunu öğrendiğinde mevcut koruculukla ilgili olumlu fikirlerini daha rahat savunurken meslekle ilgili olumsuz veya dezavantajlı yönlerini, yakınmalarını da karşısındakinin güvenilirliğini öğrendikten sonra bir miktar daha açma eğilimi göstermişlerdir. Ayrıca asker kimliğimi öğrendiklerinde yer yer beni sorunlarını anlatabilecekleri resmî bir merci hatta konfederasyondan sorumlu bir kişi olarak görüp farklı konularda yardım ve taleplerini de açmışlardır. Bu ihtimali de daha önceki temaslarımdan bildiğim için öncelikle saklamamın objektiflik açısından da uygun olacağını düşündüm. Sonuç olarak asker kimliğimi saklayarak yapacağım görüşmelerde de zaten görüşülen korucuların karşısındakini net olarak tanımadıkları sürece temkinli yaklaşıp resmî görüşe, sisteme eleştirel bazı hassas konularda açıklama yapmayacakları ve soruların bazılarına gerçek düşünceleriyle cevap vermeyeceklerini anlamıştım. Bu sebeple asker olduğumu açıklamamın avantajının dezavantajından daha fazla olduğuna kanaat getirdim ve belli bir safhadan sonra bunu saklamayarak görüşmelerimi gerçekleştirdim.

Araştırma bir yönüyle, mevcut korucu profilini resmetmeyi amaçlayan tarama modeli niteliğindedir. Her ne kadar kılavuz görüşme formuna göre hazırlanan sorular yöneltile de mevcut siyasi ve güvenlik ortamı da göz önünde bulundurularak, amaca uygun ilerleyebilmek ve en doğru verileri elde edebilmek adına, araştırma alanında görüşülen bireylerle diyaloglar sohbet kıvamında gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Görüşmeye başladığımda çok farklı ve büyük bir alanda görev yapan korucu camiasının hepsine ulaşmak ve geneli temsil eden örnekleme oluşturmanın zorluğunu tahmin edebildiğim için alanı Korucu Konfederasyonuna (Ankara) gelen koruculardan oluşturmayı planlamıştım. Fakat Konfederasyonun konuyla ilgili desteğinin yetersiz kalması, gelen koruculardan bazılarının görüşmeyi kabul etmesinin zor olması ve hepsinden öte salgın hastalık dolayısıyla ziyaretlerin yok denecek kadar azalması gibi nedenlerle çalışmada kartopu örneklem oluşturma tekniğini kullanarak teorik örnekleme ulaşmaya çalıştım.

Bilindiği üzere sosyal bilimlerin ve özellikle nitel araştırmaların en önemli safhalarından birisi de konuya karar verildikten sonra en isabetli örneklemin belirlenmesi safhasıdır. Örneklem oluşturmada rastlantısal olmayan tekniklerden birisi de kartopu biçimi diğer adıyla zincir örneklemedir, etnografik araştırmalarda çok sık başvuru alan bir tekniktir. Adından da anlaşıldığı gibi karın yuvarlanmasıyla oluşan büyük kartopunu temsilen kişiden kişiye veri deposunun doldurulmasıdır. Küçük bir kar birikintisi olarak başlayıp yuvarlanıp daha çok kar toplayarak büyüyen bir kartopu analogisine dayanan aşamalı bir tekniktir, bağlantılar temelinde ilerler (Neuman, 2010: 325). Amaca uygun kaynak kişilerden yola çıkarak görüşme yapılacak yeni kişilere ulaşılması daha sonra onlardan bir sonrakine erişilmesi şeklinde örneklemin kartopu gibi büyütülerek oluşturulmasıdır (Kümbetoğlu, 2005: 99). İnsanlar toplumlarında birbirlerine birtakım görünmez ağlarla bağlıdırlar, görüşülen bir kişi kendisine benzer tecrübe veya yaşantıları

olan sosyal ağındaki bir başka tanıdığı kişi veya kişileri araştırmacıya önermesi neticesinde örneklem kümesi dolmaya başlar. Bu teknik özellikle ulaşılması veya çalışılması zor olan grupla, toplulukla yapılan çalışmalarda tercih edilmektedir diğer yandan genellikle aynı özelliklere sahip insanlara ulaşma olanağı sağlama riski olduğundan, farklı grup veya kişilere ulaşmak istenirse farklı tekniklerin denenmesi gerekebilir. Ayrıca yeterli hacim sağlanmazsa beklenen çözümleme zayıf kalabileceği gibi gereğinden fazla görüşmelerde kaynak israfına gidilmiş olur bundan dolayı veriler zaman zaman yeterli kalitede olması ve tekrara girmesi kontrol edilerek doygunluğa ulaştığında sonlandırılmalıdır.

Kartopu örneklem oluşturma tekniğinde veri bakımından zengin olduğu değerlendirilen kişilere ve kritik olaylara odaklanarak evrene ulaşılmaktadır (Creswell, 2013, Akt. Baltacı, 2018: 253). Araştırmada en önemli noktalardan birisi de araştırmacının görüştüğü kişilerin güvenini kazanması olacaktır, bu husus kartopu tekniğinde daha da önem kazanır çünkü zincirin kopma tehlikesi bulunmaktadır (Baltacı, 2018: 253), bazı durumlarda riskli gruplarda yer alan kişiler aynı özellikteki diğer grup arkadaşlarının iletişim bilgilerini paylaşmaktan çekinebilir.

Araştırma sırasında temel görüşmeci kitlesi köy korucularının hak ve menfaatlerini daha organize savunmak üzere dernek, federasyon ve konfederasyon şeklinde birçok il ve ilçede örgütlendiğini tespit ettim. Bunlardan çok etkin olanların yanında bazılarının ise sadece teşkilat yapısından ibaret olduğu görülmektedir. Doğal olarak bu hiyerarşinin en üst noktasında Konfederasyon bulunmaktadır. Konfederasyon başkanı sosyal medya başta olmak üzere basında ve birçok platformda korucuları temsilen birtakım etkinlikler düzenlemekte ve faaliyetlere katılmaktadır. Korucuların sivil toplum örgütlenmesi diyebileceğimiz bu yapının alandaki koruculardan ziyade bürokratik ve hatta siyasi üst tabakayı oluşturduğunu söyleyebiliriz. Korucuların hak ve menfaatlerini ilgili kurum ve

kuruluşlarla koordineli yürütmenin yanında tüm korucu camiasına da zaman zaman mesajlar verip yönlendirmektedirler. Özellikle Konfederasyonun bu noktada en önemli faaliyetlerinden birisi de Korucu dergisini hazırlamak ve yayımlamaktır. Bahse konu yapının görüş ve düşüncelerini paylaştığı derginin kolektif belleğe büyük bir veri oluşturduğuna şüphe yoktur. Bununla birlikte Konfederasyonun ilk incelemem de alandaki korucularla paralel birçok kimlik öğelerini taşımanın yanında koruculardan da son derece kopuk olduğunu fark ettim. Korucuların sivil toplum teşkilatının temsili olan Korucu dergisinin içerik analizini yapmaya karar verdim. Konfederasyon ve diğer yöneticilerle birebir çalışmama yönelik görüşmeler gerçekleştirmemekle birlikte bu yapının önemli ve düzenli tek söylemi olan Korucu dergisinin 2020 yılına kadar basılan dergilerinden toplam 28 sayısına ulaşarak önemli gördüğüm verileri derleme imkânı buldum. Yönetici ve alandaki korucuların benzerlikleri ve farklılıkları bu çalışmalar neticesinde ortaya konulmuştur. Dolayısıyla çalışmamda içerik analizi veri toplama tekniğini de kullanmak durumunda kaldım.

Gerek literatür taramasını gerekse alandan elde edilen verilerin açıklanmasını kolaylaştırmak ve bunu sağlayacak ilişkilere, kavramlara ulaşmak içerik analizinin temel maksadıdır. İçerik analizinde, betimsel analizde tanımlanan ve özetlenen veriler derinlemesine incelenip analiz edilir, yeni kavramlar ortaya çıkarılmaya çalışılır. Esas olarak uygulanan işlem benzerlik gösteren verileri belli temalar ve kavramların şemsiyesi altında toplamak ve okuyucunun daha kolay anlayabileceği formlara sokarak yorum yapmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 226; Neuman, 2012: 663).

Bu maksadı gerçekleştirmek için içerik analizi; doküman incelemesi, alanda yapılan gözlem ve görüşmelerle elde edilen nitel verileri dört safhada analize tabi tutar, bunlar; verileri kodlama, temaları belirleme, temaları ve kodları düzenleme, bulgulara

ulaşma, tanımlama ve yorumlama şeklinde sıralanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2008: 228-239).

Öncelikle verilerin kodlanması safhasında elde edilen veriler incelenir, anlamlı bölümlere ayrılır ve kavramsal olarak her bir bölümün anlamı ortaya konmaya çalışılır. Söz konusu bölümler sayfalardan ibaret verilerden oluşabileceği gibi bazı durumlarda bir paragraf, bir cümle ve hatta bir kelime ile özetlenebilir. Anlamlı ve tutarlı içerikteki bu bölümlerin isimlendirilmesi diğer bir söylemle kodlanması araştırmacı tarafından yapılır (Neuman, 2012: 668). Eldeki verilerin genişliğine ve özelliğine göre kodların sayısı da değişiklik gösterir. Üç farklı kodlama şekli olduğu söylenebilir; daha önce bilinen kavramlar çerçevesinde yapılan kodlama, verilerin analizinden ulaşılan kavramlara göre kodlama ve genel bir çerçeve kapsamında yapılan kodlama biçimi (Strauss ve Corbin, 1990. Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2008: 229-232). Kodlamanın ne kadar ayrıntılı olacağı önemli bir karardır ve çalışmanın niteliğine, amacına göre farklı olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 233).

Temaların belirlenmesi safhasında bir önceki aşamada yapılan kodlamalardan hareketle bu kodların birtakım kategorilere ayırarak toparlamak ve verileri genel anlamda açıklamak amaçlanır. Bu maksatla öncelikle kodlar toplanır, incelenir ve ortak noktalar tespit edilmeye çalışılır, diğer bir deyişle tematik kodlama yapılır. Elde edilen kodların farklılıkları veya benzerlikleri üzerinden beraber veya ayrı ayrı ele alınarak hangi temanın altında toplanacağı belirlenir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken iki husus vardır; her temanın altında toplanan kodların ilişkilerinin iyi kurulması, kendi içinde tutarlı olması konusu yani iç tutarlık ilkesi; diğerisi ise ortaya konulan farklı temaların, başlıkların araştırmanın ana temasından ayrı düşmeden, maksadına hizmet etmesi, desteklemesi, birbiriyle çelişmemesi özetle dış tutarlılık ilkesidir (Karataş, 2017: 72).

İlk iki safhada yapılan işlemler neticesinde verilerin düzenleneceği sistematik bir aşamaya gelinmiş olunur. Bu safhada kurulan sistem sayesinde veriler düzenlenir, belli bulgular çerçevesinde tanımlar ve yorumlar yapılmaya çalışılır. Düzenlenen verilerin okuyucunun anlayacağı tarzda açık, anlaşılır olması önemli olmakla birlikte burada araştırmacının kendi değerlendirmeleri ve yorumları dışarıda bırakılarak objektif bir şekilde sadece işlenen bilgilerin okuyucuya sunulması esas alınır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 237- 238).

Ulaşılan verilerin anlamlandırılması ve açık, anlaşılır bir şekilde okuyucuya sunulmasında araştırmacının kendi görüş ve yorumlarının katkısı nitel araştırmaların en önemli ayaklarından birisidir. Nitekim alandan ilk elden, aracısız ham verileri araştırmacı toplamaktadır. Bu sebeplerle son aşamada gerek belge, doküman inceleme gerekse alandan topladığı verileri araştırmacı kendi deneyimi, bilgisi, görüş ve yorumunu katarak anlamlandırmak, bulgulara ulaşmak, aralarındaki ilişkileri ortaya çıkarmak, sebep sonuçlarını kurarak nihai sonuçları ve önem derecelerini vurgulamak çalışmanın temel nedenidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 238).

Görüşmeler sırasında Şanlıurfa’da koruculuk yaparken emekli olmuş fakat gönüllü korucu olarak göreve devam eden bir kişi ile tanıştım, kendisinin koruculuğun gelişimi ile ilgili gözlemlerinin ve tecrübelerinin olduğunu fark ettim. Danışman hocamın yönlendirmesi ile benzer kişilerle koruculuk sürecinin sözlü tarihinin kaydedilebileceğini anladım. Literatür çalışması sırasında koruculuğa geçmek durumunda kalan ilk dört aşiretten koruculara ulaşmaya çalıştım ve onlar da dâhil toplam altı tecrübeli korucu ile başta kendi aşiretleri olmak üzere koruculuğa geçiş ve süregelen durumla ilgili gözlem ve tecrübelerini kayda geçirerek ulaştığım bilgileri, bulguları derlemeye çalıştım.

Sözlü tarih, yazılı belgelere ilave olarak yaşayan kişilerin bilgilerine dayalı anlatıları vasıtasıyla tarihi yazma ve insanları, gündelik yaşamı ve öznelliği tarihin

araştırma alanına dâhil etme dürtüsüyle şekillenen disiplinler arası bir çalışma alanı ve araştırma yöntemidir. Uzun yıllardır toplumsal tarih alanında kullanılmakta olan araştırma yöntemlerinden birisi olan sözlü tarihin en önemli özelliği ise temel bilgi kaynağı olarak insan unsurunu esas almasıdır; sosyal gerçekliğin oluşumunda yer alan insanlarla görüşmeye dayanır. Son dönemlerde sözlü tarih tekniği tekrar öne çıkmaya başlamıştır, tarihçilerin bilinen yazılı belgelerinde yer almayan, sadece canlı tanıklarla yapılan görüşmelerden ortaya çıkan anı ve gözlemlere dayanan bu veriler sözlü tarihin konusunu oluşturmaktadır. Anılarda ortaya çıkan bu anlatılar bir anlamda “Günlük yaşam veya halk tarihi” şeklinde nitelendirilebilir. (Assmann, 2015: 59).

Amaç var olan yazılı kaynakların yanında süreç içinde varlığıyla olaylara yön vermiş ya da katkıda bulunmuş olanların kendisinden sosyal bir olayın anlatımı ya da anımsama yoluyla yaşanmışlığın tekrar yorumlanmasıdır. Sözlü tarihin önde gelen katkısı ve prensiplerinden birisi de tarihe geçme şansı olmayan geçmişi kaydetme çabasıdır (Tokmak, 2016: 87), yazılı olmayan kültürlerde daha çok kullanıldığını görmekteyiz (Assmann, 2015: 59). Yapılan çalışmalar sözlü tarih aktarımının, söz konusu grupla bağının yazılı belgelere göre çok daha sıkı olduğunu göstermiştir (Assmann, 2015: 75). Sözlü tarih yöntemi; hazırlık aşaması, görüşmelerin yapılması ve kaydedilmesi, yapılan görüşmelerin metinlere dönüştürülerek derlenmesi şeklinde üç safhada yapılır.

1.2.2. Araştırma Alanı

Teröre karşı otuz yılı aşan bir süredir mücadele eden, değişik ithamlara ve övgülere maruz kalan “Köy Korucuları”nın nasıl bir sosyokültürel ve sosyoekonomik yapıya sahip olduklarını, kendilerini nasıl gördüklerini, neler hissettiklerini, politik ve askerî önlemlere yaklaşımlarını, günlük ve genel yaşam tarzlarını ortaya koymak, kısaca korucu kimliği ve köy korucularının sosyokültürel yaşamının sosyal antropolojik açıdan tespiti bu

Çalışmanın konusudur. Bu alışma, korucuları kendi ifadeleriyle tanımlamak, ileride yapılacak karşılaştırma çalışmalarına yönelik temel hazırlamak için yapılmıştır.

Çalışma sadece korucuların değil, etnik ve dinsel diğer grupların sorunlarının benzerliği ve özömleri noktasında ortaya konacak tespitlerle de faydalı olacaktır.

Çalışma sadece korucu kimliğine sahip olanlar ile sınırlıdır. Bu grubun dışında kalanlar araştırmamızın dışındadır. Ancak böyle bir araştırmanın diğer gruplara uygulanacak çalışmalar için de son derece faydalı ve kullanışlı olacağı çok açıktır.

Bu araştırmanın 31 ilin köylerine kadar yayılmış bir bölgede görev yapan korucuların tamamını temsil iddiası ve olanağı olmadığından araştırmaya ilişkin örneklem veya evren tanımlanması yapılmamıştır. Çalışmada “Teorik Örneklem”¹⁷ esas alınmış ve çalışma sorularının cevaplarının bulunduğu, yorumların yapılacağı noktaya kadar araştırma geliştirilmiştir.

Çalışmada yaklaşık 75 bin köy korucusu ve aileleriyle birlikte toplam bir milyona ulaşan bir topluluğun durum saptamasının yapılması için mümkün olduğunca farklı bölgelerdeki koruculara ulaşmak amaçlanmıştır. Farklı bilgilere ulaşmak açısından öncelikle her ilden en az bir güvenlik korucusuyla (mümkün olursa il dernek başkanlarıyla) görüşme yapmak ve değerlendirmeye almak hedeflenmiştir fakat gerçekleşmemiştir. Bu konuda Ankara’da kurulan Anadolu Köy Korucuları ve Şehit Aileleri Konfederasyonundan beklenen yardım alınamamıştır. Net olarak belirtmek gerekirse Konfederasyona gelen farklı illerden korucular takip edilerek kaynak kişi olarak

¹⁷ Teorik örneklem, nitel araştırmacıların çok sık başvurduğu örneklem oluşturma biçimlerinden bir tanesidir. Araştırmanın geliştirilmesine göre görüşülecek bireylerin seçimi yapılır, süreç içinde son şeklini alır sayısı kararlaştırılır. Dikkat edilmesi gereken konu teorik olarak bir doyum noktası ulaşılması, o noktadan sonra kendini tekrarların başladığının, araştırmacının analizine katkı sunacak yeni verilerin kesildiği safhanın tespit edilmesidir (Kümbetoğlu, 2005: 100).

araştırma onlardan başlatılmıştır. Çalışmada sayıları yaklaşık yirmi bini bulan gönüllü köy korucusu kapsam dışında tutulmuştur.

Pilot görüşmeler neticesinde derlenemeyecek kadar farklı boyutlara giden sorular elenerek görüşme formunda soru kısıtlamasına gidilmiştir. Farklı şehirlerde görev yapan korucuların hepsinin ortak görüşlerini ve yaşamlarını ele alan konular üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak bu şartlarda araştırmada veri toplama kaynak kişilerden yola çıkarak kartopu tekniğı ile 6'sı kadın, 38'i erkek korucu olmak üzere toplam 44 korucuya ulaşılmış, belli aşamalarda yapılan kontroller neticesinde bu safhada doyum noktası sağılandığı değıerlendirilerek görüşmeler sonlandırılmış ve araştırma alanı oluşturulmuştur. Erkek koruculardan bir tanesi Van'ın Ulupamir köyünde yaşayan ve korucubaşı olarak görev yapan bir kişidir. Daha fazla korucuya ulaşılmış fakat bazıları görüşme teklifini kabul etmemiş, bir kısmı ise salgın hastalık dolayısıyla telefon üzerinden görüşmeleri kabul etmiştir. Telefonla yapılan görüşmeler de bilgilendirme yapılarak ve müsaade alınarak ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır.

2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Toplumsal etki belirleme araştırmalarının sadece bir ayağına temel teşkil edecek “tanımlayıcı” bir çalışma yapılmıştır. Korucularla ilgili doğru bir tablo çizmek, kendilerini nasıl tanımladıklarının yanında münferit olaylarla oluşan algı, kanaatleri destekleyen veya reddeden verileri tespit etmek, kendileri ve yürütülen politikalarla ilgili görüşleri sınıflandırmak, çözüme yönelik tespit edilebilirse basamakları netleştirmek bu çalışmanın hedefleri arasında sayılmıştır. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere yapılan çalışmalar ve yorumlarda dışarıdaki grup veya egemen kültürün tanımları, sınıflandırmaları, kanaatleri üzerine temellenen bakış açıları mevcuttur. Özetle etik bakış olarak bilinen söz konusu görüşlerde bir gurubun dışardan farklı bir grubu tanımlaması yapılmaktadır. Genellikle bilimsel bir temeli olmayan etik bakışta genel değerlendirme yapılır, detaylı bir görüş içermez, bundan dolayı bir grubun, ülkenin etnik yapısı üzerine yapılan değerlendirmesi geçerli bir kriter olarak görülmez (nder, 2007, 6). Oysaki alışmamızda yapmaya çalıştığımız emik bakış açısıyla gerçekliği ortaya koymaktır, başlıktan da anlaşılacağı üzere devlet eliyle askerî veya politik amaçlarla oluşturulan bir hiyerarşik oluşumun gerçekten kendini nasıl ve nerede gördüğünü resmetmektir. Asıl ve gerçek olan da budur. Bir topluluğun, grubun kendisini kim veya ne olarak görmesine, kendi kimliğini tanımlamasına emik bakış denilmektedir, söz konusu etkinliğin en önemli ltt tamamıyla o grubun kabullerinden geçmektedir. Grubu teşkil eden bireylerin zgr iradeleriyle, yönlendirilmeden yapmış oldukları kimlik tanımlaması emik bakışın belirleyici etmeni konumundadır. Birey kendini kim olarak görüyorsa, nasıl tanımlıyorsa odur (nder, 2007, 4).

Etnik grupların emik bakışa göre kimlik tanımları her zaman net, belirgin bir tanım olarak çıkmayabilir, bazen kısmi denilen belirsiz tanımlar da yapılabilir. Bu durum genellikle kimliğini toplumsal ilişkilerde tek belirleyici etmen şeklinde görmeyen her ne

kadar ortak bir ata soy kökene sahip olsalar da bu özellikten öte kültürel değerlerin, sosyal paydaşların, ulus kimliğinin benimsendiği toplumlarda ortaya çıkmaktadır. Bu kimlikler uzlaşmacı, ülke bütünlüğü ve birliği konularında hassas, birleştirici kimliklerdir (Önder, 2007, 4).

Son zamanlarda yapılan çalışmalar ve tanımlarda bireylerin kendi kimliklerini tanımlamada etnik köken, anadil gibi etnisiteye bağlı koşut belirleyicilerden daha çok kültür etmeni önemli rol oynamaktadır. Kültür algılaması ise çağımızda teknolojiye, ulaşımda, iletişimde, bilimde yaşanan hızlı gelişmelerin etkisiyle sürekli değişim göstermektedir. Söz konusu gelişmeler bilginin ve kültür paylaşımlarının hızlı yayılmasını, göç ve kentleşme olaylarının yoğunlaşmasını da kolaylaştırmıştır (Önder, 2007, 5).

Köy koruculuğu sisteminin ekonomik, politik, kültürel, istihdam ve güvenlik boyutlarının yanında yeni bir sorun olma ihtimali de bulunmaktadır. Bunlardan “kültür” boyutu sosyokültürel antropolojinin temel kavramlarından bir tanesidir. Uzun süreli ve sürekli zaman zaman yoğunluk kazanan bu çatışma hâlinin ve otuz yılı aşkın süregelen koruculuk organizasyonunun insan psikolojisi ve toplumun kültürlenme sürecine büyük etkileri olduğu bir gerçektir.

2.1. Kimlik Sorunsalı

Kimlikle ilgili literatür çalışması yapmaya başladığımda tüm kimlik gruplarına uygulanabilen, geniş anlamda evrensel tanım ve kavramlar bulmanın oldukça zor olacağını fark ettim. Kimlik denince herkesin yapabileceği basit tanımların yanında, akademik anlamda yapılan tanımların da çok farklı olabileceğini bunun yanında kimlik oluşumuna dair süreçlerde her dalın zorlandığını kabul etmek gerekir. Sosyal Antropolojinin de 1970’lere kadar kimlik konusuna çok ilgi gösterdiği söylenemez,

bireylerin kendi kimliklerini boylar, kabileler, şeflikler veya devletlerinden edindikleri düşüncesinin ağır bastığı görülmektedir. Günümüzde ise kişisel kimliğin ve daha da etkin olan sosyal kimliğin başta insan davranışlarını daha sonra insanların oluşturduğu topluluk davranışlarını ne kadar etkilediği, karşılıklı etkileşimin (grup-şahıs) son derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yandan kimlik adına geliştirilen argümanlar genel olarak iki ana eksen üzerinde toplanmaktadır. Birinci bakış açısı kimlik olgusunu doğal, yaygın, durağan, kapsayıcı ve verileri olan bir olgu olarak ele alırken, diğer bakış açısı kimliğin bireysel, duruma göre değişen, dinamik bir olgu olduğunu savunmaktadır (Smith, 2002, 27).

Son zamanlarda kimlik söyleminin popüler hâle geldiği ve kimlik çalışmalarının yaygınlaşmasından öte birçok sosyal olayı anlamada en önemli referans olarak alınmaya başlandığı, analizlerin kimlik özelinde yapıldığı görülmektedir. Kimliğin bu tarz sosyal olguların açıklanmasında sorunsallaştırılmasının söyleme ve eyleme dökülmesi noktasında dikkat edilmesi gerekir (Bauman, 2008: 1-2). Eleştirel bakış, kavramları sorgulamaya yöneltir fakat sorgularken temkinli olmaya, kavramları dışlamamaya özen gösterilmelidir. Sosyal sorunların ele alınmasında kimlik kavramının çerçeve dışında bırakılarak analizlerin yapılmasının büyük bir eksiklik yaratacağı muhakkaktır, bununla birlikte kimlik sorunsalı da eleştirel bir bakışla irdelenebilir.

Öncelikle kimlik kavramının insanoğluna has olduğu belirtilmelidir. Kimlik iki bileşkeden oluşmaktadır, birincisi bireyin tanınması, kendini tanımlaması diğeri ise aidiyet duygusudur. Belli bir sınıftan veya sıfatlar bileşiminden oluşarak tanımlama yapılır, toplum tarafından tanınma insana özgü olmanın yanında aynı zamanda bir ihtiyaç olarak görülür. Kimlik insanoğlunun doğuştan gelen aidiyeti ve en değerli sahipliklerinden birisidir. Daha sonra algılama ve düşünceleriyle de şekillendirdiği önemli bir ihtiyacı hâline gelmektedir. Kültürel ve toplumsal dünyanın oluşumu, bu

dünyayı açıklayan, tanımlayan ve sonrasında aktaran bir dil aracını gerektirmektedir (Emiroğlu ve Aydın, 2003, 469-470). Kişilerin kimliği, resmî belgelerle sınırlandırılmayan birçok ögeden oluşur. Doğal olarak insanların birçoğu bir ulusa, inanca, dinî veya etnik bir gruba, mesleğe, mahalleye, kuruma yani sınırsız sayıda aidiyetlere sahip olabilir (Maalouf 2001:16). Benlik, bilinçli deneyimlere, fiziksel olarak bütün olmaya ve kişilerin ilişkilerine zemin hazırlar fakat kimlik, benlikten farklı olarak sosyal değer ve rollerin benlikle birleştirilmesinden ortaya çıkan bağlamsal potansiyel şeklinde açıklanabilir. Bireylerin kendilerini tanımlama şekline bağlı olarak söz konusu potansiyeller de değişebilir, bu durumda tanımlamaları değiştiren faktörlere göre kimlik tanımlamasında, yapısında birtakım değişiklikler olması beklenebilir (Baumeister ve Muraven, 1996: 406-407).

Kimlik sadece birey ve bireylerden oluşmuş gruplar ele alındığında anlamlı olmaktadır. Dolayısıyla kimlik kavramının da insanlık tarihinin başlangıcına kadar bir geçmişe sahip olduğu iddia edilebilir. Bu sebeple kimlik ilk insandan itibaren her birey ve bireylerden oluşmuş toplumsal yapılar için tartışma götürmez bir olgu olarak kabul görmektedir. Bu süreçte kimlik kavramının sosyal bilimlerin bir konusu hâline gelmesi yani olgusal bir gerçek şeklinde ele alınması, farklı kimliklerin, kültürlerin coğrafi keşifler döneminde fark edilmesi neticesinde söz konusu farklılıklara açıklama getirme gayretlerinin sistematik çalışması ile mümkün olabilmektedir. İlk başlarda çalışmalar farklılıkların tanımlanması üzerine yoğunlaşırken daha sonra evrenselci düşüncenin de baskın hâle gelmesiyle farklılıkların düşürülmesi, minimize edilmesi şeklinde gelişme göstermiştir (Bayri, 2008, 4).

Kimlik, genel ve kısa bir tanımla bireylerin ve farklı nitelik ve nicelikteki, büyüklükteki grupların, toplumların kendilerine yöneltilen ‘kimsiniz?’ veya ‘kimlerdensiniz?’ sorularına karşılık cevaplardan oluşur. Bu sorulara cevap vermek

durumunda kalanların kendilerine sordukları ‘ben kimim?’ sorusunun iki tür sebebi olabilir: birincisi, felsefi bakışla hayatı sorunsallaştırma şeklidir, diğeri yaşamsal, toplumsaldır yani soruyu sormak durumunda bırakacak etkilerin ortaya çıkma durumudur. ‘Ben kimim?’ sorusundaki özne yani ben tanımlaması veya tanınması bir yönüyle kimliğin sosyal psikolojik boyutuna uzanır. Bu yönüyle bireyin var olmasıyla alakalı bütün değerleri kapsayan öznel duygu olarak kişisel kimlik tanımlaması yapılabilir. Bu tanım, ‘ben kimim?’ sorusuna cevap oluşturan kimlik veya organizmayı insanoğlunun var olma aşamaları içerisinde anlamı olan bir eylem nesnesi olarak sunmaktadır. ‘Ben kimim?’ sorusuna ‘bu kim?’, ‘sen kimsin?’ soruları da eklenmeye başlandığında kimlik sorunsalını açıklamak üzere portföy geliştirilmiş olur. Kişinin kendini neye göre tanımladığı, ne olarak gördüğü veya hangi özellikleri ile kendini başkalarından ayırt ettiği soruları kimlik sorusunun ortaya çıkmasını sağlar. Kısaca kişinin ‘ait olma’ ve ‘mensubu olma’ konusunda başvurduğu çevreler kimlik duruşunun dayanaklarıdır. Bu noktada kimlik başka bir olguya ait olma ihtiyacının karşılığı olarak ortaya çıkmaktadır. İlk etapta söz konusu sorulara verilen cevaplar genel olarak sosyal psikolojiktir. Burada toplumların veya bireylerin bir tek kimliği olmaz, farklı bağlamlarla değişik kimliklerle tanıdıkları veya kendilerini tanıttıkları görülebilir. Tamamıyla toplumsal ve benzeri olmayan bir şekilde kişisel olan kimlik, farklı biçimlerde, derecede kişinin kendisiyle uyumlu ve kabul ettiği ya da diğer bireyler tarafından atfedilen göndermelerden oluşmaktadır. Bununla birlikte kişilerin bitmeyen ikilemlerinden kaynaklı yaşamın doğal akışında bireyin benimsediği fakat başkalarının ona atfetmediği ya da diğerlerinin atfettiği ama kişinin sahiplenmediği kimlik özellikleri de görülebilir (Fromm, 2011: 86-90). Bu nedenle kimlik, aynı zamanda bir birlik-bütünlük duygusu olduğundan, bu etkileşimlerin kişi açısından bütünlük duygusuna zarar verici bir noktaya ulaşması durumunda sorun hâlini alacaktır (Wheelis, 1966: 22-30). Kimlik tanımlamasında gruba dair nesnel ve öznel anlamda aidiyetlerinin bireyin kişisel

özelliklerinden (cinsiyeti, yaşı vb.) daha çok rol oynamaya başlaması neticesinde kimlik sorunu sosyal psikolojik boyuttan toplumsal boyuta kaymaya başlayan bir olgu hâlini alır. Soruların çoğul olarak yani ‘bunlar kimlerden?’ veya ‘bunlar kim?’ şeklinde yöneltilmesi herhangi bir grubun kolektif kimliğine atıf yapılması anlamına gelmektedir. Kimliğin olmazsa olmaz boyutu, onun toplumsal yönüdür. Bu sebeple kimliği kişinin toplumsal olarak yapılandırılmış tanımlanması şeklinde açıklayabiliriz. Buraya kadar açıklanan ‘ben kimim?’ sorusuna denk gelen kişisel kimlik ve ‘biz kimiz?’ sorusunun karşılığı sosyal psikolojik kimliklerden farklı olarak, toplumsal kimlikler açısından değişik küçük grup kimlikleri üretilmekle birlikte, üç ana kimlik grubu öne çıkmaktadır, diğer bir anlatımla sosyal kültürel anlamda; ulusal (bölge veya yerel açıdan), sınıfsal ve cinsiyet açısından kimlikler birçok birleşme, bütünleşme veya çatışmaların konusu olabilmektedir (Emiroğlu ve Aydın, 2003, 470).

Kimlik, kişiler arasındaki ilişkiler yumağında ortaya çıkan ve gelişen öz bilinç, öz imaj (Bilgin, 2001: 162) veya kişinin kendini tanımlaması, tasavvur etmesi, ilişki kurma veya tanınma biçimi (Bostancı, 1998: 39) olarak tanımlanabilir. Kimlik kavramının anlamı grubun veya bireyin ‘biz kimiz?’, ‘ben kimim?’ şeklindeki sorulara verdiği yanıtlarda saklıdır. Bu sorular ve cevapları bir taraftan kimliğin tanımlanmasında geliştirilen yaklaşımlara ilişkin ipuçlarını içinde barındırırken diğer yandan kimlik kavramının disiplinler arası niteliğine de dikkat çekmektedir (Bilgin, 2001: 163). Son yıllarda küresel çatışmalar dahi dinsel ve kültürel bölünmelerin etkisiyle kaynaklandığı düşünülmektedir (Sen, 2006: 12). Nitekim yeryüzündeki birçok çatışma ve şiddet örnekleri kendine has ve seçeneksiz bir kimlik yanılsamasından dolayı sürmüştür (Sen, 2006: 15). Esasında sadece kötü niyetler değil aynı zamanda kavram karışıklıkları da etrafımızda yer alan karmaşa, barbarlık ve şiddete katkı sunmaktadır. Tekil kimlik dayatması ve onun yaratmış olduğu dışlamalar, kader yanılsaması şiddeti de desteklemektedir. Bunu engellemek için farklı aidiyetlerin olabileceği, farklı biçimlerde

insanların etkileşim içine girebileceği görülmeli ve kabul edilmelidir (Sen, 2006: 14). Bir kimliğe sahip olma duygusu sadece sevinç ve onura yol açmaz bununla birlikte güven ve güçlülüğe de kaynaklık eder. Öte yandan kimlik öldürücüdür hem kendinden vazgeçme derecesinde hem de bir gruba aşırı derecede aidiyet ve bağlanma neticesinde diğerlerine mesafe ve öfke duyma noktasında şiddete varan husumetlere yol açabilir (Sen, 2006: 21). Fakat yine de kimliği kötülük olarak görmenin anlamı yoktur çünkü kimlik terör ve şiddete kaynak sağlayabileceği gibi içtenliğe ve zenginliğe de kaynaklık eder, yeter ki savaşı bir kimliğin karşısına rekabetçi kimliklerin gücünden faydalanılacak anlayış konulabilsin (Sen, 2006: 23-24).

2.1.1. Kimlik İnşası ve Bileşenleri

Kişilerin birden çok kimliği olmaz, özel bir dozda kimliği biçimlendiren tüm bileşenlerden oluşmuş tek bir kimlikten söz edilebilir (Maalouf, 2001: 10). İnsanlar, ısrarla kişilerin içinde, derinde yatan doğarken aldığı ve değişmeyen gerçeklik olarak gördüğü “öz”ünü gerçek kimlik olarak görme eğilimi gösterir. Tüm yaşamı boyunca duygularıyla, inanışlarıyla, algı ve düşüncesiyle inşa ettiği, benimsediği kimlik görmezden gelinir (Maalouf, 2001: 10-11). Kişiler doğuştan gelen değişmez kimliğine bağlanırsa bazı durumlarda başkalarına benzediğini de görüp biricikliğini sorgulayarak kimlik bunalımı yaşayabilirler, eğer onu aşarak farklı kültürlerle aitliğini keşfeder ve kimliğin bileşenleri arasında dengeyi sağlarsa aidiyetleriyle barışık yaşayacaktır.

İnsanlar yaşantılarında birtakım sosyal ilişkiler kurarak, inanç ve sosyal değerleri benimseyerek sosyal birer varlık olurlar. Uygarlık veya kültür denilen bütün, toplumsal bir yapının içinde bulunan insanların temas ettiği, kazandığı veya uyguladığı eğitim, gelenek, görenek, sanat tarzı, alışkanlık ve yetenekleri kapsayan karmaşıklığın tamamıdır (Güvenç, 1999, 101). Kültür sayesinde insan kendi üzerinde düşünebilir, kendi bilincine

varabilir, kendi ilişkilerini sorgulayabilir ve kendini aşabilir (Adanır, 2007, 28). Kültür toplumların var olma savaşının mecbur kıldığı bir neticedir. İnsanoğlu toplumla ve doğal  vresiyile münasebetini kültür vasıtasıyla kurar ve içinde büyüdüğü bu kültür ortamıyla şekillenir, bu kültürü alır. Bu nedenle kimlik de kültürden ayrı düşünülemez. Fakat toplum olgusunun  er evesi genişledikçe kimlik algısı da farklılaşır, çeşitlenir ve çoğalır. Bu şekilde genişleyen veya karmaşık hâle gelen toplumsal kategoriler karşısında bireylerin emik bakışla, içeriden mevcut çevrelerine ve kendilerine uygun gördükleri kimlik ya da kimlikler değişmektedir, diğer yandan kendilerini ait hissedecekleri kategoriler de artacağı için birden fazla kimlik de benimsenmeye başlanabilecektir. Kendi içinde tutarlı, durağan, belirlenebilir olan, barış içinde oluşmuş ve barışı destekleyen, özetle izole olmuş küçük cemaatlere has kimlikler diğerleri ile iletişim ve ilişkilerin artması, dışarıdan yani etik bakışla değerlendirmelerin yapılması, yeni özelliklerin atfedilmesi neticesinde barış ortamından, çelişki, çatışma veya sorun ortamına geçiş yapılabilir (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 471). 20. yüzyıla damgasını vuran ve dolayısıyla toplum dinamiklerinin değişmesinde  nc  rol oynayan kimlik kavramı hem bir kültür klişesi hem de teknik bir terim olarak toplumun her kesiminde yer edinmiştir. Kimlik, bir bireyin referans noktasıdır. Geçmiş ile gelecek arasında bağ kurar ve böylece ilişkilerin farklı anlamlar sistemi içinde ilerlemesini sağlar. Kimlik, bireyleri en özel şekilde tanımlar ve aynı zamanda bireylerin topluluklara kabul edilmesini de mümkün kılar. Geçmişle kurduğu bağlar nedeniyle bireylere aidiyet duygusu verir (Bulut, 2017: 27). Kimlik, esasında kişinin kendisiyle özdeş olması ve onu tanımlaması karmaşık ve zihn n bir oyunudur. Fakat kimliğin belli bir grubun insanlarıyla paylaşılmasında yani sosyal kimlikte karmaşıklık daha da artar (Sen, 2006: 11-12). Normal yaşamda insanlar kendilerini birçok grubun  yesi olarak g r rl r, hepsine birden mensubiyet kişiye özel bir kimlik kazandırır (Sen, 2006: 12-13). Kimliğin bileşenlerinde insanların yalnızca yaptıkları değil uzak durdukları da önemlidir. Alman atasözüne göre; bir kişinin kim

olduğu sadece yediklerinden değil bununla beraber giydiklerinden, konuşmalarından, dansından, beraber yemek yediklerinden veya evlendiği kişiden anlaşılabilir ve esasında genellikle de yiyemediği şeylerden tanınır (Gellner, 1998: 59). Kimliğin şekillenmesinde sosyal ilişkiler, tarih ve kültürel değerler de kimlik adına bir bağlam oluşturup etkin olmakta ve zemin hazırlamaktadır. Bireyler aktif bir şekilde kendi bağlamlarına en uygun olabilecek kimliği değerlendirir, seçer ve değiştirirler (Baumeister ve Muraven, 1996: 405-406).

Sonuç olarak kimliğin birçok boyutu olan bir olgu olduğu görülmektedir, birkaç başlıkta toplanacak olursa: nesnellik-öznellik, toplumsallık-bireysellik ve değişim-ayrılık boyutları kimlik anlatımlarını kolaylaştırabilecektir (Lichtenstein, 1983: 35-42). Fakat kişi toplumsallaşma süreci sırasında muhatap olduğu bu süreçlerden başka söz konusu toplumsal alanda ilişki kurduğu birtakım kişilerin de etkisiyle kendini içinde konumlandığı rollerin birikimi olarak kimlik ortaya çıkmaya başlar. Kimlik belli cemaat tiplerine yönelik aidiyetler şeklinde birikmeye başladığı zaman, bireyin de kendini içerisinde olduğunu hissettiği farklı boyutlardaki gruplara atfedilen iç veya dış imajların uyumlu ve birleşmiş hali şeklinde görülmek istenir. Çeşitli şekillerde ortaya çıkan kimlik sorunlarının altında bu imajlar arasındaki uyumsuzlukların artması yatmaktadır (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 474).

Psikolojik ve sosyolojik olmak üzere kimlik kavramı ile ilgili iki ana yaklaşım vardır. Diğerlerinden farklı ve eşsiz olduğunu belirten ‘ben kimim?’ sorusunun cevabı niteliğindeki psikolojik yaklaşım, kimlik anlamında benliğin daha önce ne ise yine o olduğu şeklindeki süreklilik, bütünlük ve tutarlılık duygusu olarak tanımlanmaktadır. Bedensel yapının dışında bireyin cinsiyet, etnisite, yaş, statü gibi özellikleri ve içinde bulunduğu toplumdaki konumu, imajı, değer yargıları ve inancı ile şekillenen kimlik duygusu ve diğerlerinin bu çerçevede kendisini nasıl tanımladığı, algıladığına dair

duygusu kimliğin sosyolojik yönüne vurgu yapmaktadır (Budak, 2000, 451). Kişinin kendisi ile ilgili teklik, tutarlılık ve süreklilik benzeri niteliklerinin farkında olması kimlik sahibi olduğunun farkındalığıdır. Kişisel bir kimlik sahibi olma duygusu hayati öneme sahip bir duygudur. Bu duygu sayesinde kişiler zamansal boyutu dolayısıyla bireyin geçmişiyle ilişki kurması, süreç içerisinde farklı zamanlarda aynı kişi olduğu bilinci içinde olur, geçmişi ile ilişkisini devam ettirir, tutarlılık ve birlik duygusu gelişir. (Bilgin, 2001, 199). Kimlik kavramı günümüzde değişmeye devam etmektedir. Öğrenilmiş kimlik kavramı, genişletilmiş erkek egemenliği zihniyeti ve aidiyet duygusunun sonraki nesillere aktarılması geçmişten gelen bağlara eklenen yeni boyutlardır. Kimlik, kişinin kendini algılama biçimini simgelemesi ve bireyi görünür kılması anlamına gelir. Kimlik kavramı, toplulukların belirlenmesinde öncü rol oynamış ve günümüzde, küreselleşme ile sınırların belirsizleşmesi nedeniyle bireysel kimliklerin tanımlanmasında da öncü rol oynamaktadır. Kimliğe aidiyette yaşanan bu dönüşüm, ataların bıraktığı mirası koruma çabaları ile yeniden şekillenmektedir (Bulut, 2017: 26). Kimlikle toplumdaki bireylere birtakım sosyal bağlamlar, kurallar, tehditler konularak onların görünürlüğü, somutluğu artırılır, bu şekilde kişilerin birbirlerini anlamalarını kolaylaştıran kodlar sağlanmış olur (Altuntaş, 2004, 68). İnsanın psikolojik gelişiminin temel motivasyonlarından birisi olan kimlik arayışı ve bu arayışın şekillendirdiği bireysel kimlik ile toplumsal kimlik arasında sürekli ve kesintisiz bir ilişki vardır (Göka, 2006, 291). Asosyal bir ortamda kimliklenme sürecinin kendi başına gerçekleşmesi beklenemez, çünkü kişiler kendi kendilerine kimliklerini oluşturamazlar, kimliği diğerleriyle beraber, onların içinde ve bazen diğerlerine karşı oluşturur. Başkalarıyla birlikte var olan ve yaşayan dil, inanç, semboller, etnik bilinç, gelenek, görenek, mitler yani ortak değerler kimliklenme sürecinde bireyler tarafından içselleştirilir (Yurdusev, 1997, 102).

Kimlik kavramını bireyin içinde yaşadığı toplumdan münezzeh düşünmek, yaşanan ve son derece etkisi olan sosyal gerçekliğin veya sosyal çevrenin inkârı

yanılıgına sebep olacaktır, oysaki kimlik kişilerin bireysel yaşamışlıklarının yanında toplumsal yapının da etkisiyle ortaklaşa etkileşimle oluşur (Hakan, 1995, 149). Söz konusu içinde yaşanılan sosyal çevre bireyin kimliğinin belirlenmesinde son derece önemli bir yer tutar (Hakan, 1995: 147). Kimlik nitelik belirtisi olarak sosyokültürel yapı içinde şekillenerek kurulur (Ergun, 2000: 80).

Bireyin içinde yaşadığı topluma adaptasyonu, ait olma yani aidiyet hissi sağlam bir kimlik duygusunun gelişimi için gereklidir, bu da bireyin toplumsal yapıyla diğer bir deyişle grupla, kültürle veya ulusla arasındaki karşılıklılık esasına dayanan ilişki ile yakından ilgilidir (Göka, 2006: 294). Tam da bu nedenlerden dolayı kimlik aynı zamanda sosyolojik bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyoloji kimlik olgusuna öznal-bireysel tarafından değil nesnel yani toplumsal yanından yaklaşmaktadır, kimlik kavramının bireyin içinde bulunduğı toplumsallaşma süreciyle içselleştirdiğı toplumsal roller ve belirlenen beklentiler kapsamında oluştuğunu varsaymaktadır (Marshall, 1999, 407). Bu özelliğı ile ele alındığında kimlik, bireyin veya grubun çeşitli mensup olma durumlarını açıklamaya çalışan, onların tanınmasını sağlayan, dışarıdan gözlemlendiğinde fark edilebilen, anlaşılabilen özellikler, toplum tarafından belirlenmiş roller, cinsiyet ve cemaatin kültür tanımıyla ilişkili bir olgu şeklinde açıklanmıştır (Köseoğlu, 1998, 91). Kimlik duygusu, ilk önce birincil gruplarda elde edilir ve daha sonra ikincil gruplarda gelişerek yeni boyutlara geçiş yapar (Yücekök, 1997, 73). Toplumsal bir çerçeve içinde oluşan kimlik duygusu ile birey etrafı ile anlamlı ilişkiler kuran bir özne hâline gelir (Güleç, 2004, 73). Bu durum kimliğin ilişkisel bir süreçte oluşup geliştiğini, grup içinde ve diğer gruplarla anlam kazandığını göstermektedir ayrıca kimliğin dinamik yapısını da ortaya çıkarmaktadır.

2.1.2. Kimlik İnşasında Ötekinin Önemi

Kimlik; etnik, inanç, siyasal ve dil aidiyetleri olan kişiler ile bu aidiyeti haricen yorumlayan diğer kişilerden bağımsız düşünülemez, dolayısıyla kimlikler birer yorumdur, varsayımdır, kişilerin belli bir gruba özdeşim kurmasını sağlarken grubun oluşumunu tek başlarına gerçekleştiremezler (Bayart, 1999: 89). İnsanların kimlikle olan ilişkisi, geçmişten bugüne aynı nitelikte olan bir ilişki değildir. Anlatıldığı üzere tarihsel ve toplumsal bir olgu olan kimlik her dönem aynı şekilde değişiklik gösterebilmiştir. Gruplar ve bireyler, içinde bulundukları toplumsal şartlarda ‘öteki’ ile ilişkileri bağlamında kimlik geliştirir ve öteki üzerinden kendi kimliklerini kurarlar. Bu sebeple kimlikler farklı konjonktürlerde değişik şekillerde ifade edilebilir, farklı zamanlarda farklı tanımlar alabilir, ilişkilerin biçimlerine göre tutarlılık veya tutarsızlık gösterebilir, yerine göre devrimci yerine göre muhafazakâr olabilirler (Güleç, 2004: 74-75).

İster bireyi, isterse grubu tanımlasın kimlik olgusuna ilişkin iki önemli kriter ayırt edilebilir. Bunlardan birincisi sürekliliktir ve bu kriter kimliğin zaman içindeki durumunu göstererek onu zaman içinde konumlandırır, ikinci kriter olan farklılık ise, kimliğin nesnesinin ‘öteki’ karşısında sahip olduğu konumunu, onun biricikliğini gösterir (Vatandaş, 2004, 18).

Kimlik, kültürel bir inşa olarak, toplulukların arasındaki farklılıklar ve birbirleriyle benzerlikleri vasıtasıyla oluşur, bu farklılıklar ve benzerlikler toplumsal kimliğin belirleyici unsuru olarak sınırlarını ve içeriğini belirlemektedir. Dolayısıyla kimlik diğerleri için deniz feneri, kendisine de pusula niteliğindedir (Köseoğlu, 1995: 43). Toplumsal kimlik diğerleriyle olan gerilimli ilişkiden ortaya çıkar, çünkü ötekine bakarak kendini anlamaya başlar (Hentch, 1996: 269). Farklılıkların ifade edilmesi bireyin veya grubun çerçevesini belirlemesine ve diğerlerinden ayrılmasına yön veren “birlik” anlayışıyla karşıtlığını oluşturmaktadır (Schlesinger, 1994: 260).

“Biz”liđi gerçekleyen, birlik dayanışmasını sađlayan diđerleriyle yani “onlar”la arada olduđu dűřűnűlen uzlaşmazlıklardır. Onlar sayesinde “biz” bir grup kimliđine bűrűnmektedir. Onlar denen dıř grup dođal olarak biz yani i grubun hayali bir zıddı konumundadır. İ grubun tutarlılıđı, i dayanışması, gűvenliđi ve űzkimlik oluřumu için dıř gruba ya da gruplara ihtiyaı vardır (Bauman 1998: 52). İç grup dayanışmasını anlatmak için kullanılan en űnemli metaforlardan biri aile metaforudur. Aile içinde olan bađlar, karřılıksız yardımlaşmalar, dayanışma ve gűven duyguları iç grup űyelerinin de sahip olması beklenen űzelliklerdir. Kardeřlik iç grup dinamiklerine vurgu yapan diđer bir metafor űrneđidir ayrıca ana vatan, ata toprađı millű dayanışmayı niteleme metaforlarına űrnek verilebilir (Bauman 1998: 53).

Gruplar veya kiřiler, içinde bulundukları toplumsal ortamda űteki ile iliřkilerinden kimliklerini geliřtirmekte ve űteki referansından kimliklerini kurmaktadırlar. Dolayısıyla kimlikler zamana ve řartlara bađlı olarak farklı ifade edilebilirler, tutarsızlık gűsterebilir, muhafazakâr veya deđiřimci olabildiđi gibi konjonktűre gűre farklılaşabilirler. Çeřitli aidiyet kategorilerle karřı karřıya kalan bireyler, kendileri ile iliřkilendirdikleri bu her bir farklı olan kategorilerden hareket ederek kimliklerini belirginleřtirip, bařkaları tarafından fark edilebilir hâle getirmektedirler (Bayri, 2011: 22-28).

Kimlik tanımlamasında bireyin kendisini nasıl tanımladıđı, gűrdűđűnűn yanında diđerleri açısından nasıl tanımlandıđının yani algılandıđının da űnemi vardır dolayısıyla hem dıřa dűnűk hem de ie dűnűk bir anlayıřın sonucudur (Hakan, 1995, 146). Kimlik tasvirlerinde bizi bařkalarından farklı kılan űzelliklerden űte ortak deđerlere, iliřkilere űncelik verilir fakat bilinçli veya farkında olmadan kimlerden olduđumuzu sűylerken, kimlere karřı olduđumuzu veya kimlerden olmadıđımızı da bir řekilde belirlemiř oluruz. Daha űtesi olmadıklarımızdan yola çıkarak kim olduđumuza ulařırız (Gűven, 1993: 3).

2.2. Sosyal Kimlik Kuramı

Sosyal kimlik kuramını incelemeye başladığımda, sosyal bir varlık olarak bir arada yaşamak zorunda kalan insanoğlunun yaşamın her aşamasında kaçınılmaz içine girdiği rollerin gereği en az kişisel kimliği kadar sosyal kimliğe de ihtiyaç duyduğunu anladım. Bir anlamda insanoğlunun davranışlarına yön veren başlıca gereksinimlerin neler olduğunu açıklayan Maslow'un 'İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı'nın hemen hemen her safhasında kullanılan bir gereksinim olarak sosyal kimlik karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında ileride değinileceği gibi karar verme sürecini etkileyen, kolaylaştıran yönü de bulunmaktadır. İnsanlar yaptıklarının onaylanması, doğru olduğunun takdir edilmesi ve davranışlarının olumlanmasını isterler. Sonraki aşamada bunların daha üstün olduğu eğilimi gösterilir. Bu tarz eğilimler sadece kendisinin değil mensubu olduğu gruplar için de geçerlidir. Kısaca insanlarda, gruplara ayırma ve kendi grubunu diğerlerinden üstün görme eğilimi vardır. Kendi içindeki bu olumlu öz-değerlendirme algısına bireyler grubuyla özdeşleşerek ulaşmaktadırlar. Bu noktada karşımıza sosyal kimlik kavramı çıkmaktadır. 1970'lerden itibaren Henri Tajfel ile John Turner tarafından geliştirilen 'Sosyal Kimlik Kuramı' söz konusu kavramı açıklamak üzere ortaya konan en kapsamlı ve en yeni girişimdir.

Her ne kadar bir psikoloji kuramı olsa da sosyal kimlik; diğerlerinin varlığının insan psikolojisine ve davranışına etkilerini sorguladığı düzeyde toplumsal olmasından (Hogg ve Abrams, 1988: 7) diğer toplumbilimlerle dolayısıyla sosyal antropolojiyle de iç içe bir kuramdır. Buradan bakıldığında psikolojinin ve sosyolojinin toplumsal davranışlarla ilgili açıklamalarının kuramsal açıdan birbirine yakın olduğu görülebilmektedir. Bireylerin yalnızken veya bir grup içindeyken davranışları arasında kayda değer farklılıkların oluşması veya tek başına bir insanın davranışları toplumsal olarak değerlendirilebilir mi? Grup davranışlarının birey üzerindeki etki derecesi nedir? Mensubu olduğu grubun aidiyet hissiyatı ve kimliği üzerindeki etki derecesi nedir?

Şeklindeki sorular tüm toplumbilim ve psikoloji disiplinlerinin ortak sorularıdır. Sosyal kimlik kuramı sosyal psikolojideki bireysel ağırlıklı, sosyal grubu bireysel boyutta ele alan indirgemeci yaklaşıma bir tepki olarak belirmektedir. Toplum genellikle hiyerarşik bir yapıda, birbirine statü ve güç ilişkileri ile bağlı farklı sosyal gruplardan oluşmaktadır. Toplumdaki sosyal kategoriler mensuplarına birer sosyal kimlik sunar. Bireysel kimlikten farklı olarak bu sosyal kimlik bir grubun üyesi olmaktan kaynaklanan benlik kavramının bir parçasıdır.

Sosyal kimlik kuramı, yapılan tanımlardan anlaşılacağı üzere, gruplar arası davranışların tanımlanmasına yönelik farklı bir kuramsal çerçeve çizmektedir. Bireylerin ve grupların davranışlarını, algılarını açıklamada temel bilişsel ve güdüsel süreçler üzerinde duran kuram birbiriyle son derece ilişkili ve iç içe geçmiş beş ana kavram üzerine kurulmuştur. Tek başına açıklanması oldukça güç olan bu temel kavramlar; sosyal kimlik, sosyal sınıflandırma, sosyal karşılaştırma, en küçük grup paradigması ve iç grup kayırmacılığı ile sosyal yapıdır (Demirtaş, 2003: 127).

Henri Tajfel ve John Turner, insanların, belirli bir grubun mensubu oldukları zaman kişisel kimliklerinde ve dolayısıyla algılarında, güdülerinde ve yargılamalarında ne gibi farklılıkların gerçekleştiği ile ilgilenmişlerdir. Grup içinde yer alan bireyin öncelikle benlik algısının değiştiği yönünde açıklamaları olmuştur. Sosyal kimlik kuramına göre anlamlı bir grup üyeliği sosyal kimliğin kişisel kimliğin yerini almasına yol açabilir (Meşe, 1999: 19; Kelly, 1993: 60). Kuram, insanların benlik kavramlarının önemli bir parçasını oluşturan sosyal kimliklerini belli bir grubun mensubu olması ile ilgili bilgilerden, bu üyeliğe yükledikleri anlamdan ve duygulardan hareket ederek ortaya çıktığı varsayımına dayanmaktadır (Mummendey ve Schreiber, 1983: 390). İnsanlar genellikle birey olarak davranmayıp, üyesi oldukları sosyal sınıfa uygun olarak hareket ederler, içinde bulundukları bu sosyal yapı insanların kendilerinin ve diğerlerinin

konumlarını da tanımlamaları konusunda yardımcı bir unsurdur, bireyler önemli gördükleri sosyal sınıflara üyeliklerinin bilinciyle ben tanımlamalarını türetmektedirler (Mlicki ve Ellemers, 1996: 98).

Sosyal kimlik gelişimini ele alan kuram birtakım varsayımlara dayanmaktadır. Bireyler, mensubu olduğu sosyal grubu göz önünde tutarak kendilerini değerlendirir ve tanımlarlar sonra da sınıflandırır (Turner, 1987: 30), Bu sınıflandırmanın neticesinde de kendilerini konumlandıkları grupla özdeşleşirler, böylelikle bireyin sosyal kimliği oluşur.

Bireyin üyesi olduğu grubun konumunu değerlendirmesi açısından sosyal çevrede yer alan diğer gruplar bir nirengi oluşturmaktadır. Kendi grubunun konumu benzer diğer gruplarla yapılan iç grup / dış grup karşılaştırma denilen sosyal karşılaştırmalar neticesinde belirlenmektedir (Turner, 1975: 30). Bu kıyaslamalar nitel ve nicel (büyüklük, güçlü olma, ten rengi gibi fiziksel özellikler, yetenekler) birtakım özelliklere ve davranışlara yüklenen değerlerle yapılmaktadır.

Bireyler, benlik saygılarını artırmak ve olumlu bir sosyal kimlik edinmek maksadıyla söz konusu sosyal karşılaştırmaları yaparken kendi grubunu kayırarak algılamak aynı zamanda diğer grupları da küçümsemek, kötülemek eğilimi göstermektedirler, bu algılama sürecine iç grup kayırmacılığı denilmektedir (Doosje ve Ellemers, 1997: 270). En küçük grup paradigması araştırması neticesinde iç grup kayırmacılığı ile ilgili bulgular ortaya çıkmıştır. Bu araştırmalarda gruba aidiyet seviyesinin yapay ve çok net olmadığı durumlarda dahi bireylerin iç grup kayırmacılığı yani kendi grubu lehine değerlendirmeler yaptıkları gözlemlenmiştir.

Bireyin olumlu bir sosyal kimlik geliştirip geliştirmemesi içinde bulunduğu grubun öznel yapısı ve konumuyla yakından ilgilidir (Turner ve Brown, 1978: 260; Condor, 1990: 245). Yukarıda bahsi geçen süreçler söz konusu grubun toplumsal konumu üst

seviyede olmasa da genellikle sosyal kimliğin olumlu oluşmasına olanak sağlar. Fakat bazen grubun konumu diğer gruplara kıyasla göz ardı edilmeyecek kadar düşük seviyede olabilir. Bu durumda sosyal kimlikte olumsuzluk söz konusu olur, olumlu sosyal kimlik ortaya çıkarmak için farklı stratejiler geliştirilerek doyumsuzluktan sıyrılmaya çalışılır (Turner ve Brown, 1978: 133; Hinkle ve Brown, 1990: 65).

Sosyal kimlik kuramına göre, ait oldukları sosyal gruplar bireylere bir sosyal kimlik kazandırır (Tajfel, 1978; Turner, 1982). Tajfel (1978) sosyal kimliği, bireyin “benlik kavramının duygusal ve değersel açıdan önem verdiği sosyal grup ya da grupların üyesi olduğu bilgisinden kaynaklanan bir parçası” olarak tanımlamaktadır. Sosyal kimlik, benlik kavramının görece ayrılmış iki alt sisteminden birisidir. Diğerisi ise kişisel kimliktir. Sosyal kimlik, kişisel kimlikten oldukça farklı bir olgudur (Turner, 1982). Sosyal kimlik, sosyal kimliklenmeleri içermektedir: kimlikle ilişkili benlik tanımlamaları sosyal kategori üyeliği (cinsiyet, ırk, milliyet, spor takımları ya da daha kısa süreli ve geçici grup üyelikleri) algıları üzerine temellendirilir. Kişisel kimlik ise diğer insanlarla paylaşılmayan kişiye özgü kişilik yüklemeleri (özne-ben) ya da özel bir insana tamamıyla bağlı olunan ikili yakın ilişkiler (nesne-ben ve sen) temelinde yapılan benlik yorumlamalarını içerir (Hogg ve Abrams, 1988). Bu iki tür kimliği kapsayan benlik kavramı ise birey açısından geçerliği olan benlik tanımlamalarının toplamından oluşmaktadır. Ancak benlik kavramı sadece benlik tanımlamalarından oluşan bir liste olarak görülmemelidir.

Sosyal kimlik, insanların belirli bir sosyal gruba üyeliğiyle ilgili bilgiden, üyeliğe atfettiği duygusal anlamlılıktan ve değerlerden kaynaklanan benlik algısının önemli bir parçasıdır (Demirtaş, 2003: 130). Bir bireyin benlik kavramı, benliğe olan saygısına, o bireyin sosyal sınıf üyeliğine diğer bir deyişle algılamakta olduğu sosyal kimliğine çapalanmıştır. Bireyin olumlu benlik saygısına gerek duyması temel bir insani güdüdür,

bazı şartlarda eğer sosyal kimlik belirginleşmişse devreye girerek bu gereksinimi gidermektedir (Demirtaş, 2003: 131)

İnsanlar kendilerini ve diğerlerini çok farklı boyutta ve seviyede sınıflandırabilirler. Boyutlarına göre sınıflandırmada genelden özele temel üç sınıflandırma diğerlerine göre daha önemli ve yaygındır; birincisi en evrensel boyutuyla bireyin insan oluşuyla ilgili kimliği yani “insanlık boyutu”; diğeri bireyin sosyal kimliği “sosyal grup boyutu”; sonuncusu ise bireyi grubun diğer grup üyelerinden ayrı kılan yani en özgül boyutu “bireyin kişisel kimlik boyutu”dur (Demirtaş, 2003, 131).

Sosyal Kimlik daha önce de açıklandığı gibi bireyin bir sosyal gruba üyeliğiyle ilgili duyguları ve anlamlı bilgisi olarak tanımlanmıştır. Bahse konu sosyal grup ise kendilerini aynı sosyal kimliği paylaşan veya aynı sosyal sınıfın üyesi olarak algılayan iki veya ikiden fazla kişi şeklinde tanımlanmaktadır (Turner, 1982: 15). Deneysel sosyal psikologlar genellikle dayanışma veya birliğe dayalı bireyler arası ilişkileri açıklamaya çalışırken grup davranışlarıyla da ilgilenmiştir (Hogg ve Abrams, 1988: 10). Toplu veya bireysel olarak, birtakım değerleri korumak, belli hedeflere ulaşmak ve belli bazı gereksinimleri karşılamak üzere bir araya gelen, karşılıklı bağımlılık duyan insan topluluğu grup olarak değerlendirilir (Hogg ve Abrams, 1988: 7). Karşılıklı bağımlılık sayesinde grupta iş birliği, sosyal etkileşim ve karşılıklı çekicilik ortaya çıkmaktadır. Karşılıklı etkilenme sonucu etkileşime giren iki bireyin dahi grup olarak niteleyen araştırmacılar olmuştur (Demirtaş, 2003: 132). Buradan anlaşıldığı kadarıyla grup olmanın temel prensibi karşılıklı etkileşim ve birbirini etkileme gücü olmasıdır.

İnsanları veya nesneleri, belli bazı ortak özelliklerini temel olarak sınıflara veya gruplara ayırma sürecine sınıflandırma denilmektedir (Tajfel ve Forgas, 1981: 114). Sosyal sınıflandırma yapmanın en büyük faydalarından birisi çevredeki insanlara yönelik bilgi yükünü azaltmak diğer bir deyişle bilişsel cimriliğe olanak sağlamaktır. Bu şekilde

gruplandırmak suretiyle iki veya daha fazla kişi benzer şekilde algılanarak aynı tepki geliştirilir. (Hewstone vd., 1996: 57).

Sosyal sınıflandırmada insanlar tek başlarına bir birey olarak değil toplumsal bir grubun mensubu olarak algılanmaktadırlar. Etnik özellikler, cinsiyet, yaş temel sosyal sınıf ortak özelliklerinin başında gelir. Bireyler “kadınlar”, “gençler”, “siyahlar”, “İngilizler” şeklinde adlandırılırlar. Bir grup olarak nitelendirilen ya da algılanan iki veya daha fazla kişi artık diğer gruplardan farklı görülür, ayrı tutulur (Bilgin, 1995: 21).

Benlik kavramı, benlik kimliklenmeleri adı verilen belli bir çerçeve içine alınmış ve görece farklı olan yapılar içinde oluşturulmaktadır. Sosyal kimlik kuramı gruplar arası davranışları açıklarken kişisel kimlikten çok sosyal kimlik üzerinde durmaktadır.

İnsanlar sınıflandırma neticesinde sosyal gruplarla ilgili bilgilerini, besledikleri inançlarını ve beklentilerini kapsayan bir bilişsel yapı oluşur ki buna kalıpyargı denilmektedir. Kalıpyargıların etkisiyle de bireyler üyesi oldukları sosyal grubun birçok niteliğini taşıdıklarını varsayarlar (Mackie vd., 1996: 41).

Sosyal kimlik kuramı, yukarıda açıklanan bilişsel cimrilik gibi sosyal sınıflandırmanın genel yaklaşımlarından çok bu süreçte bireylerin gruba ilişkin algılarıyla kendini olumlu değerlendirme güdüsünün tatmini üzerinde durmaktadır. Sosyal sınıflandırma, kurama göre, öncelikle sosyal çevrenin anlaşılmasına yardımcı olur, insan davranışlarını yönlendirir ve özellikle gruplar arası davranışlara rehber olur (Bilgin, 2001: 98; Tajfel, 1978b: 45). Yukarıda anlatıldığı üzere sosyal sınıflandırma sürecinde abartma etkisi ve iç grup kayırmacılığı olmak üzere iki önemli davranış kalıbı gözlemlenir.

Sosyal kimlik kuramı gerçekçi çatışma kuramının kaynaklardan daha fazla pay almak amacıyla girilen rekabetin gruplar arası ayrımcılığa yol açacağı savının doğru olduğunu kabul etmektedir. Bununla birlikte kurama göre; ayrımcılık için sadece somut kaynaklara erişmek, elde etmek için ortada bir rekabetin olmasına gerek yoktur, bir

grubun üye ya da üyelerinin diğer bir grubun üyeleriyle grup üyesi kimliği veya gruba aidiyet hissiyatıyla etkileşime girmesi gruplar arasında ayrımcılığın ortaya çıkmasına yeterli bir durumdur.

Özetle sosyal kimlik kuramında gruplar arası ayrımcılık sosyal kategorizasyon, sosyal özdeşim ve olumlu bir benlik değerine sahip olma ihtiyacı tarafından güdülenen sosyal karşılaştırma sürecinin doğal bir sonucu olarak görülmektedir. Bu nedenle kurama göre, gruplar arası rekabetin ve ayrımcılığın ortaya çıkması için ortada somut bir çıkar çatışmasının olması gerekli değildir. Bireylerin kendilerini bir kategorinin üyesi olarak algılamaları ve benliklerini kategori üyeliği ile tanımlamaları gruplar arası rekabet ve ayrımcılığın ortaya çıkması için yeterlidir.

2.2.1. Sosyal Kimlik İnşası

Sosyal kimlik, uzunca bir süredir üzerinde durulan sosyoloji, felsefe, edebiyat ve siyaset bilimi gibi birçok farklı disiplinde incelenen bir kavram olmuştur. Çok farklı alanların ilgilendiği bu kavrama yönelik geri dönüş veya bilgi birikimi de çeşitli disiplinlerden gelmekle birlikte toplumsal ve bireysel boyutları ile esas olarak sosyal psikologların çalışmalarına konu olmaktadır. Sosyal kimlik kuramı ise temelde sosyal kimlik kavramının psikolojik boyutuna daha çok vurgu yapmanın yanında ortaya çıkan toplumsal sonuçları ile farklı alanların ihtiyaç duyduğu bilgileri de içermesiyle ortak ve çağdaş bir kuramdır. Sosyal kimlik kuramı sadece grup içi davranışları değil aynı zamanda gruplar arası davranışları, algıları bilişsel ve güdüsel özellikleriyle inceler ve iç içe geçmiş, birbirine zincir halkaları gibi bağlı yukarıda değinilen beş temel kavramla açıklanmaktadır.

Sosyal kimlik inşası gerek psikoloji gerekse sosyoloji disiplinin içerisinde yer alan ancak buradan hareketle siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler gibi diğer pek çok disiplini

etkilemiş bir kavramsallaştırmadır. Literatürde “Sosyal Kimlik Kuramı” olarak da geçen bu kavram John Turner ve Henri Tajfel tarafından 1970’li yılların ortalarında geliştirilmiş ve odağına; grup üyeliği, grup süreçleri ile gruplar arasındaki ilişkileri ele alan sosyal psikoloji kuramı dinamiklerini koymuştur (Demirtaş, 2003: 123). Açacak olursak, bu teorik yaklaşımın temelinde yatan mantık belli bir gruba üye olmanın getirdiği bizlik, birliktelik ve ait olmanın ardında yatan algısal ve bilişsel temelleri anlamaya çalışmakla ilintilidir. Daha önceki çalışmalara kıyasla, bu teorik yaklaşım literatüre yeni bir soluk getirmiştir.

Kimlik sorunsalına yönelik çalışmalar neticesinde vücut bulan “Sosyal Kimlik Teorisi” ve “Kimlik Teorisi” ise kimlik olgusunu bir süreç olarak ele almaktadır. Her iki yaklaşıma göre de kimlik; diğer sosyal kategoriler ve sınıflandırmalarla ilişkili bir şekilde kendini isimlendirme, tanımlama ve sınıflandırma süreci olarak ifade edilmektedir. Sosyal kimlik teorisi bu süreci kendini kategorileştirme (self-categorization) olarak adlandırırken, kimlik teorisi ise kimlikleştirme (identification) olarak kavramsallaştırmaktadır. Gerek sosyal kimlik teorisi gerekse kimlik teorisine göre kendini kategorileştirme veya kimlikleştirme süreci yoluyla bir kimlik oluşturulur.

Sosyal karşılaştırma veya kendini kategorileştirme süreci, kimlik/sosyal kimlik oluşumunu bünyesinde barındırmaktadır. Kendini kategorileştirme süreci sonunda birey gruba dâhil olanlarla kendisi arasındaki benzerlikleri ve grup dışı olanlarla kendisi arasındaki farklılıkları belirlemekte ve bunlara vurgu yapmaktadır. Birey bu vurguyu yaparken; tutumlar, inançlar, değerler, davranış normları, deyişler ve gruplar arası kategorilerle bağlantılı diğer özellikleri göz önüne almaktadır. Sosyal karşılaştırma süreci sonunda ise birey ayırt edici noktalara vurgu yapmaktadır. Burada birey kendini nitelik ve nicelik olarak daha önemli olarak algılamaktadır. Grup içi ve grup dışı konumuna bakarak pozitif ve negatif değerlemeler yapan birey, grup içinde kalarak kendini

tanımlamaktadır. Böylece birey gerek kendini konumlandırarak aidiyet ihtiyacını gidermekte gerekse de diğerlerinden farklılığını ortaya koymakta, sonuç itibarıyla bir kimlik edinmektedir. Sosyal Kimlik Teorisi bireysel kimliğin oluşumunda grup odaklı bir yaklaşımı benimsemektedir.

Sosyal Kimlik Kuramı kapsamında dört temel varsayımdan söz etmek mümkündür. Bunlardan birincisi, bireylerin kendilerini nasıl tanımladıklarına dair geliştirilen fikir setleridir. Bireyler kendilerini sınıflandırır ve üyesi olarak algıladıkları grupla kendilerini özdeşleştirerek ‘sosyal kimlik’ inşalarına başlarlar. İkinci varsayım ise karşılaştırma kavramı üzerinden oluşturulmuştur. Buna göre, üyesi olunan grubun tanımlanması ve değerlendirilmesi için diğer gruplara bakılır, diğer gruplar bunun için referans olmaktadır. Bu gruplarla yapılan karşılaştırma neticesinde üye olunan grubun konumu belirlenmektedir.

Kuramsal perspektifin üçüncü safhasında ise bireyin olumlu bir sosyal kimlik geliştirmesi için iç grup kayırmacılığı anlayışı yer almaktadır. Olumlu bir sosyal kimlik sahibi olmak ve benlik saygısını artırmak için birey bu şekilde bir sosyal karşılaştırmaya başvurur. İç grup kayırmacılığı denen bu süreç yanlı bir algılamaya sahiptir. Dördüncü ve son aşamada, bireyin sosyal kimliğinin nasıl algılandığı kendi grubunun öznel yapısı ve konumuyla yakından ilişkilidir. Grubun toplumsal konumu çok iyi olmasa dahi ilk üç aşamada yürütülen süreçlerden dolayı genellikle sosyal kimlik olumlu gelişmiş olmaktadır.

Sosyal kimlik kuramını ortaya çıkaran Turner ve Tajfel’in temel yaklaşımlarının çatısını, bir gruba üyeliğin birey üzerinde yaratmış olduğu etkiler oluşturmaktadır. Buradaki hedef, gruba üye olmanın bireyin kişisel kimliğine, kendisi ve başkaları ile ilgili algılarına, güdülerine ne derecede ve nasıl yansıdığını belirlemektir. Çalışmalarda bu yansımanın, öncelikle bireyin benlik algısına etki ettiği ortaya çıkmıştır; bu etkinin

bireyin önem verdiği bir sosyal grup üyeliğinde sosyal kimliğin, kişisel kimliğin önüne geçecek kadar büyük olduğu işaret edilmiştir.

Ancak kavramın sosyal psikoloji disiplinin dışında yarattığı etki daha önce de belirtildiği üzere siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplinlerindeki pek çok konuyu açıklarken de oldukça önemli bir konuma sahip olmuştur. Sosyoloji ile siyasetin kesiştiği bu tartışmayı anlamak için önce kimlik, sosyal kimlik ve toplumsal kimlik gibi kavramların kuramsal olarak nasıl tanımlandığına bakmak ve sonrasında da bunları uluslararası politika bağlamında açıklamak gereklidir.

Sosyal kimlik, Turner gibi pek çok araştırmacı tarafından bireyin kendi için anlamı yüksek olan bir sosyal gruba üye oluşuna ilişkin bilgisi şeklinde tanımlanmıştır. Sosyal kimlik kuramında grup üyeliği biçimsel veya kurumsal bir kavramdan çok ait olmayı yani biz olmayı içeren psikolojik bir kavram olarak ele alınmaktadır. Bir başka tanımlama ise kimlik kavramının üzerinde durarak bir bireyin veya grubun, topluluğun kendi değerlerine, özelliklerine, kökenine ve konumuna ait bilinçli kavraması, algısı üzerinde durmaktadır (Şimşek, 2011, s. 31). Toplumsal kimlik kavramının dışında ele alacak olursak, kimlik bireylerin geçmişlerine ilişkin özdeşimlerini, şimdiki rollerini ve buna bağlı olarak geleceğe dair isteklerini yaratıcı bir şekilde bütünleştirme konusuna odaklanır. Diğer bir deyişle, kimlikler bireylerin geçmişlerinin sosyal tarihleri ile bugün yaşanan ve gelecekte yaşanması beklenen kültürler arasında bir çeşit bağlantı kurmaktadır (Newman, 1978: 164-165).

Ancak burada vurgulanması gereken en önemli husus bireysel kimlik ile toplumsal kimliğin birbirinden ayrı düşünülmesi anlam kaybolmalarına yol açmaktadır. Sosyal kimliği anlamının veya tanımlamanın en temel yollarından birisi de kişisel kimlikle arasındaki farkı ortaya koymaktan geçmektedir. Kişiler kendilerini, kişiliklerini, davranışsal eğilimlerini, beğeni ve düşüncelerini, becerilerini esas alarak diğerlerinden

ayrıldıkları nitelikleriyle tanımlıyorlarsa orada kişisel kimliğin devrede olduğunu, ona göre tanımlama yapıldığını söyleyebiliriz.

Tüm bunların yanı sıra, bireysel ve toplumsal kimlik kavramları küreselleşme süreciyle birlikte siyasal tartışmaların odağına oturmuştur. Kültürel olarak bireylere aidiyet hissi sağlayan bu kavram artık siyasal yaşamda da başat rol oynamaktadır. Özellikle son yıllarda uluslararası ve hatta ulusal sistemlerde globalleşmenin ve teknolojinin, iletişim vasıtalarının gelişmesiyle devlet merkezci anlayışın zayıflamasıyla birlikte, farklı kimlikler ortaya çıkmaya başlamış ve tüm kimlikler kendini ifade etme olanakları bulmaya başlamıştır. Sosyal kimlik de daha önce tarif edildiği gibi kişilerin mensubu olduğu grubun veya kategorinin bilgisinden oluşmaktadır. Ortak bir sosyal kimlik belirlemesi yapan kişilerin veya kendilerinin aynı sosyal kategoride yer aldığını hisseden üyelerden oluşan bir yapılanma sosyal grup olarak adlandırılır. Sosyal karşılaştırma süreci esnasında, bireye yakın duran kişiler kendisiyle beraber sınıflandırılırken, kendisinden farklı ve uzak olarak algılanan insanlar bu grubun dışında kategorize edilmektedir. İlk çalışmalarda, sosyal kimlik geliştiren bireyin yaptığı grup sınıflandırmalarında diğer psikolojik ilişkiler dikkate alınarak duygusal taraflarının da olduğu göz önünde bulundurulmaktadır. Daha sonra yapılan araştırmalar da aradaki ilişkiyi deneysel bağlamda inceleyebilmek amacıyla genellikle sınıflandırma değerlendirilebilir bileşenlerden seçilerek psikolojik bileşenlerden ayrılmıştır.

Sosyal kimlik inşasında yani kendinin kimlik saptaması ile sosyal kıyaslama sırasında yer alan iki süreç farklı sonuçlara yol açabilmektedir. Bireyin kendisine benzer olarak gördüğü grup üyeleriyle arasındaki benzerliklere ve kendisinin dışında gördüğü kişilerle ise aradaki farklılıklara vurgu yapması, kendi kimlik saptaması neticesinde olmaktadır. Bu vurgulama, tüm inançlar, davranışlar, değerler, tepkiler, davranış

kalıpları, konuşma şekilleri ve grup içi kategori ile alakalı diğer etmenlerden meydana gelmektedir.

Sosyal bilimler alanında, kimliğin tarihsel, kültürel ve sosyal bir inşa olduğu konusunda günümüzde ortak bir uzlaşma varılmıştır. Bu nedenle kimliğin toplumsal alanda inşa edilme şeklini ve bu inşa sürecini anlamaya çalışmak önem kazanmaktadır. Kimliğin toplumsal inşasında her zaman iktidar ilişkilerinin etkin bir faktör olduğu yadsınamaz bir gerçektir ve bu etki köken veya şekline göre meşrulaştırıcı kimlik, direniş kimliği ve son olarak proje kimliği olmak üzere üç farklı biçimde vuku bulmaktadır (Castells, 2006: 14-15).

Küreselleşmenin mikro düzeyde kişiler üzerinde tekelliğe vurgu yapması ve farklı inanç, etnik, ırk, statü, mezhepsel kimliklerin yeni bir meşru temel aramaya zorlanması şeklinde etkisi olmaktadır. Ayrıca küreselleşme genel olarak kültürleri homojenleşmeleri yönünde sonuçlara götürürken bireysel olarak da kişilerin ait hissederek kimliğini tanımladıkları sosyal grupları da belirsiz hâle getirmektedir. Bireyler, kapitalizmin belirlediği çerçevede ekonomik kimliğin öngördüğü şekilde artık farklı kimliklerden ayrılarak ortak bir üst kimlik sayesinde toplanmaya yönlendirilmektedir. Şüphesiz ki bu durumun kültür üzerinde olumsuz yönde etkileri ortaya çıkacaktır (Tamer, 2014: 95).

Yapılan tanımlamalarda da görüldüğü gibi kimlik kavramı bireyden başlayarak toplumsal alana kadar uzamakta olan bir sürece işaret etmektedir. Psikolojik özellikleri itibarıyla birey, kimlik inşasının önemli bir unsurudur. Bireyin kendisi kimlik olarak tanımlanan toplumsal ve bireysel olgunun merkezinde doğal olarak yer almaktadır. Fakat birey, toplumsal dünyanın dışında değerlendirilemeyeceği için, bireyin toplumsal bağlamı ele alınmadan yapılacak bir tanımlamanın da hatalı olacağının mutlaka bilinmesi gerekir. Tarihsel ve toplumsal bağlam çerçevesinde değerlendirilecek olan bireyin,

topluluk ya da grup normlarına dayalı olarak geliştirdiği kolektif kimlik algısı, kimliğin farklı unsurlarını ortaya çıkarmaktadır (Tamer, 2014: 96).

2.3. Değişim

Değişme, belirli bir süreç içerisinde doğa ve toplumda meydana gelen farklılaşmadır. Toplumsal değişim ise belli bir zaman süresinde toplumun kendisinde ve kurumlarında meydana gelen değişmelerdir, en genel tanımıyla zamanla toplumda görölen farklılaşmadır. Söz konusu farklılaşma o toplumda yer alan kişilerin duygu, düşünce, algı, inanç ve tutumlarındaki başkalaşmadır. Özetle toplum yapısında meydana gelen başkalaşmaya ve farklılaşmaya toplumsal değişme denmektedir (Türkdoğan, 1999, 41). Toplumsal değişme, toplumun kendi içinde ve organlarında belli bir süreçte meydana gelen temel, yapısal ve büyük değişimlerdir (Barelson ve Steiner, 1984, 588).

Sürekli dönüşüm ve değişim içinde doğal ortamında yaşayan toplumlar yeni fikirler üretme ve mevcut reflekslerini, davranışlarını değiştirecek yetenekte olmazlarsa yok olmaya mahkûmlardır. Bu nedenledir ki tüm kültürler çeşitli nedenlerden dolayı eninde sonunda değişir. Karşılaşılan problemler neticesinde tutumların bilinçli değişmesi mümkünken, değişimin büyük kısmı rastlantısaldır, meydana gelen olaylar, etkiler beklenmeyen sonuçları doğurur. Temas edilen başka bir toplumla kurulan ilişkiyle yabancı fikirlerle tanışılır, bunlar mevcut değer ve davranışlarda değişikliklere sebep olabilir. Bir grup diğerine egemen olursa fikirlerin dayatılmasına maruz kalınabilir. Bu temaslarda adaptasyon olabileceği gibi, her değişim de benimsenebilir olmayabilir. Kısaca kültürdeki değişim mekanizmaları kültür üzerinde benimsenme, yayılma, kültür benzeşmesi veya kültürel kayıplar gibi bazı değişimlere sebep olur (Haviland, 2002, 469).

Değişme, toplumların önlenemez bir özelliğidir. Hiçbir toplum ve dolayısıyla toplumları oluşturan bireyler izole bir yaşam süremez, üzerinde yaşanan toprak, iklim,

coğrafya sürekli değişirken, etrafta temas edilen toplumlar değişirken, bireysel bazda farklılaşmalar yaşanırken toplumların aynı kalması beklenemez. Bu kadar dış etkenin yanında, toplumların kendi içinde sosyo-politik, iktisadi ve kültürel bazda yaşanan farklılaşma ve çelişkiler, bireyler arası ilişkilerin sürekli aktif olması dikkate alındığında toplum yapısının, örgütlenmesinin ve kültürünün dinamik olması, kendini yenilemesi kısaca değişmesi kaçınılmaz bir son olur (Smith, 1996, 43).

Tüm sosyal bilimcilerin toplumsal değişimin sebepleri ile ilgili bir görüşü olmuştur, genel olarak birçoğu değişimin önlenemez olduğu konusunda hemfikirlerdir. Genellikle toplumsal koşulların ve kültürel değerlerin hareketliliği, yeni buluşlar, teknoloji değişimin başlıca sebepleri arasında sayılmaktadır. Comte yaşanan güçlüklerin, sorunların toplumları değişime zorladığını belirtmiştir. Max Weber toplumsal değerlerin veya hâkim fikirlerin toplum değişimini ivmelendirebileceği gibi farklı koşullarda set olup engelleyebileceğini savunmuştur. Durheim teknolojik gelişmelerin ve mesleklerde, görev paylaşımlarındaki farklılaşmaların toplumsal değişime etkileri üzerinde durmuştur. Malinowski'ye göre değişimin ana nüvesi kültürdür, değişim kültür odaklıdır, kültür dinamiktir, uygulamada, maddi kültür öğelerindeki değişimler onu takip eden manevi kültürü de etkileyecek ve değiştirecektir (Akt. Türkdoğan, 1999, 43).

Her uygarlık kendine has sınırlılık çemberini kırma, çerçevesini değiştirme mücadelesini verir. Bir uygarlık diğerlerini etkilediği ve onlardan etkilendiği ölçüde değişir ve gelişir, diğer bir uygarlığın yaşam bileşimine katılırken yeni yaşam alanları kazanır; kültürler de bir başka kültürleri etkilemeye çalışır, bunu yaparken de değişimi kaçınılmazdır (Afşar, 2006, 31).

Topluluklar, her biri birbirinden farklı bilinç, ilgi, ihtiyaçlara ve fiziksel özelliğe sahip bireylerden oluşur. Bu farklılıklara göre de farklı yönelmelerin olacağı açıktır. Dolayısıyla son zamanlarda maruz kalınan dış etkenlerin de çeşitliliği ve sürekliliğiyle

tüm kültürler zaman içinde değişirler. Günümüzde değişimler çok daha hızlı ve kitlesel olabilmektedir. Toplumun ve bireylerin kendine has ihtiyaçları vardır. Kültür toplumla birey arasındaki bu hassas ilişkiye göre pozisyon alır; bu dengede toplum lehine bir gelişme olursa bireyler kendilerini baskı altında hisseder, bu durumda ruhsal hastalıklar ve anti sosyal davranışlar gözlemlenir, şiddet, suç ortaya çıkar. Denge birey lehine bozulursa, yine sosyal bir çöküntü söz konusu olacak, bireyselleşme, bencillik tezahür edecek ahlaki ve fiziksel kötüye gidiş baş gösterecektir.

Algılar farklı olacağı için tepki verip vermeme durumu, verilecek tepkinin derecesi veya şekli de farklı olacaktır. Biyolojik özellikler, fiziksel durum, kendisinin veya başkalarının inançları, davranışları bu safhada devreye girecektir. Değişimin hızı yer yer iniş veya çıkışlar gösterse de sürekli, sonunda toplum daha önce belirtildiği gibi değişmek zorundadır. Değişim geleneklerine bağlı toplumlarda yavaş gerçekleşirken, endüstriyel toplumlarda daha hızlı gerçekleşir. Öte yandan değişim bazen sorunlara sebep olurken bazen de yeni sorunlar ortaya çıkarır.

Diğer canlılar gibi insanlar da hayat mücadelesinde doğaya ve etrafına ayak uydurmak zorundadırlar. İnsanlar algıladıkları her şeye tepki verirler, sadece verili olması durumunda çevreye tepki göstermezler ve içselleştirme söz konusu olabilir ki buna alışma ya da adaptasyon denilmektedir. Adaptasyon, organizmaların içinde yaşadıkları, bulundukları ortama belli bir zaman zarfında başarılı bir şekilde uyum sağlamasıdır. Nihayetinde bu uyum sağlanmazsa söz konusu organizmaların hüküm sürmesi bu süreçte olanaksız hâle gelebilecektir.

Yaklaşık 350 yıl önce başlamış olan sanayi devriminin toplumların yaşam biçimine, üretimine, ekonomiye, hızlı bir şekilde kentleşmeye olan etkisi ortadadır. Bu durum tüm toplumsal kültürleri de etkisi altına almış ve büyük değişimlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Şu an ise takribi 50 yıl önce başladığını farz edebileceğimiz süregelen bilgi

çağında da çağı yakalama derecesine göre çok hızlı sosyal değişim yaşayan toplumların olduğuna şahit olmaktayız. Söz konusu tüm bu etkilerin yaratmış olduğu değişim toplumsal çatıyı, bireysel davranışları, çevreyi, fonksiyonlarını yeniden yapılandırarak, şekillendirmesi kaçınılmazdır. Gözden kaçırılmaması gereken diğer bir konu ise değişim ve dönüşümün baş döndürücü hızlara ulaşmış olduğudur (Gürsoy, 2008, 38).

İleri teknolojik dönem diyebileceğimiz içinde bulunduğumuz süreç, bilgiye çok rahat ulaşabilme, sosyal medya olanakları ile bireylerin sürekli, kesintisiz etkileşim içinde olabilmesi ise olayı çok farklı bir boyuta taşıdığına yaşayarak şahit olmaktayız. Değil yerel toplumların, ulusların, topyekûn devlet yapılanmalarının, geleneğinin, kültürünün çok hızlı bir şekilde değişebileceği etkilere maruz kaldığını, ortamın buna çok daha yatkın olduğunu görmekteyiz.

Sadece toplum yapısında meydana gelen kapsamlı ve temel değişimlere toplumsal değişme denmektedir (Barelsen ve Steiner, 1984, 588). Toplumsal değişme yerine sosyal değişme kavramı da kullanılabilir fakat sosyal değişme biraz daha aşama aşama gerçekleşen değişimlere atıf yaparken söz konusu aşamalar belli bir dereceye ulaştığında topyekûn bütünü değişmesi, bir bünye değişmesinden söz edilebilir (Kıray, 2003, 9).

Daha önce belirtildiği gibi değişim doğaldır, kaçınılmazdır, sürekli, gereklidir, benzerlikler gösterir ve genellikle toplumlar bünyesindeki toplumsal dinamiklerin ve kültürel yapının imkân ve izin verdiği ölçüde dönüşüm, gelişim gayreti gösterebilir (Denisoff ve Wahrman, 1983, 541-545). Sosyal, toplumsal ve kültürel gibi “değişim”e işaret eden kavramlar yanında, “evrim” değişimin geniş bir zaman dilimi içerisinde, “devrim” ise değişimin kısa bir sürede meydana geldiğini ifade eder manada kullanılmaktadır (Smith, 1996, 133).

Toplum farklı değer, beklenti ve çıkarlar için söz konusudur. Toplumun görevi farklılık ve karşıtlıkları uzlaştırmaktır. Bu konuda iletişim önemlidir. Karşıtlıklara bir de

iletişim çatışmaları eklenirse bozukluk artar, çıkar grupları sadece kendi pozisyonları gerektirdiği doğrultuda hareket eder ve asgari toplumsal birliktelik sağlanamaz (Metron, 1968, 186-187). Diğer taraftan alt sistemlerin kendi içinde uzlaşabilir olması gerekir. Temel değerler ışığında biçimlenen toplumsal sistemler, toplumun alt sektörleri arasında bir uzlaşma yaratacak şekilde yapılaşmalıdır. Aksi takdirde, alt sistemler birbiriyle uzlaşamazsa, sistemin bütünlüğü bozulur ve yapı zlmeye başlar (Parksons, Shils ve diğerleri, 1965, 177).

Yaşanan gelişmeler neticesinde gün geçtikçe globalleşen dünyamızın en belirgin özellikleri arasında değişim ve hız gelmektedir. Söz konusu iki kavram birleştiğinde ortaya çıkan hızlı değişimin sebep olduğu belirsizlik ve güvensizlik koşulları ile alışılagelmiş yaşam biçimlerini gittikçe daha da zorlaştırır ve bireyler üzerinde bir baskı oluşturur. Toplumsal değerlerde oluşan değişim neticesinde ortaya çıkan yönetimsel, sosyal, ahlaki, etik ve inanç boyutundaki sapmalar bu basıncı çoğaltır ve bu hızı yakalayamayan kişileri dışlayarak yabancılaştırabilir. Toplum çatısında da karmaşıklık ve düzensizliğe sebep olur, güvensiz bir ortam yaratabilir.

Diğer yandan küreselleşmenin dikkat artışı, uyanıklık, toplumsal yapıda dinamizm ve yeni yeteneklerin keşfi gibi iyi yanları da vardır. Güvenç “gelişme” kavramını, değişimin olumlu yönde meydana gelen tarafını vurgulamak için kullanır (Güvenç, 2000, 19).

Belirsizlik ortamının zorluklarını yaşayan insanlar çeşitli problemleri artarak yaşamaya devam edecek gözüküyor. Bir yerde bundan kaçmanın yolu yok gibi. Böyle bir belirsizlik ortamında modernizm kültürü yeni yaşam biçimleri geliştirmeye devam edecektir. Modernleşme veya ağdaşlaşma denilen olgu insanlardan bazı özellikleri götürmekte veya bölünmelere sebep olmaktadır denilebilir bununla birlikte kişilere yeni motivasyonlar, canlılık ve enerji sağlayarak çağdaşlaşmanın sunduğu yeni dünya düzeni

ile yüzleşme, onu anlama ve benimsemeye zorlamaktadır (Hablemitoğlu, 2004, 463). Bu noktadan hareketle, bazen bizleri çatışmalara yönletecek farklılıkları abartmaktan ziyade, benzer özelliklerimizin vurgulanmasında yarar olacağı değerlendirilmektedir.

2.3.1. Kimlik-Kültür Bağlamında Değişim

Bireylerin tabi oldukları toplumsal değerlere bakarak davranış formları anlaşılabilir, bu formlar etnik gruptan etkilenebileceği gibi onlardan bağımsız, objektif olarak da şekillenebilir. Günlük yaşam rutinleri kimliklerin tasarlanmasında zorlayıcı roller oynar. Kimliklerin tasarlanması veya ifade edilmesinde yaşanan dönemin yani zamansal dilimin de etkisi vardır ayrıca kimlik tasarımının en önemli kaynaklarından biri de yaşamışlıklar, geleneklerdir (Barth, 2001: 61).

İnsanları konu alan sosyal bilimler için toplumların veya insanların benzerlikleri veya farklılıkları, dönüşümler, değişimleri ve bu süreci nasıl gerçekleştirdikleri soru ve konuları en çok irdelenen, cevaplanması güç olan sorular olarak görülmektedir. Bu sebeple sosyal bilimlerdeki bir kısım araştırmalar bir yönüyle antropologların bugün de yoğun çalışma alanı olan toplumların ve insanların neden birbirlerine benzedikleri veya benzemedikleri ile toplumların ve insanların nasıl veya neden değiştikleri gibi soruların cevaplarını bulmak üzere yoğunlaşmaktadır. İnsanlar, kültürleri benzer olduğu için benzerler, kültürleri farklı olduğu için benzemezler, kültürleri değiştiği için onlarda değişirler (Güvenç, 1999, 38).

Kültür birikerek gelişir, yayılma eğilimindedir ve giderek karmaşık hâle gelen bir süreç geçirir, insanlara has bir sistem olarak kurulur ve her yeni doğan birey vasıtasıyla geleceğe taşınır, idame ettirilir. Zihniyet bir yandan oluşmuş bir kültürü yeniden üretirken, kültür de zihniyetin yeniden üretimine yol açan koşullar oluştuğunda değişmesine ve dönüşmesine katkıda bulunur.

Kültür insanoğluna kendisi ile ilgili düşünme, fikir yürütme yeteneği de kazandırır, insanları serbest bir şekilde insani, sorgulayıcı, akılcı ve etik bakımdan bağlayıcıdır. Kültür sayesinde insanlar değerleri fark eder, ayırt eder ve seçim yapabilir. Onun varlığı ile kendimizi anlatabilir, kendi bilincimize varabilir, kendi ilişkilerimizi sorgulayabilir hatta kendimizi aşabiliriz (Taşkın, 2007, 29).

Kültürler de zamanla doğal çevreye uyum sağlarlar. Kültür toplumsal iç dinamiklerin etkileşimlerinin bir sonucu olabileceği gibi, dışarıdan gelen etkilerin de bir ürünü olabilir bunlarla birlikte hem iç hem de dış değişkenlerin bir bileşkesi olarak da ortaya çıkabilir sonuç olarak sosyokültürel bir değişim yaşanır ve kültür de bu sosyal değişimin en güvenilir belgelerini içinde barındırmaktadır (Güvenç, 1999, 103).

Sosyologların ‘sosyal yapı’ olarak adlandırdığı bütüne, antropologlar ‘kültür’ kelimesini kullanmaktadır. Değişim konusunu ele alan araştırmacılar ve çalışmalara bakıldığında, toplumsal, sosyal veya kültürel değişim şeklinde kavramlarla işlendiği görülmektedir. Kişilerin bir araya gelmesi her zaman bir toplum formatında olmayabilir, bu kümelere grup, yığın, topluluk veya birlik de denilmektedir (Dikeçligil, 2013: 138).

Toplumsallaşma, toplumdaki yeni üyelere, o toplumda mevcut olan yerleşmiş davranışların ve tutumların, görenek ve değerlerin ne olduğunu öğretir ve bunlara uyum sağlamanın yollarını gösterir. Kültürde, insanlara ne yapıp yapmayacaklarına ne yiyip içeceklerine, kime, neye saygı duyacağına dair birçok değeri öğretir. Bu şekilde kültürün ortaya koyduğu normlar, kurallar insanların birer parçası durumuna gelir. Yapılan davranış çevredekiler tarafından onaylandığında, bireylerin de bu davranışı benimseyip tekrar etme olasılığını artırır (Castel, 2004, 17).

Diğer taraftan tüm kültür grupları bazı yönlerden dış etkenlere kısmen de kendisinin iç dinamiklerine, gelişimine bağlı olarak meydana gelen kendisine özgü bir yapıya sahip olmaktadır (McLeish, 1969: 134). Sosyal hayatta meydana gelen değişimler ise mevcut

değer ve kuramların yeniden gözden geçirilme gereksinimi ortaya çıkarır (Özbudun ve Şafak, 2005: 141). Farklı kültürleri gelişmiş veya gelişmemiş gibi bir sınıflandırmaya tabi tutmamız mümkün olabilir mi? Toplumların zaman içerisinde aynı basamaklardan geçerek geliştiklerini ve toplumlar arasındaki kültürel farkın da onların bu değişimin farklı aşamalarında olmalarından kaynaklandığını öne süren ‘evrimci görüş’e tepki şeklinde gelişen ‘kültürel görecelik’ görüşü her kültürün biricikliğini ve karşılaştırılamayacağını vurgular ve kültür gruplarının gelişmemiş-gelişmiş veya ilkel-modern şeklinde ayrılmasının anlamsız ve gereksiz olduğunu savunmaktadır (Wulf, 2009: 132).

Bir kültürün diğer bir kültürü tamamıyla etkilemesi ve sarsarak üzerinde derin değişiklikler yapabileceğini söylemek çok doğru olmayacaktır ancak kısmi değişikliklere yol açabileceği, belli oranda verileri alıp benimseyeceği düşünülebilir. Diğer taraftan zor olan zihinsel değişimi gerçekleştirebilmektir. Kültür değiştiğinde zihniyette doğrudan bir değişme olmamaktadır (Taşkın, 2007, 27).

Değişimin topluluk üzerinde yaratacağı etki tampon mekanizmalarla yumuşatılır, topluma göre evrimleştirilir eğer bu gerçekleşmezse toplumsal olaylar kaçınılmaz hâle gelir. Yoğun temasta bulunan diğer toplumların iktisadi, askerî, politik düzenlerindeki ani ve büyük değişiklikler veya bu tür alanlarda ani artan ilişkiler veya radikal boyutta teknolojik ya da büyük doğal afetler toplumsal değişimlerin hızını ivmelendirebilir, söz konusu olaylara fren görevi görüp dengeli geçişi sağlayacak sistemlerin müdahalesine fırsat, vakit olmayabilir. Bu gibi durumlarda toplumsal mekanizmalar, değer yargıları kısa sürede analiz yapıp uygun tepki gösteremeyeceğinden ve kendilerini pozisyonlayamayacağından toplumsal bir panik ortamı doğabilir, isyan, ihtilal gibi daha büyük sosyal olaylarla karşılaşılabilir (Kıray, 2003, 7).

Açıklamalardan hareketle kültürün birçok farklı şekilde değişime uğrayabileceği görülmektedir. Bu bazen iki kültürün temasında ortaya tek bir kültürün çıkması yani kültürleşme şeklinde olur ki buna “birleşme” veya “erime” denir. Bazen de bir kültürün içinde ikinci bir kültür varlığını “alt kültür” olarak devam ettirir. Söz konusu tüm süreçlerin ve diğer kültür faktörlerinin sonucunda toplumun kısmen, bazı organlarıyla veya tamamının değişikliğe uğraması kültürel değişim olarak adlandırılmaktadır (Güvenç, 1999, 122).

Her ne şekilde olursa olsun değişim kültür varlığının önlenemez karakteristiğidir. Değişim oluş şekline, kapsamına, yerine göre kültürleşme, kültürlenme, kültürlenme veya kültürel parantezinde şok, özümseme, zorlama gibi çeşitli süreçlerden geçerek gerçekleşmektedir. Kültürel değişim insanlık tarihi boyunca her yerde sürekli yaşanan yadsınamaz bir faktördür. Değişim toplumların yaşam tarzını, düzenini, her türlü uygarlığını bir formdan başka bir forma dönüştürme sürecidir, toplumun tüm organlarına ve uygulamalarına sirayet edebilir. Politik düzen, idari yapı, toprak yönetimi, yerleşim şekilleri, inanç, eğitim, adalet-hukuk sistemi, üretim-tüketim tarzları gibi temel yapı taşları ve davranışları meydana gelebilecek kültürel değişimden tamamen veya kısmen etkilenirler (Malinowski, 1961, 1).

Bazı araştırmalarda görülmüştür ki, geleneksel toplumlarda; din bağlılığı fazla, aile yapısı belirgin ve büyüklüğü geniş, bebek ölümleri yüksek, ortalama yaşam süresi kısa, örgüt yapısı cemaat, yaşlılara hürmet yüksek, kadın erkek eşitliği ve farklılıklara tolerans düzeyi daha düşüktür. Bu tür geleneksel toplumlarda toplumsal yönelişte geçmişe daha fazla atıf yapılır. Modern toplumlarda ise grup büyüklüğü daha fazla, yerleşim yeri genelde kentsel, aile büyüklüğü küçük, toplumsal yönelim geleceğe dönük, örgüt yapısı cemiyet, aile yapısı çekirdek, kadın erkek eşitliği daha fazla, toplumsal kontrol mekanizmaları formel ve farklılıklara tolerans daha yüksektir.

Dahrendorf'a göre, yapısal değişme tek alanda başlayıp diğerlerine yayılabileceği gibi, tek sahaya da münhasır kalabilir (Akt. Erkilet, 2007: 132). Diğer yandan bir bölgenin kültür bütünü farklı kısımları itibarıyla farklı şekillerde değişecektir (Sorokin, 1962, 146). Bizim nasıl düşündüğümüzün yanında, düşüncelerimizin içeriği de değişmektedir. Daha iyiye gitme, özgürlük, demokratik katılım idealleri, eşitlik gibi konular toplumsal ve politik değişim süreçlerinin harekete geçirilmesini sağlamıştır (Anthony, 2008, 82).

Kıray'a göre kültürün ögeleri birbirinden ayrı bir şekilde değişebilir, birtakım özellikler değişmeden korunurken diğer bir yönü çeşitli etmenlerle değişime uğrayabilir. Bu şekilde olmasının sebebi kültür yapısının bazı ögelerinin birbiriyle ilintili, girift olma hâlinin çok yoğun ve sıkı bağlı olabilmesidir, bu bölümde direnç gösteren yönler diğerlerinin de değişimine engel olur. Fakat bu ilintinin dışında kalan toplumsal yapının diğer bir cephesinde değişikliklere etki edilemez ve orada bu değişim yaşanır (2003, 6).

Kültürün farklı yönlerinin birbirinden bağımsız değişip değişmemesi, aynı zamanlarda veya aynı oranda sirayet etmemesi, sürecin farklı olması toplumdaki bireylerin yaşantılarını da yakından etkiler. Örneğin göç alan bir toplumun hem gelenler hem de mevcutlar açısından uyumlarının gecikmesi, nüfus yapısının, yönetim organlarının, üretim tüketim alışkanlıklarının kısa sürede uyum gösterememe durumunda dışlanma, gecekondulaşma, gettolaşma nihayetinde çatışma durumu gibi olumsuz ortamların meydana gelmesine sebep olabilecektir. Göçmenler, toplumun diğer kesimleri gibi, kendilerini gruba aidiyet ve kültürel kimlikleriyle ifade ederler. Geldikleri yer onlar için bir farklılaşma noktasıdır, zihniyet, tutum ve davranışlarda sosyokültürel ve psikolojik değişiklikler gerektirir. Bu nedenle göçmenler yeni ülkelerine getirdikleri değerlerle dikkat çekmekte ve kimlik, kültür, aidiyet gibi konular ilgi odağı hâline gelmektedir (Bulut, 2017: 27). Kısaca bu örneklerden hareketle nüfus hareketliliğinin hızı

kültürel öğeler tarafından yakalanıp aynı ölçüde reaksiyon göstermeleri gerekmektedir (Güvenç, 2000, 337).

Kültür unsurlarının akışı daima çift yönlüdür. Her ne kadar bir taraf daha fazla etkilense de etkilenme karşılıklı olacaktır. Yaratıcılığın fiile geçmesi için gerekli olan imkânı sağlayan yoğun kültürel etkileşimler daha çok mekândaki hareketlerin kesişme noktası olan “yol kavşaklarında” bulunur. Her bölgeden kendi kültür unsurlarını taşıyarak gelen sayısız insanın bir araya geldiği bu kavşak noktaları, büyük medeniyetlerin önkoşulu olan sentezlemenin malzemesini sağlarlar (Erkilet, 2007, 38).

Birbirine zıt iki kültürün birbirinden alabileceği fazla bir şey yoktur. Değerler sistemi itibarıyla birbirine yakın olan iki kültür arasındaki alışverişlerde yayılma olasılığı daha fazladır. Bu genellikle eski değere yeni bir kıyafet sağlamaktan ibarettir. Ancak, hiçbir kültürün mükemmel bütünleşmediği de unutulmamalıdır (Sorokin, 1962, 277).

Bir kültürel örüntünün, çevreden ve kendi iç koşullarından kaynaklanan değişim faktörlerini belirli düzenlemelerle bünyesinde yedirmesi gerekir. Genellikle toplumlar alışık olunan düzenin değişmesine, kültürel sisteme etki edecek yeni dış veya iç etkilere karşı daima bir tedirginlik hali içindedir. Fakat sistem belli oranda bütünleşmişse süreç dengeli bir dönüşümle sonuçlanacaktır (McLeish, 1969: 32).

Tüm bu bütünleştirici özelliklerine rağmen hiçbir kültürel sistemde tam ve sürekliliği olan bir bütünleşme olduğu söylenemez. Sürekli hareketli ve değişik oranda etkileri söz konusu olan dış ve iç güçlerin yapısındaki değişiklik bütünleşmeyi ve dengeyi bulmayı sarsar, yeni ayrışmalar ve değişimlerin ortaya çıkmasına neden olurlar, böylece kültür değişim devinimine devam eder. Genellikle değişme uyum sağlamayla gerçekleşir. Ödünç alma, yayılma gibi diğer metotlarla kültürler başka kültürlerle benzemeye başlarken bireylerin biyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılama maksadını güder.

Antropoloji, kültürü “semboller sistemi” olarak görürken, antropoloğun görevini bu semboller sisteminin anlamını bulmak olarak belirler (Romsan ve Paula 1998: 22). Fakat insan davranışları genelde değişken ve karışık bir yapıda olduğu için, doğal mecrasında meydana gelen bu davranışların öngörülmesi, önceden tahmin edilmesi kolay olmayıp bazı güçlükler içermektedir (Yıldırım ve Hasan 1999: 21). Kültürün oluşmasında dil de önemli bir yer tutmaktadır. Kültürel muhteva olarak da adlandırılabilen bu bütün adeta bir yumağa benzer. Yumağın tam olarak merkezinde bulunan dil, kültürel unsurları birbirine bağlar ve bu yolla tüm unsurları birbirleriyle ahenk ve iletişim içinde bulunurlar (Güvenç, 1985: 107). Kültürel konularda akademik araştırma yapan kişinin bu parçalar arasındaki ilişkileri bulması ve yorumlaması gerekir. Merkezinde ‘dil’in bulunduğu bu yumağın içinde ayrıca inanç, ekonomi yönetim, üretim-tüketim, eğitim sistemi, gelenek, görenek, akrabalık ilişkileri, soy, sağlık, çevre vb. her biri farklı bir bilim alanının konusu olan ögeler de bulunmaktadır. Antropoloji her kültürde, toplumda farklı şekillerde bulunan bu ana ögeleri anlamaya, aralarındaki ilişkiyi çözmeye çalışır (Güvenç, 1985: 108-109).

Bir toplumun kendi alt kültürlerinden veya başka toplumlardan ayrılarak gelen grupların ve bireylerin bir etkileşim içine girmesi neticesinde alt kültürlerde olmayan yeni bir birleşime varılması sürecine kültürlenme denilmektedir. Kültürleme ise insanların, yetişkin ya da çocukluk sırasında eğitim, öğretim sürecinde ve kendi kültürlerinde etkinlik kazanması esnasında maruz kaldığı bilinçli ve iradesi dışındaki şartlandırmalar olarak açıklanabilir. Her toplumun kendine has kıyaslanamaz bir kültürü vardır ve bireyler kültürleme yoluyla belirginleşen kişilik tipine bürünürler (Güvenç, 1999: 122-125).

Genel tanımıyla kültürleşme, diğer bir kültürle alışveriş ya da ilişki kurma sonucunda meydana gelen bir tür kültür değişimi olarak açıklanabilir. Karşılıklı

etkileşimde bazen sorunlar da çıkabilir. Kültür şoku olarak da açıklanabilecek bu durum, kendi kültüründen farklı bir kültüre geçen kişilerin yeni kültüre adapte olup uyum sağlamakta yaşadıkları zorluklar, sıkıntılar ve bunalımlarla gösterdikleri tepkilerden ibarettir (Güvenç, 1999: 122).

Kültürleşme kuramı, bu etkileşim sürecinde gruplardan birinin baskın olması durumunda dahi iki sistemin de söz konusu kültür ilişkisinden etkilenecek değişime uğradığını öne sürmektedir. Kültürleşme de kişilerin veya toplumun başka toplumlardan aldıkları, edindikleri, öğrendikleri öğeler kısaca farklı toplumların karşılıklı birbirlerini etkilemesi söz konusu iken, kültürlenmede ise insanların kendi kültürlerinden öğrenmeleri, kazanımları vardır (Güvenç, 1999: 126).

Benzer kültürel çekirdekleri paylaşan kültürler aynı kültür tipi içerisinde yer alır ve bu kültür tiplerini karmaşıklıklarına göre bir hiyerarşi (aile, çoklu-aile, devlet) içerisinde bulunur. Toplumsal örgütlenme, siyaset ve din, kültürün kalıcı ve nedensel öğelerini oluşturur ve “çekirdek”te yer alırlar. Diğer taraftan bireysel davranışlar ve moda “çevresel”dir ve daha geniş bir değişime sahiptirler. ‘Kültürel ekoloji’ ve ‘ekolojik antropoloji’ ekolünün temelini oluşturan bu düşünce, insanın geçimi için gerekli olan bitkisel ve hayvansal yaşamın yanı sıra su, iklim, teknoloji ve maddi gereçleri de içine alan ‘çevre’ leriyle ilişkilerine yoğunlaşır (Özbudun ve Şafak, 2005: 150-152).

Değerler toplumsal davranışlardan hangisinin doğru, faydalı, istenen veya talep edilen olduğuna dair ortak ölçütler ya da fikirlerdir (Castel, 2004: 15). Toplumun başlıca kültürel değerlerini benimseyen fakat bunlardan başka diğer gruplardan kendisini ayırt edecek değer, kural ve yaşam tarzları olan gruplar ise alt kültür olarak açıklanmaktadır. Kültürün içinde bulunan çeşitliliklerde en az kültürlerarası farklılıklar kadar önem taşımaktadır (Castel, 2004: 100).

Diğer kültürlerle etkileşimde bulunmayan kültürler, gelişmekten uzak kalırlar. Etkileşim başlangıcında ‘etnosentrizm’ benzeri bazı anlayış eksikliklerine rastlanabilir. Etnosentrizm, bireyin kendi kültürünü referans alarak, başka kültürleri bu kültür üzerinden değerlendirmeye alması anlamına gelmektedir. Bu davranış yani kişilerin genel olarak diğer kültürlerle kendi davranışlarını doğru farz ederek değerlendirme anlayışı yaygın bir davranıştır (Castel, 2004: 103).

Kültürel yapılanmaların önde gelen handikaplarından biri bireylerin hoşnutluk yani memnuniyet duygusudur. Bu duygu insanları, yaşadığı dünyayı ‘kendisi ve ötekiler’ mantığı içinde son derece sığ bir parametreye hapseder, insanoğlunun yaşantısının uygarlık seviyesini yükseltmesinin en önemli yollarından biri ötekileri ve kendisini ön yargılardan uzak bir şekilde değerlendirmesi, tanınması ve anlamaya çalışarak diğerleriyle beraber yaşamının yöntemlerini aramaktan geçmektedir (Brandmeyer ve Blackwell, 1972: 168-178).

2.4. Kavramlar

2.4.1. Köy Korucusu

26 Mart 1985 tarihli 3175 sayılı kanun ile 442 sayılı Köy Kanununun¹⁸ Madde 68’den Madde 82’ye maddelerinde düzenlenen ‘köy hudutları dâhilinde herkesin canını, ırzını ve malını korumak için ihdas edilen bir kolluk görevi’ olarak açıklanan köy koruculuğu söz konusu kanunda “Gönüllü köy korucusu ve geçici köy korucusu” olarak ikiye ayırmaktadır. 442 sayılı Köy Kanuna daha sonra eklenen iki fıkra da bakanlar kurulu kararı ile geçici köy koruculuğu sistemi yeniden düzenlenmiş ve İçişleri Bakanlığı bünyesinde olmak üzere teşkilatlanmıştır. 01 Şubat 2018 tarihinde onaylanan kanun

¹⁸ Kanunun tam metni için bakınız: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf> (erişim 29 Kasım 2020).

değişikliği ile “Geçici Köy” ibareleri yerine sadece “Güvenlik” kelimesi kullanılmaya başlanmış, dolayısıyla Köy Korucularının adı bu tarihten itibaren “Güvenlik Korucuları”¹⁹ olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Köy koruculuğu görevi Kanundaki tanımından yola çıkarak Jandarma karakollarına bağlı olan kolluk gücü olarak tanımlanabilir. Kolluk kuvveti ise mevcut kanunlar çerçevesinde toplumsal düzenin, istikrarın ve asayişin sağlanması ve devam ettirilmesi adına kullanılan güç unsurları olarak tanımlanabilir (Akgüner, 2003: 195-196). Başka bir deyişle toplumsal düzeni temin etme, suç oluşmadan önce önlem alma, gerçekleşmesini engelleme, potansiyel suçluları veya suç işleyenleri belirleme, engelleme, tevkif etme, bu amaçla diğer kurum ve kuruluşlarla koordine içinde olma ve resmî kurumlara yardımcı olma görevlerini kolluk görevi olarak adlandırabiliriz (Dündar, 1988: 1). Literatürde kolluk görevleri ile ilgili farklı sınıflandırmalar, tanımlarıyla ilgili farklılıklar bulunmaktadır. Genel ve özel kolluk olmak üzere ikili bir tanım yapılırken buna yardımcı kolluk görevi ve son zamanlarda çok yaygınlaşan özel güvenlik de eklenerek dört farklı kolluk görevi olduğunu ileri sürenler de bulunmaktadır (Aydın, 2011:31). 2020 yılında Emniyet Teşkilatı altında yapılandırılan ve görev tanım-kapsamı büyük tartışmalara neden olan “Bekçilik Sistemi” de bunlara ek yeni bir kolluk görevi olarak görülebilir. Bu noktada köy koruculuğu görevi aslında esas kamu kolluğu olan Jandarmanın emrinde olmasına rağmen onun bir alt unsuru olabilecek yardımcı kolluk görevi olarak değerlendirilir. Genel kolluk veya kamu kolluğunun olmadığı yer ve zamanda bu görevi yerine getiren kişi yardımcı kolluk olarak tanımlanır (Üzel, 2008: 77). 442 Sayılı Köy Kanunu’nda korucuların vazifesi, köy hudutları içinde herkesin canını, malını ve ırzını

¹⁹ 442 sayılı Köy Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf> 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı KHK’nin 8 inci maddesiyle, bu maddede yer alan “geçici köy” ibareleri “güvenlik”, “Geçici Köy” ibaresi “Güvenlik” şeklinde, aynı maddenin birinci fıkrasında yer alan “gönüllü korucu” ibaresi “gönüllü güvenlik korucusu” şeklinde ve aynı fıkrada yer alan “gönüllü korucular” ibaresi “gönüllü güvenlik korucuları” şeklinde değiştirilmiş, daha sonra bu hüküm 1/2/2018 tarihli ve 7070 sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.

korumaktır. Jandarma karakol komutanlığının emir komutasında görev yapan ve görev silahı taşımaya yetkisi olan koruculara karşı gelen, mukavemet gösterenler genel kolluk görevlisine karşı gelmiş sayılır ve buna göre işlemle karşılaşır (Köy Kanunu, m. 68-73). Buradan da anlaşılacağı üzere korucular münferit görevlerinde yardımcı kolluktan daha çok jandarma gibi genel kolluk vazifesi görmektedirler.

Yukarıda kabaca ele alınan Köy Koruculuğu tarihsel süreçte 1924 senesinde 442 sayılı Köy Kanunu ile o dönem eşkıya talanı ve saldırılarına karşı kendi köyünü, köylüsünü korumak üzere kurulmuş bir güvenlik sistemidir. Söz konusu dönemde ve o günün şartlarında mevcut kolluk kuvvetlerinin yeterince yaygın ve yerleşik olmamasından kaynaklanan zorunlu bir tedbir olarak karşımıza çıkmaktadır. 1930'ların sonlarında jandarma unsurlarının genişlemesi ve yerleşmesi neticesinde köy koruculuğu sistemi uygulamada kalkmış olsa da (Peker, 2013: 8) söz konusu 442 Sayılı Köy Kanunu yürürlükte kalmaya devam etmiş ve köy korucularının durumları ile ilgili birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Korucuların 1924 yılında yapılan ilk kanun düzenlemesinden özlük hakkı olarak kalan tek hak köylüden toplanarak ödenen aylıklarıdır, zamanla yeni korucu ihdas edilmediği için zaten bu aylıkların toplanması da azalmıştır. Yeni dönem koruculuk sistemine gelinceye kadar yani 1985 yılına kadar köy korucularının yasal konum ve statüleriyle ilgili herhangi bir değişiklik yapılmadan mevcut özlük haklarında iyileştirmeye yönelik birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Köy korucularının yılda bir defaya mahsus kıyafet parasının karşılanmasına yönelik bir değişiklik 1941 yılında yapılmıştır (TBMM Zabıt Ceridesi, 1941: 285). 1946 yılında ise İ. Hakkı Ülkmen (İstanbul Milletvekili), köy halkından toplanan para ile köy korucularının maaşlarının ödendiğini ve halktan direkt elde edilen paradan vergi kesilmesinin uygun olmayacağından hareketle köy korucularının söz konusu ücretlerinden vergi alınmamasını teklif etmiştir. Bu teklif neticesinde Kazanç Vergisi Kanunu kapsamında birtakım düzenlemeyle köy korucuları bazı vergilerden muafiyet kazanmıştır (TBMM

Tutanak Dergisi, 1946: 260). Köy korucuları Ömer Dedeoğlu'nun (Tokat Milletvekili) 1980 yılında vermiş olduğu öneri neticesinde Nakdi Tazminat Kanunu çerçevesinde bir değerlendirilmeye alınmıştır (TBMM Tutanak Dergisi, 1946: 369). Köy korucularının da kaçakçılık yapanları yakalama ve kaçak malzemeyi ele geçirme durumunda söz konusu ele geçirilen kaçak malzemenin bir bölümü ile ödüllendirilmesine yönelik değişiklik Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun'da 1983 yılında düzenlenmiştir (Millî Güvenlik Konseyi Tutanak Dergisi, 1983: 521). Bu noktaya kadar belirtilen değişiklik ve iyileştirmeler köy korucularının kamu personeline tanınan personel hakları ilgi alanına giren özlük hakları, maaş, emeklilik veya terfi vb. haklar kapsamında değildir. Bu durum 1985 yılında terörün yeniden artması ve köy korucularının tekrar gündeme gelerek önce gönüllü sonra geçici köy korucusu statülerinin belirlenmesine kadar devam etmiştir. Bu süreçte korucuları idari olarak köy muhtarının gözetim ve denetimi görev bakımından ise jandarma komutanının emir komutasında görev yapmışlardır. Söz konusu dönemde özetle köy korucularına özlük hakkı olarak ilgili kanun ve yönetmelik çerçevesinde köy halkından toplanan ücret, yılda bir defa verilen giyecek yardımı ve 30 günlük izin hakkına sahip olmuşlardır.

'Düzensiz yardımcı kuvvetler' olarak da tanımlanan (Eickelman, 2007: 65) korucular genel olarak Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde ilk etapta dört ilde daha sonra 31 ilde terör örgütüyle mücadelede silahlı bir grup olarak teşkilatlandırılmış ve alımları yapılmıştır. Öncelikle kırsalda veya köylerdeki vatandaşların can ve mal güvenliğini sağlamak maksadıyla güvenlik güçlerinin yeterince koruma sağlayamadığı noktalarda kanunlar çerçevesinde oluşturulan bir sistemdir (Yüceşahin ve Özgür, 2006: 21). 26 Mart 1985 tarihli 3175 sayılı Kanun ile söz konusu sistem yürürlüğe girmiştir. 442 Sayılı Köy Kanununa getirilen 74'üncü Madde²⁰ çerçevesinde geçici köy

²⁰ Resmî Gazete ile yayımı : 4.4.1985 Sayı : 18715

korucularının temin edilme prosedürü açıklanmıştır. Buna göre; sebebi ne olursa olsun köy halkının canına ve malına kastedilen hareketlerin artması, köyde veya çevresinde Olağanüstü Hal'in ilan edilmesini gerektirecek nedenlerin ve şiddet olaylarının kuvvetli belirtilerinin görülmesi hâlinde, yeteri kadar köy korucusu valinin önermesi ve İçişleri Bakanlığının oluru ile görevlendirilir. Söz konusu uygulama Bakanlar Kurulunca belirlenecek iller çerçevesinde geçerli olacaktır. Söz konusu kanunun uygulanmaya başlamasını müteakip geçici köy korucusu miktarı sistemin uygulandığı bölgelerde artmaya başlamıştır. 1988 yılına kadar 14 bin civarına ulaşan geçici köy korucusu sayısı, 1996 yılında bu sayı 63 binlere, 2000 yılında ise yaklaşık 90 bin korucu sayısına ulaşmıştır, bu tarihten sonra korucu alımları durdurulmuştur (TBMM Genel Kurul Tutanağı, 2009). Alımları büyük oranda durdurulan geçici köy korucuların 2007-2008 yıllarındaki sayısı 57 binlere kadar düşmüştür (Karataşoğlu ve Akpınar, 2011: 269). 2014 yılında ülke genelinde yaklaşık 48 bin geçici köy korucusu, 25 bin gönüllü köy korucusu olmak üzere toplam 73 bin korucu sayısına ulaşmıştır. 2019 yılı itibarıyla Konfederasyondan alınan son bilgilere göre 53305 güvenlik korucusu, 19805 gönüllü güvenlik korucusu olmak üzere toplamda 748'i kadın 73110 korucu yurt genelinde görev yapmaktadır (Korucu Dergisi, Sayı 2019-2: 7). Geçici köy korucusu olarak görev almak isteyenler müracaatlarını ikamet ettikleri yerdeki mülki idare amirliğine bir dilekçe ile yaparlar. Yapılan müracaatın incelenmesi neticesinde müspet görülmesi durumunda, sorumlu jandarma komutanlığına ve gerekli görülmesi hâlinde ilgili kamu kuruluşlarına gönderilirler. Mülki idare amirliği yapacağı durum değerlendirmeleri neticesinde köylerde görevlendirilecek korucu sayısını ve şartlarını belirler, bunları muhtarlar vasıtasıyla köylere ilan eder. Söz konusu başvurular mülki amirlik yani kaymakamlık veya valilikçe incelemeye alınır. İstenen koşullara haiz olup olmadıklarının tespitini ilgili jandarma komutanlığı ya da diğer resmî kurumlar yaparlar (Özgür, 2009, 120). Müracaat edenlerle ilgili yapılan araştırmanın neticesi görüş ve gerekçeleri ile mülki idareye

sunulur²¹. Valiliğe sunulan rapor neticesinde müspet görülenlerden belirlenen köy korucu sayısı göz önünde bulundurularak valilik oluru alanlar görevlendirilmiş olurlar. Söz konusu köy korucusu alımı sürecinde değerlendirme yapılırken, terörle mücadele ederken hayatını yitiren veya yaralanarak çalışamayacak durumda malul olan geçici ve gönüllü köy korucularının çocuklarına, çocukları yoksa kardeşlerine ayrıcalık gösterilebilir. Köy korucuları görev yönünden ilgili jandarma karakol komutanlığına, idari açıdan mülki idare amirine bağlı çalışmaktadırlar (Özgür, 2009, 121). İleri de daha ayrıntılı açıklanacağı üzere özlük hakları açısından gönüllü köy korucuları, geçici köy korucularına göre çok daha dezavantajlı durumdadırlar. 2005 yılına kadar hiçbir korucunun herhangi bir sosyal güvenlik kurumu güvencesi kapsamında hakkı yoktu, bu seneden sonra “Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılanması Hakkında 3816 Sayılı Kanun ”da yapılan düzenleme ile köy korucuları da yeşil kart alma hakkına sahip olmuş, kendileri, eşleri, çocukları ve bakmakla yükümlü oldukları baba, annelerinin muayene, tedavi ve tetkikleri ile ilgili giderleri bu kapsamda karşılanmaya başlamıştır. Türkiye’de 2012 yılında yeşil kart uygulaması kaldırılmış, bu tarihten sonra bu haktan yararlananlar gibi geçici köy korucuları da 01 Ocak 2012 tarihinden itibaren genel sağlık sigortası kapsamına geçmişlerdir. Ayrıca geçici köy korucularından 55 yaşını dolduranların görevleri ile ilişkisi kesilmeye ve belli bir miktarda emekli aylığı bağlanmaya başlanmıştır. Ayrıca terörle mücadelede hayatını yitiren veya çalışamayacak durumda malul olan gönüllü veya geçici köy korucularının şartları uyan yakınlarından iki kişiye istemeleri hâlinde kamuya

²¹ İlçe Jandarma Komutanından alınan bilgilere göre; Muhtarlar aracılığıyla ihtiyaç olunan bölgedeki korucu müracaatları duyurulur. Korucu olmak isteyenler Kaymakamlığa şahsen müracaat eder, müracaat eden erkek vatandaşlarda askerliğini yapmış olma şartı aranır. Müracaatta “Sağlık raporu, ikametgâh belgesi, sabıka kaydı” sunulur. Yapılan güvenlik soruşturmasında bir sorun görülmeyen adaylar öncelikle spor testine tabi tutulur, başarılı olanlar Kaymakamın başkanlık ettiği ilçe jandarma komutanının da bulunduğu bir heyet ile “Mülakat” sınavına girerler. Başarılı olanlar Valinin onayıyla bağlı bulunduğu ilçe jandarma komutanlığında iki haftalık bir askerî eğitime tabi tutulur ve süreç sonunda “Yemin Töreni”de yemin ederek göreve başlamış olurlar. Yemin metni “Askerlik Yemini” ile aynıdır.

ait her türlü teşebbüs veya bağlantılı ortaklarında; mahalli idarelerde veya katma, özel ve genel bütçeli kuruluş ve kurumlardan birinde çalışma hakkı tanınmıştır. Son olarak 2017 yılında yayımlanan 690, 693 ve 694 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) ile korucuların özlük haklarında birçok iyileştirmeye gidilmiştir. Son değişikliklerle; asgari ücrete endekslenen korucu maaşlarına iyileştirmelerin yanında harcırah, operasyon tazminatı, ödül, silah harcının ödenmesi ayrıca şehit korucuların çocuk veya kardeşlerinin askerlik hizmetinden muaf tutulmaları, çocuk veya kardeşlerinden ikisinin kamu görevine hak kazanması, korucuların tamamının genel sağlık sigortası kapsamına alınması ve geriye dönük sigorta primlerinin devlet tarafından ödenmesi gibi düzenlemeler yapılmıştır (Resmî Gazete, 29.04.2017, 25.08.2017, 24.12.2017 Tarihli). Yukarıda kabaca değinildiği gibi terörle mücadele kapsamında görev alan, korucu kategorisinde olup da geçici köy korucusundan statü ve özlük hakları açısından ayrılan bir kesim olarak gönüllü köy korucularını görmekteyiz. 442 Sayılı Köy Kanunun 74'üncü Maddesine göre; “Köyün muhtarı ve ihtiyar heyeti, hasat zamanlarında ihtiyaç hâlinde köy halkını ve mallarını çetelerin, eşkıyanın veya çapulcuların yağma ve talanından korumak adına eli silah tutan köylülerden gereken miktarda gönüllü köy korucusu seçerek isimlerini mülki idare amirliğine bildirirler. Yapılan araştırmalar sonucunda göreve kabul edilen söz konusu gönüllü köy korucuları da kaymakamın izniyle geçici köy korucularıyla birlikte çetelerin veya eşkıyanın yağmasına, talanına karşı köylüyü, malını ve köyü korurlar.” ibaresi bulunmaktadır. Bağlı bulundukları jandarma komutanlığının emir komutasında operasyonlara katılma dışında bu korucuların görevi kendi köylerini korumak ve savunmaktır.

2.4.2. Birey

Antropoloji, insana dair her olguyu tartışan, açıklamaya çalışan bir bilimdir. Sosyal bilimlerin temeli insan veya birey diyebileceğimiz bir temelden hareket etmektedir, nitekim sosyal bir oluşumdan söz ederken bir araya gelen, ilişkiler oluşturan ortak bir ruh meydana getiren bireylerden bahsedilmektedir. Kendi kararlarını alabilmek, bu kararları alırken özgür olmak, aldığı kararların mesuliyetini alarak neticelerine katlanmak birey olmak demektir. Genelde Batılı düşünür ve yazarlar birey üzerinde durup, tek ve biricikliği vurgulayarak genelden özele yönelirken, Doğu felsefesinde ise bir olmaya, bütünleşmeye vurgu yapılmaktadır. Bir sosyal psikoloji konusu olarak algılanan sosyal kimlik kuramında ise psikoloji biliminin genel yapısı itibarıyla birey temelli hareket etmesi ve bireyden topluma yönelmesi yadsınamaz bir durumdur.

Bireyselleşme toplumsal yapıdan ayrılma manasına gelmez, modernleşmenin gelişen koşulları nezarinde toplumun yeniden biçimlenmesinin dönüşüm sürecini yansıtmaktadır. Bu noktadan hareketle bireyselleşme süreci bireyin toplum yaşantısına göre giderek değişmesi ve merkeze kendisini aldığı bir yaşam tarzına yönelmesidir (Hörning ve Michailow, 1990: 507).

En yalın anlamıyla kimlik, bireylerin veya grupların, “kimsiniz, kimlerdensiniz?” sorusuna verdikleri cevaptır. Dış dünyayı, doğayı araştırmak kolaydır, zor olan insanın kendisini incelemesi, araştırması, bir başka deyişle kendisini tanımlayabilmesidir (Güvenç, 2000: 3).

Birey, topluluk içinde özgürce davranabilmelidir. Modern, sağlıklı toplumlar bunun gibi gerçek bireylerden müteşekkildir. Topluma yabancı kalmış uyumsuz sistemlerde kimlik veya birey olmaz, çünkü birey bağımsız olmayı gerektirir. Ancak gerçek bilinçli bireyler ile bir toplumun gelişmesi mümkündür (Haviland ve Diğerleri, 2008: 264).

Bireyselleşmeyi hem yaşadığı hayatı hem de bilinçaltı yaşantısını kapsayan üç ayrı aşamaya bölerek tanımlamak mümkün olabilir. Bu aşamalardan birincisi “bağlardan kopuş” evresidir; ikinci aşamayı “kutsallıktan ayrılış” ve son aşamayı ise “yeniden birleşme, entegrasyon” boyutu olarak açıklayabiliriz (Beck, 2011: 206).

İnsanın kendi varlığını irdelemesi, yalnız başına ele alabilmesi en ilginç yaşam deneyimlerinden biri olsa gerek, çünkü insan, hayatı genellikle kendi vizyonundan, kendi açısından görme eğilimindedir. Bu davranışının, düşüncesinin altında; her şeyden önce kendi varlığının yüceltilmesi isteği vardır, insanoğlunun doğan varoluş süreci onun için tek, biricik ve takdire şayan bir oluşumdur. İnsanoğlu her zaman kendini yeniden var etme potansiyelini içinde barındırmaktadır; değişmek istediğinde, başkası olmaya çalıştığında veya başkasına ilgi duyduğunda dahi aslında kendi benliğinden uzaklaşmadığının, yakınlarında gezindiğinin farkındadır. Genellikle en yalın veya saf hâlini bulma ona dönme mutluluğu, isteği, başkasına benzeme, başkası olma bilincinin önündedir (Takış, 2007: 8).

Araştırmalar ortaya koymuştur ki, her ne kadar insanoğlu yaşamına katılım yolu ile başlayıp devam etse de bireylerin kişilik gelişimi ile kültürlenmesi arasındaki ilişki yapısal bir ilişkidir. Örneğin bazı kültürlerde çocuk yetiştirme tarzlarında daha özgür, özgüvenli ve bağımsız kişilikli bireyler yetiştirilmeye çalışılırken, bazılarında ise sakin, uyumlu ve itaatkâr gençliğin yetişmesine sebep olunur (Haviland ve Diğerleri, 2008: 264).

Kişinin kendi biçimsel özelliklerini anlaması, algılaması yoluyla rollerine ve kişiliğine yönelik benlik algılamasına, kimlik oluşumunda “ayna evresi” denmektedir. Çocuğun aynada kendini görmesiyle kişi kendini tanımaya başlar ve yavaş yavaş bireysellik keşfedilir. Toplumun kolektif belleğinden kendisine uyan etiketleri fark etmesi ile kişinin aynı anda özgüveninin, kendisine saygısının da artmasına sebep olmaktadır.

İlk başlarda kısmen sade olan benlik algılaması, süreç içinde daha karmaşık ve değişik bir hal alır. Çağdaş toplumlarda birey etrafına farklı kimlikler benimseyerek birçok kimliği bünyesinde barındıran, harmanlayan bir benlik takınır (Bilgin, 2001: 192).

Bireysel kimlik zamanla popülerliğini kaybedebilir, eski kalabilir, toplum nezdinde geçerli olmaktan çıkabilir ve nihayetinde kişi aidiyet hissini yitirerek etrafına yabancılaşabilir. Öte yandan kişinin kimliği süreç sonunda daha da belirginleşerek olgunlaşabilir (Kellner, 2001: 196). Ancak kültürlenme, kişinin kendi ile ilgili düşünmesi, birey olarak tanımlanması, üzerinde kafa yorması, tepki göstermesi ve değerlendirme yeteneğinin gelişmesi ile başlar. Söz konusu bu yetenek toplumun varoluşu için de gerekli olmasına rağmen insanoğlu buna doğuştan itibaren sahip değildir. Kendi olabilme bilinci, insanların kendilerini bir diğerine karşı sorumlu hissetmesini, başkasına tavır geliştirmesini ve farklı rolleri kendinde birleştirerek sentezlemesini sağlamaktadır. Bir toplumun insanoğlunun doğumunu kabullenmesi ve toplumsal kimliğin gerçekleşmesi ise isimlendirmeye olur. İsimlendirilmeyen bireyin kimliği ve kendiliği de olamayacaktır (Haviland ve Diğerleri, 2008: 269). Çünkü birey olmak öncelikle kıymetli olmak demektir. Çağdaş, modern toplumların hedefi kişiyi birey yapmaktır. Birey, mensubu olduğu toplumun üyelerinin onayını aldığı, kendine has varlığını tasdik eden imgeler yakaladığı sürece olduğu gibi kendini kabul eder ve kendisine kıymet verir (Touraine, 2007: 25).

Kişilik ve benliğimiz sınırları içinde bulunan koşullarla yakından ilgilidir. Paylaşılan ortak mekânlar, şehirler, birlikte geçirilen zaman, tabiat, toplum, normlar, kurallar kişiyi çevreleyen kimlik aynasını oluşturan birleşik parçalardır (Takış, 2007: 8). Diğer taraftan, her türlü kolektif düzenlemeden kurtulmuş olan bireyler, daima tehdit altında yaşarlar. Bu nedenle güvenli bir ortam, geleneksel sınırlamalar ve güvencelerden

ayrılmış bireylerin toplum olabilmeleri için en önde gelen zorunlu ve kaçınılmaz koşuldur (Castel, 2004: 15-17).

Soy, akraba veya aile grupları çerçevesinde kurulan ilişkilerin etkili olduğu ve bireyin yapısal bir sistemde işgal ettiği konumla tanımlandığı toplumda güven-güvensizlik esas olarak, aidiyet temelinde sağlanır ve bu topluluk bağlarının gücüne bağlı olur. Bu durumda yakınlık güvencesinden söz edilebilir. Bireyselleşmeye dönük toplumlar, değişik ilgi alanları ve hayat tarzları, çok yönlü olma gibi farklılaşmalarıyla ayrılır ve tanımlanırlar (Mikos, 2001, 37).

Modernitenin yükselişi ile bireyin statüsü de değişmiştir. Birey artık topluluklara dâhil olup olamamasından bağımsız, kendi nitelikleri ile kabul görür. Ama yine de bağımsızlığı garanti altında değildir. Bu toplumsal kuralların olmadığı, yasasız, hukuksuz, bireylerin birbirleriyle kontrolsüz bir rekabet içine düştükleri ve herkesin herkesle mücadele ettiği bir durumdur. Bazen de bireyler böyle bir rekabetin ve zorluğun üstesinden gelemeyeceklerini düşünerek bireysel haklarından fedakârlık pahasına grubun bir üyesi olmayı tercih ederler ve böylelikle yükümlülüklerinden de kurtulurlar.

Toplum geliştikçe insan kalabalığı topluluğa dönüşür. Böyle bir toplumda insan insana ilişkiler bir bakıma daha sağlıklı olur. Toplulukta grup dinamiği insanları bir araya getiren, grubu oluşturan enerji ve güç olarak kabul edilir. Bu gücün etkisiyle insanlar ortak amaç, beklenti, değer, duygu, düşünce ve davranış gibi belirli ilkeler ve kurallar etrafında bir araya gelip gruplaşırlar (İlkaracan, 2003, 65).

Kendi olma bilinci yani kendilik şahsın kendisini birey olarak tanımlama, kendiyle ilgili düşünme ve kendisini değerlendirme yeteneği kazanmasıdır. Bununla birlikte söz konusu kendilik bilincinin oluşması için kişinin kendiliğinden eylem gerçekleştirebileceği psikolojik ortamı oluşturacak temel yönelimler gerekmektedir. Bu yönelimler zamana, mekâna, kurallara ve nesnelere yönelim şeklinde açıklanabilir

(Haviland ve Diğerleri, 2008, 271). Her birey kendi dışındaki nesneler kümesini de bilmelidir. Belli çevresel faktörler, özellikler büyük çoğunluk kültürlerde ön plana çıkıp etkin olurken, bazılarında bu göz ardı edilebilir. Bununla birlikte kültür algılanan çevreyi de açıklar. İnsanlar, belirsizlik ortamıyla karşılaştıklarında bunu kültürlerinin uygun gördüğü şekilde açıklamaya çalışırlar. Esasen algılar gerçektir (Saydam, 2017: 5), kişilerin deneyimlerine ve algılamalarına göre fiziki olarak ortamdaki her şey değişebilir. Başka bir deyişle dünyamızı kültürel merceklerimize göre algılarız. Diğer taraftan mekânların adları ve kendine has önem verilen özellikleri, genellikle toplumlar için mekânsal yönelim adına yapılan önemli bir göstergedir. Zamana yönelme, geçmiş eylemlerle bugünü ilişkilendirir ve insanların zaman içinde hangi noktada bulundukları söyler. Son olarak kurallara yönelimde, kökenleri tamamen kültürel olan ahlaki değerler, fikirler ve ilkeler; bireyin davranışsal çevresinin bir parçasıdır ve kişi onlar olmaksızın kendisi ve diğerlerinin eylemleri hakkında bir yargıya varamaz (Haviland ve Diğerleri, 2008, 273).

Sosyal bilimlerin önde gelen tartışmalı ve karışık problemlerinden birinin kimlik sorunu olduğu söylenebilir. İnsanın öz-bilinç gereksinimi, diğer gereksinimlerini de karşıladığı kaynak olan toplumdan sağlanmaktadır. İnsan doğduğu kültürle belirlenirken, hangi birikime ait olduğunu da aynı zamanda ortaya koymaktadır. Özgün bir benlik veya kimlikten bahsedebilmemiz için kişiyi başkalarından ayıran kendisine ait bir tarzının olması gerekmektedir. Ayrıca kimlik aynı zamanda bir değerler birikiminden oluşur. Bu birikimler yereldeki kabullerden, topluma, ulusala uzanan ve belki uygarlık seviyesinde hüküm ve değerlere kadar değişen bir yelpazede yer alır (Türkbağ, 2003, 214).

Kimlik inşası konusunu sosyolojik açıdan ilginç kılan, bireylerin kendilerini başkaları ile özdeşleştirmekle yetinmeyip, kendileri ile o bütünlük arasındaki bağlantıyı

mümkün kılan enstrümanla da özdeşleştirmeye çalışmalarıdır (Çelebi, 1997, 72). Bu nedenle yapılacak çalışmalarda bu bütünlük kurma üzerinde de durulması gerekmektedir.

Ait olma hissi, fizyolojik bir ihtiyaç veya var olmadan öte, kişinin içinde bulunduğu toplulukla birlikte olma bilincinin tezahürüdür. Özetle kişi kendisini hangi toplumla özdeşleştiriyor ya da nasıl algılıyorsa odur (Türkdoğan, 2008, 29).

2.4.3. Aşiret

Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde birey sadece çekirdek veya büyük aileye değil aynı zamanda çok daha büyük bir aile olan aşiretinin içine doğabilir. Bu bölgelerde daha belirgin ve yaygın olan aşiret kavramının, bireylerin kimlik ve sosyal yaşantısı üzerinde günümüzde dahi son derece etkin izleri vardır. Günlük yaşamdaki veya özel günlerdeki birçok gelenek, görenek, ritüel aşiretlere göre farklılık göstermekle birlikte aşireti tanımadan bunları açıklamak zor olacaktır. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre, köken olarak Arapça bir kelime olan aşiret; “Kültür ve dil açısından büyük benzerlik, aynı türden olma özelliği gösteren, birden fazla boydan oluşan, bünyesindeki ailelerin kendi aralarında ekonomik, toplumsal, evlenme ve kan bağları olan yerleşik ya da göçebe şeklinde topluluk” olarak açıklanmıştır ve Türkçe karşılığı “oymak” kelimesi gösterilmiştir.

Lehçeleri farklı veya kendilerine has yerel ağızlarla konuşuyor olsalar bile ortak bir dil kullanan, kültür özellikleri olarak birbirine benzeyen, kan bağı olmasının gerekli olduğu, kendilerinin de ortak bir atadan geldiklerine inanan, siyasal, sosyal, ekonomik birliktelikler kurmuş birden fazla alt soy grubunun bir araya geldiği toplumsal yapılara, özelde antropolojide, genelde sosyal bilimler literatüründe aşiret tarzı toplumsal örgütlenme modeli denmektedir (Emiroğlu ve Aydın, 2003, 77).

Bir sosyal organizasyon örneği olarak aşiret, “Akrabalık ilişkileri çerçevesinde yapılanmış ve hayali veya gerçek olduğu düşünülen bir atadan gelen, büyük bir bölümü ortak mekân, toprak algısı taşıyan bir birim” olarak tanımlanabilir (Bruinessen, 2003, 82). Bu tanımda akrabalığın oynadığı rolün önemi belirgindir. Aşiret bir anlamda da ortak çıkarları korumak adına da oluşturulabilir. Günümüzde Türkiye’deki birtakım aşiretler büyük şehirlere göç etmekle birlikte belli bölgelere yerleşerek varlıklarını devam ettirmektedir. Bazen yapılarında din, kan veya evlilik bağı ile birbirine bağlanmış bulunan, dil ve kültür yönünden benzerlik gösteren, birçok sülaleyi içine alan aşiretler, göçebe veya yerleşik durumda olabilir.

Aşiret kültürünün kaynağı hakkında değişik teoriler vardır. Bunlardan ikisi İskitler ve Altaylı adları ile Türklüğe, diğeri ise Hint-Avrupa kökenine dayanır. Aşiret kültürü ile at arasında yakın bir ilişki vardır ve doğal olarak aşiretlerin kaynağını bulmak için Bozkır kültürüne bakmak gerekir (Özer, 1990, 25-39). Aşiretsel yapı bozkır göçebe kültürü ile birçok yönden benzerlik göstermektedir. Türkiye’de halen Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki bazı yerlerde aşiret yapısı daha belirgin olarak gözlemlenmektedir.

Aşiretlerin farklı hiyerarşileri ve örgütlenmeleri olabilir. Genellikle aşiretler kabilelere, kabileler boylara, boylar hanelere, haneler de evlere ayrılır. Aşiret içi yapılanmalardaki farklılıklar olduğu kadar aşiretlerin yönetim sistemlerinin de farklılıkları bulunmaktadır. Bazı durumlarda aşiretten kopan küçük gruplar başka yerlere göçebilirler.

Diğer yandan aşiret, aynı ata soyundan gelmiş olan akrabalık birimi olarak tanımlanır. Bu birimlerin en altında “hane” bulunur. Bir hane halkı olarak birlikte oturan, üreten ve tüketen bir grup akrabaya ise “mal” denilir. Mal bir aidiyeti ifade eder. Yalçın ve Heckman’a göre; “mal”, aynı zamanda, bir bireyin veya ev halkının aşirete bağlılığın en önemli göstergelerinden biri olarak kabul edildiği toplumsal birimdir. Aşiret

sisteminde “mal”dan sonra, “ocak” veya “kabile” düzeyi gelir ve erkek kardeşlerden ya da amcaoğullarından türediğine inanılan “ocak/kabile”, “mal”ların bir araya gelmesiyle oluşur. “Mal” düzeyinden aşiret düzeyine çıkıldıkça “ortak ata” kavramı önemini yitirir (Yalçın-Heckman, 2002: 135-136).

Aşiretsel yapıda aynı soydan gelme önemini kaybeder. Babasoyluluk ilkesi, aşiret içi ilişkilerde “mal”dan yukarıya, yani aşiret düzeyine doğru, dayanışmayı şekillendiren en temel unsur olarak nitelenebilir (Yalçın-Heckman, 2002, 147).

Aşiret lideri çeşitli argümanları kullanarak gücünü sağlama almaya çalışır. Aşiret liderinin ya da liderliğe aday olan aşiret mensubunun mevcut gücünü pekiştirmesinin ya da güç elde etmesinin bir diğer yolu da arabuluculuk yapmaktır. Bu durum, aşiret liderinin belirli özelliklere sahip olmasını gerektirir. Arabuluculuk yapan kişi, tarafların statüleri ya da güçleri ile orantılı olarak güç kazanır. Taraflar açısından bakıldığında ise bu durum, yapılan anlaşmaya arabulucunun gücü oranında uyulacağı, yani anlaşmanın çiğnenmeyeceği anlamına gelmektedir. İstikrarlı bir barışın sağlanmasının güvencesi yanında, arabulucunun kendisini muhatap olarak kabul etmesi de kişi için bir itibar sebebi olacaktır (Yalçın-Heckman, 2002, 39).

Bazen kişiler kendilerini belli bir aşiret veya sülaleye ait olarak görüp, onlarla birlikte tavır alırlar. Zaman geçtikçe bunlar o grubun üyesi olarak kabul edilmeye başlanır. Burada aşirete sadakat duygusu öne çıkar. Martin Van Bruinessen’e göre; aşiret içinde ilişkileri belirleyen esas unsur, ortak ataya yakınlık ölçüsünden ziyade, “sülaleye” gösterilen fiili sadakattir (Bruinessen, 2003, 83). Bu bağlamda, aşiretsel yapıda devlete bağlılıktan ziyade aşiret ideallerine, ülküsüne bağlılığın çok güçlü olduğu söylenebilir. Aşiretteki kadın ve erkekler bu ülkü uğrunda fedakârlıkta bulunmaktan çok büyük bir zevk duyarlar. Onlar için, aşiretler arası anlaşmazlıklarda gösterdikleri başarılar, kahramanlıklar, ortaya koydukları fedakârlıklar gerçekten önemli bir erdemdir.

Gösterilecek sadakat sayesinde ortak atayla bir bağ kurularak, aşirete üye olunma yolunun açık tutulması, aşiretin ayakta kalabilmesi ve nüfusunu arttırarak güçlenebilmesi görevini görmektedir. Birey olarak değerlendirildiğinde, aşiretli olmanın başlangıçta daha cazip olduğu değerlendirilmiştir. Ancak aşiretli olarak yaşamının neler getirdiği kadar neler götürdüğü de önemlidir (İzol, 2009, 55). Burada tıpkı birey ve cemaat ilişkilerinde olduğu gibi kişinin kendi karar alma mekanizmasının kaybolması ile bireysel özelliklerinin kaybolması konusu başlıca sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aşiretsel yapıyı etkileyen bir diğer konu da “Toprak Ağalığı” sistemidir. Toprak ağalığı temel olarak ekonomik ilişkiler üzerine inşa edilmiştir fakat bununla birlikte siyasal veya toplumsal açıdan da teşkil edilmiş ilişkiler ağının da bu yapıda önemli bir yeri vardır. Ana Britannica ansiklopedisine göre “Toprak Ağalığı” topraktan geçimini sağlayan, üretim yapan ortakçı kesimi ile toprak sahibi arasındaki ilişkiyi ifade eden tarımsal üretim organizasyonunu ifade eder (Ana Britannica, C. 21, 103). Bu tanıma göre maraba ya da köylü olarak isimlendirilen ortakçılar toprak sahibinin yani ağanın mülkiyeti altındadırlar. Kullanılan tüm üretim araç gereçleri ve tabi ki ekilen toprakların mülkiyeti toprak ağalarının ve aşiret reisine aittir, diğerlerinin hiçbir mülkiyeti yoktur. Maraba olarak isimlendirilir ve boğaz tokluğuna çalışırlar. Toprak ağaları topraksız veya az toprağı olanları yarıcı veya ortakçı şeklinde de çalıştırabilir. Diğer yandan köylüye borç vererek ekonomik açıdan kendilerine bağımlı hâle getirebilirler (Avcıoğlu, 1996, 179).

Genellikle devlet otoritesinin yetersiz kaldığı ve belli toplumsal hizmetlerin vatandaşa yeterince ulaşmadığı bölgelerde bu kurum devletin boşluğunu doldurmaya çalışır. Günümüzde ağalığın bazı bölgelerde aşiret düzeni içerisinde varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Toprak ağalığı düzeni Türkiye’nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinde Osmanlı’dan bu yana varlığını sürdürür. Osmanlı’nın kurmuş olduğu geleneksel toprak

düzeninin bu bölgelerde uygulanamamış olması söz konusu toprak ağalığı feodal yapısının diğer bölgelere nazaran daha yaygın olmasının en önemli nedenlerinden birisidir (Avcıoğlu, 1996,178).

2.4.3.1. Korucu Kimliğinde Aşiretin Ağırlığı

Korucu kimliğini anlamada aşiretin önemi vardır. Öncelikle korucu kimliğinin bireysel mi yoksa kolektif bir kimlik türü mü olduğu sorunsalının çözümünde koruculuk sistemi ve kişinin korucu olma tercihleri ile aşiretinin ve ailesinin kolektif tercihleri arasında bir bağ olduğu görülmektedir. Zaten bölgede de söylendiği şekilde korucular değil, ‘korucu aileleri’ ve ‘korucu aşiretleri’ vardır (Sevinç, 2015).

Yine özellikle koruculuk yapan aileler zorunlu göçe tabi tutulmadıkları için ve topraklarını koruyabildikleri için bölgenin geneline nazaran korucu ailelerinin aşiret bağlarının daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı Irak, İran, Suriye ve Türkiye’deki bölgelerde günümüzde modernleşme ve endüstrileşmeyle birlikte siyasal ve sosyal yapılanmanın temelinde aşiret bağlılıkları varlığını azalarak sürdürmektedir. Aşiret örgütlenmesine uydukları gibi diğer yandan şeyhler ve meleler (dini liderler) de önemini muhafaza etmektedir (Uluç, 2010). Hem Osmanlı dönemi öncesinde hem de Osmanlı döneminde İran ve Arap yarımadası ile doğal sınır teşkil eden dağlık bölgelerde nispeten merkezi otoriteden uzak kırsal alanlarda yaşamlarını sürdüren Kürt toplulukların hayatında ve sosyal kimlik gelişiminde can ve mal güvenliğinin teminatı aşiret yapısı ve ruhani boyutta kimikleşme sürecinin temel belirleyicisi olan dinin önemi büyüktür (Bruinessen, 1995: 109).

Özünde ve kavramsal olarak politik bir birlikteliğe dayanan, Arapçadan dilimize gelen aşiret, ekonomik anlamda ihtiyaçların karşılanması, tehlikelere karşı birlikte

mücadele, barınma, hayat idamesi için müşterek bir kimlikle hareket eden bireyleri, topluluğu işaret eder (Weber, 2004: 483). Aşiret, üyelerini dışardan gelecek tehlikelere karşı müdafaa edecek ve süre gelen geleneksel hayat tarzının devam etmesini sağlayacak bir “devlet yapılanmasına benzeyen” örgütlenme biçimidir (Gellner, 2006: 201). Bakıldığında gerçekten de özellikle Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı bölgelerde devlet bürokrasisinde olduğu gibi şekilsel ve disiplinli bir yapılanma göstermese de aşiretlerde de devletlere has birtakım niteliklerin barındığı görülebilecektir. Birkaç örnek verilecek olursa;

- *Aşiret üyelerinin mekânsal algısı yüksektir kendilerini anlatırken üzerinde yaşadıkları ve dış müdahaleye karşı hassas gördükleri bir kendi toprağı vardır,*
- *Sosyo-ekonomik ve siyasal konularda karar alıcı konumunda olan aşiret ağası yani bir yöneticisi vardır,*
- *Aşiretin ileri gelenlerinin veya liderinin faaliyetlerini yürüttüğü misafirhane, köy odası gibi yönetim mekanını temsil eden yeri vardır,*
- *Suçlu addedilen kişilerin ağa, lider tarafından yargılanma ve hakkında ceza hükmetmesi (malına el koyma, dışlama, tecrit vs.) söz konusudur,*
- *Aşiretin gelenek, görenek, inanç ve inandığı değerlere göre oluşturulan kurallar veya kanunları vardır, İleri gelenlerin bir mahkeme heyeti gibi davranıp, yargılama gücü kullanması olabilir,*
- *Diğer yandan aşiret üyelerinin canlarını, mallarını ve mera, su kaynağı gibi aşiretin ortak toprak alanlarını dışardan gelebilecek saldırı ve tecavüzlere karşı silah kullanabilen üyelerden oluşturulan bir nevi silahlı bir gücü vardır (Uluç, 2010).*

Kürt aşiretleriyle ilgili yapılan en eski sosyolojik araştırmalardan birisi Ziya Gökalp tarafından yürütülen 1920’lerde Şanlıurfa ve Mardin civarında yaşayan aşiretlerle ilgili

araştırmadır. Ziya Gökalp tarafından başlatılan çalışma yarım kalmış daha sonra Şevket Beysanoğlu tarafından “Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler” adı altında tamamlanarak yayınlanmıştır. Söz konusu eserin önsözünde Ziya Gökalp’in “Millî hükümetin askerî mücadele ve savaş sonrasında topyekûn kalkınma hareketine başlaması gerektiğinden bahsederek ilk önce aşiretlerin sosyolojik ve tarihsel bir tetkike tabi tutulmasının, ekonomik ve coğrafi nedenlerle Türkçeden ve millî kültürden ayrılarak farklı dil ve kültür yaratmaya başlayan aşiretlerin belirlenerek ortaya çıkarılmasının lüzumuna” değindiği anlatılmıştır. Ayrıca bu maksatla sosyolojik metot ve bilgilerle donanmış araştırmacı gençlerin yetiştirilmesine de değinmiştir (Gökalp, 1992: 9-11).

Söz konusu “Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler” adlı çalışmada günlük yaşam, örgütlenme gibi sosyolojik tespitlerden önce aşiret kavramı tanımlanmaya çalışılmıştır. Gökalp’e göre aşiretler yaptıkları iş veya bir ülkeye aidiyet hissi açısından ayırt edici özellikleriyle açıklanamaz, onlar ailevi ilişkilerle iç içe geçmiş kavimlerden oluşmaktadır. Bir yönüyle büyük bir aile diğer yönüyle siyasi bir yapılanma gösterdiklerinden “ailevi siyasi zümreler” olarak ifade edilebilirler, ait olduklarını hissettikleri aşiretlerini gerçek ya da hayali bir akrabalığa dayandırırılar (Gökalp, 1992: 24).

Konuyla ilgili yapılan eski çalışmalardan birisi de Edmund Leach tarafından 1930’lu yılların sonunda Irak’ın Rewanduz bölgesinde yapılmıştır (Leach, 2001: 33-34). Bu bölgede yaşayan Kürtlerin aşiret yapısını ekonomik ve toplumsal açıdan inceleyen çalışmada aşiret tanımı yaparken bu insanların üzerinde yaşadıkları toprağa da vurgu yapmıştır. Böyle ele almasının sebebi aşiretlerin isimlerinin yaşadıkları yer isimleriyle aynı olmasından kaynaklanmaktadır, örneğin Balık aşiretinin yaşadığı bölgenin adı da Balık’tır. Siyasi bir birliktelik, oluşum olarak tanımladığı aşiretin, Osmanlıcada da kullanılan ve kavim, kabile, bölük, guruh, fırka, tayfa anlamlarına gelen “taifa”lardan

oluştüğünü ve taifa'nın bir alt soy grubu olan “tire” olarak adlandırılan ailelerden oluştuğunu belirtmiştir (Leach, 2001: 34-36). İngilizce “tribe” kelimesi Türkçede “aşiret”, onun bir alt kolu anlamındaki “sub-tribe” ise Türkçede “kabile” anlamına gelirken Arapçada tam tersi “tribe” kabile anlamında ve daha büyüktür (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 78).

Daha önce de belirtildiği gibi aşiret kavramı her ne kadar günümüzde belirgin yapısını ve etkisini yitirse de çok eskiden gelen kültürel birikimiyle halen ilişkilerde, ekonomik ve sosyal hayatta izlerini görmek mümkündür. Dönem dönem tekrar gündeme gelip ilgi çektiği de görülmektedir örneğin birkaç sene öncesine kadar televizyon kanallarının en yaygın ve izlenen dizi filmlerinin çoğunda aşiretler konu edinilmiştir (Gültekin, 2018: 5-7).

Aşiret, Cumhuriyetimizin ilk yıllarından bu yana sosyal bilimcilerin de ilgisini çekmiştir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaygın olan aşiret yapılanmasının akrabalık ilişkileri temelli toplumsal yapıyı tarif etmek, sosyal, siyasal, inanç ve iktisadi tanımlar, sınıflandırmalar yapmak bu şekilde mümkün olmaktadır (Gültekin 2018: 7).

Aşiret üzerine yapılan en önde gelen çalışmalardan birisi de İsmail Beşikçi'nin doktora konusu olan, daha sonra kitaplaştırılan “Doğu’da Değişim ve Yapısal Sorunlar- Göçebe Alikan Aşireti” adlı çalışmadır. Söz konusu çalışmadan sonra da Kürtlerin yaşadığı bölgelerde sosyal, siyasal ve iktisadi yapılarla ilgili çalışmalarına devam eden Beşikçi, bölgedeki aşiret yapısını en üstte ulu kişi ve aşiret olmak üzere aşağı doğru kabile, zoma ve çadır olarak beş kademeye ayırarak açıklamaktadır (Beşikçi 1992: 101-105).

En alt ilk iki kademedен başlanacak olursa, “çadır” ve “zoma” aslında bir coğrafi konumlanma gibi değerlendirilse de genellikle aynı kabileden oldukları ve benzer şekilde

sürekli konumlandıkları için aralarında akrabalık ilişkilerinin de en yoğun olduğu küçük kesimlerdir. Çadır, adından da anlaşılacağı gibi göçebelerin yaşadığı bir ev, hane biçimidir, aşiret yapılanmasının da en küçük birimini oluşturmaktadır. Bu birim yerleşik bir köyde, ilçede veya şehirde bulunan ev tipi gibi değerlendirilebilir. Bir üst yapılanma zoma ise çadırların bir araya gelmesinden oluşan bir konaklama düzeni şeklindedir. Zoma meskûn mahallerdeki mahalle gibi düşünülebilir, aynı hanelerin göçtüklerinde yine aynı bölgede konaklamasından oluşan gruptur. Zomada akrabalık bağları veya ortak soydan gelme aranmaz. Kabile ise zomadan farklı olarak, coğrafi konumlanmadan ziyade tamamen kan bağı ile birbirlerine bağlı olduğu düşünülen aile ve hanelerden oluşmuş grubu temsil etmektedir. Kabileleri temsil eden büyükleri, reisleri vardır. Aşiret ise birden çok kabilenin bir araya gelmesi ile oluşmuş, aynı soy değil ama kız alıp-verme yani evlilikler yoluyla aralarında akrabalık, hısımlık bağları oluşmuş daha çok siyasi bir birlikteliği temsil eden gruptur. Aşiretlerin liderleri kabile reislerinin üstündedir, görevleri arasında aşiretini idare etmek, dışardan gelecek tehlikelere karşı maddi, manevi savunmak, soyun devamını sağlamak sayılabilir. Dolayısıyla genellikle evlilikler aşiret içinde yapılır, dışarıya kız verilmez. “Ulu Kişi” ise en tepede yer alan kişidir. Aşiretler arasında varsa husumetlerden, çatışmalardan galip gelen veya güçlülüğü, üstünlüğü kabul edilen aşiretin reisinin liderliği konusunda anlaşılması, kabul edilmesi ile belirlenir. Ulu kişi özetle aşiretlerden oluşan birlikteliğin, yapının liderleri, önderi pozisyonundadır (Beşikçi, 1992: 101-105).

Bruinessen, Kürt aşiretlerindeki yapıyı açıklamak için Batılı araştırmacıların kullandığı aşiret, klan, soy, altsoy hiyerarşik sıralamasının söz konusu aşiretlerde karışık olduğunu ve bunları karşılamadığını belirterek, onların kendilerini nasıl tarif ettiğine bakmış ve içeriden bakışla taifa, tire gibi tanımların kullanılmasının uygun olacağını öngörmüştür. Bu tezini de Edmund R. Leach’ın “Rewanduz Kürtleri” çalışmasına dayandırmıştır (Bruinessen, 2003: 71-86). Aşiret yapılanması hane, sülale, kabile ve en

üstte aşiret şeklinde sıralanır. Hane ve sülale birlikteliğinde ortak atadan ve soydan gelmek esas iken klan ve aşiret birimleri daha çok siyasal yapılanmalardır, bununla birlikte sülaleler dışarıdan katılımlarla ari olma, aynı soydan olma derecesini zamanla düşürmektedir (Bruinessen, 2003: 81-82). Kürt aşiretleri özelinde aynı soydan gelen veya gelindiğine inanılan, akrabalık bağları ile bağlı, aynı bölgede yaşayan, kendine has bir hiyerarşisi olan sosyo-politik gruplardır. Bu aşiretler daha küçük aşiretlere, onlar da klan veya sülalelere bölünürler (Bruinessen 2003: 83-84). Ortak soydan gelmekten, o sülaleye, aşirete gösterilen fiiliyattaki sadakat ve bağlılık daha önemli bir unsurdur. Kürtlerin yaşadığı Türkiye, Suriye, Irak ve İran'daki bölgelerde hepsini kapsayan Kürtlere özgü ortak bir siyasal veya sosyal örgütlenmeden bahsetmek güçtür. Bunda söz konusu coğrafyanın, yaşanılan alanın büyük olması, koşulların farklılığı, her ülkenin sosyal, siyasal, ekonomik uygulamalarının değişik olması, üretim şekilleri, iklimin ve tarihsel sürecin farklı yaşanmasının büyük etkileri olmuştur (Bruinessen, 2003: 101-105).

Aşiret olmanın en önemli ilkesi ideolojik olarak ortak atadan gelme veya gelmiş olmaya inanmaktır. Aşiret yapılanmasının en alttaki grubunu “mal” olarak isimlendirebiliriz. Mal, aşiret altındaki tüm küçük-büyük yapıları karşılayan ortak bir terimdir; aile, hane yerine de kullanılabildiği gibi esas itibarıyla klan veya sülaleyi kastetmektedir (Yalçın, 2002: 132-134). Klanla sülale arasındaki en büyük fark bir klanın üyelerinin ortak atadan geldiklerine inanması fakat bunun açık ve somut bir şekilde ortaya konmadığı gruplardır, sülalede ise ata soy belirgin ve ispatlanabilir durumdadır, bireylerden silsile izlenebilir (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 478-479). Ortak soydan gelmiş olma ideolojisi “mal” seviyesinden aşiret düzeyine çıktıkça önemini biraz daha kaybetmektedir (Yalçın, 2002: 132).

Görüldüğü gibi aşiret denince akla Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri gelmekte ve bu bölgede yapılan çalışmalarda da kavrama değişik yönlerden yaklaşılarak çok farklı değerlendirmeler yapılmaktadır.

2.5. Tarihsel Süreçte Köy Koruculuğu

2.5.1. Hamidiye Alaylarından Koruculuğa

1789 Fransız İhtilali'nin etkisiyle ortaya çıkan fikir akımları, bünyesinde birçok etnik grubu barındıran Osmanlı İmparatorluğunu da derinden etkilemiştir. 19'uncu yüzyılda ulus-devlet kavramının etkisiyle baş gösteren bağımsızlık talepleri Osmanlı Devleti'nin çöküş sürecini hızlandırmış ve en önde gelen tehdit hâline gelmiştir. Oluşan yeni ortama karşı giderek merkezileşen Osmanlı yönetiminin bu şartlar altında Doğuda Ermenilerin ayrılmasını önlemek için getirdiği önlemlerden birisi "Hamidiye Alayları"nı kurmak olmuştur. Hamidiye Alaylarının mevcut korucularla en büyük benzerliği her ikisinin de bu bölgedeki büyük oranda Kürt kökenli aşiretlerden seçilerek oluşturulmasıdır. Hamidiye Alayları, Müşir Mehmet Zeki Paşa'nın, Doğu bölgeler ile ilgili yapmış olduğu inceleme ve tuttuğu rapordan esinlenerek kurulmuştur. Söz konusu raporda, Rusların, Osmanlı sınırındaki Kazak aşiretleri silah altına almadan, yılda toplu olarak bir buçuk ay vermiş olduğu eğitimle kendi köylerinde görev yaptırdığı, çok etkili bir güvenlik tedbiri olduğu belirtilmiştir (Tapan, 2007: 17). Abdülhamid'in Hamidiye Alaylarını kurmada arzu ettiği ilk amacın Kürtlerin, Ermenilerin ulusçu görüşlerinden etkilenmelerini engelleyerek, Osmanlı ile yoğurup kendine yaklaştırmaktır (Bozdağ, 1975: 84).

Hamidiye Alaylarının kurulmasındaki diğer amaçlar kısaca şu şekilde özetlenebilir; merkezi otoriteyi güçlendirmek ve bölgede tesis etmek, bölgede yeni bir sosyoekonomik sistemle denge kurmak, Ermenilere karşı Müslümanları birleştirmek ve güçlendirmek,

Ruslara ve İngilizlerin bölgedeki amaçlarına karşı koruma sağlamak, Panislamizm politikasını devam ettirmek (Kodaman, 1987: 438-439).

Hamidiye Alaylarının ilk planlamada Türkmen, Karakalpak, Kürt ve Arap aşiretlerden teşkil edilmesi öngörülmüştür fakat daha sonra karar değiştirilerek ağırlıklı olarak Kürt aşiretlerden oluşturulmuştur, iki alay Karakalpaklardan kurulmuştur (Tapan: 2007: 24, 31-32).

Bugün baktığımızda üçüncü bölümde yapılan görüşmelerin değerlendirilmesinde görülmüştür ki, birçok korucunun söylemlerinde karşıdaki terör örgütünün sadece Kürtlerden değil yabancılardan da oluştuğunu ve özellikle de Ermenilerin terör örgütü içinde olduğu vurgulanmıştır.

Abdülhamid genel olarak merkeziyetçi bir yönetim sergilemiş ve mevcut şartlarda İmparatorluğun salâhiyetinin de merkeziyetçi devlet kuvvetine bağlı olduğuna inanmıştır. Etrafındaki şeyh ve mollaların yönlendirmesi, Ermenilerin eylem ve kırımlarının artması neticesinde Abdülhamid Doğu Anadolu politikasını Kürt aşiretleri üzerinden şekillendirmiş ve ülke karışıklığını artıracak, Ermenilerle Kürtler arasında yıllarca sürececek gerilmenin altyapısı hazırlanmıştır (Avcıoğlu, 1983: 371). Abdülhamid bölgedeki Kürt aşiretleri hem İran hem İngiltere hem de Ermenilere karşı sürekli yanında kendisine bağlı tutmaya çalışmıştır (Kodaman, 1987: 436-437).

Hamidiye Alaylarının kurulmasında askerî güç olarak kullanılma amacı en mantıklı sebep olarak görülebilir. Avantajlarına baktığımızda mevcut koruculuk sisteminin faydalarına çok yakın olduğu anlaşılmaktadır. Hamidiye Alayları da bölgenin sarp coğrafi şartları ile iyi mücadele edebilmişlerdir, tabiatına daha yatkındırlar, bölgeyi iyi tanıyorlar ve sürekli aynı bölgede, kendi bölgelerinde kalıp kendi ihtiyaçlarını da kendileri karşılamışlardır. Geçitlerin tutulması, baskın, keşif, düşmanı şaşırtma ve yıpratma gibi manevralarda etkin olabilmışlerdir (Kodaman, 1987: 440-441). Bu özelliklerin hepsi

mevcut korucuların stratejik ve taktik değerlendirilmesi ve faydalarıyla paralellik göstermektedir.

Hamidiye Alayları ile ilgili ilk yasal düzenleme padişah emri (Hatt-ı Hümayun) olarak alayların kurulmasına başlanmasından bir yıl sonra 1982 yılında 54 madde şeklinde yayınlandığı anlaşılmaktadır. Söz konusu kanunun ilk maddesinde Hamidiye Alaylarının kuruluş gerekçesi şu şekilde belirtilmiştir:

“Memleketin, teaddiyat ve tecavüzat-ı ecanibten muhafazası zımnında tertibi muktesl olan heyet-i askeriye'nin terkihi ol memleket ahalisinin nüfus-! um ümiyesine ait mükellefiyet cümlesinden olup, bu mükellefiyetten auatiden bir kısmının istisnası kuvve-i urnümiyenin noksanını icab edeceği derkar bulunduğuna ve bu kalde-i meşruanın Memalik-i Mahruse-i Şa' hanede bi-hakkın mer'i tutulmasıyla kuvve-t umüniye-i osmaniye'nin tezyid ve teksir olunması maksad-ı meşruasına binaeri hususiyet-l halleri hasebiyle şimdiye kadar tamamiyle intizam-ı askeri altında olarak hizmet-i askeriyede bulunamayan ve cündilik ile meşhur ve me'IM oldukları halde hayme-nişin (çadırda oturan) olan efrad-ı aşilirden müceddeten . Asakir-i Hamidiyes namı celiliyle süvari Aş;ir Alayları teşkil mukteza-yı irade-i seniyye-i hilafet-penahidir” (Kodaman, 1987: 443-444).

Kısaca gerekçede, ülke savunmasının herkesin görevi olduğu ve aşiretlerin de bu görevde rol alması gerektiği üzerinde durulmuştur. Diğer bölümlerde ise alayların en az 4 bölük, 512 kişiden; en fazla 6 bölük 1152 kişiden oluşabileceği belirtilmiştir. Aşiretlerin büyüklüğüne göre bölük veya alay seviyesinde birlik kurma hakkı, büyük aşiretlere birkaç alay kurma hakkı verilmiştir. Alaylardaki kişiler 17-20 yaş “ibtidaiye”, 20-32 yaş “nizamiye” ve 32-40 yaş “redif” olmak üzere üç sınıfa ayrılacaktır. Her alaydan iki çavuş “Mektep Alayı”nda eğitim görüp birliğine dönecek; her alaydan bir çocuk ise İstanbul’da “Süvari Mektebi”nde eğitim alıp teğmen rütbesi ile alayına katılacaktır. Hamidiye Alayları tüfek, cephane ve sancağı devletten alacak, diğer ihtiyaçlarını kendileri karşılayacaktır (Kodaman, 1987: 444-445; Tapan, 2007: 31-37).

Harp birliklerinin alay ve bölük komutanları askeriye den olacaktır, diğer subaylar aşiretin ileri gelenlerinden seçilecektir. Alaylara dâhil olmayanlara askerlik görevi mecburi tutularak, Hamidiye Alaylarına katılım sağlanmaya çalışılmıştır.

Bazı kaynaklara göre alaylar süratle kurulmuş, herhangi bir güçlkle karşılaşmamıştır. Hakkâri, Van ve Diyarbakır aşiret reisleri alay kurmak amacıyla Padişahı ziyaret etmek için izin istemişlerdir. Hukuken ve fiilen üstünlük sağlayan Hamidiye Alayları bölgedeki aşiretlerden büyük talep görmüştür. Tüm müracaat eden aşiretlere izin verilmemiştir, özellikle zayıf, sadık, itaatkâr ve Sünni aşiretlere izin verilmiştir. Bu durum da aşiretler arası çatışmalara sebep olmuştur (Kodaman: 1987: 448). Birtakım kaynaklara göre ise bazı büyük aşiretler alaylara katılmayı kabul etmemiştir. Dersim bölgesindekiler ilk önce vergilerin iptal edilmesini şart koşmuş, daha sonra alaylara hiç katılmamış, bir at bile vermemiştir. Dersim bölgesi ve güney illerinde katılmamak için ayaklanmalar çıkarılmıştır. Ayrıca Dersim bölgesindeki bazı aşiretler mezhep ayrımcılığına tabi tutulup Alevi kökenli oldukları için devlet tarafından hiç davet edilmemiştir (Tapan, 2007: 33-34). Tunceli bölgesi aşiretlerine alay kurma hakkı verilmemiştir. Kurulan Hamidiye Alayları hükümetten aldıkları güç ve destekle diğer aşiretler üzerinde ciddi bir baskı kurmuş, talanlar yapmıştır (Fırat, 1961: 95-122).

Hamidiye aşiretlerine kabul edilmek hem bireysel anlamda hem de aşiret adına çok büyük imtiyaz, avantaj ve güç sağlamak anlamındadır. Bu durum aşiretlerin psiko-sosyal yapısına da son derece uygun gelmektedir (Kodaman, 1987: 448-450). İlk etapta 36 Hamidiye Alayı kurulmuştur; bölge olarak da Erzurum-Van arası Rusya sınırı ile Urfa-Mardin arası seçilmiştir (Altay, 1970: 54). Alaylar iki partiye (Mil ve Silif partisi) ayrılarak; Viranşehir’de Milan ve Karaceki Aşiretlerinden, Varto’da Cibran Aşiretinden, Malazgirt’te Hasasan Aşiretinden, Hınıs’ta Zırkan Aşiretinden, Urfa Suruç’ta Bezaran Aşireti’nden, Muradiye ve Patnos’ta Hayderan Aşireti’nden, Ağrı’da Ademan,

Takoriyen, Zilan ve Celali Aşiretlerinden, Eleşkirt'te ise Sıpkan Aşiretinden teşekkül edilmiştir (Fırat, 1961: 95-96).

Kurulan her alaya bir yüzünde padişah arması, diğer yüzünde Kur'an'dan bir ayet işlenmiş kırmızı atlastan sancak ile beyaz ipek kumaşa sırma ile yazılı fermanlar verilmiştir (Altay 1970: 55).

1895 yılına gelinceye kadar toplam 56 alay kurulmuştur, alaylara 1'den başlayarak 56'ya kadar rakamlardan isim verilmiştir. 1896 yılında geçen sürede alınan dersler ve aksaklıklara önlem almak adına 121 maddeden oluşan ikinci bir nizamname yayınlanmıştır. Genel olarak birinci nizamname içeriğine benzer konuların yanında ikinci nizamnamede; dört alaydan bir liva (tugay) oluşturulacağı, kimsenin alayın aşiret reisinden izin almadan bölgesinin dışına çıkamayacağı, alayların padişah emri ile başka bölgelerdeki olaylara müdahale etmek üzere sevk edilebileceği belirtilmiştir. Disiplin ve cezalandırma ile ilgili maddelere açıklık getirilerek, aykırı hareketlerin cezalandırılacağı, idam, hapis ve sürgün gibi müeyyidelerin uygulanacağı vurgulanmıştır (Kodaman, 1987, 453-454).

Nizamnamenin bir maddesinde aşiretler arası kavgalar ele alınmış, kavgaların belli boyutlara ulaştığı, hükümetin ve bölge halkının bu durumdan son derece tedirgin olduğu belirtilmiş, alınacak tedbirlerle kavgalara sert önlemlerin getirileceği anlaşılmıştır. Söz konusu maddeden Hamidiye Alaylarının istenilen seviyede kontrol altına alınamadığı ve itaat etmede problemler yaşandığı anlaşılmaktadır. Nitekim aşiretlerin bahsedilen kavgalarına bir türlü engel olunamamış, Hamidiye Alaylarının lağvından sonra Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar çatışmaları devam etmiştir (Argunhan, 2007: 33).

Bu nizamnamede getirilen vergi muafiyetleri ve ayrıcalıklarla Hamidiye Alaylarına katılmalar daha cazip hâle getirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca savaşta ölenlerin ailelerine aylık bağlanması, diplomalı subaylara emeklilik hakkı, ölen atların yerine at verilmesi

gibi bazı maddi haklar da sağlanmışır (Kodaman, 1987: 455). Eşkıya takibinde alaylardan faydalanacağı hükmü getirilmiştir ki, bunda hem alay mensuplarını eşkıyalıktan uzaklaştırma hem de sorumluluk verme amacı güdülmüştür.

Eğitimlerin süreleri, içeriği ile alayların kadrolarının nasıl olacağı netleştirilmiş, normal hayatlarına devam ettirirken “sivil savunma” eğitimine benzer bir eğitim programı güdülmüştür. Dikkat çeken diğer bir nokta ise alay ve bölük kadrolarına personel yetiştirmek adına, aşiret çocuklarının askerî okullarda okutulacak olmasıdır. Burada verilmek istenen mesaj ise söz konusu teşkilatlanmanın geçici olmadığı ve uzun süreli, kalıcı bir proje olduğunu vurgulamaktır. Çalışmamızın dördüncü ve beşinci bölümlerinde de görüleceği gibi köy korucuları, isimlerindeki “Geçici ve Köy” ifadelerinden son derece rahatsız olmuşlardır. Birçok demeçlerinde, yöneticiler de dâhil aldıkları görevlerin kapsamı itibarıyla artık sadece köylerinde kalmadıklarını hatta sınır ötesi operasyonlara dahi askerlerle beraber katıldıklarını belirterek “köy” ibaresinin kaldırılmasını istemişlerdir. Diğer yandan 30-35 yıllık bir sistemin “Geçici” olarak değerlendirilmesinin yersiz olduğunu savunarak nihayetinde her iki kelime yerine 2018 yılında adlarını “Güvenlik Korucusu”²² olarak değiştirmişlerdir. Bu yönleriyle de Hamidiye Alayları ile benzerlik göstermektedirler. Ayrıca son düzenleme ile koruculara sırasıyla uzman erbaşlık, astsubaylık, subaylık ve hatta generallik yolu açılmıştır.²³

Bu nizamnamede de alayların ve aşiretlerin mülki idare temsilcileri olan kişi veya kuruluşlarla idari ve hukuki münasebetleri açık bir şekilde karara bağlanmamıştır. Dolayısıyla hiyerarşik olarak 4’üncü ve 5’inci Ordu Komutanlıklarına bağlı Hamidiye

²² 442 sayılı Köy Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf> 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı KHK’nin 8 inci maddesiyle, bu maddede yer alan “geçici köy” ibareleri “güvenlik”, “Geçici Köy” ibaresi “Güvenlik” şeklinde, aynı maddenin birinci fıkrasında yer alan “gönüllü korucu” ibaresi “gönüllü güvenlik korucusu” şeklinde ve aynı fıkarda yer alan “gönüllü korucular” ibaresi “gönüllü güvenlik korucuları” şeklinde değiştirilmiş, daha sonra bu hüküm 1/2/2018 tarihli ve 7070 sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.

²³ <https://www.cnnturk.com/turkiye/bakan-soylu-korucular-albay-da-olacak-general-de-> İçişleri Bakanı Soylu: Eğer bir güvenlik korucusu sistemi iyi korsa, albay da olacak, general de.

Alayları ve aşiretleri ile yereldeki yöneticiler arasındaki sürtüşmeler devam etmiştir. Özellikle hem bağlı alayların çokluğu hem de geniş ve uzak bölgelerde bulunmasından dolayı, 4'üncü Ordu Komutanı (Erzincan) Müşir Zeki Paşa'nın kontrolü ve doğru değerlendirmeler yapma imkânı çok kısıtlı olmuştur (Kodaman, 1987, 458-459).

Aşiretlerin, Hamidiye Alaylarına katılma istekleri ve bunun için Müşir Zeki Paşa'ya sayısız mektupla yazmalarının tek sebebi sadece alaylara tanınan imtiyazlar veya vergilerden muaf tutulmaları değildir, zaten bu aşiretlerin yüzyıllardır vergilerini vermeme veya çok azını verme durumları söz konusudur. Bunun yanında kendi emniyetlerini devletin yardımıyla sağlama ve mevcut sosyo-politik durumlarını netleştirerek, Hamidiye Alayları özelinde resmileştirme, güçlendirme arzusu ön plana çıkmaktadır. Çalışmanın amaçlarından birisi olan duruş ve kimliklenmelerini ortaya koyma noktasında günümüz güvenlik korucularının da aynı arzuyu taşıdıkları ve her ortamda temsil ettikleri yeni kimliklerinin emarelerini göstermeye çalıştıkları üçüncü bölümde ortaya konulmaktadır.

Devlet açısından ilk başlarda hangi aşiretlere alay kurma hakkı verileceğinin bir sisteme ve akla bağlı olmaması büyük sıkıntılara neden olmuştur. Saray veya Müşir Zeki Paşa'ya yakın olanlar, münasebet kuran aşiretler alaylarını kurabilmiş, ayrıcalık ve güç kazanmışlardır. Bu sırada yakınlarda bulunan ve alay kuramayan aşiretlerin mensupları alay kuran aşiretlerin bünyesine katılmaya çalışmışlardır. Buna benzer sebeplerden de kıskançlık, rekabetler doğmuş aşiret kavgalarına varan ciddi sorunlar ortaya çıkmıştır (Kodaman, 1987: 462-463, Fırat, 1961: 97-98).

Ermeni olaylarının artması, Hamidiye Alaylarının düzensizliği ve Avrupa'nın Saray'a baskısı neticesinde II. Abdülhamid, Saadettin Paşa ve Müşir Zeki Paşa'yı durumu düzeltmek adına 1897 yılında görevlendirmiştir. Emir üzerine bahsi geçen paşalar tarafından yapılan incelemeler neticesinde hazırlanan raporda, Hamidiye Alayları ile ilgili

düzen ve disiplinin tesis edilemediği belirtilmiştir. Bu duruma sebep olarak da; kanun ve emirlere uygun eğitimlerin yapılmamasını, alayların doğrudan Ordu Komutanlığına bağlı olmasını, görevlendirilen kurmay subayların yetkilerinin yetersiz olmasını ve dolayısıyla itaat ve düzeni sağlayamamalarını, yerelde bulunana mülki yönetici ve diğer askeri birliklerle alaylar arasında sürtüşme bulunmasını, komuta eden bazı alay ve bölük komutanlarının yeteneksiz olmalarını, aşiret ileri gelenlerinin alay komutanını aşarak doğrudan üst makamlara temas etmelerini göstermişlerdir (Kodaman 1987: 463-465).

Söz konusu rapor üzerine olayların daha rahat kontrolü ve disiplinin tesisi için ordu ile alaylar arasına, alayların bağlı olacağı ara kademe olarak “liva”lar (tugay) kurulmuştur. O tarihe kadar kurulan 57 Hamidiye Alayı yedi livaya ayrılarak emir ve komutasına bağlanmıştır (Kodaman 1987: 466). Kurulan livaların merkezleri ve bağlı aşiretleri aşağıdaki şekilde planlanmıştır.

1’inci Liva : Karakulliye (Ağrı Bölgesi)

Zilan Aşireti (3 Alay)

Karapapak Aşireti (2 Alay)

Adamanlı Aşiret (2 Alay)

Haydaranlı Aşireti (2 Alay)

Celâli Aşireti

Şazili Aşireti

2’nci Liva : Hınıs

Cemadanlı Aşireti (2 Alay)

Ciranlı Aşireti (3 Alay)

Zirikanlı Aşireti

Cibranlı Aşireti

3'üncü Liva: Malazgird

Hüsranlı Aşireti (5 Alay)

Sıpkanlı Aşireti (2 Alay)

Karapapak Aşireti

4'üncü Liva: Erciş

... Aşireti (4 Alay) (Muhtemel Hasanan Aşireti)

Haydaranlı Aşireti (5 Alay)

5'inci Liva : Başkale

Mukri Aşireti

Milan Aşireti

Şimsiki Aşireti

Şukufti Aşireti (2 Alay)

Takuri Aşireti

6'ncı Liva : Mardin

Milli Aşireti (4 Alay)

Karakeçi Aşireti (2 Alay)

Tay Aşireti

Miran Aşireti (2 Alay)

Artuşu Aşireti

7'nci Liva : Urfa

Kays Aşireti (2 Alay)

Berâzî Aşireti (3 Alay)

Sivas Komutanlığına bağlı Karapapak Aşireti de bir alay teşkil etmiştir (Başbakanlık Arşivi, Yıldız Esas Evrakı, Kısım 14, Evrak No: 2287, Zarf 126, Karton 11; Akt. Kodaman, 1987: 466-469).

Livaların belirlendiği raporun birinci bölümünde ayrıca disiplinin tesisi, komutanların etkinliğinin artırılması, aşiret liderlerinin ordu komutanları ile haberleşmesinin yasaklanması gibi konulara yer verilmiştir. Diğer ele alınan hususlar alaylara katılışların ne şekilde olacağı, görev tanım-kapsamları, alayların sorumlulukları, yağma veya talan olaylarında kanun çerçevesinde cezalandırmaların yapılacağı ele alınmış, dördüncü bölümde vergilerin kimlerden ve nasıl tahsil edileceği belirlenmiştir (Kodaman, 1987: 469-470).

En önemli konulardan birisi olan mülki makamlar ve diğer askerî birliklerle sorunlar yaşayan ve mahkemeleri tanımayan Hamidiye Alaylarının sorumsuzluklarına dair konular beşinci bölümde ele alınmıştır. Hamidiye alaylarının her ne kadar emir komuta yapısı içinde askerî makamlara bağlı olduğu belirtilse de işledikleri sivil suçlardan ötürü hukuki kanunlara tabi oldukları ve adli mahkemelerde yargılanacakları belirtilmiştir. Verilen cezaların infazı ise askerî makamların eliyle de yapılabilecektir, gerekirse rütbesi sökülerek mülki makamlara teslim edilecektir. Buna mukabil Hamidiye Alayları aleyhinde kara propaganda yapanların da cezalandırılacağı açıklanmıştır (Kodaman 1987: 471). Rapor neticesinde Saray'ın bölgeyi yakından takip ettiği ve önlemler almaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Bununla beraber bölge insanının yapısı gereği önlemler istikrarlı ve esnetmeden uygulanamamış, her zaman taviz verilmek durumunda kalınmıştır. Bunun sonucu olarak Hamidiye Alayları üzerinde arzu edilen düzen, itaat ve disiplin tesis edilememiş, istenen hedef gerçekleştirilememiştir.

Tüm eleştirilere ve yukarıda anlatılan sürtüşmelere rağmen II. Abdülhamid kendi projesi olan Hamidiye Alaylarından yana tavrını koymuş, Müslümanlık ve halifelik etiketini de kullanarak aşiretlerle olan münasebetini aradaki kademeleri kaldırarak devam ettirmiştir. Bir yönüyle bu tavrı bölgedeki Kürt aşiretlerini kendisine bağlı tutarak amaçlarından birinin gerçekleşmesini sağlamıştır. Bu dönemde aşiret ileri gelenlerine hediyeler vermiş, subaylık, paşalık rütbeleri ihdas etmiş, kendi itibarı ve otoritesini muhafaza etmiştir. Sürekli Hamidiye Alaylarını yaymaya ve himaye etmeye çalışmıştır. Tüm gayretlere rağmen Hamidiye Alaylarında istenen düzen, intizam kurulup arzu edilen askerî teşkilata geçilememiştir. Bununla birlikte esas amaç olan bölgede Ermenilerin üstünlük kurarak bağımsızlıklarını ilan etmelerinin önlenmesinde Hamidiye Alaylarının katkısı kesinlikle çok büyüktür. 1908’de II.Meşrutiyet’in ilanından sonra Hamidiye Alaylarının tamamen kaldırılması yerine yeniden düzene koyulması için komisyonlar teşkil edilmiştir. Adı “Aşiret Alayları” olarak değiştirilmiştir. Yeni askerî usullere göre yeniden teşkilatlandırılıp, kadroları düzenlenen Aşiret Alaylarının sayısı da 1910 yılında 64’e kadar çıkmıştır (Altay, 1970: 55). Urfa’da teşkil edilmiş Karakeçili ve Viranşehir’deki Milli²⁴ Aşireti gönüllü olarak üç alayla Balkan Savaşlarına katılmışlardır (Kodaman 1987: 477). Zamanla aleyhte görüş bildirenler çoğalmış, Jön Türklerden Dr. Abdullah Cevdet ve Hatta Kürdistan Gazetesi başyazarı Abdürrahman Bedirhan’dan dahi Hamidiye Alaylarına eleştiri gelmiş, Kürtlerin bilinçli olarak cahil bırakıldığı, kullanıldığı ve Ermenilerle çatışmaya sürüklendiği iddiaları dile getirilmiştir. Alayların kapatılması için değişik yörelerden özellikle Diyarbakır’dan dilekçeler yazılmış, Saray’a gönderilmiştir. Öncelikle Osmanlı Devleti silahsızlandırma yoluna gitmek istemişse de

²⁴ Karakeçi kabilesi isminden de anlaşılacağı gibi aslında Bursa’da bulunan Türk Karakeçi’nin bir koludur ancak zamanla Türkçeyi unutmuş ve Kürtleşmişlerdir. Karakeçi aşiretinin köylerinden olan Salur’da Oğuzların yirmi dört boyundan birinin adıdır (Gökalp, 2011: 39). Milli kabilesi ise Kürt aşiretleri arasındadır Age: 37).

başlarda başarılı olamamıştır. 1909 yılında yavaş yavaş silahsızlandırma başlatılabilmektedir (Tapan 2007: 59-64).

Yeni kadro ve teşkilat için yeni nizamnameler yayımlanmıştır; içeriği öncekilere benzemekle birlikte, alaylar “Süvari Fırkaları” (tümen) teşkilatı içinde düzenlenmiş, teçhizat ve istihkaklar çoğaltılmış, eğitimlerin nasıl yapılacağı düzenlenmiştir. Söz konusu tedbirlerin etkileri bilinmemekle birlikte Aşiret Alaylarının Birinci Dünya Savaşı’nda ve Milli Mücadelede görev aldıkları ve Doğu Anadolu savunmasında katkıda bulundukları bilinmektedir (Kodaman, 1987: 479).

Haklarında şikâyet bulunan bazı aşiret reisleri ve ileri gelenleri tutuklanmıştır. Hayderan aşireti lideri Kör Hüseyin Paşa’nın tutuklanması Aşiret Alayları üzerinde çok etkili olmuştur. Hapisten çıkınca aşiretiyle birlikte İran’a göç etmiş, Osmanlı yönetimi Hayderan aşiretinin arazisine el koymuş ve şahıslara satmıştır, bu olay aşiretlerin dağılma sürecini başlatmıştır. 1913-1914’e kadar sürtüşme ve şikayetler devam etmiştir. I. Dünya Savaşı’nın başlamasıyla düzenli orduya eklemlendirilmeye çalışılan Aşiret Alaylarının kalan son temsilcileri de doğal süreçte sonlandırılmıştır (Tapan 2007: 70).

2.5.2. Bekçilikten Silahlı Bir Güce Dönüşüm: Koruculuk

1984 senesinde uygulanmaya başlayan ve giderek artan ivme gösteren ayrılıkçı terör örgütüne karşı uzun yıllar mücadele eden “Geçici Köy Koruculuğu Sistemi” Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinin coğrafi yapısından, arazi şartları ve yerleşim koşullarından kaynaklanan güvenlikle ilgili hassasiyetlerini minimuma indirmek amacıyla 442 sayılı Köy Kanunu’nda yapılan değişiklikle yürürlüğe girmiştir. Bu noktada, kurulan Köy Koruculuğu Sisteminin; benzer güvenlik önlemlerinden farklılık gösteren, uygulama teknikleri, organizasyon yapısı, korucuların güvenlik kuvvetleri ve

genel kolluk güçleriyle ilişkileri açısından kendine özgü özellikleri olan etkin ve başarılı bir bölgesel güvenlik sistemi olduğu söylenebilir (Koç, 2011: 433-458).

Köy Koruculuğu sistemi, kurulduğu yıldan itibaren Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde baş gösteren terörist ile mücadele sürecinde uygulanan güvenlik odaklı bir terörle mücadele politikasıdır (Bal ve Özeren, 2012:105). 442 sayılı Köy Kanunu'nun 74. Maddesinde değişiklik yapmak suretiyle 26 Mart 1985 tarihinden itibaren yürürlüğe giren sistemde, korucular devlet tarafından maaşın yanı sıra sağlık, giyim ve bunun gibi sosyal alanlarda yardım ve imtiyaz sahibi olmuşlardır. Sistemin kurulma amacı ise güvenlik güçlerinin fiziki olarak ulaşmakta güçlük yaşadığı veya yetersiz kaldığı mezra ve köylerde terör örgütüne karşı yerel halkı, güvenlik güçleri olay yerine ulaşmaya kadar korumak şeklinde ifade edilmiştir (Yüceşahin ve Özgür, 2006: 21). Köy Kanunu'nun 74. Maddesi şu şekildedir; Köy muhtarı ve ihtiyar meclisi mahsul zamanlarında çapulcular ve eşkıya türemiş ise yağmadan köy halkını korumak için köylünün eli silah tutanlarından lüzumu kadarını gönüllü korucu ayırarak bunların isimlerini bir kâğıda yazıp kaymakama götürür. Kaymakamın müsaadesi olursa bu gönüllü korucular asıl korucularla beraber yağmacılara ve eşkıyaya karşı köy ve köylüyü korurlar.

Bahsedilen Kanunun 74'üncü Maddesine ilaveten; “Bakanlar Kurulunca tespit edilecek illerde; olağanüstü hâl ilanını gerektiren sebeplere ve şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin köyde veya çevrede ortaya çıkması veya her ne sebeple olursa olsun köylünün canına ve malına tecavüz hareketlerinin artması hallerinde, valinin teklifi ve İçişleri Bakanının onayı ile yeteri kadar geçici köy korucusu görevlendirilmesi kararlaştırılabilir. Bu şekilde görevlendirilecek geçici köy korucusu sayısı 40.000 kişiyi geçemez. Bakanlar Kurulu bu sayıyı yüzde elliye kadar artırmaya yetkilidir. Görevlendirmeyi gerektiren hallerin ortadan kalkması durumunda veya idarî zaruret hallerinde görevlendirmeye ilişkin aynı usul uygulanmak suretiyle geçici köy korucusu

olarak yapılan görevlendirmelere son verilebilir.” düzenlemesi ile sonradan yürürlüğe konulacak 3175 sayılı kanun, koruculuk sisteminin temel hukuki dayanağı olmuştur.

24 Ekim 1986 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikte korucuların görevlendirme işlemleri, görev alanları ve görevleri, silah ve zor kullanma yetkileri, özlük hakları ve korucuların eğitimleri ile ilgili hususlar düzenlenmiştir (GKK Yönetmeliği, 1986).

20 Eylül 1996 tarih ve 22763 sayılı Resmî Gazete ile yürürlüğe giren “Geçici ve Gönüllü Köy Korucularının Elllerinde Bulundurdıkları Ruhsatsız Silahların Teslimi ve Ruhsata Bağlanması Hakkında Yönetmelik” ile ruhsatsız silahlara yönelik tedbir alınmıştır. Bunun nedeni olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki terör örgütüne karşı bölge halkının yasal olmayan yollarla silahlanmaya başlaması ve bu şekilde kayıt dışı silahların kayıt alınması gösterilmiştir (Özdemir, 2012:30).

01 Haziran 2000 tarih ve 24096 sayılı Resmî Gazete ile yürürlüğe giren “Köy Korucuları Yönetmeliği” de aşağıdaki hususlarda birtakım düzenlemeler getirmiş ve önceki mevzuattaki bazı muğlak konulara açıklık getirmiştir. Buna göre köy korucularında aranacak genel ve özel şartlar, adayların seçimi ve işe alınması, korucuların göreve başlatılmaları, köy korucularının görevleri ve görev alanları ile korucularının silah ve zor kullanma yetkileri, bağlılık, eğitim ve denetimleri, silah, mühimmat ve teçhizatın temin edilmesi, bakımı ve korunması ile koruculara yasak olan işler açıklığa kavuşturulmuştur.

Buna göre Köy Korucusu olmanın şartları (m.5).;

- *Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,*
- *Okur -yazar olmak (Türkçe),*
- *Askerliğini tamamlamış olmak,*

- 60 yaşından büyük, 22 yaşından küçük olmamak,
- Kamu haklarından mahrum bulunmamak,
- Bir suçtan dolayı hüküm giymemiş olmak,
- Yıkıcı, bölücü ve irticai faaliyetlere karışmamış olmak,
- İyi huylu tanınmış bulunmak ve herkesle kavga çıkarmak, sarhoşluk gibi huysuzluklara sahip olmamak,
- Görev yapacağı köyde ikamet ediyor olmak,
- Görevini yapmasına engel olacak vücut veya akıl hastalığı veyahut vücut sakatlığı ile özürlü bulunmadığını sağlık raporu ile belgelemek olarak belirlenmiştir

Yönetmeliğin korucuların görev alanlarını belirleyen 8'inci maddesine göre; köy korucularının görev yapacakları alan, ikamet ettikleri ve dolayısıyla görevli oldukları köyün sınırları içinde kalan alan olarak belirlenmiştir. Fakat mülki amir tarafından gerekli görülürse korucuların görev alanları görevli oldukları köy sınırlarının dışına da genişletilebilir.

Köy korucularının görevleri de adı geçen yönetmeliğin 9'uncu maddesinde şu şekilde belirlenmiştir:

- Köy halkının canına, malına, ırzına ve tasarruf emniyetine tecavüz edenleri belirlemek, bunları takip etmek, köy muhtarına ve en yakın jandarmaya en seri vasıta ile bildirmek, kaçmalarını, saklanmalarını önlemek, köy halkının ve köyün zabıta görevlilerinin de yardımıyla yakalamak,
- Suç işlenirken veya işlendikten sonra, henüz izleri kaybolmadan sanıkları yakalamak,
- Adli kolluk işleri ile ilgili olaylarda, delillerin kaybolmamasını sağlayacak tedbirleri almak,

- Yangın, sel, deprem, toprak kayması, ış gibi tabi afetleri bilgi edindiğinde, köy muhtarına ve en yakın jandarmaya haber vermek,
- Köyde bulunan eski hükümlülerin, sabıkalı ya da şüphelilerin iş ve ilişkilerini araştırmak, asker ve yoklama kaçaklarını takip etmek, bunlar hakkında elde ettiği bilgileri muhtara veya jandarmaya bildirmek,
- Bağ, bahçe ve yolları, içme suyu tesisleri ile trafo ve köy orta malları, su kuyuları, su setleri ve kanallarına ve benzeri köy tesislerine yönelik her türlü tecavüzleri önleyecek tedbirleri almak ve bu gibi tesislerin korunmasında genel ve özel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak (Köy Korucuları Yönetmeliği)²⁵.

Bahsedilen Yönetmelik, köy korucularının bağlılık, eğitim ve denetimlerini düzenlediği ilgili maddesinde; korucuların mesleki açıdan görev yaptıkları köyün bağlı olduğu jandarma komutanının emir ve komutası altında olduğunu belirtmiş; idari bakımdan ise köy muhtarına bağlı olduğu, onun denetim ve gözetimine tabi olduğunu ifade etmiştir. Yönetmeliğe göre İlçe Jandarma Komutanı mülki amir adına, kendisine bağlı bulunan köy korucuları teşkilatının özlük haklarını takip etmek, düzenlemek ve eğitimini yürütmek, görevlerini etkin bir şekilde yapmalarını sağlamak ve denetlemekle sorumludur. Ayrıca köy korucuları, göreve başlamadan önce ve daha sonra ihtiyaç duyulan hallerde Jandarma Genel Komutanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre en yakın birlikler tarafından belli bir süre eğitime tabi tutulmaktadır.

Koruculuk sistemine ilişkin diğer bir düzenleme de korucuların görevlendirme, denetim, eğitim, özlük hakları ve disiplin konularını kapsayacak şekilde, İçişleri Bakanlığınca ayrıntılı olarak hazırlanmış ve 9 Ocak 2008 tarih ve 13105 sayılı Resmî Gazete ile yürürlüğe giren GKK Yönetmeliğidir. Yönetmelik korucu alımında aranacak şartlar bölümünün düzenlendiği 6'ncı maddesi ile 2000 tarihli GKK Yönetmelikten farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar şu şekildedir;

²⁵ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4576&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

- Esasen 40 yaşından büyük olmamak fakat yeterli sayıda aday bulunmaması durumunda 50 yaşından büyük olmamak,
- Herhangi bir siyasi parti üyesi olmamak,
- Köy muhtarlığı ve ihtiyar heyeti üyeliği haricinde mahalli idarelerin seçimle göreve gelen organlarında görevli bulunmamak,
- Kan davasına karışmamış ve bununla ilgili hüküm giymemiş olmak,
- Halkın sosyal sınıf, din, ırk, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesim aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik etme suçlarından mahkûm olmamak,
- Taksirli suçlar ve aşağıda sayılan suçlar dışında tescil edilmiş hükümler hariç olmak üzere, altı aydan fazla hapis veyahut affa uğramış olsa bile devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, dolandırıcılık, hırsızlık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya istimal ve istihlak kaçakçılığı hariç kaçakçılık, uyuşturucu almak ve satmak, suçtan karşılanan mal varlığı değerini aklama, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarını açığa vurma suçlarından hükümlü bulunmamak.

2008 tarihli GKK Yönetmeliğinin, 2000 tarihli Yönetmelik'ten koruculara verilecek disiplin cezaları bakımından da farklılık gösterdiği görülmektedir. 2000 tarihli Yönetmeliğin 17'nci maddesinde uyarı, kınama ve işten çıkarma şeklinde belirtilen cezalara, 2008 tarihli Yönetmelik'te ilave olarak ücretten kesme cezası da eklenmiş ve disiplin cezası gerektirecek haller ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir.

Bahse konu Yönetmeliğin 2000 tarihli Yönetmelik'ten farklılık gösterdiği diğer bir bölüm de korucuların eğitimlerinin düzenlendiği altıncı bölümdür. 2000 tarihli Yönetmeliğin 11'inci maddesinde belirli bir süre ve nitelik belirtilmeksizin ifade edilen eğitim süreci, 2008 tarihli Yönetmelikte "hazırlayıcı zorunlu eğitim", "hizmet içi eğitimler" ve "silah kullanma kabiliyetini geliştirme" olarak sınıflandırılmış ve bir özürlü bulunmadığı halde eğitimlere katılmamanın cezası işten çıkarma olarak belirlenmiştir.

2008 tarihli GKK Yönetmeliğinin yayımlanmasına müteakip, başta İçişleri Bakanlığının ilgili birimleri olmak üzere GKK'larla ilgili görev ve sorumluluğu bulunan birimler arasında, uygulamada birlikteliğin sağlanması amacıyla, Jandarma Genel Komutanlığı tarafından “GKK Yönergesi (JGY: 202-24)” hazırlanmış ve 23 Haziran 2008’de uygulanmaya başlanmıştır. Söz konusu yönergeyle:

- Korucuların idari bakımdan Mülki İdare Amirinin gözetim ve denetimine tabi oldukları, görevlerinin ifası bakımından ise, bulundukları köyün bağlı olduğu Jandarma Karakol Komutanının emir ve komutası altında bulundukları,

- Mülki İdare Amiri adına İl / İlçe Jandarma Komutanlarının, GKK'ların özlük ve eğitim işlerini yürütmek, görevlerini etkin bir şekilde yapmalarını sağlamak ve denetlemekle yetkili ve sorumlu oldukları,

- Korucuların eğitim seviyeleri, görev etkinlikleri, silah ve teçhizat durumları ve disiplin konuları başta olmak üzere ilgili İl /İlçe Jandarma Komutanlıklarınca yılda en az iki defa denetleneceği, denetlemeler sonucunda tespit edilen aksaklıkların giderilmesi hususunda gerekli tedbirlerin alınacağı,

- İl Jandarma Komutanlıklarınca oluşturulan mobil tim ve denetleme heyetleri marifetiyle korucuların eğitim eksiklikleri tespit edilerek yerinde giderileceği,

- Jandarma karakol komutanlarının koruculara, emniyet ve asayişe yönelik görevlerde doğrudan emir vereceği, emirlerin yerine getirilmesini denetleyeceği, eğitim, disiplin ve atış yönünden daima görevlerini yapabilecek seviyede olmalarını sağlayacağı ve bu konuda her türlü tedbiri alacağı esasa bağlanmıştır (JGY:202-24, 2008).

Türkiye'nin terör örgütü ile mücadelesinde kullandığı Köy Koruculuğu sistemi belirtildiği gibi, 442 sayılı Köy Kanunu'nun 74. Maddesinde, 26 Mart 1985 tarihinde değişiklik yapmak suretiyle yürürlüğe giren bir milis örgütlenmesidir. Kurulduğu yıldaki mevcudu Jandarma Genel Komutanlığındaki kayıtlara göre 7257 olan ve “güvenlik güçleri olay yerine gelinceye kadar bölge halkının teröristlere karşı korunması” amacıyla uygulanmaya başlanan koruculuk sistemi, devam eden süreçte kullanım maksadı ve kapsamı olarak gelişme göstermiş ve terör eylemlerinin sıklığı ve şiddetine paralel olarak önemini artırmıştır. Koruculuk sisteminin terörle mücadeledeki yerini ve önemini rakamlar da doğrulamaktadır. J.Gn.K.lığından alınan verilere göre 1985-2013 yılı aralığında toplam 1401 korucu çatışmalarda hayatını kaybetmiş, bu rakam aynı dönem itibarıyla şehit olan subay, astsubay, uzman çavuş ve polislerin toplamından fazladır. Aynı süreçte 2066 korucunun da yaralandığı göz önüne alındığında Türkiye'nin teröristle mücadelesinde sistemin ne kadar büyük bir yeri olduğu açıkça görülmektedir. Koruculuk yalnızca terörle mücadele sürecinde değil, sosyal bakımdan da Türkiye için oldukça büyük bir öneme sahip konuma gelmiştir. Sistem 2014 yılı itibarıyla, aktif mevcudu 46985, 1985'ten bu tarihe kadar sisteme dâhil olup çıkmış veya çıkarılmış olan mevcudu 82.026 olan ve korucu ailelerinin de hesaba katılması ile yaklaşık bir milyon nüfusu etkileyen yerleşik bir uygulama hâline gelmiştir. Ekonomik açıdan da bölgeye önemli bir devlet desteği hâline gelen Koruculuk sistemi, Mart 2020 itibarıyla bir korucunun 2350TL (asgari ücret) maaş aldığı (Korucubaşı yüzde on daha fazla maaş almaktadır), bunlara ek olarak kıyafet istihkakı ve bazı sosyal güvenlik haklarına sahip olduğu (Köy Kanunu, md.74-78) ve sistemin devlete yıllık maliyetinin yaklaşık 1.200.000 TL olduğu bir yapıdadır.

2.5.3. Koruculuk Sisteminin Yanında veya Karşısında Olmak

Türkiye açısından birçok bakımdan önemli bir konuma sahip koruculuk sistemine ilişkin çalışmalara bakıldığında oldukça dar ve yanlı bir literatürün karşımıza çıkması beni bu alanda çalışmaya iten faktörler arasındadır. Koruculuk sisteminin aleyhinde olanların lehinde olanlara nazaran daha fazla olduğu literatürde; sistemin lehinde olanlar, korucuların teröristlerin hareket alanlarını ve imkânlarını kısıtlayarak halkın diğer kalanından izole ettiğini ve alan hâkimiyeti kurmalarını önlediğini, yaşanan sorunun bir Kürt sorunu değil terör sorunu olduğunu ispat ettiğini (Özdemir, 2012:109), bölge halkının devlete olan güvenini ve aidiyetini artırdığını (Bilgiç ve Akyürek, 2009:80) iddia etmektedir. Sistemin aleyhinde olanlar ise; korucuların yeterli eğitim ve altyapıdan mahrum bir şekilde terörle mücadelede kullanılmasının bölgeyi istikrarsızlaştırdığını (Bacık ve Coşkun, 2011:248-265), korucuların devlet tarafından bölge halkına baskı unsuru olarak kullanıldığını ve sistemin devlet acziyetini gösterdiğini (Paker, 2004:16), korucuların yoğun bir şekilde suça karıştığını (Tapan, 2007:139-158), terörün yoğun olarak yaşandığı dönemde vatandaşların köylerinden göç etmelerine ve devamında köylerine yeniden dönmelerine engel olduğunu (Ekinci, 2011:78-87) ileri sürmektedir.

Koruculuk sistemine uluslararası platformda da birtakım eleştiriler yöneltilmektedir. 2004 yılından bu yana yayınlanan AB Türkiye İlerleme Raporlarının tamamında sistem; zorunlu göç ve köye geri dönüş önünde engel olması ve korucuların yoğun bir şekilde insan hakları ihlalinde bulunması iddialarıyla eleştirilmiş ve tasfiye edilmesi talep edilmiştir (AB Türkiye İlerleme Raporları, 2004-2012). Öte yandan teröristle mücadele sürecinde Mart 2013 tarihinden itibaren demokratik çözüm süreci kapsamında koruculuk sistemi, Türkiye açısından önemli bir gündem maddesi hâline gelmiştir. Türkiye ile terör örgütü arasında devam eden görüşmeler sürecinde, ileri

sürülen şartlardan bir tanesi de koruculuk sisteminin tasfiye edilmesidir.²⁶ Bu bağlamda gerek ulusal gerekse de uluslararası konjonktür gereği Türkiye'nin koruculuk sisteminin akıbetine ilişkin bir karar verme aşamasına geldiğini söylemek mümkündür. Çözüm Süreci sonrasında devletin korucularla ilgili devam etme ve hatta onları güçlendirerek, yasal zeminini hazırlayarak daha organize bir yapıya kavuşturulmasına çalışıldığı görülmekle birlikte koruculuk sisteminin bugün ve gelecekte yeni gelişmeler ışığında tekrar gündeme geleceği de aşîkârdır. Bu konuda devletin yaşadığı ikilem oldukça karmaşık olup, alınacak karar aynı anda korucuları, ülke güvenliğini ve bölgenin istikrarını etkileyecektir. Sistemin tasfiyesi veya ıslah edilmek suretiyle devamını öngören iki farklı yaklaşım beraberinde farklı sorunların oluşmasını da getirebilecektir. Söz konusu dönem koruculuk sisteminin ne kadar değişken şartlardan etkilendiğini, son derece kaygan bir zemin üstünde bulunduğunu göstermesi açısından önemlidir. Şu an için devletin tercihini koruculuk sisteminin devamından yana kullandığını koruculara verilen yeni haklardan, sisteme yeni personel alınmasından, eğitimleri daha sistematik ve akademik olarak vermesinden ve Jandarma teşkilatında diğer görev ve rütbelere geçebilme imkânı²⁷ tanınmasından anlayabiliyoruz. Fakat değişen siyasi ve konjonktürel durumuna göre sistemin değişebileceğini görebiliyoruz. Bu dönemin de korucuların sisteme ve mesleklerine bakışlarında derin etkiler bıraktığını değerlendiriyorum.

Bir kamu hizmeti yapan güvenlik korucuları kamu personel rejimi içinde incelemelidir. Bu açıdan bakıldığında literatürde korucularla ilgili yüksek yargı

²⁶ https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/genel_kurul.cl_getir?pEid=28182

Erol Dora (Mardin Milletvekili): Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; barış sürecinin sağlıklı ilerleyebilmesi açısından köy korucusu alımları derhâl durdurulmalı ve koruculuk sistemi bir an önce tasfiye edilmelidir. 19.12.2013 (Genel Kurul Meclis Tutanağı)

²⁷ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/korucular-subay-olabilecek-40646508>: İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, dün bakanlığının Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki görüşmelerinde yaptığı açıklamada, köy korucularına subay - astsubay olma yolunu açacaklarını, şartları taşıyan ve eğitim durumları uygun köy korucularının subay - astsubay olabileceğini söyledi. Soylu, 226 korucunun uzman çavuş olması için şu an eğitimden geçtiğini açıkladı.

kararları ve kamu görevlisi kavramı ekseninde, güvenlik korucuları kamu görevlisi olarak değerlendirilmektedir. Fakat, kamusal bir hizmeti yerine getiren her birey en genel anlamda kamu görevlisi sayılmaktadır. Korucular kamu görevlileri arasında, özlük hakları açısından değerlendirildiğinde en düşük haklara sahip gruplardan biri olduğu görülmektedir (Erat, 2013: 169-196).

Terörizmle mücadelede en büyük engellerden birisi de bütün devletlerin üzerinde anlaştığı ve en azından suçluları adalet karşısına çıkaracak kadar net bir terörizm tanımının yapılamamış olmasıdır. Bunun da etkisiyle terörle mücadele politikalarının belirlenmesinde her ülke kendi iç dinamiklerini ve terörizmi oluşturan sebepleri belirlemek suretiyle, kendi terörle mücadele stratejisini belirler (Başeren, 2001: 200-210). Koruculuk sistemine bu açıdan bakıldığında gerek güvenlik ortamı gerekse de Türkiye'nin iç dinamikleri ile yakından ilişkili bir politika olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi bölgenin toplumsal yapısı, güvenlik durumu, terörün karakteristik özelliği ve Türkiye'nin geçmişten gelen terörle mücadele tecrübesi olarak dört boyutta ele almak mümkündür. Bu sebeple bu çalışmanın konusu olmamakla birlikte koruculuk sistemine Türkiye'de neden gerek duyulduğunu anlamak maksadıyla bu dört boyut incelenmelidir.

2.5.3.1. Köy Koruculuğu Sistemini Destekleyen Argümanlar

Başlangıçta, terör örgütü Marksist-Leninist ideolojide, güç kullanımında Maoist strateji izleyerek (Demir, 2010: 283) kırsal alanlarda bir anlamda resmiyet kazanmak, haklı olduğunu göstermek istedi. Örgüt bu amacına ulaşmak maksatlı, köylüleri korkutmak ve devleti aşırı tepki göstermeye mecbur etmeyi de amaçlayarak, köylere saldırmaya başladı. Teröristler köylere saldırmaya başladığında ilk etapta devlet tarafından yerel eşkıya olarak görüldü. Böylece, bazı yasal değişikliklerle önlem

alınabileceği düşünülerek, köy kanununda değişiklikler yapıldı ve köy koruculuğu sistemi terör eylemlerinin bir sonucu olarak başlatılmış oldu (Ünal, 2013: 437).

Mardin Korucu Federasyonu Başkanı Orhan Kandemir'e göre terör örgütü kaynaklı şiddetin dizginlenmesine yönelik bir devlet stratejisi olarak uygulamaya konulan köy koruculuğu sistemi bir başarı öyküsüdür. Bu sistem süreç içerisinde önemli bir terörle mücadele stratejisi hâline gelmiştir. Bölgede koruculuk sistemi uygulamaya koyulmamış olsaydı, devlet otoritesinin sağlanmasında ciddi güçlüklerin yaşanacağı muhakkaktır (Akt. Çelik ve Gürcan 2015: 41).

Köy korucuları bölgede teröristlerin rahat hareket edebilmelerinin ve eylem yapabilmelerinin önündeki en büyük engellerden birisi olmanın yanında, terör eylemleri içinde olanlarla diğer halkın birbirinden ayrılması, izole olmasını sağlamış ve bölgede hakimiyet kurmalarını engellemiştir (Arap ve Erat, 2018: 97).

Köy korucularının iddia edildiği gibi tek motivasyon kaynağı maddi geliri olması yani para değildir, aylık yaklaşık 400 dolar ücret için hayati riskleri olan böyle bir görevin yapılacağını düşünmek de mantıklı görünmüyor, kimse bu para için bu mesleği yapmaz. Köy korucuları vatanın bütünlüğü muhafaza etmek ve ülkelerine olan sevgiden dolayı bu riskleri göze alarak işlerini yapmaktadırlar (Şırnak Korucu Derneği Başkanı Ata Altın, Akt. Çelik ve Gürcan, 2015: 41-42).

Terörle mücadele de görev almış birçok askerî kaynağa göre köy korucuları hem bölgede yaşanan gelişmeler hem de terör faaliyetleriyle ilgili güvenlik güçlerine, devletin ilgili birimlerine bilgi desteği sağlamışlardır.

Köy korucuları resmî organlar tarafından hiçbir zaman korucu olmaları için zorlanmamışlardır. Bunun en somut örneği her dönem en az 25 bin civarında gönüllü korucunun devletten maaş talep etmeden görev yapmak istemesidir. Bu durum korucuların ancak vatana duydukları sevgisiyle açıklanabilir (Özdemir, 2012).

Diğer bir husus ise koruculuk sistemi devreye girdiğinden bu yana hiçbir dönemde terör örgütü mensuplarının sayısı görevdeki korucu sayısının üzerinde olmamıştır, koruculuğun ilk yılları olan ve teröristlerin de en fazla oldukları 1990'lı yıllarda dahi bu durum değişmemiştir. Bu oran örgüte olan desteğin düşük seviyelerde kaldığının önemli göstergelerinden birisidir (Özdemir, 2012: 45).

2.5.3.2. Köy Koruculuğuna Karşı Görüşler

Mardin'de terör örgütü sempatizanı bir kişinin 2013 yılında verdiği bir beyanatta; devletin bu sitemle kardeşi kardeşe düşman edip kırdırdığını, köy korucuları olmasaydı, terörün hiçbir zaman bu kadar yoğun yaşanmayacağını belirtmiştir (Çelik ve Gürçan, 2015: 42).

Devletin Kürt sorununa bakışının en tipik örneklerinden birisi koruculuk sistemidir, bu uygulama bölgede tansiyonun yükselmesine neden olmuştur. Bilinegelen temel askerî eğitimden dahi geçmeden köy korucularının silahlandırılıp bu tip bir görev verilmesi bölgede istikrarsızlığın artmasına büyük katkı sağlamıştır. Kürtlerin bölgedeki günlük yaşamları, sosyal hayatları koruculuk sistemi ile bitme aşamasına getirilmiştir (Bacık ve Coşkun, 2011: 248-265).

Koruculuk sistemi Kürtler arasına nifak sokarak çatışmalarına neden olmuş bir acizlik göstergesidir. Meydana gelen sürtüşmeler ve rekabet şiddetin yoğunluğu ve çatışmaların sonuçlarının ne olduğuna dair emareler sunmaktadır. Devlet tarafından koruculuk sistemi, bölge halkını koruculuğa zorlamak suretiyle bir baskı aracı olarak da kullanılmıştır (Paker, 2004: 8-16). Ayrıca korucular gerekli ve yeterli eğitimi almamış disiplin anlayışları zayıf olan gruplardır disiplin zafiyeti ve eğitimsizlik farklı olaylar karşısında sonuçların daha derin olmasına sebep olur (Çelik ve Gürçan 2015: 42).

Köy korucuları geçmişte sürekli olarak uyuşturucu kaçakçılığına aracılık etmek, hırsızlık, yolsuzluk, tecavüz gibi yasa dışı uygulamalarda bulunmakla suçlanmışlardır. Benzer pek çok olayda devletin nezaret ve önleme görevini yerine getirmediği, korucuların bu tür suçlamalar karşısında kollandığı iddiaları sorunların çoğalmasına sebep olmuştur (Öztürk Türkoğlu Akt. Çelik ve Güran, 2015: 42). Ayrıca köy koruculuğu güçlendirilince, bölge halkı üzerinde nüfuzları artmış, köylerin boşaltılması, toprak gaspı, iç göç vb. yasadışı uygulamalarda korucular rol oynamıştır, köy koruculuğu olmasaydı tansiyonun yükselmesine sebep olan bu tür iddialar hiç yaşanmayabilir ve gündeme gelmeyebilirdi (Çelik ve Güran, 2015: 49).

2009 yılında açıklanan İnsan Hakları Derneği tarafından hazırlanan rapor sistem karşıtı birçok görüşü özetleyen bilgileri içermektedir. 1990-2009 Yılları Arasında Köy Korucuları Tarafından Gerçekleştirilen İnsan Hakları İhlallerine İlişkin Özel Raporda koruculuk sisteminin kaldırılması gerektiğinin sebepleri;

- *Kanunen OHAL kaldırıldığından, koruculuk sistemin de sonlandırılması gerekmektedir,*
- *Güvenlik güçleri için belirlenmiş görev, sorumluluk ve yaptırımlar korucular için öngörülmemiştir. Bu durum tek başına bir asayiş sorunu oluşturmaktadır,*
- *Köy koruculuğu sistemi, Kürt sorununda uygulanan şiddet politikasının devamı niteliğinde kullanılan önemli bir araç şekline gelmiştir, barışçıl politikalara geçilebilmesi için bu sistemin uygulamadan kaldırılması gerekmektedir,*
- *Köy korucularının bulunduğu köylerde şiddete dayanan bir kültür gelişmiştir, bölgede başlayan bu kültür genele yayılma eğilimi göstermektedir,*

- *Köy korucuları işledikleri suçlarla ilgili cezalandırılmamıştır, etkili, caydırıcı ve yeterli soruşturma ve kovuşturma yapılmamıştır,*
- *Yapılan incelemelere göre Kürtlerin çoğunluğu için köy korucuları adeta ötekileştirilmiştir. Bu durum ilerleyen dönemlerde daha ağır travmaların yaşanmasına neden olabilir,*
- *Köy koruculuğu boşaltılan köylere geri dönüşün önündeki en büyük engellerden biridir,*
- *Yasadışı yapıların birçoğunun bölgede köy korucularını eylemlerinde kullandığına dair ciddi iddialar olduğu görülmektedir, bu ilişkilerin açığa çıkarılarak çözülmesi gerekmektedir şeklinde özetlenmiştir.²⁸*

Temelde zaten birçok sorunu içerisinde bulunduran bölgede, köy koruculuğu sistemi de etnik temelli ayrışmayı tetiklemiş ve güven duygusunu da zedeleyerek istikrarsızlaşmaya katkı yapmıştır.²⁹

Terör sebebiyle köylerini terk etmek zorunda kalan aileler köylerine geri döndüklerinde evlerinin ve topraklarının korucular tarafından kullanıldığını görmektedirler.³⁰

Köy Koruculuğu Sistemi sivilleri tehdit eden ve daha korumasız hâle getiren bir ortam meydana getirmiştir.³¹

Aşiretler iktidar partisinin bölge ve şehir merkez teşkilatlarına politik baskı yapmakta, bölgedeki devleti temsil eden bürokratlarla iyi ilişkiler kurmakta

²⁸ <https://www.ihd.org.tr/gecici-koy-koruculugu-sistemi-kaldirilmalidir/>

²⁹ Amnesty International, Amnesty International Report 2010, p.328.

³⁰ Radio Free Europe/Radio Liberty, “Turkey Massacre Raises Questions About Blood Feuds, Arming Civilians,” 5 May 2009.

³¹ Minority Rights Group, “International, International support needed to help Turkey's displaced people” 30 November 2006,

olduklarından, korucuların işe alınma safhasında bu aşiretler etkin rol oynayıp aşiret temelli feodal yapının güçlenmesine sebep olmaktadır.³²

2.5.4. Bölgenin Toplumsal Yapısının Koruculuk ile İlişkisi

Terörizminin ortaya çıktığı Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin aşiretlere dayalı feodal yapısı, geçmişten günümüze hem terör hem de devlet tarafından kullanılan bir araçtır. Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze, bölgenin yönetilmesinde etkin bir role sahip olan aşiretler, aynı zamanda terör örgütü açısından da mücadelenin gelişebilmesi için desteği alınmak istenen bir hedef kitle konumundadır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak koruculuk sistemi aşiretlerin devlet yanlısı ve örgüt yanlısı olmak üzere iki kutuplu bir yapıya bürünmesine sebep olmuştur.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin merkezi otorite ile ilişkisinde, Osmanlı İmparatorluğu döneminden beri aşiretlerin çok büyük bir rolü olmuştur. Kürtler ile merkezi otoritenin ilişkisi Osmanlı İmparatorluğu'nda üç önemli dönemde incelenebilir. Yavuz Sultan Selim döneminde aşiretler devlet tarafından örgütlenilerek Çaldıran Savaşı gibi büyük başarılar kazanılmış ve bu katkıların karşılığında Kürt aşiretlere büyük imtiyazlar tanınmıştır. Ancak aşiretlere tanınan imtiyazlar feodal yapının güçlenmesine ve bölgede otonom bir yapı oluşmasına neden olmuştur. Bunu önlemek için bir dizi ıslahat hareketleri uygulayarak aşiretlerin etkinliklerini azaltıcı bir politika izleyen II.Mahmud döneminde ise büyük ayaklanmalar baş göstermiş ve bölgede istikrar bozulmuştur. II. Abdülhamit ise bölgedeki Rus ve Ermeni etkinliğinin önüne geçmek maksadıyla aşiretleri devlet lehinde kullanmış ve feodal yapının yeniden güçlenmesine neden olmuştur (Argunhan, 2009:22-25). Osmanlı dönemine bakıldığında bölgenin aşiret

³² Jamestown Foundation, "Village Guards on the Frontline of Turkey's War on Terrorism," 1 October 2008

yapısının, güvenliğin sağlanmasında katkı vermekle birlikte, bölgedeki devlet otoritesinin azalmasına da sebep olabilecek yapıda olduğu görülmektedir. Bu noktadan hareketle bölgenin feodal yapısının çok hassas dengelere sahip olduğu ve bölge üzerindeki bütün devlet tasarruflarını olumlu ya da olumsuz şekilde tesir edebilecek kadar etkin olduğu söylenebilir. Türkiye açısından bakıldığında, Osmanlı İmparatorluğu döneminden beri merkezi yönetim ile bölge halkı arasında süregelen aşiret tabanlı ilişki, terörle mücadele sürecinde de halk desteğinin sağlanması amacıyla kullanılan bir araç olmuştur. Feodal yapının egemen olduğu bir coğrafyada terörle mücadelenin en kolay ve hızlı yollarından birisi de aşiretler arasındaki zıtlık ve düşmanlıkların devlet lehine kullanılmasıdır, buna “grup politikası (in group policy)” denmektedir (Byman, 1998:162-163). Halk desteğinin niteliği ve zamanlaması son derece önemlidir, devletin teröristlerden önce halka ulaşarak, aktif bir şekilde terörle mücadeleye dâhil etmesi başarı ihtimalini artıracak bir faktördür (Galula, 1964:6-56).

Bölgenin feodal yapısı, terör örgütü için de meşruiyetini artırmak ve halk desteğini genişletmek amacıyla hedef niteliğindedir. Örgütün kuruluşunu ilan ettiği 1979’daki eyleminde bölgenin en güçlü ve devlet yanlısı aşireti olan Bucak aşiretinin önde gelen ismi ve milletvekili Mehmet Celal Bucak’ı hedef olarak seçmesi bölgenin toplumsal yapısına verilen önemi göstermektedir. Terör örgütünün ilk silahlı eylemini bir aşiret lideri ve milletvekiline yönelik olarak düzenlemesindeki amaç, bu tarz bir eylemin bölge halkı üzerinde daha etkili olacağı düşüncesidir (Marcus, 2009: 69). Örgüt bölgenin devleti destekleyen en güçlü aşiretini hedef alarak bölge halkına “burada asıl güç benim” mesajını verirken, aynı zamanda toplumun feodal yapısını bir propaganda aracı olarak kullanmak istemiştir. Bölgedeki otoritesini sağlamlaştırmak isteyen terör örgütü, aşiretlerin koruculuğu kabul ederek devlet tarafında yer almasını hiçbir şekilde kabullenmemiş, bunun önüne geçmek için “koruculuk sisteminin feodal yapıyı güçlendirdiği” söylemini kullanmıştır. Terör örgütü lideri örgüt üyelerine Kürtçe olarak

yaptığı konuşmanın Türkçe çevirisinde örgütün aşiretlerle ilgili görüşü açıkça ifade edilmektedir. Örgüt lideri (MGK Gnl.Sek.Yay., 1994: 652);

“Biz aşiretlere karşı değiliz. Kürdistan’ı kuralım yine aşiretlerimiz olsun ancak aşiretler Kürt halkı ve gerillası yanında yer almalı, hepimiz aşiretiz. Ey aşiretler bugüne kadar bize bilerek, bilmeyerek zararlı olduğunuz, zararı bir yana bırakalım köy korucusu olduğunuz ve bize karşı savaştığınız yeterdir. İsterseniz bizden yüzlercesini öldürmüş olsanız bile biz sizi affettik yeter ki PKK’ya teslim olun ve PKK bayrağı altında mücadelemize destek verin”

sözleriyle terör örgütünün korucularda olduğu gibi aşiret yapılanmasında da asıl isteğinin bu grupları kendi taraflarında toplamak olduğunu açıkça ifade etmiştir.

2.5.5. Bölgedeki Güvenlik İhtiyacı ile Koruculuk İlişkisi

Köy koruculuğu sisteminin Türkiye dinamiklerinde uygulanma sebeplerini incelemek için ele alınması gereken bir diğer husus da 1984 sonrası bölgenin asayiş durumunun ifade edilmesidir. Asayişin emniyet tedbirlerini kapsayan bir kavram olmasına rağmen her emniyet tedbirinin asayişi temin edemeyecek olmasından hareketle, bir bölgede asayişin sağlanabilmesi için öncelikle emniyet tedbirleri ile güvenlik zafiyetleri önlenmeli, müteakiben de bu emniyet tedbirlerinin halkın kendini güvende hissettiği bir ortamı meydana getirmesi sağlanmalıdır. Dolayısıyla asayişi sağlamak için alınacak emniyet tedbirlerinin mutlak suretle halk tarafından benimsenmesi gerekecektir.

1984 yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi kırsal kesiminde ortaya çıkan terör örgütünün bölge halkına yönelik silahlı eylemleri çok ciddi bir güvenlik zafiyetine sebep olmuştur. 3 Temmuz 1984 tarihli Hürriyet gazetesindeki haberde bölgenin güvenliğinden sorumlu bir yönetici (Özcan, 1999: 96); “inanılmaz bir olay bu. Bir zamanlar yol, su, elektrik isteyen köylüler şu anda ise bunlardan önce jandarma, karakol

istiyorlar” ifadeleriyle bölgedeki güvenlik zafiyetini gözler önüne sermektedir. Dönemin siyasi karar alıcıları ise, hâlihazırda mevcut olan köy koruculuğu uygulamasının yeni bir düzenleme ile işlerlik kazandırılarak bölgedeki güvenlik ihtiyacının giderilebileceğini ileri sürmektedirler. Dönemin başbakanı Turgut Özal, 7 Ekim 1984 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan röportajında bölge halkının meydana gelen terör olaylarına bizzat müdahale etmek konusunda yetki istediklerini ifade ederek, bunun makul bir talep olduğunu ve mevcut olan köy koruculuğu sisteminin yenilenerek maaşlı bir uygulama hâline dönüştürülebileceğini beyan etmiştir (Özcan, 1999: 93). Dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren de 4 Ekim 1985 tarihli açıklamasında benzer şekilde, bölgenin coğrafi yapısının güvenlik güçlerinin terör olaylarına müdahalesini zorlaştırdığını belirterek, kaymakamların 442 Sayılı Köy Kanunu uyarınca teröre müzahir bölgelerdeki korucu ve bekçilere silah dağıtabileceğini ifade etmiştir. Bu iki önemli tespitin ardından yeni düzenleme üzerinde çalışmalar yapılmış ve yapılan düzenlemenin içeriği ile Türkiye’nin koruculuk sistemine neden ihtiyaç duyduğu konusu dönemin İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut tarafından 12 Mart 1985 tarihli meclis oturumunda dile getirilmiştir. Akbulut, güvenlik güçlerinin bölgenin coğrafi yapısı nedeniyle terör olaylarına zamanında müdahale edemediğini, hâlihazırda her köye bir karakol yapabilme imkânının bulunmaması nedeniyle de güvenlik güçlerinin bölgeye intikal edip olaya müdahale edinceye kadar geçen sürede gerekli tedbirlerin korucular aracılığıyla alınmasını öngördüklerini ifade etmiştir (TBMM TD, 1985:25-27). Görüldüğü üzere “koruculuk uygulaması” ile beklenen fayda, terör saldırılarına karşı güvenlik güçleri gelinceye kadarki süreçte vatandaşın kendilerini savunabilmeleridir. Bir başka ifadeyle, korucular yardımcı bir güvenlik gücü olarak terörle mücadeleye dâhil edilmişlerdir.

Bölgedeki güvenlik ihtiyacını sağlamak maksadıyla alınan koruculuk tedbirinin bölge halkında istenilen etkiyi yaratıp yaratmadığının tespit edilmesi bölgedeki asayişin tesis edilip edilmediği ortaya koyacaktır. Koruculuk uygulaması ile bu anlamda; bir

taftan bölgedeki güvenlik ihtiyacının giderilmesi hedeflenirken, diğer taraftan da halk tarafından benimsenerek bölge halkının kendisini güvende hissettiği bir ortam yaratmak amaçlanmıştır. Yöre halkının içinden çıkan ve Kürt etnik kimliğine sahip olan korucuların Kürt halkının tek temsilcisi olduğunu iddia eden terör örgütü karşısında silahlanmaları, örgütün etnik ayrılıkçılık söylemini boşa çıkarma çabasıdır. Bu durum aynı zamanda, terör örgütünün Kürt halkına sözde hak ve özgürlük sağlamak iddiasıyla uluslararası alanda yürüttükleri faaliyetlerde, korucuların kendilerine karşı sürdürdükleri mücadeleyi izah edememesine de sebep olmaktadır.

2.5.6. Terör Örgütünün Stratejisi ile Koruculuk İlişkisi

Terör örgütlerinin çatışma stratejileri, devletlerin terörle mücadele politikalarına doğrudan tesir etmektedir. Uzun süreli halk savaşı stratejisini benimsemiş terör örgütü için halk desteğinin kazanılması, mücadelenin başarıya ulaşmasındaki en önemli husustur (Özcan, 1999: 72-73).

Terör örgütü uzun süreli halk savaşı stratejisine uygun olarak, önce devlet egemenliğinin tam olarak sağlanamadığı kırsal alanda örgütlenmesini tamamlamıştır. Kamu örgütlenmesinin eksik olduğu bu coğrafyada öncelikle halkın devlet ile bağlantısını kesmek suretiyle kırsal alanın tamamen kontrol altına alınması gerekmektedir. Bölge halkının devletle temasını kesmenin yolu ise “şiddettir”. Örgüt bu süreçte bölge halkına uyguladığı şiddeti üç sav ile meşrulaştırmış ve mücadelenin önündeki ideolojik engelleri kaldırmaya çalışmıştır (Demir, 2010:289). Bu savlardan ilki, Türkiye Kürdistanı olarak adlandırdığı bölgenin ve bu bölgede yaşayan Kürtlerin Türkiye tarafından sömürgeleştirilmiş olduğudur. İkincisi, Kürt halkının dünyanın en büyük devletsiz azınlığı olduğudur. Özellikle batının emperyalist anlayışı büyük Kürdistan’ı, kimlik ve hak aramanın reddedildiği bir şekilde parçalamış olup, bu parçaları birleştirerek Büyük

Kürdistan'ın kurulması gerekmektedir. Üçüncüsü ise, yukarıda anlatılan sebeplerden dolayı yürütülen bu savaşın “haklı” olduğudur (Ergil, 2009:346). Bölge halkına yönelik şiddeti bu şekilde meşrulaştıran terör örgütü, müteakip süreçte devleti sadece şehirlere hapsedmeyi hedeflemektedir. Bu durumda devlet, kontrolünde bulunan merkezlerin emniyetini sağlayabilmek için kırsal alandaki mevcudiyetini tamamen şehir merkezlerinin güvenliği için kullanacaktır. Boşaltılan bu alanlarda kontrol tamamen örgütün olacak ve halkın da katılımıyla silahlı mücadele büyütülecektir. Kırsal alanların tamamı harekete geçirildiğinde ise çatışmalar şehir merkezlerine kaydırılacak, başlatılacak ayaklanmalar zaman içerisinde bir isyana dönüştürülerek en son aşamada topyekûn bir saldırı ile devlet imha edilecektir (Özcan, 1999: 72-73).

Terör örgütünün özetle yukarıda ifade edilen çatışma stratejisine bakıldığında, kırsal alandaki kontrolü tamamen ele geçirmenin örgüt için çok önemli bir hedef olduğu görülmektedir. Örgütün karakteristik özelliklerinin Türkiye'nin terörle mücadele politikalarına yansması ise, örgütün halk ile bağlantısını kesmek ve bölgede kontrolü ele geçirmek düşüncesiyle koruculuk sisteminin uygulanması şeklinde olmuştur. Bu tespiti dönemin İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut da doğrulamış ve korucuların bulunduğu bölgelerde, terör örgütünün propaganda ve silahlı eylemlerinin önemli ölçüde azaldığı ve örgütün bu bölgelerde barınmadığını 2 Eylül 1986 tarihli meclis oturumunda ifade etmiştir (TBMM TD, 1986:89).

2.6. Koruculuk Sebep Değil Sonuçtur

Çalışmanın buraya kadar olan kısmında, literatür taraması aşamasında koruculuğun nasıl ortaya çıktığını, yasal boyutunu ve sistemle ilgili görüşleri özetlenmeye çalıştım. Koruculuk sistemine karşı çıkanlar veya sistemi savunanların söylemlerini objektif bir şekilde ortaya çıkardım, çalışmamda var olan ön yargılar üzerinden olumlu veya olumsuz

bir hükme varma veya değerlendirme yapma gibi bir amaç gütmедim. Nitekim çalışmanın amaçları içinde böyle bir madde bulunmamaktadır. Bu noktaların korucu kimliği inşasında etkili olduğunu düşündüğümden kısaca süreci özetleme gereği duydum. Öncelikle bu bölümde koruculuk sistemine çatışma süreci ve geçirdiği safhaların ne gibi etkileri olduğunu açıklamak, koruculuk sistemini anlamak müteakiben kendi anlatımlarından yola çıkarak kimlik oluşumunu ortaya koymak ve tanımlamak amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında özellikle daha yaşlı güvenlik korucuları ile yapmış olduğum görüşmelerde koruculuk sisteminin, terörün gerek yurt genelinde gerekse lokal anlamda gerçekleştirdiği eylem ve taktiklere göre şekillendiğini ve geliştirildiğini görmekteyiz. Yerel de yaşananlara göre ilk etapta saldırıya uğrayan ve başta silah ve mühimmat olmak üzere devletten talepleri olan köylerin, aşiretlerin ilk koruculardan olduğu sözlü tarihsel süreçte ortaya çıkmıştır. Daha sonra devlet ve bölgedeki askerî yetkililerin değerlendirmesi ile bazı aşiretlere ise koruculuk teklif edilmiştir. Üçüncü bölümde ayrıntılarının ele alınacağı etki-tepki sürecinin literatürdeki karşılığı olan gelişmelerin bu bölümde ele alınmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.

Görülmektedir ki köy koruculuğu sistemi yaşanan çatışma süreci neticesinde hayata geçirilmiş bir uygulama olup terörün sebebi değil sonucudur. Bundan dolayı terör olaylarının nasıl başladığına, ne tür bir strateji benimsediğine ve buna mukabil devletin nasıl tedbirler getirdiğine dair kısa bir değerlendirme yapmanın uygun olacağını değerlendirdim. Yaklaşık 40 yıllık bu sorunu periyotlar hâlinde incelemek yararlı olacaktır. Bu periyotları anlamadan ve tarihsel arka plana bakmadan sürecin kimlik oluşumuna etkisini anlamamanın zor olacağı, bir yanının eksik kalacağı aşikârdır.

Terör örgütü 1978 yılında Diyarbakır'ın Lice ilçesi Fis köyünde yapılan sözde kongre ile kuruldu, kongre neticesinde politik amaç Bağımsız Birleşik Kürt Devleti

kurmak şeklinde açıklandı. Türkiye, İran, Irak ve Suriye sınırları içerisinde bulunan bir bölüm topraklar bu yeni devletin üzerine kurulacak coğrafya olarak belirlenmiştir. Terör örgütü Sosyal Özgürlük hareketi kapsamında hareket edeceğini; tepeden yönetilen, merkeziyetçi ve hiyerarşik bir yapıya bürünerek “halkların savaşı” politikasını benimseyeceğini belirtmiştir. Örgüt 1984 yılına kadar, sonraki dönemde yapacağı terör eylemleri için hazırlık yaptı ve kırsaldan şehre yöneldi; bu hazırlıklar kapsamında örgüt üyesi teröristlerin askeri ve politik eğitimleri ile ilgilenirken temel yapıyı oluşturarak ittifak kuracağı kesimleri belirlemeye başlamıştır. Bu şekilde, terör örgütünün kuruluş bildirgesinde ele alındığı gibi, birbirinden farklı ancak birbirini takip eden üç aşamayla amacına ulaşmayı hedeflemiştir (Çelik ve Gürçan 2015: 44).

- *Öncelikle örgüte eleman sağlamak adına stratejik savunma yapmak ve kendi taraftarlarına güven telkin etmek için örgüte karşı duran insanlara saldırılar düzenlemek,*

- *Hükümetin otoritesini sarsmak için resmî şahıslara, kurumlara saldırılar yapmak, bu yolla örgütün otoritesini güçlendirmek için stratejik denge sağlamaya çalışmak*

- *Geleneksel savaş taktiklerini kullanarak ufak toprak parçalarını ele geçirmek ve devrimi gerçekleştirebilmek için de stratejik büyük çaplı saldırılar yapmak (Ünal, 2013: 431-432).*

Özellikle söz konusu yıllarda, güvenlik güçlerine saldırılar düzenlemek suretiyle devlet otoritesini sarsarak bitirmek, devlet yanlısı sivil halka yapılan saldırılarla da üzerlerinde baskı yaratmak amaçlanmıştır (Ünal, 2013: 432). İlk etapta, devlet terörist saldırılarına gerekli önemi göstermemiş birkaç eşkıyadan oluşan bir grup olarak yaklaşmıştır, bundan dolayı da tam kapsamlı askerî operasyonlarla karşılık vermemiştir. Dönemin Başbakanı Turgut Özal 17 Ekim 1984 tarihli bir açıklamasında “Sayıları birkaç yüzü geçmeyen eşkıyayı muhatap alarak heyecanlanmayı doğru bir politika olarak da görmüyoruz. Olayları büyük bir millet ve devlet olmanın haklı gurur ve şuuru içinde

değerlendirmeye kararlıyız.” şeklinde bir açıklamayla yaşananlara bakış açısını özetlemiştir (Neziroğlu ve Tuncer, 2014: 2017).

1979 yılında ilk eylemden sonra beş yıllık süreçte yaşanan çatışmalar neticesinde 1985 yılında 442 Sayılı Köy Kanunu’nda yapılan revize ile köy koruculuğu tekrar tanımlanmış ve görev, sorumlulukları belirlenmiştir. Özetlenecek olursa; Bakanlar kurulunca belirlenen şehirlerde, valinin teklif etmesi ve İçişleri Bakanının onay vermesi ile acil olduğu değerlendirilen durumlarda, önemli boyutta şiddet olaylarının gerçekleşmesi hâlinde, köyde ya da çevresinde, herhangi bir sebeple köy halkının canlarını veya mallarını tehdit eden bir durumun vuku bulması hâlinde yeteri kadar köy korucusu istihdam edilebilir. Görev yaptıkları süre zarfında köy korucularının maaşları, görevlerinin sona ermesindeki hakları ve istihkak kıyafet yardımı Maliye ve İçişleri Bakanlıklarınca düzenlenir ve ilgili ödenek kalemlerinden ödeme yapılır. Köy korucusu tabiri zaten Köy Kanunu’nda yer almaktaydı, yapılan bu değişiklikle köy koruculuğu görev tanım kapsamı genişletilerek daha sistemli hâle getirilmiştir. En önemli hususlardan bir tanesi de köy korucuları askeri yapının içinde ve emrinde konumlandırılmamıştır. Korucular mülki makamlar yani devletin sivil otoritelerinin emir komutasında görev almışlardır. Bu ortam aşiretlerin merkezi hükümet ile müzakere yapmasına sebep olmuştur. Aşiret reisleri kurdukları ilişkiler ile korucu olarak kaydettirdikleri her bir kişiye verilen maaş ve silahlardan bir kısmını kendileri için almaya başlamışlardır. Bunun neticesinde de aşiret reisleri para ve silahların dağıtımından da güç devşirerek ekonomik, politik ve sosyal yönden konumlarını daha önemli bir hâle getirmişlerdir (Çelik ve Gürcan, 2015: 45).

Korucuların ilk etapta askerî yapı içinde yer almamasının sebeplerinden birisi de TSK’nın öncelikli görevinin dış tehdide karşı savunma yapmak veya sınırlar dışında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanması olabilir. Eğitim sistemi de Güneydoğu Anadolu

bölgesinin kırsalında ve sivil halkın da yaşadığı yerlerde operasyon düzenleyecek konuları kapsamamaktadır. Bu gerçekler ışığında ordunun eğitim sistemi ve teşkilat yapısında çok büyük değişikliğe gidilmeden korucular vasıtasıyla problemin çözülebileceği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Korucuların bölge koşullarına uyumu, halkı tanınması, terörist eylem ve reaksiyonlarını daha iyi yorumlayabilecek olmaları da ilave avantaj sağlamıştır. Bu özellikleriyle düzenlenecek operasyonlarda da güvenilir keşif ve yardımcı personel özelliği göstermektedirler. Sonuç olarak sivillerinde yaşadığı bölgelerdeki mücadelede asker yerine korucuların yer alması devlet açısından büyük avantajlar sağlıyor gibi görünse de zaten süregelen sosyal travmanın derinleşmesine ve yayılmasına sebep olduğu da iddialar arasında yer almaktadır (Paker, 2004:15-17).

Sebeup sonuç açısından bakıldığında özetle, koruculuk sistemine karşı olanlar devletin yetersiz kaldığı için koruculuğu devreye soktuğunu ileri sürerken; sistemi savunanlar ise devletin, askerî asli görevinden ayırmadan korucularla terör olaylarını engelleyebileceği, bertaraf edebileceği savıyla bu kararın alındığını iddia etmektedir.

Örgüt 1987 yılından itibaren hedeflediği bölgede amaçlarına ulaşmak için eylemlerini artırmaya başlamıştır. Yapmış olduğu dördüncü kongrede de açıklandığı gibi örgüt, Kürt Halkı Kurtuluş Ordusu adıyla “kurtarılmış kontrollü bölgeler” stratejisini uygulamaya geçmiştir ki burada amaç aşamalı olarak hedef bölgeyi kontrol etmektir. Neticede bu strateji ve amaç doğrultusunda örgüt eylemlerini sıklaştırırken TSK da yurt içi operasyonlara başlamış sert bir şekilde cevaplar vermiş yoğun çatışmaların yer aldığı bir dönem yaşanmıştır.

Son derece şiddetli çatışmaların yaşandığı bu dönemde, örgüt daha önce duyurduğu amaçlarını gerçekleştirmek için, sistematik saldırılarını sadece güvenlik güçlerine yönlendirmemiş devlet adına bölgede hizmet yapan başta öğretmen, mühendis, doktor,

gibi memurları da hedef alarak devlet otoritesini sarsmak ve kendileri ile iş birliği yapmayan bölge halkını da tehditlerle baskı altına alamaya çalışmıştır.

Yaklaşık sekiz bin vatandaşımız örgütün vur kaç taktiğini uyguladığı bu süreçte hayatını kaybetmiştir. Özellikle Kürt kökenli vatandaşların öldürülmesinde örgüt emellerine ulaşmak noktasında mesajlarını da vermiştir. Bu eylemlerle verilmek istenen mesajlardan biri örgütün artık güçlü olduğu ve Devlete karşı Kürt kökenli vatandaşların örgütün yanında yer alması gerektiğidir. Bu mesajın en çok aşiretler üzerinde etkili olacağı beklentisi de olmuştur. Diğer bir mesaj ise bu çatışmada tarafsız kalinamayacağı, pasif kalanların da örgüte karşı olduğu şeklinde değerlendirileceğidir, örgütün yanında yer almayanlar bedel ödeyecektir. Üçüncü olarak da özellikle devlet eliyle silahlandırılan ve saldırılara karşı koyan korucular esas hedeftir ve cezalandırılmalıdır mesajı verilmek istenmiştir Örgüt sadece bireysel olarak korucuları değil yakın akrabaları başta olmak üzere çevresindekilerin hepsini hedefe koymuştur. Bu mesajlar ve yaşanan kayıplar neticesinde aşiretler arasında yıllarca sürecektir ve halen kısmen devam eden hasımlıklar ve çatışmalar yaşanmıştır. Bu dönemde örgüte katılan ve destekleyenlerin sayısı yaklaşık on bini bulmuştur. Örgüt bu sayıları sadece ikna yoluyla değil genç yaştaki kadın ve erkekleri tehdit veya kaçıracak yakalamıştır (Criss, 1995: 17-37).

Bu dönemde yaşanan çatışmalara bakıldığında çoğunluğunun Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan ve Olağanüstü Hal ilan edilen sekiz şehrin (Diyarbakır, Bingöl, Elâzığ, Mardin, Hakkâri, Siirt, Van, Tunceli) kırsalında yaşandığı görülmektedir. Terör örgütü eylem yapmak için yer seçerken, daha önceden deklare ettiği amacına ulaşmaya hizmet edecek yerler olmasına özen göstermektedir ve çoğunlukla bağımsızlık ilan etmeyi düşündüğü bölgelerde eylem yapma yoluna gitmiştir.

Örgütün bu stratejisini uygulamasına engel olmak üzere devreye giren TSK da “Alan Kontrolü” olarak bilinen belli bölgelerde sabit olarak konuşlanmış birlik bulundurma uygulamasını değiştirerek mobilize birliklerle örgüt üyelerinin muhtemel bulundukları veya kullandıkları bölgeleri kontrol etmek üzere “Koridor ve Arama”

doktrini olarak isimlendirilen sisteme geçmiştir. Yeni uygulama ile tespit edilen terör unsurların hava destekli, korucuların da yer aldığı operasyonlarla bulundukları veya geçiş yaptıkları bölgelerde etkisiz hâle getirilmesi öngörülmüştür. Neticede örgüt bu mücadele karşısında büyük kayıplar verdi ve kurtarılmış bölgeler kazanma amacına ulaşamadı. Örgüt lideri bu dönemin sonunda bir gazeteye vermiş olduğu demeçte, örgütün Türk ordusuna karşısında büyük bir hezimete uğradığını kabul etmekle birlikte bölgesel bir ayaklanmayı başarabilmek için en az o dönem 55 bin olan köy korucusu sayısı kadar örgüt üyesinin olması gerektiğini belirtmiştir (Serxwebun, 1994: 15, Akt. Çelik ve Gürcan, 2015: 47). Aynı basın organı yine 1994'te "Politik veya askerî çözüm" başlığıyla örgüt liderinin politik çözüm yöntemlerini ele aldığını yansıtan haber yapmıştır. Bu haberlerden hareketle Türk ordusunun kırsalda örgüte karşı vermiş olduğu mücadelenin başarılı olduğu ve örgütün pusu, baskın ve vur-kaç şeklindeki eylemlere dayanan stratejisinde değişikliğe gitmek zorunda kaldığı, devam eden yıllarda ise buna bağlı çatışmaların azalmaya başladığı görülmektedir (Ünal ve Harmancı, 2016: 24-27). Bu dönemin önemli gelişmelerinden birisi de Güneydoğu Anadolu bölgesinde eylem yapma imkânı baskılanınca örgütün eylemlerini yurt geneline yayma eğilimi göstermesidir. Turistik bölgelerde ve metropollerde sivil vatandaşları da hedef alan intihar bombacılarını da kullanmak suretiyle eylemlerin yapıldığına şahit olunmuştur. Fakat bölgede örgüt, destek alabilmek adına kuruluşundan bu yana Kürt kökenli sivil halka, özellikle koruculara ve ailelerine karşı gözdağı vermek için eylemlerine aralıksız devam etmiştir, ayrıca bölge halkından maddi ve lojistik destek alabilmek adına da propaganda ve yer yer işkenceye varan yöntemler kullanmış, seçimlerde kendilerine yakın gördükleri parti ya da adayları desteklemeleri yönünde vatandaşları tehdit etmeye devam etmiştir.

Örgütün eylem yoğunluğunda görülen artışa paralel bir şekilde köy koruculuğu sisteminin ortaya çıkması ve personel sayısı olarak artması gözlemlenmiştir. Devlet de

bu dönemde bölgedeki aşiret yapılanması ve terörle mücadelede söz konusu yapının etkili olabileceğinin farkında olarak aşiret liderlerini yerelde otorite olarak görmüş ve daha ılımlı ilişkiler kurmayı politik tavır olarak benimsemiştir. Devletin bu tavrına karşılık terör örgütü ise bu kesime ve koruculara karşı seçici eylemlerini yoğunlaştırarak etkili olmaya çalışmıştır (Çelik ve Gürcan 2015: 48).

Terör örgütü 2005 yılında silahlı unsurlarını tekrar harekete geçirerek eylemlerine başlamıştır. Bu karardaki en önemli faktörün 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgali neticesinde bölgede meydana gelen siyasi kargaşadan faydalanma düşüncesi olduğu değerlendirilmektedir. 2012 yılına kadar süren yeniden çatışma sürecinde örgüt askerî anlamda bir başarı veya üstünlük sağlamasa da sempatizan ve örgüte katılım sağlama anlamında kısmen artış olduğu görülmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde güvenlik güçleri örgüte karşı aktif bir şekilde mücadele edip zayıf vermiştir. Buna mukabil örgüt özellikle uzaktan kumandalı bombalar ve el yapımı patlayıcılar kullanarak sadece Güneydoğu bölgesinde değil ülkenin batısında sivil vatandaşların da katledilmesine sebebiyet vermiştir. Suriye'de başlayan kargaşadan da faydalanarak nispeten burada da güçlenen örgüt 2010 yılından itibaren tüm imkânlarını kullanarak etkin olmak için her türlü eylemi gerçekleştirmiştir. 2012 yılı en çok çatışmaların yer aldığı ve en fazla can kayıplarının yaşandığı yıllardan birisi olmuştur.

2010 yılına gelindiğinde hapiste bulunan örgüt lideri yeni bir stratejinin başladığının ipuçlarını vermiş bu dönemde özerklik ilan ederek demokratik özerklik talepleri gündeme gelmiştir. Şehir yapılanmasına ağırlık verilerek şehir merkezlerinde de eylemlerin yoğunlaştırılması amacı güdülmüştür. Örgüt yeni propaganda yöntemleri deneyerek bölgede siyasi ve sosyal açıdan otorite olduğu imajı yaratmaya çalışmıştır. Örneğin bölgede sık rastlanan aşiretler arası süregelen kan davaları, sürtüşme veya hasımlıkları sonlandırmak adına örgüt arabuluculuk rolü oynamaya çalışmıştır.

Hükümet 2012 yılının sonlarında adına “Çözüm Süreci” denen görüşme trafiğini başlatmıştır. Bu dönemde örgütten beklenen en önemli yaptırımlardan birisi silahlı unsurlarının Türkiye sınırlarının dışına çıkmasıdır, süreç içinde büyük çatışma olmamakla birlikte yetkililer bu şartın yerine getirilmediğini en fazla yüzde on beş civarında örgüt üyesinin sınırların dışına çıktığını³³ açıklamıştır. Bu döneme ilişkin olarak örgütün gütmüş olduğu strateji özetlenecek olursa;

- *Mevcut silahlı unsurlarıyla şiddet eylemlerine devam etmek ve baskı kurmaya devam etmek,*
- *Gerginliği artırmak, sivil toplum kuruluşlarını da kullanarak geniş çaplı, toplumsal eylemler yapmak,*
- *Uluslararası ittifaklar kurarak Türkiye’yi bu arenada da baskı altına almak,*
- *Sonuç olarak tüm bu eylem ve propagandalarla Hükümeti, bölgede özerk bir yapıya geçilmesi konusunda zorunlu bırakmak, şeklinde belirtilebilir (Ünal, 2013: 432-438).*

Çözüm süreci, son derece sürüncemede geçen ve korucuların da gündemde önemli yer tuttuğu, karşı tarafın koruculuk sisteminin kaldırılmasını en önemli şartlardan birisi olarak öne sürdüğü bir dönem olmuştur. Bir partinin tek başına hükümet kuramadığı ve koalisyona mecbur kalınan 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri çözüm sürecinin de seyrini değiştirdi ve süreç ciddi manada çıkmaza girdi. Uzunca bir süre güvenlik güçleri ile çatışmanın yaşanmadığı ve kayıpların olmadığı çözüm süreci 22 Temmuz 2015 tarihinde terör örgütü tarafından Ceylanpınar’da iki polisin evlerinde uyurken ve Adıyaman’da bir uzman çavuşun çatışmada şehit edilmesiyle fiilî olarak sona erdi.

³³ <https://www.milliyet.com.tr/gundem/pkk-nin-sadece-yuzde-15-i-cikti-1728556>

Başbakan R.Tayyip Erdoğan: “Terör örgütünün yüzde 85’i hâlâ içeride. Örgütün sadece yüzde 15’i çekildi”

Terör Örgütü Ocak 2014'te Suriye kuzeyinde üç kanton (Cizire, Kobani, Afrin) ilan etti³⁴ ayrıca Türkiye'de de Diyarbakır, Cizre, Van ve Nusaybin başta olmak üzere 17 bölgede sözde özerklik³⁵ ilan etmiştir. Militanlarının çoğunu da öncelikle Suriye kuzeyine ve bahsi geçen il-ilçe merkezlerine eylem yapmak, direniş göstermek üzere göndermiştir. Fakat çözüm sürecinin sonlanmasıyla birlikte hem yurt içinde şehir merkezlerinde güvenlik güçlerinin yaptığı operasyonlarla hem de Suriye ve Irak Kuzey'ine icra edilen Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı, Barış Pınarı ve Pençe Harekâtları ile terör örgütü hiç almadığı kadar büyük darbeler almıştır. Bu operasyonların yurt içinde olanlarının birçoğunda korucular da yer almıştır. Daha sonraları özellikle İHA, SİHA (silahlı insansız hava aracı)'ların etkin kullanılması, hava kuvvetlerinin desteği ve güçlendirilmiş karakollarla yurt içinde teröristlere karşı tam bir baskı ve hâkimiyet sağlanmıştır.

2.7. Örgütün Stratejisindeki Değişmeler ve Buna Mukabil Koruculuğun Analizi

Örgütün 1994 yılına kadar olan ilk iki dönem olarak adlandırabileceğimiz süreçte, sivillere ve güvenlik güçlerine yönelik gerçekleştirdiği şiddetli saldırıların benimsediği terör taktiğinin bir tezahürü olduğunu bu şekilde amacına ulaşmayı beklediğini söylemek mümkündür. 1987 yılına kadar olan ilk dönemde devletin örgütü birkaç eşkıya şeklinde değerlendirerek konuya yeterli ciddiyetle ve gerekli önlemlerle yaklaşmadığı, sadece köy koruculuğu sisteminin devreye alınmasıyla önlenebilecek bir asayiş sorunu şeklinde değerlendirildiği belirtilmiştir (Neziroğlu ve Tuncer, 2014: 2017). Buna mukabil koruculuk sisteminin yasal altyapısının uygun şekilde düzenlendiği, korucuların haklarının, sorumluluklarının ve görevlendirilmelerinin açık şekilde ortaya konulduğu,

³⁴https://www.aa.com.tr/uploads/TempUserFiles/haber%2F2017%2F05%2FPPK_KCK_Terrorist_Organi_sation_s_Extensi.pdf

³⁵ <https://www.icisleri.gov.tr/uluslararasi-af-orgutunun-raporuna-iliskin-basin-aciklamasi>

açıklandığı görülmektedir. Köy korucularının işe alımları ve hangi eğitimlerden geçerek göreve başlayacakları belirlenmiştir. Bunların yanında korucu sisteminin istihdamında alım yetkisinin yerel otoritelerde olması ileriye dönük planlamada uygun bir vizyonla ele alınmadığı görülmektedir. Bu yetkiyle örgütün eylemlerini gerçekleştirmesi neticesinde kısa sürede korucu sayısı kırk binlere çıkmıştır ki zaten bu da kanunun cevaz verdiği en üst limittir. Bu sayılara ulaşırken nitelik açısından ne kadar sorgulandığı akıllarda kalan bir problemidir.

Köy koruculuğunun genel olarak terörle mücadelede etkin ve başarılı bir sistem olduğu, caydırıcılık faktörü olduğu ve terör örgütünün yerel halk üzerindeki baskısını azalttığı, vatandaşlardan izole etmek suretiyle destek görmesinin azalmasında rol oynadığı tüm kesimlerce kabul edilmiş ortak bir fikirdir. Bu durum terör örgütü ve sempatizanları açısından da aynıdır ki gerek eylemlerinde gerekse söylemlerinde ve taleplerinde ilk sırada korucular ve koruculuk sisteminin kaldırılması bulunmaktadır. Başka bir anlatımla terör örgütünün bölgede otoritesini kabul ettirememesinin ve hakimiyet kuramamasının önündeki en büyük engellerden birisi korucular olmuştur. İlk dönemlerde terörle mücadelede görev alan generallere göre terörle mücadele eden birlikler asimetrik tehditlere karşı aynı şekilde cevap verecek yeni taktik ve teknikler geliştirmek zorunda kaldığını belirtmişlerdir (Kaya, 2013: 529). Söz konusu örgüte karşı sahada en etkin yollardan biri yeni tip alan kontrolü olarak adlandırılan yöntemdir. Sabit süregelen karakol uygulaması yerine bu yöntemde operasyonlarla örgütten temizlenen bölgelerde birlik bırakarak o bölgeyi kontrol altına alınması ve örgüt üyelerinin bir daha o bölgeyi kullanmasını engellemesi öngörülmüştür. Bu amaçla 24 saat esas çerçevesinde bölgenin kontrolünü gerektiren bu yöntemde korucuların son derece aktif, faydalı ve kritik bir görev yaptıkları görülmüştür. İkinci dönem olarak ifade edilen 1987 yılından sonraki süreçte de örgütün alan kazanma ve kaybedilen bölgelere tekrar nüfuz etme emellerinin önündeki en büyük engellerden birinin köy korucularının olduğu

açıkça ortadadır (Bila, 2007: 34). Bu görevler ilk başlarda korucular için çizilen kendi köyleri ve civarında, silahlı terör örgütüne karşı mücadele etme görev kapsamının ötesinde olan görevlerdir. Bu görevler aynı zamanda terör dolayısıyla boşaltılan köylerin emniyete alınması konusunda görev yapan korucuların köylerin boşaltılması ve daha sonra gasp edilmesi ithamlarının da koruculara yöneltilmesine neden olmuştur. İthamların yaratmış olduğu algı ile yöre halkı ve korucuların bir kez daha karşı karşıya gelmesi ve uzun yıllar sürecekle hasımlıkların önünü açmıştır.

Terör örgütü liderinin yakalandığı 1999 yılından 2005 yılına kadar olan dönemde diğer yıllara oranla nispeten çatışmaların azaldığı, huzurun ve istikrarın yeşerebileceği ümitlerinin oluştuğu yıllardır. Bu dönemde kurulduğu günden bu yana çeşitli nedenlerle eleştiri alan ve zaman zaman olumsuz yönleri ile kamuoyuna da yansıyan koruculuk sistemi ile ilgili düzenlemeler yapılarak revizyona gidilebileceği bir dönem olmasına rağmen bu şekilde bir gayret ve düzenleme fırsatı değerlendirilememiştir

2000'li yılların başından itibaren örgüt şiddete dayalı eylem stratejisini ilk dönemlere oranla azaltarak değiştirmiştir. Bu dönemde siyasi içerikli mesajlar verip bu yönde politika izlerken eylemlerini de bu stratejiye uygun ve propagandasını destekleyecek şekilde düzenlemeye başlamıştır. Örgütün bölgede psikolojik olarak etkin olma ve hakimiyeti ele geçirme stratejisinde üyeleri de küçük gruplar hâlinde halk arasında kamufle olarak eylem gerçekleştirme yollarına başvurmuştur. Siyasi ve psikolojik baskıya dayalı bu yeni strateji karşısında devlet bürokrasisi ve güvenlik güçleri de halkın kandırılmasını önleyecek, güvenini telkin edecek politikalar geliştirerek uygulama yoluna gitmiştir.

Özellikle Kürt kökenli vatandaşların hassasiyetleri sömürülerek yıllardır süregelen problem sahaları hükümet tarafından tekrar değerlendirilmiş, birtakım reformlar tartışmaya açılmış ve uygulamaya geçilerek sonuçlandırılmıştır. Anadilde eğitim

hakkının tanınması, olağanüstü hâl uygulamasına son verilmesi, bölgenin ekonomik kalkınmasına destek sağlayacak ekonomik yatırımların yapılması konuları öne çıkan başlıklardan bazılarıdır. Bununla birlikte sorunların tespiti, çözümüne yönelik akil insanlar heyetlerinin kurulması, görüşmelerin yapılması ve ayrıca yerel yönetimlerin yapısına ilişkin çalışmaların yürütülmesi önemli görülen diğer çalışmalar arasında sayılabilir. Bu dönemde devlet bu tarz uygulamalarla Kürt kökenli vatandaşların kalbini kazanmaya çalışmış ve baskıcı yöntemlerin gereksizliğine vurgu yapmak istemiştir (Çelik ve Gürcan 2015: 52-53).

Köy koruculuğu sistemi de bu gelişmeler ve değişiklikler ışığında hükümetin yapıcı ve çözüm üretmeye yönelik çalışmaları çerçevesinde sorgulanmaya başlamıştır. Yasal açıdan sorgulandığında korucuların geçici olup olmadığı, kamu işçisi gibi görülüp görülemeyeceği tartışılmıştır. Kamu çalışanı perspektifinden bakıldığında korucu kamu görevlisi olarak dahi kabul edilmemektedir (Erat, 2013: 173-174). Daha geniş perspektiften bakıldığında korucular kamu hizmeti verdiği için esasında kamu görevlisidir fakat kamu çalışanları arasında yetkileri ve özlük hakları yönünden kamu görevlilerinin en alt kategorisinde bulunanlardan sayılabilir.

Süreç içinde köy koruculuğu sisteminin etkinliği yönünden konu incelendiğinde, devletin ortaya koyduğu yeni stratejiler ışığında köy korucularının terörle mücadelede üstleneceği role ve istihdamına devam edilmesine ilişkin zihinlerde sorular oluşmaya başlamıştır. Başlangıçta köy koruculuğu sisteminin karakteristik yapısı ile yerel bölgelerde devletin otoritesinin ve güvenlik kontrolünün sağlanmasına ilişkin amaçlar örtüşmüş fakat sonraki dönemde yaşanan gelişmeler ışığında koruculuk sistemi o günün gereksinimlerini karşılamaktan uzak kaldığından hareketle yeniden değerlendirmeye alınmasına ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır. Koruculuk sisteminin bu yönüyle ele alınması veya değerlendirilmeler yapılması bu çalışmanın konusu değildir, daha önce de

belirtildiği gibi koruculuğun bir terörle mücadele enstrümanı olması ve bu sürece göre şekillenmesinden dolayı kısaca bu dönemler özetlenme gereği duyulmuştur.

Korucu alımlarının başladığı 1987 yılından 1999'a kadar olan dönemde köy koruculuğu sisteminin her türlü eleştiriye ve dezavantajına rağmen terörle mücadelede faydalı olduğu birçok bürokrat ve güvenlik görevlisi tarafından kabul edilen bir gerçektir. Terör örgütün bölgede tam hâkimiyet kurmasını engellemede ve teröristlerin yerel halkın geri kalanından izole edilmesinde korucuların büyük katkı sağladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Gönüllü köy korucularının sayısı, operasyonlarda ölen ve yaralanan korucuların çokluğu, alınan riskler devlet tarafından ödenen maaşla karşılaştırıldığında korucuların bu işi yalnızca ekonomik nedenlerle veya yetkililerin zorlamasıyla yapmadıklarına dair bir çıkarımda bulunmamızı sağlamaktadır.

Lütfen unutmayınız ki terörle mücadeleden en çok zarar gören kesim köy korucuları olmuştur. Köy korucularının içinden bazılarının görevini kötüye kullanmış olabileceği doğrudur. Ancak suç işlemiş olan köy korucuları adalete hesap vermiştir. Köyümüzü, ailelerimizi ve haklarımızı korumak için devletin bize sağladığı silahları teslim aldık. Devlet köy koruculuğunun geçici bir sistem olduğunu ifade etmektedir. Dünyada 28 yıldır devam eden geçici başka bir sistem var mıdır? Şu an bizim silahlı mücadelemiz bitmiş fikri mücadelemiz başlamıştır. Hükümet köy korucularını önce rehabilite etmeli ardından da yapılan onurlu mücadeleye yakışır bir biçimde koruculuk sistemini dönüştürmelidir. Örneğin hükümet korucuları devlet tarafından işletilen tesislerde özel güvenlik görevlisi olarak istihdam edebilir ve yaşlı koruculara emekli maaşı bağlayabilir. Böyle davranılmazsa hükümet Türkiye’de devlet yanlısı en kalabalık Kürt kesim olan köy korucularının ve ailelerinin desteğini kaybedecektir. Koruculuk sisteminin geleceğinin ne olacağına ilişkin 600 bin civarında insanın konuyu yakından takip ettiği bilinmelidir (Şırnak Korucu Der.(E) Bşk. Ata Altın, Akt. Gürcan, 2014: 16).

İlk olarak, Türkiye’deki köy koruculuğu sistemi yasal bir düzenlemeyle başlatılmış olmasına rağmen planlamada ve yeni korucu alımında mülki makamlara verilen yetki

nedeniyle korucu sayısı iki yıl gibi çok kısa bir zaman zarfında 800'den kırk bine çıkmıştır. Bu duruma ilave olarak korucular ile ilgili düzenlemelerin yerel devlet görevlileri tarafından yapılması sisteme ilişkin kafa karışıklığını artırmıştır. Korucuların hakları, görevleri ve sorumluluklarının ne olduğu ayrıca korucuların hangi konularda güvenlik güçlerini destekleyecekleri gibi hususlarda kavram karmaşaları yaşanmıştır. En basit anlamda korucu sayısındaki bu hızlı artış hem devletin korucuları kontrol altında tutma gücü hem de korucuların operasyonlarda nasıl kullanılacağına dair belirsizlik gibi konuların tartışılmasına yol açmıştır.

Silahlı oluşumların söz konusu olduğu yerlerde insan hakları ihlali yapıldığını iddia etmek kaçınılmazdır. Bu iddialar doğru veya yanlış olabilir. Bu tür iddiaları araştırmak için yeterli mekanizmanız yok ise, bu konularda saydam, hesap verebilir bir strateji izlenmiyorsa müteakip yıllarda birtakım yasal süreçlerle karşılaşılabilir.

Türkiye'deki korucu sisteminde yaşanan sıkıntılardan anlaşılacağı üzere sistemin zaman içerisinde kendisini yenilemesi gerekmektedir. Zira mücadele edilen örgüt kendisini sürekli yenilemektedir. Mücadelenin başladığı yıllardan 1990'lı yılların ortasına kadar olan yıllar arasında köy koruculuğu sisteminin terörle mücadelede yararlı ve başarılı olduğu açıktır. Yine de müteakip yıllarda teknolojik yeni silah sistemleri vb. gelişmeler ışığında koruculuk sistemi askerî anlamda etkinliğini kaybetmeye başlamıştır. Değişime karşı oluşan direnç nedeniyle koruculuk sistemi kendisini güncelleyememiştir.

Dahası, yarı askeri bu yapıların kendi köy ve civarını korumaktan sorumlu olmaları ve geniş çaplı askeri operasyonlara katılmamaları daha uygun olabilir. Korucuların askeri operasyonlara katılmaları daha önce yaşanan örneklerden de görülebileceği gibi farklı kesimlerin tepkisini çekerek, üzerinden olumsuz algı oluşturma çabalarına yol açabilmekte ve bunun sonucu olarak uzun süre devam eden düşmanlıklar yaşanabilmektedir.

3. KORUCU KİMLİĞİ VE BİLEŞENLERİ

3.1. Görüşme Yapılan Korucular

Konfederasyonun beklenen desteği vermemesi ve yaşanan salgın hastalık koşullarında görüşmeleri yapmak üzere kartopu tekniği kullanılarak köy kurucularına ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışma sırasında toplam 44 korucu ile görüşülmüştür, bu koruculardan dört kişi emekli olmuş fakat gönüllü korucu olarak göreve devam etmektedir kendileriyle görüşme yapılmasının sebebi ilk koruculuğa geçen aşiretlerden olmalarıdır. Süregelen salgın dolayısıyla 12 görüşme telefon üzerinden yapılarak kayıt altına alınmış, 32 görüşme ise yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Korucular içerisinde iki kadın korucu ile yüz yüze olmak üzere toplam altı kadın korucu ile görüşme yapılmıştır. Çalışmaya katkı sunan söz konusu korucular; Van Merkez, Çaldıran, Muradiye, Başkale, Pülümür, Pertek, Şırnak Merkez, Silopi, Beytüşşebap, Uludere, Hilvan, Siverek, Kızıltepe ve Diyadin ilçeleri ve bağlı köylerinde yaşamaktadırlar. Görüşme yapılan koruculardan birisi ise halen Van'da Ulupamir köyünde korucubaşı olarak görev yapan Kırgız kökenli kişidir. Farklılık arz eden Kırgız korucu ve kadın korucularla ilgili ayrı başlıklar açılarak açıklamalar yapılmıştır.

3.2. Koruculara Dair Bilgiler

3.2.1. Korucuların Aile Durumları

Görüşme yapılan korucuların yaş aralığı 22 ile 66 yaş arasındadır. Emekli olmuş, yaşlı korucularla daha çok genel değerlendirme, sözlü tarihsel süreç ve eski yeni karşılaştırmaları üzerinde durulmuştur. Genel olarak korucular ilköğretim ve lise mezunlarından oluşmaktadır. En erken koruculuğa başlama yaşı 21'dir, erkek korucular için askerliğini yapmış olmak kriteri arandığı için göreve en erken başlama yaşı 21 olmakla birlikte başlama yaşı en geç 35 yaşında bitiyor, daha geç yaşlarda koruculuğa başlayan olmamıştır. Görüşme yapılanların üçü bekâr diğerleri evli ve eşleri ile yaş farkı 0 ile 10 yaş arasında değişmektedir. Yarıdan fazlası evliliklerini görücü usulü ile ailesinin tavsiyesi üzerine yaparken geri kalanlardan özellikle daha genç yaşta olanlar eşleri ile tanışması belli bir tanıma süresi geçmesi üzerine evliliklerini yapmıştır. Eski korucuların

en az yedi olmak üzere genç koruculara göre daha çok çocukları var; halen görev yapan daha genç korucular ise genellikle iki ile beş arasında, 45 yaşındaki bir korucu ise dokuz çocuk sahibi, bu sayıları kız çocuklarını ayırmadan belirtmişlerdir. İdeal çocuk sayısı sorulduğunda ise genellikle maddi imkânlar öne sürülerek bakılabilecek kadar çocuk sahibi olunması gerektiği belirtilmiştir. Büyük çoğunluğu çekirdek aile şeklinde ayrı evde otururken, bekârlar ve üç korucu kendi anne-babasıyla birlikte ikamet etmektedir.

3.2.2. Aile Yapısı ve İlişkileri

Büyük çoğunlukla korucu eşlerinin başları kapalı yani türbanlıdır, bu kıyafet eşlerin kendi tercihleridir ve inançları gereği bu şekilde giyinmektedirler. Korucular eşlerinin bu kararlarını onaylayıp destekledikleri gibi, eğer eşleri başını açacak olursa bu duruma da saygı duyup müdahale etmeyeceklerini belirtmişlerdir. Eşinin herhangi bir iş sahibi olup çalışmalarında da bir mahzur görmemektedirler. Kızlarının ileriki yaşlarında tahsillerine devam etmelerini, başarılı olmaları ve kazanmaları durumunda şehir dışındaki üniversiteleri tercih etmelerini desteklemekte ve nihayetinde çalışan birer kadın olmalarını istediklerini belirtmişlerdir. Nitekim emekli korucuların söz konusu yaşlarda olup memleketleri dışında üniversite okuyan kızları bulunmaktadır. Kızlarının kiminle evlenip evlenmeyeceği konusuna büyük oranda müdahale etmeyeceklerini, kızlarının tercihlerine saygı duyacaklarını belirtmişlerdir, fakat bazı görüşülenler, konuyu açtığımızda gayrimüslim veya farklı mezhepten bir damat istemediğini ortaya koymuştur.

Sevindiği veya üzüldüğü konuları bazı korucular genel olarak algılamış ve şehitlerin gelmesi demiş, bazıları kendi yaşamından örnekler vermiştir. Sevindiği olaylara da aynı şekilde cevap vermiştir.

Genel olarak bölgede görev yapan askerî personele yakın olanlar onların yaşam tarzından, aile ilişkilerinden etkilenecek esinlenmiş benzer davranışları kazanmaya çalışmaktadır.

3.2.3. Korucularda Sosyal Etkinlik

Korucular görev dışında vakitlerini genel olarak aileleriyle ve yine korucu olan akrabalarıyla geçirmektedirler. Arkadaş çevreleri de genellikle kendileri gibi koruculardan oluşmaktadır ve bu arkadaşlarıyla çay içip sohbet ederek vakit geçirmektedirler, sohbet konuları özel bir konu üzerinde olmayıp güncel, ülke genelini meşgul eden konular olmaktadır. Bir korucu haricinde hiçbiri henüz ailesiyle birlikte farklı bir şehirde tatil yapmamıştır.

Hepsi mutlaka en az bir film izlemek üzere sinemaya gitmiştir. Genellikle komedi ve aksiyon filmlerini tercih etmektedirler. Eski Türk filmleri halen televizyonda seyretmeyi tercih ettikleri filmler arasında bulunmaktadır, Cüneyt Arkın ve Kemal Sunal filmleri tercih ettikleri filmler arasında ön sıralarda gelmektedir. Çok büyük çoğunluğu tiyatroya veya konsere gitmemiştir. Müzik gibi zevk kültürlerinden olan sinema ve tiyatrodaki yapılan tercihler insanların hem bireysel hem de sosyal kimliği şekillendiren aynı zamanda bir taraflıyla da belli emareler gösteren sınırlar olarak algılanabilir (Şenel, 2014: 221).

Büyük çoğunluğu sigara içmektedir sigaraya başlama yaşları 15 ile 19 arasında değişmektedir. İkisi kadın ikisi erkek korucu dışında diğerleri hiç alkol kullanmamışlardır, bu konuda çok katı oldukları, kendileri için büyük bir tabu olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Alkol kullanmayla ilgili kesinlikle kullanmadıklarını üzerine basarak belirtmektedirler.

3.2.4. Korucuların Teknoloji Kullanımı

Özellikle cep telefonları başta olmak üzere teknolojiadaki gelişmeler insanoğlunun bilgiye ulaşımını son derece kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte bu platformlar en önemli iletişim, eğlence, vakit geçirme araçları hâline gelmiştir. Ayrıca son derece ilgi çeken uygulamalarla bu mecralarda insanların alakalarını, algılarını yönetme çalışmalarının da yapıldığı bilinen bir gerçektir. Sağladığı kolaylıklarla ve algı yönetimleriyle cazip gelen yeni iletişim olanakları davranışlara etki etmenin yanında insanların kendilerini ifade ettiği, olaylara, kişilere tepkilerini veya desteklerini ortaya koyabildiği, etkileşim içinde oldukları vasıtalar hâline gelmiştir. Bu nedenle korucuların da ne kadar söz konusu yeniliklere ilgili oldukları, ne amaçla kullandıkları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Genel olarak günümüzün vazgeçilmez teknoloji icadı, akıllı cep telefonunu görevdeki korucuların hepsi kullanmaktadır. Cep telefonları ile gündemi takip etmekte ve sosyal medya hesaplarını yönetmektedirler. Facebook ve Instagram başlıca kullandıkları sosyal medya sayfalarıdır, bu sayfalardan görüldüğü kadarıyla hem şahsi, kendileri ile ilgili özel paylaşımlar yaptıkları gibi hem de güncel siyasi gelişmeler (İçişleri Bakanı'nın istifa sürecinde birçok korucunun destek mesajları attığı görülmüştür), ülke geneli terör olayları ve özellikle de kendi bölgelerinde vuku bulan terör-çatışma haberleri ile ilgili paylaşımlarda bulunmaktalar. Teknoloji ile yakınlıkları en fazla cep telefonu ile olmakta, evlerinde ayrıca tablet, bilgisayar benzeri elektronik eşya bulunmamaktadır. Belli bir yaşa gelmiş çocuklarına yine akıllı telefon aldıklarını belirtmişlerdir. Birçoğunun arabası bulunmamaktadır, araba sahibi olmanın kendileri için bir ayrıcalık olduğu anlaşılmaktadır. Satanlar neden sattığını belirtme gereği duymuşlar, araç sahibi olanların yine özellikle sosyal medyada arabalı paylaşımlar yaptığı gözlemlenmiş, olmayanların edinme amacıyla oldukları görülmüştür. Bu noktada maddi durum yetersizliğinden yakınmaların olmuştur.

3.3. Koruculuğun Sosyoekonomik Boyutu

Sosyoekonomik terimi yeni türemiş bir kelime gibi algılansa da iktisat literatürüne 1830'larda girmiştir. Ekonomistler ise iş birliği ve birlikte çalışma modellerinin tarihini, sosyal bir varlık olan insanın tarihiyle eş tutmaktadırlar, dolayısıyla sosyoekonomik düşünce hep yaşamın içindedir ve ekonomi tüm toplumların sosyal hayatına da etki eden bir alandır (Grigore, 2013: 111-112). Sosyoekonomik kelimesi Fransız kökenli bir kelime olup, TDK'ya göre; "Aynı anda hem toplumsal alanı hem ekonomik alanı veya aralarındaki ilişkileri ilgilendiren" anlamındadır. Ekonomi ile toplumun değerleri arasındaki ilişkiyi inceleyen ve ekonomideki değişikliklerin toplum üzerindeki etkisini değerlendiren bir alandır. Görünen o ki, burada da karşılıklı bir etkileşim söz konusudur, toplum değerleri de ekonomik davranışları yönlendirmekte, şekillendirmektedir. Korucular gibi örgütlenen, bir araya gelen grupların, sivil toplum oluşumlarının en büyük çabalarının ekonomik anlamda iyileştirme ve daha iyi imkânlarla kavuşma yönünde olduğu görülmektedir.

Üretim-tüketim ilişkileri yönetim organizasyonlarının veya siyasal bilimcilerin ilgi alanına girse de bir yönüyle kültürel sistemi oluşturan en önemli değişkenlerden biridir. Buradaki değişiklikler diğer kurumları ve az ya da çok kültürü etkileyecektir. Bozkurt Güvenç'in çizelgesinde görüldüğü gibi üretim-tüketim ilişkisi "Kültür Haritası"nın en önemli sac ayaklarından biridir (Güvenç, 1999: 109, 113-114). Sosyal bir varlık olan insanın en temel ihtiyaçları fizyolojiktir ve karşılanması üretim-tüketim ilişkisinden kısaca ekonomiden geçmektedir. Aşağıda sadece fizyolojik değil psikolojik ve moral değerlere de etki edeceği düşünülen diğer ekonomik veriler de ortaya konmaya, yorumlanmaya çalışılmıştır.

Ekonomik davranışlar da artık toplumların ortak noktaları hâline gelmeye başlamıştır, dolayısıyla kolektif belleğe, kimlik oluşumuna da katkısı bulunmaktadır. Bu

davranışlar ister talep isterse harcama noktasında olsun ekonomistlerin de dikkat çektiği ve üzerinde uzun yıllardır çalıştığı bir konu olmuştur. Kimlik ekonomisi, toplumların koordineli hareketleriyle refah düzeylerinin artacağına dikkat çekmektedir. Sosyal sınıflar değişken (sigara kullanan-kullanmayan) veya sabit (ırk, cinsiyet), zamanla ekonomik anlamda da kendi davranışlarını oluştururlar, üyeler bu kalıpların dışında davrandıklarında tepki görürler (Yılmaz, 2019: 190). Ekonomik davranışların; toplumsal cinsiyet, etnik ve dinî kimliklere göre de farklılık gösterdiği, bu kimliklerin ekonomiye etki etme potansiyelinin olduğu bilinmektedir (Yılmaz, 2019: 192-201). Ekonomi temelli oluşan kimliğin farklılaşarak alt kimlikten uzaklaştığı, ortak bir üst kimliğe itildiği, bunun da kültür üzerinde değişikliklere sebep olacağı muhakkaktır (Tamer, 2014: 95).

Tüm bu görüşler göstermektedir ki ekonomi kimliğin ayrılmaz bir parçasıdır. Maddi kaygı ve ekonomik davranışlar (kazanma, harcama, aile içi planlamalar vs.) toplumların genel tutumlarında son derece etkin ve kimlik yapılanmasında göz önünde bulundurulması gereken hususlardır, kültürün bir başka ortak noktasına işaret etmektedir. Nitekim bu durum karşı taraf durumundaki satıcı kesim tarafından da tahlil edilerek, yakından takip ediliyor. Örneğin korucuların şahsi silah alımlarında harç ücretlerinin devlet tarafından karşılanacağı açıklanınca, korucu dergisinde ilk yayınlanan reklam bir silah firmasının reklamı olmuştur.

Yapılan inceleme ve mülakatlarda görülmüştür ki korucuların istisnasız üzerinde fikir birliğine vardıkları en temel konulardan bir tanesi koruculukla başlayan ekonomik daralma, gelirlerinin düşmesi ve maaşlarının hak ettiklerinden son derece az olarak yetersiz kalmasıdır. Bir kısım korucu köyünden toprağından da ayrılarak ama hemen hepsi önceki gelir kaynaklarını bırakarak yeni görevlerine, askerliğe ve bir nevi memuriyete alışmaya çalışmıştır. En azından yaklaşık tamamına yakını tarım ve

hayvancılıkla uğraşırken kendi beyanlarıyla artık bu işleri bırakıp³⁶ düzenli ama yetersiz maaşı olan bir kamu görevlisi olmuştur. Yapılan mülakatlarda aşağıda ayrıntıları yer alan verilere göre maddi zorlukların giderilmesi konusu hepsinin ortak talebi ve hayatlarının genelini etkileyen en önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özellikle 2017 yılı olmak üzere, son dönemde siyasilerin ve konfederasyon yetkililerinin de belirttiği gibi özlük hakları ve gelirleriyle ilgili kayda değer önemli iyileştirmeler olmuştur fakat asgari ücrete endekslenen (aşağıda açıklanan tazminat ve diğer ek gelirler hariç) korucu maaşlarının ailelerin ihtiyaçları ve yapılan işin karşılığı olarak yetersiz kaldığı beyan edilmiştir. Bununla birlikte koruculara görev parası, harcırah, operasyon tazminatı, ödül maaşı verilmeye başlanmıştır. 4-A sigorta kapsamına alınmış, geriye dönük sigorta primleri devlet tarafından karşılanmış, bir defaya mahsus 45 yaş, genel olarak 55 yaşında emeklilik hakkı, emekli olanların yerine şartları uyan kardeşi veya çocuğu işe başlama hakkı, uzman erbaşlığa geçiş ve hatta subaylığa yükselme hakkı, emekli olduktan sonra gönüllü korucu olarak devam etme hakkı tanınmıştır. Görevlerinden dolayı hakkında herhangi bir soruşturma başlatılan korucunun üç avukata kadar avukatlık ücreti valiliklerce karşılanmaktadır. Şehit korucuların ailesinden iki kişinin kamu görevinde istihdam edilmesi, gönüllü olmadıkları sürece erkek çocuk ve kardeşlerinin askerlik hizmetinden muaf tutulması getirilmiştir. 22 ilde korucu görevlendirilmesi genişletilerek 26 ve son olarak 31 ile çıkarılmıştır. Mevcut durumda en büyük taleplerden biri maaşlarının en düşük memur maaşı seviyesine çıkarılmasıdır.

Evli ve güvenlik korucusu olarak görev yapan farklı bölgelerden beşi kadın toplam 33 korucu ile yapılan görüşmelerden ekonomik yaşantılarını etkileyen durumları ortaya

³⁶ “Eskiden köylerini korumanın yanı sıra çiftçilik ve hayvancılık başta olmak üzere gündelik çeşitli işler yapabilen bu camianın mensupları şimdilerde gece gündüz her zaman ve her yerde görev yaptıklarından ayrıca bir iş yapamamaktadır.” Konf.Bşk.Ziya Sözen (Korucu Dergisi, Sayı 2018-1: 8)

çıkartılmaya çalışılmıştır. En genci 24 yaşında kadın korucu, en büyüğü 50 yaşında erkek korucu ağırlıklı 30'lu yaşlarda olan toplam 33 korucudan iki kadın korucunun birer çocuğu, beş korucunun ikişer, dokuz korucunun üçer, beş korucunun dörder, sekiz korucunun beşer, kalan dört korucunun da altı, yedi, sekiz ve dokuz çocuğu vardır. Ortalama çocuk sayısı dört olmakla birlikte genç korucuların muhtemel çocuklarının sayısının artacağı düşünülmektedir.

37 korucudan sadece altısı ilave iş olarak tarım ve hayvancılıkla uğraştığını belirtmiştir. Dolayısıyla gelir olarak sadece asgari ücret (2021 yılı itibarıyla yaklaşık 2825TL.) olan maaşlarını söylemiş, eşleri çalışan kadın korucular ile bir erkek korucu gelirlerini 5000TL. olarak ifade etmişlerdir. Köy kanununun ilgili maddesi³⁷ ve Korucu Yönetmeliği'ne göre korucuların ilave iş yapmaları yasaktır. Asgari ücretle mevcut koşullarda ailelerini geçirmelerinin imkânsız olduğu aşikardır, zaten bunu kendileri de birçok platformda dile getirmektedirler. Halen köyünde kalan korucuların toprağını işlediği ve ufak çaplı hayvancılık yaptığı aşikâr (harici görüşmelerde dile getirilmiştir) olmakla birlikte belirtilen sebepten dolayı bunu beyan etmekten çekindikleri değerlendirilmiştir.

Arabası olan korucu sayısı yedi oranı %19'dur. Aile ekonomisinde önemli bir gider kaynağı olan sigara içenlerin sayısı 21 oranı %57'dir. Sigaraya içme yaşları genellikle 15-20 yaşlarında yani koruculuk görevine başlamadan öncedir. Ailesiyle birlikte bilinen

³⁷ 442 SAYILI KÖY KANUNU SEKİZİNCİ FASIL- *Köy korucuları ve göreceği işler*

Madde 81 – Koruculara yasak olan işler şunlardır:

- 1 - Koruculuktan başka iş yapmak: mesela dükkan, kahvehane, han açıp işletmek veya bunlara ortaklık etmek;
- 2 - Köylüden herhangi birinin veya kendi hizmetinde bulunmak için izinsiz vazifesini terketmek;
- 3 - Koruduğu bağ ve bahçe ve ekinlerden fuzuli faydalanmak;
- 4 - Kendi hayvanlarını otlatmak ve köye çobanlık etmek;
- 5 - Levha, elbise ve silah ve cüzdanını üzerinde taşımamak veya değiştirmek.

anlamda özel olarak başka bir ile tatile giden korucu bulunmamaktadır. Şehir merkezlerinde kendilerine zimmetli uzun namlulu silahlarla dolaşmadıkları bunun yanında şahsi tabanca almak istediklerinde ise kendilerinden harç parası talep edildiğini beyan ederek bu harç parasının kaldırılması korucular tarafından kuvvetli bir şekilde dile getirilmiştir. 2017 yılında söz konusu harç parası devlet tarafından karşılanmaya başlanmıştır. Yapılan mülakatlarda bu şekilde şahsi silah alan korucu sayısının sadece 10 kişi (sekiz kişi söz konusu kanun maddesi değişmeden önce harç parasını yatırarak almıştır) olduğu, oranının ise %27'de kaldığı görülmektedir. Bu noktadan bakıldığında özellikle konfederasyonun şiddetle savunduğu bu konunun yereldeki korucunun öncelikli ihtiyaç ve talepleri arasında olmadığı veya zimmetli silahının yeterli olacağını düşündüğü şeklinde değerlendirilebilir.

Bir ailenin ideal kaç çocuğu olmalıdır? Sorusuna; bir korucu Cumhurbaşkanı'nın ailelerin sahip olması gereken çocuk sayısı tavsiyesinden³⁸ hareketle en az dört, bir kadın korucu bakabilecekleri kadar derken bir korucu hiç olmamalı, bir korucu bir, altı korucu iki, 13 korucu üç, 10 korucu dört, üç korucu ise beş çocuk olmalıdır şeklinde cevap vermiştir. 28 korucunun gerekçesi tamamen ekonomik nedenler, maddi zorluklar olarak belirlenmiştir. Ortalama ideal olması gereken çocuk sayısı yaklaşık üç olarak ortaya çıkmaktadır. Dört-beş çocuk olmalı diyen korucuların ise zaten mevcut çocuk sayıları o kadar olduğu için bu şekilde cevap verdikleri düşünülmektedir.

Bir Kırgız korucu, devletin koruculara maddi manevi verdiği hakların ve sağladığı imkânların yeterli olduğunu, iki kadın korucu son zamanlarda yapılan iyileştirmelerin büyük gelişme olduğunu fakat daha iyisinin yapılabileceğini söylerlerken, diğer korucular maaşlarının son derece yetersiz olduğunu, yapılan işin karşılığı olmadığını, diğer askerî

³⁸ Erdoğan 3 çocuk tavsiyesini 4'e çıkarıp dizelere döktü. "Bir çocuk garip, iki çocuk rakip, üç çocuk denge, dört çocuk bereket olur" dedi. <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/gundem/155050.aspx>

görevlilerle aynı iş hatta daha ağır görevlerin yapılmasına rağmen onlardan daha az maaş aldıklarını belirterek özlük haklarının ve maaşlarının daha iyi seviyeye çıkarılması gerektiğini vurgulamışlardır. Adaletsizlik olduğuna inanıyor musunuz sorusunu da genellikle maddi anlamda algılayıp gelir adaletsizliğinin olduğu, işe alımlarda haksızlık yapılarak, siyasi tanıdıkların vasıtasıyla haksız alımların yapıldığı beyan edilmiştir.

Görev itibarıyla koruculuk son zamanlarda tamamen nöbet ve bekçilik olarak değerlendirebileceğimiz bir şekle bürünmüştür. Bu süreçte diğer bölümlerde farklı boyutlarıyla ele alındığı gibi ekonomik anlamda da sürekli bir ikilem yaşamışlardır. Önceleri korucu değilken çatışmalar başlamış, çiftçilik ve hayvancılıkla uğraşırken silahlanıp köylerini, ailelerini korumak zorunda kalmışlardır. Bu süreçte örgütle devlet arasında kalma durumları da olmuştur, her iki taraftan da baskı söz konusudur. Koruculuğa geçişler ilk başlarda genellikle kolektif bir şekilde olmaktadır yani aile, aşiret veya köy olarak koruculuk seçilmektedir. Bu duruma bireysel karşı çıkmak ayrı bir çelişki ve arada kalmalara sebep yaratmaktadır. Maddi anlamda düzenli maaş alınıyor fakat gerçek manada asker değil, memur değil artık çiftçi de değildir. İş yükünün fazla olduğunu düşünmektedir, ek iş yapamamaktadır, bu şartlar altında ailesinin geçimini sağlamak zorundadır. Zihinsel anlamda kendini egemen kültüre alıstırsa da maddi anlamda haksızlık yapıldığını düşünüp, çelişkileri dile getirmektedir.

3.3. Korucularda Aşiretin Etkisi

Akrabalık ve akraba örgütlenmesi birçok toplumda toplumsal örgütlenmenin temel ögesi olarak bilinir (Eriksen, 2004:165). Korucuların ağırlıklı olarak görev yaptığı Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde aşiret yapılanması ve akrabalık ilişkileri ele alınmadan yaşam tarzlarını, mesleğe yaklaşımlarını açıklamak anlamsız olacaktır. Çalışmanın İkinci bölümünde aşiret tanımı, algısı ve bölgesel etkisi üzerinde açıklamalar

yapılmış; yaşanan terör olayları özelinde aşiretlerin tepkisi ve yaklaşımları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Genellikle korucular boş zamanlarında akrabalarından kendi yaşıtları amcaoğlu veya yaşı yakınsa amcası ile vakit geçiriyor, en güvendiği kişiler de yakın aile üyelerinden sonra genellikle bu kişiler. Söz konusu kişiler dayıoğlu veya teyze oğlu değil genellikle amcaoğlu olmaktadır. Ataerkil baba soy üzerine kurulan aşiret yapılanmasının burada halen etkisinin devam ettiği ortaya çıkmaktadır.

Aşiret yapılanması güvenlik ve akrabalık duygusu sunmakla birlikte, güç ve diğer ilişkilerinin yoğunluğuna göre kariyer fırsatları da sunmaktadır. Grup paradigmasına uygun olarak ait olma, gücü hissetme ve yansıtmaya adına sorulduğunda aşiret bağlılığını vurgulamalarının yanında aşiretin eskiden olduğu gibi daha geniş ve güçlü bir yaptırımının olmadığı görülmüştür. Önem ve öncelik sırası sorularında korucubaşı, aile büyüğü ve aşiret büyüğü karşılaştırmasında varsa baba yani aile büyükleri öne çıkmaktadır. Uzun süre askerî bir yapı ve nizam altında çalışmanın etkisi ve maddi kaygılarla ilk olarak resmî sıralı amirlerin emir ve telkinlerine itaat edeceklerini, daha sonra babalarının geldiğini belirtmişlerdir. Karar alma noktasında bölgede biline gelen feodal yapının geniş aile (Anne-baba dâhil) ve hatta çekirdek aile boyutlarına doğru daraldığı değerlendirilmektedir. Fakat şahıs olarak bir saldırıya maruz kaldıklarında aşiretlerinin kendilerini, ailelerini koruyacaklarını, kendilerine destek olacaklarına güvendiklerini belirtmişlerdir.

Bölgede genellikle aşiret yapısı hâkim ve mensupları tarafından benimsenmiştir. Aşiretler korucu veya devletçi aşiret olarak ayırt edilmektedir. Yapılan görüşmelerde ve literatür araştırmasında terör olaylarının ilk çıktığı dönemlerde, bazı aşiretler direkt teröre karşı cephe almış, tepki göstermiş ya da tarzı, duruşu örgüt tarafından bilindiği için yanaşmamıştır. Bu tarz aşiretlerin de daha sonra koruculuğu seçtiğini görüyoruz.

Genellikle çatışma sonucu, özellikle de bu çatışmalarda aileden şehit verilmesi neticesinde saflar iyice belirginleşmiş, önceleri köyü, aileyi korumak üzere başlayan gayretler koruculuk tercihi ile neticelenmiştir. Devlet gücünü de arkalarına almak istemişlerdir, başlarda bu istek silah, mühimmat şeklinde lojistik bakımdan olmuştur.

Görüşmelerde korucular aşiretlerini tereddüt etmeden, köyünün ailesinin veya aşiretinin bağlı olduğu daha büyük bir aşiret varsa özellikle onu belirtmek istemiştir. Şırnak, Mardin, Van gibi illerde koruculuk aşiret olarak belirtilirken, Şanlıurfa'da aşiret olmasına rağmen bireysel bir koruculuk söz konusu, Tunceli'de ise aşiret üyeliği dahi yoktur, bölgede bahsi geçen yapıda aşiret oluşumu da olmadığı belirtilmiştir. Silopi'de görüşme yapılan bir korucubaşı ise aşiretleri benimsemediğini ve ön plana çıkarılmasına ise şiddetle karşı olduğunu söylemiştir.

Koruculuk sistemi ile aşiret büyükleri de mevcut otorite ve gücünü sağlamlaştırmak üzere en azından korucubaşı gibi unvanlar almak üzere önceleri şehirlerdeki bürokrasi ve askerî yetkililerle ilişkilerini ilerletme gayreti içinde olmuştur. Yakın dönemde ise yerel ve genel seçimlerde aday olmak da dâhil daha yüksek mevkiler için siyasi yapılarla ilişkilerin geliştirildiği görülmektedir.

“Aşiretiniz koruculuğu ne zaman seçmiş?” sorusuna aşiret üyesi olanlar “en başından beri” şeklinde cevap vermektedir. En baştan kasıt terör olaylarının görüldüğü 1980’li yılların ortalarıdır. Fakat bilinen ve önde gelen birkaç aşiret (Tatar, Bucak, Babat, Jırki gibi)³⁹ dışında diğerlerinin ağırlıklı olarak korucu olma yılları doksanlı yılların başıdır. Tüm korucular geçmişten bu yana devlet yanlısı olduklarına vurgu yapıyorlar. Fakat terörle mücadelenin emel ve fikir birliği sağladığı, aşirete bağlılığı artırdığı çok

³⁹ <http://www.haberalp.com/m/?id=83097> “İki Kahraman Aşiret Tatar ve Babatları Tanıyalım”

açıktır. Genel olarak tarihsel süreçte daha öncesine dair en azından genç korucuların çok bilgisi yoktur.

Son zamanlarda özellikle eski korucular, korucu alımlarında adayların aşiretinin, atasının araştırılmadığını, kendilerinin görüşlerinin göz ardı edildiğini belirtmişlerdir. Bunun son derece sakıncalı olduğunu, sadece suça karışmamış olma ve müracaat şartlarını yerine getirmenin yeterli olmadığı, daha çok siyasi referanslarla alımların yapıldığı bazı görüşmelerde dile getirilmiştir. Genç ve halen görevde olan korucular ise seçimlerin diğer meslek gruplarında olduğu gibi objektif kriterlerle usulüne uygun şekilde yapıldığını ve böyle olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Aşiretler, korucu aşireti, devletçi olanlar ve örgüte yakın olanlar olarak bölgede anılmaktadır. Bu bölge halkı tarafından bilinmektedir. Bu durum direk çatışma sebebi sayılmasa da tarafların birbirlerine karşı temkinli davranmalarına sebep olmaktadır. Ailevi ilişkiler kurulmamakta, kız alıp verme söz konusu olmamaktadır. Yer yer taraflar birbirlerini hainlikle suçlamaya devam etmektedir.

3.5. Yaşayanların Anılarında Dünden Bugüne Koruculuk

3.5.1. Sözlü Tarih

Sözlü tarih kelime anlamına bakıldığında; “Olayların, durumların veya gelişmelerin yaşayanlardan, dinleyenlere aktarılması ile oluşturulan tarih bilgisi”⁴⁰ şeklinde tanımlanmıştır. Sözlü tarih yazılı tarih ve maddi kalıntıların değerlendirilmesinden önce kullanılan bir tarih tekniğidir, dolayısıyla var olan ilk tarihtir (Thompson, 1999: 19). Günümüzde de bakıldığında insanların artık yazmaktan çok teknolojik gelişmeler yardımı ve kayıt, aktarım vasıtalarının bolluğu ile ses ve görüntülü aktarımların yaşandığı bir

⁴⁰ www.tdk.-https://sozluk.gov.tr/

dönemdeyiz. Hâlâ yaşamda olanların yakın tarihe tanıklıklarını bire bir ağızdan yazılmasına sözlü tarih denmektedir (Halkin, 1999: 16). Geçmişle ilgili bu tanıklıklar tarihe zenginlik ekleyip katkılar sunmaktadır, sözlü tarih akademik çalışmalarda tekrar uygulanan bir teknik olmaya başlamıştır.

3.5.2. Sözlü Tarihsel Süreç

Çalışmada kıdemli veya emekli (E) korucularla yapılan mülakatlarda, koruculuk müessesesinin, ülkemizde süregelen terör olaylarıyla birebir karşılık yani teröre bir önlem olarak oluşturulduğu görüldüğünden ikinci bölümde kısaca literatürde terörün başlangıcı ve günümüze kadar geliş süreci ele alınmıştır. Bu bölümde ise koruculuk sisteminin bu sürece teröre önlem ve güvenlik tedbirlerine paralel olarak nasıl şekillendirildiğinin korucuların kendileri tarafından anlatılması özetlenmiştir. Terör örgütü ile ilk çatışmaları yaşayarak koruculuğa geçen ve basında da yer alan dört aşiret literatür taramasında tespit edilmiştir. Görüşmeler sırasında temas edilen üç emekli korucu (Şanlıurfa'dan Karahanlı ve Seyhanlı aşireti, Mardin Kızıltepe'den Haliki aşireti) dışında özellikle söz konusu dört aşiret (Babat, Bucak, Jırki ve Tatar aşiretleri) üyesi eski korucularla da irtibat sağlanarak süreç daha net ortaya çıkarılmaya ve eski-yeni koruculuk karşılaştırması yapılmaya çalışılmıştır.

Görüşme yapılan koruculardan ikisi halen güvenlik korucusu (38 yaşında Jırki aşiretinden ve 48 yaşında Tatar aşiretinden) diğer beşi (54, 55, 59, 61 ve 66 yaşında) emekli olmuş fakat biri dışında (müracaatı kabul edilmemiş) hepsi gönüllü korucu olarak göreve devam etmektedir. Halen korucu olan iki kişinin çocuklarının yaşı küçük olduğundan henüz korucu olamamışlar fakat emekli olanlardan dört çocuğundan biri korucu, sekiz çocuğundan üçü korucu, 10 çocuğundan dördü ve iki gelini korucu, altı çocuğundan iki kızı korucu olanlar var, gönüllü korucu olamayan kişinin sekiz

çocuğundan korucu olan bulunmamaktadır. 38 yaşında olan Korucu Faruk (Jırki Aşireti) okulu geç bitirmesi ve korucu kadrosunun o dönemde açılmaması nedeniyle 2016 yılında korucu olabilmiş diğerleri 1989 ile 1993 yılları arasında korucu olmuşlardır.

3.5.3. Korucu Aşiretleri Her Zaman Devlet Yanlıydı

Görüşme yapılanların tümü aşiretlerinin terör olayları öncesinde devletçi tutumu ve ayrılıkçı fikirlere karşı oldukları için hedef seçildiklerini, saldırıya uğradıklarını ve bundan dolayı ilk başlarda kendilerini, ailelerini, köylerini korumak üzere silahlandıklarını, daha sonra koruculuk sistemi başlayınca bunu seçtiklerini belirtmişlerdir.

Cumhuriyet tarihinden itibaren aşiretimiz var, büyüklerimiz aşiretimizin Osmanlı Devleti ile savaşa girdiklerini anlatırlardı. Terör faaliyetleri ilk başladığında o zamanki şartlarda biz bunu “Kürt Davası, Kürt Hareketi” olarak duymuştuk. 1987’de bizim bölgemizde de ilk eylemlerini yaptılar, kendilerine lojistik destek verenleri dâhil, aşiretin, köylerin ileri gelenlerinden, sözü dinlenen aklı başında 18 insanımızı, akrabamızı katlettiler. Kravat takan bir genci “Batılılaşıyorsun, senin bunu takmaman lazım” diyerek babasının gözünün önünde infaz ettiler, sekiz köyü yaktılar. Bu durumu gören aşiret büyükleri toplanıp örgütün “Kürtlkle, Kürt hareketiyle alakasının olmadığı” gerçeğinden hareketle 1988 yılında koruculuğu seçmiştir. Öncesinde kendini korumak için münferit silahlanmıştı. 1991 yılında diğer büyük aşiretler de bizim aşiretimizi hedef göstermiş, örgüte “Önce devlet yanlısı, silahlanan Jırki aşiretini ikna edin” demeleri üzerine örgüt bahar aylarında diğerlerine de örnek olabilecek aşiretimize saldırı hazırlığında iken aşiret korucu olan olmayan tüm eli silah tutanlarla örgüte bir baskın yapmış (Komato deresinde) ve 52’si ölü toplam 70 teröristi ele geçirmiştir. Bu olaydan sonra münferit bazı küçük çatışmalar dışında örgüt bize yanaşamamıştır (Korucu Faruk. Jırki Aşireti).

Husumet 1970'lere dayanmaktadır. Biz ezelden beri devletçiyiz, DYP kurulduğundan bu yana "Doğruyolcu"yuz. O yıllarda da farklı isimlerde (KOA, DPK, Apocu) örgütler vardı, bölge hep onların elindeydi. M.Celal Bucak'a suikast düzenlendi, babam ve amcam Bucakların tarlasını ekiyor diye öldürüldü. Bize hain gözüyle baktılar "Siz de Kürt'sünüz, neden devletin yanındasınız?" dediler. Kendilerinin de Kürtlükle alakaları yoktu, benim yanımda Kürtlerin bebeklerini dahi katlettiler. Sözde "Halk Mahkemesi" kurdular, insanları yargılayıp katlettiler, E-5 yolu üzerinde arabayı durdurup arabadaki soğanın⁴¹ ne olduğunu sordular, ismini Kürtçe değil Zazaca (Bucaklar Zaza kökenli, Kürtçe bilmiyor) söylediği için bir genci öldürdüler. Her evden para istediler, tehdit ettiler, Bucaklardan yüklü bir fidye istediler. Çatışmalar sürdü gitti, en son 1993'te aşiret topyekûn mücadele kararı aldı ve ilk etapta 470 geçici köy korucusu ve 750 gönüllü köy korucusu ile mücadeleye başladı (Korucu Cevat, Kalender-Bucak aşireti).

Bazı korucular karşılarındakilerin Kürt olmadıklarını, eylemlerine ve hedef aldıkları kitleye bakınca olamayacaklarına inanmakta bunu da bölgelerinden örneklerle temellendirmeye çalışmaktadırlar.

Önce Asala terörü vardı, Avrupa'da Türkleri öldürüyordu, bunlar da Güneydoğu benim diyordu sonra PKK Güneydoğu benim dedi, direkt Ermeni'yiz deseler, bölgedeki çoğunluk Müslüman olduğu için büyük tepki alırlardı, destek de bulamazlardı, "Kürt devleti kuracağız" dediler. Biz anladık: Türkiye'yi bölmek istiyorlar. Biz Kürt'üz ama ne kadar Kürt'sek o kadar da Türk'üz, vatanımızı, bayrağımızı seviyoruz, başka bayrak istemiyoruz. 1984'te eylemler başlayınca, devletin yanında olalım dedik. Örgüt bizi deşifre etti, hedef aldı, Mart 1986'da bize saldırdı, babam şehit oldu ondan sonra tam mücadelemiz başladı. Korucu sistemi yoktu biz kendimizi korumaya çalışıyorduk, sonra korucu olduk, zaten asker de köyümüze geldi, birbirimize yardım ettik (Korucu Behçet - Babat Aşireti).

Biz onları "Kürt Hareketi" olarak görmedik, bu Ermeni hareketidir. Şırnak Mrk.de çok Ermeni vatandaş vardı, 1980'lerde Avrupa'ya göç ettiler, biz

⁴¹ Sağan, Kürtçe'de 'pivaz', Zazaca 'piyaz' olarak telaffuz edilmektedir.

gitmeyin dedik ama onlara ne vaat edildi ise gittiler, onlar gittikten sonra olaylar başladı. Örgüt aynı zamanda din düşmanı, Yahudi-Ermeni olduğunu düşünüyoruz, zaten ilk isimleri de ERNK idi, 90'lı yıllarda içinde Kürt olmazsa olmaz diye isim değiştirdiler. Bunlar Kürt de olsa biz devletimize bağlıyız, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyız, bölücü Türk de olsa Kürt de olsa karşı çıkardık. Aşiret olarak Osmanlı döneminde de savaştık, dedem Süleyman Tatar Hamidiye Alayları Şırnak sorumlusuydu. Kurtuluş Savaşı'nda da destek vermiş bir aileyiz, Mustafa Kemal Paşa ile yazışmalar, telgraflar vardı bizde. 1984'te Eruh, Şemdinli'de olaylar olunca büyüklerimiz, böyle bir örgüt çıkmış bunlarla mücadele etmek lazım demişler ve devletten silah istemişler ama verilmemiş. 14 Eylül 1985'te misafirhanemiz basıldı, dört şehit birçok da yaralımız oldu, tekrar silah istedik devlet bu sefer verdi. İki sene gönüllü korucu olduk, 1986'da geçici köy korucusu olduk, maaş başladığında babam biz maaş istemiyoruz, gönüllü yapmak istiyoruz dedi, devlet sisteme kaydetmek için geçici köy korucusu olmamız gerektiğini söyledi (Korucu Ali - Tatar Aşireti).

Görüşülen koruculardan dördünün halen yaşadıkları köyde halkın %85-90'ı devlet yanlısı, korucunun kendi tanımları ile “Devletçi”dir, ikisinde (Şırnak Mrk. ve Şanlıurfa Hilvan) korucu oranı %20 ve birinde (Şırnak Şenoba Beldesi) ise %40 civarında korucu ailesidir. Koruculuğu seçerken ne aşiretler ne de şahıs olarak herhangi bir baskı, telkin veya teklif görmediklerini aksine kendi kararlarıyla, aşiret olarak başta silah olmak üzere koruculuğu da kendilerinin talep ettiklerini beyan etmişlerdir. Genelde bireysel olarak 20'li yaşların sonunda göreve kabul edilip başlamışlardır. Görüşme yapılan koruculardan üçünün babası korucu ve ikisinin şehit olmuş, iki korucunun kardeşi, bir korucunun ise amcası şehit olmuştur. Koruculuğa geçildiği dönemlerde özellikle büyük aşiretlerin geçmesi etraftaki diğer aşiretlere köylere de örnek olmuştur, devletin desteğini görenler bunun büyük avantajlarını fark edip koruculuğa geçenler daha önce teröre destek vermiş olsalar dahi şimdi karşı duranlar olmuştur. O dönem koruculuğa geçmeyenler için; “Başta savunduklarından vazgeçemediler, bir alışkanlıktı onlar için, fikir oluşturamadılar, bir kısmı korktuğundan, bir kısmı da tarafsız kalmak istediğinden seçmedi” şeklinde görüş

belirtmişlerdir. Şu an için hiçbir bölgede, köyde herhangi bir çatışma veya sürtüşme olmamaktadır fakat etraflarında hâlâ sempatizan olduğunu belirtmektedirler.

Bazıları başladığı yoldan vazgeçemiyor, alışkanlık yapıyor, bunların hepsine teröristtir diyemeyiz, herkes ekmeğinin derdinde, siyaset yapanlara dahi bir şey diyemem (Korucu Faruk).

Bir kısmı korktu koruculuğu seçmedi, bir kısmı da korkmadı buna rağmen istemedi, bunlara terörist diyemem ama “Devletin de defteri yok (arşivi yok)” şimdi bunlar kim güçlü ise onun yanına geçiyor, kim bayrak sallıyorsa ona selam veriyor, devlet de buna canıyor. Koruculuğu seçmeyen aşiretlerle tamamen ilişkilerimiz kesildi, çatışmadık ama iyi günde-kötü günde bir araya gelmedik, onlar bizleri hain gördü, biz de onları (Korucu Behçet – E. Korucu).

Biz onlara hep vicdanlı olduk. Onlar bizi fikir olarak kendilerinden görmüyorlar, bizi Kürt olarak bile görmüyorlar, zaten soyadınız “Tatar” böyle Kürt ismi olmaz diyorlar. Biz ise kendimizi Türkiye Cumhuriyeti’nin birinci sınıf vatandaşı olarak görüyoruz (Korucu Ali).

Eğer büyük aşiretler korucu olmasaydı Urfa’dan doğusu başka bir türlü olurdu. Zamanında çok büyük husumetler, çatışmalar oldu, şimdi de sempatizanlar var, oylardan da belli. Benim için korucu olmayan, devletçi olmayanların hepsi teröristtir. Korucular arasında da canı yanmayan yani şehit vermeyen aileler dışındakiler bugün sadece devlet gücünü gördüğü için yanaşmışlardır, devlet de hepsine göz yummaktadır (Korucu Galip - E.Korucu-Mardin Kızıltepe).

Aramızda sürtüşme var tabi olmaz mı, şimdi çok fazla sataşmıyorlar, bize “Caeş” yani anasının izinden ayrılan “Sıpa” diyorlar. Onları kazanmak lazım, ben etrafımızdakileri yatıştırıyorum, çatışma çıkmasın diye onları kazanıp doğru yola almamız lazım (Korucu Ekrem - E.Korucu).

3.5.4. Koruculukla Birlikte Değişen Hayatlar

Koruculuktan önce genellikle kendileri ve aileleri büyük çapta hayvancılık ve tarımla, bir aile ise ilave ticaretle de geçimlerini sağlamaktadırlar. Sadece biri (Korucu Ekrem - E.Korucu, Şanlıurfa Hilvan) bir bakanın şoförü iken bırakıp gelmiş önce gönüllü sonra normal korucu olmuştur. Tümünün maddi durumu ve gelirleri çok iyi durumda iken koruculuk başlayınca yaylaya çıkamadıklarından ve diğer güvenlik nedenlerinden büyük gelir kaybına uğramışlardır. İlk dönemlerde devletin ziyadesiyle zararlarını tazmin ettiğini fakat ilerleyen dönemlerde mağduriyetlerinin karşılanamadığını belirtmişlerdir. Görev sırasında birkaçı köylerinde ufak çapta tarım ve hayvancılık yapabilmıştır. Hepsini mücadeleye daha önce başladıkları için koruculuğa geçtikten sonra bilinç olarak farklı bir yöne kaymamış hem görev anlamında hem de ideolojik olarak fikirleri daha güçlenmiştir. Yaşam tarzı olarak kimisi köyüne hapsolürken kimi operasyonlardan dolayı evinden sürekli uzakta kalmıştır.

Koruculuk sistemiyle Türk'ün Kürtlerle bir sorununun olmadığını daha iyi anladık, devletin büyüklüğünü ve desteğini hissettik (Korucu Faruk). Korucu olunca evden, köyden çıkamadık, kısıtlandık, aylarca şehir merkezine dahi gidemedik, tehdit aldık, iftiralara maruz kaldık, sürekli çatışmalara girdik (Korucu Cevat - E.Korucu). Başlamadan önce zaten gönüllü mücadele ediyorduk, koruculukta daha da yoğunlaştı sürekli çatışmalar yaşandı, babam, amcam ve kardeşim dâhil ailemden 29 şehit verdik (Korucu Behçet - E.Korucu). Koruculuğa geçtikten sonra hep görev, operasyon hiç eve gelmiyorduk, çocuklarım beni tanımiyordu, ben de istiyordum gece-gündüz operasyona gideyim (Korucu Galip - E.Korucu).

Yapılan görüşmeler neticesinde koruculuğun tarihsel sürecinin kısaca özetleyecek olursak; diğerleri gibi söz konusu korucular da kendi aşiretlerinin bildikleri tarihini Osmanlı dönemine ve o dönemden bu yana mevcut merkezi, resmî hükümet yanlısı olduklarına dayandırmaktadırlar. Yakın tarihte ise karşılarındaki grubun stratejisine göre pozisyon aldıkları anlaşılmaktadır. 1970 ve 80'lerin başında dahi farklı ad ve gruplar

altında devlet karşıtı oluşumların (kendi deyimleri ile sol örgütlerin) karşısında olduklarını belirtmişlerdir. Koruculuktan önce silahlanarak kendilerini koruma yolunu seçmişlerdir. Kendilerine saldırıların başlamasıyla devletten öncelikle silah ve mühimmat talep etmiş, önce gönüllü olmuşlar, koruculuk sisteminin gelmesiyle birlikte o dönemki adıyla geçici köy korucusu olmuşlardır. Koruculuğa geçen aşiretlerin genellikle tüm üyelerinin kabul ettiği, korucu olmaya karşı çıkanın bulunmadığı belirtilmiştir. 1980’li yıllarda sistem tam oluşturulmadan ve örgütün hafife alınmasından dolayı büyük kayıplar verildiğini belirten korucular 1990’lı yılların başından itibaren topyekûn bir mücadele ile askerin yanında yurt içinde ve dışında operasyonlar düzenlenerek çok zor şartlarda, en şiddetli çatışmaların olduğu bir dönem yaşanmıştır. Bu dönemde koruculuğa yoğun katılımlar olmuş, devlet de koruculuğun son derece faydalı bir sistem olacağını anlamıştır. 1996’dan 1999’a kadar çatışmalarda azalmanın görüldüğü, 1999’da örgütün elebaşının yakalanmasıyla çatışmaların iyice azaldığı bir dönem başlamıştır. Bu dönemde koruculuğun öneminin bir miktar azaldığı ve alımların düştüğü görülmüştür. 1999’dan yaklaşık 2006 yılına kadar örgüt faaliyetleri minimize edilmiş, mevcut korucular ise köylerinde faaliyetlerine devam etmişlerdir.

Abdullah Öcalan yakalanınca terör örgütü de onunla ilgili ne yapılacağına baktı, süreci takip ettiler, asılmadığını görünce daha da cesaretlendiler, taraftar topladılar tekrar eylemlerine başladılar (Korucu Galip - E.Korucu). Çatışmalar 99’da duruldu, 2006’da tekrar başladı, 2009’da yavaşlamaya başlamıştı, 2011’de ise örgüt alan hakimiyetine başladı. Devlet ve korucu da elinden geleni yaptı, vurabildiğini vurdu ama 2013-2016 arasında “Çözüm süreci” denen dönem sürdü, 2016’da millet PKK’yı tekrar tanıdı (Korucu Faruk).

2006 yılında bir miktar daha korucu alımı yapılırken 2013 yılından itibaren koruculuğun kaldırılması, lağvedilmesi tartışmaları yaşanmıştır. 2016 yılına kadar hiç alım yapılmazken bu yıldan itibaren özlük hakları ve mesleğe kabul koşullarındaki köklü

değişiklikler ile özellikle askerlik süresinin kısalması sonucu görev tanım, kapsamı değişen koruculuğa alımlar da yapılmaya başlamıştır. Bu süreçte kıdemli korucuların en çok yakındıkları konuların başında 2013-2016 yılları arasında yürütülen “Çözüm süreci” dönemidir.

2013'te “Çözüm süreci” başladı, asker kışlaya çekildi, devlet teröristle çatışmayacaksınız dedi. PKK geldi geçmiş yılların hesabını bizden sordu, o tarihte bize nasıl vurdunuz dediler ve köyün girişinde Ahmet Adıyaman'ı 30 mermi ile şehit ettiler (Korucu Faruk). Devletin suçudur, yanlış yaptı, düşmandan dost olur mu? (Korucu Cahit - E.Korucu). Devletin bir bildiği vardır dedik ama sıkıntılı bir dönemdi hiç hoşumuza gitmedi. Bu vebal o dönem bunu yürüten bazı siyasilerindir; “A. Öcalan beğenirsiniz-beğenmezsiniz Kürt lideridir” dediler; Allah'ın belası! En büyük zararı Kürtler görmüş, şehit vermiş, nasıl buna lider diyeceğiz? (Korucu Behçet - E.Korucu). Devlet ne derse o olur, biz de barış istiyoruz, olması gereken bir şeydi fakat uygulamalarda yanlışlık oldu; örgüte taviz verilirse bu işin içinden çıkamayız (Korucu Ali). En büyük yediğimiz darbe “Çözüm süreci”dir, evimizin dibine kadar girdiler, teröristler sürü hâlinde dolaştılar, bize de dokunmayın dediler, onlar her yere bomba koydular (Korucu Galip - E.Korucu).

3.5.5. İlk Korucular ile Yeni Dönem Korucuların Farklılıkları

Korucuların bu dönemde mesleğe alınmasıyla ilgili ağırlıklı olarak eskisi gibi köklü aşiretlerin, ileri gelenlerin referans alınmadığını, siyasi tanıdıkların devreye girerek hak etmeyenlerin işe alındığını, hatta örgüt sempatzanlarının dahi korucu yapıldığını belirtenlerin olduğu gibi az da olsa bir-iki korucu, şehit ailelerine ayrıcalık tanındığını, kendilerine korucu alınacakların sorulduğunu belirtmiştir. Bu beyanlardan bazı bölgelerdeki görevlilerin inisiyatifinde güvenilir gördükleri ileri gelen ailelere danışıldığı ortaya çıkmaktadır. Görevin icrası sırasındaki faaliyetlerin farklılığı ise herkesçe kabul edilen bir tespittir. Eski korucular kendilerinin çok daha iyi eğitim aldıklarını, sürekli

operasyon ve çatışma koşullarında bulunarak tecrübe kazandıklarını, bazıları ise güvenlik nedeniyle sürekli köyde bulunmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Yeni korucuların ise aldıkları görevler zamanımızda daha farklılaşmakla birlikte bir nevi nöbet, bekçilik, arama-kontrol ve koruma görevlerine döndüğü söylenebilir. Bunda şartların, koşulların ve teknolojiadaki gelişmelerin de katkısı büyüktür. Eskiden ağırlıklı olarak kısa süreliğine gelen yükümlü erlerden oluşan birlikler bölgede görev yaparken, sürekli bölgede kalan, araziye ve hava koşullarına alışık korucular daha efektif ve rehber pozisyondaydı. Günümüzde hava araçları, gözetleme, tespit ve silah sistemleri son derece gelişmiştir, askerî personel artık ağırlıklı profesyonellerden oluşmakta ve bölgede daha uzun süreli görev yapmaktadır. Ayrıca yükümlü erlerin askerlik süresi de kısaldı onların yaptığı basit görevler de koruculara tevdi edilmiş dolayısıyla korucunun etkinliği ve görev tanım-kapsamı değişmiştir. Bununla birlikte kıdemli korucuların çoğu yeni korucuların da zihniyetinin aynı olduğu, vatanına, milletine aynı bilinçle bağlı olduğu, görev verilince gücü yettiğinde savaşıacağına inandıklarını belirtmişlerdir.

3.5.6. Koruculuğun Etkinliği

Koruculuğun teröre vurulmuş en büyük darbe, en büyük tehdit, bölgede terörist faaliyetlerinin engellenmesinde, bitmesinde en faydalı, etkili yöntem olduğu konusunda tüm görüşülenler hem fikirdir. Şu an için hiçbirinin köyünde, bölgesinde çatışma yaşanmamaktadır fakat koruculuk kaldırılırsa tekrar terörist eylemlerin başlayacağı ve hatta eskisinden daha fazla tehlikeli olacağını öne sürenler olmuştur. Koruculuğun kaldırılması veya lağvedilmesine devlet kararı olduktan sonra uyulacaktır fakat kendileri, aileleri ile ilgili tehdit ve tehlikenin asla bitmeyeceğine inandıklarından silahlarını taşımak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Sulhun sadece tüm örgüt üyelerinin silahlarını teslim ederek, yargılanması koşuluyla gelebileceğine inanmaktadırlar.

Koruculuk kalkarsa belki hemen terör çıkmaz ama 5-10 sene sonra ne olur bilemem. Ben koruculuğu bıraksam onlar (terör örgütü) beni bırakmaz, benim tek dayanağım devlettir nereye gideyim. Onlar da oğlunu, kardeşini, babasını kaybetmiş, ben de kardeşimi kaybetmişim ben değişmem ki onlar da değişsin. Şimdi kıyamet de kopsa ben kardeşimi nasıl unutayım, gerekirse buradan yurt dışına göç ederim onlarla bir araya gelmem, onlar mümkün değil devletçi olmaz (Korucu Cevat - E.Korucu).

Koruculuk örgütün belini kırmıştır, sadece silahla değil, Kürt kökenli vatandaş olarak 70bin silahlı kişi mücadele veriyor bu da uluslararası hukuk önünde de bir göstergedir. Biz silahı sadece devlette bilirdik, silahın kontrolü sadece devlette olur, devlet silah bırak derse bırakırız ama ben bu işi sadece silah taşıyıp ailemi korumak için yapıyorum, maaşı zaten hiçbir şey benim için, silahımızı bırakırsak kim bizi koruyacak (Korucu Faruk).

Örgüt tamamıyla bitmeden koruculuk kalkarsa intihar olur, eskisinden daha kötü olur, mumla ararız o günleri. Bu insanlarda ahlak, din, vicdan yok, ilk kez evimize gelen misafirimizi katlettiler. Babam “Ben yalnız da kalsam, evimi çocuklarımı kemikleri ile yaksalar bunlara boyun eğmeyeceğim.” demişti (Korucu Ali).

Koruculuk kalkarsa 1989-1990 yıllarına geri dönülür, destek veren de artar, çok kötü olur. Devlet silah bırak derse bırakırız aksi taktirde her zaman göreve hazırız (Korucu Galip - E.Korucu).

Terör bitince devlet ihtiyaç duymaz silah bırak derse bırakılır ama zorumuza gider, o kadar şehit vermişiz, köylerimiz yakılmış, koruculuk gerçekten bir fedailiktir. Kendimizi korumamız lazım, biz yüzyıllardır devletin yanında olduğumuz için hedefiz, yeni bir örgüt çıksa onun da hedefi oluruz. Aşiretleri sevmeyiz, aşiretlerin birlik beraberliği onların işene gelmez, kendilerine toplu tehdit görürler, tek tek kandıramazlar, başıboş sahipsiz adam isterler (Korucu Behçet - E.Korucu).

Koruculuk kalkarsa buralar eskisi gibi olur, çatışmalar başlar. Devlet barışı sağlar, bize silah bırak derse biz bırakırız, fakat yıllardır savaşmışız, bunlar sadece bizi değil tüm ailemizi, çoluğumuzu-çocuğumuzu hedef alır, biz buradan gitmek zorunda kalırız, güvenliğimiz yok, silah olmayınca nasıl güvenlik olacak (Korucu Ekrem - E.Korucu).

Koruculara göre devlet zaman zaman kendilerini ihmal etmiştir. Son dönemde iyileştirmeler olsa da özlük haklarının hakkedilenin altında olduğu düşünülmektedir. Çoğu bu mesleği para için yapmadığını zaten bu maaşa da kimsenin bu işi yapmayacağını söylemekle birlikte başka bir iş yapamadıklarından birçok korucunun da geçimini bu maaşla sağladığını ve asgari ücret düzeyinin çok yetersiz kaldığını, emeklilerin ise sağlık sigortası dâhil birçok yönden mağdur olduğunu belirtmişlerdir.

3.6. Görev Motivasyonunda Kan Davası ve İntikamın Yeri

3.6.1. Korucuların Çatışma Algısı

Kan davası, kan gütme; mensubu olunan grup, aile, aşiretten bir kişinin öldürülmesine mukabil, öldürenin veya onun ait olduğu gruptan birisinin öldürülmesine dayanan ve kültürel olarak da dayanakları olan bir öldürme faaliyeti olarak tanımlanmıştır. Kan davası, Türkiye’de genel olarak Doğu-Güneydoğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgelerinde yaygındır (Emiroğlu, Aydın, 2003: 451). Diğer bir ifade ile akraba ilişkilerinin bulunduğu gruplar arasında intikam duygularından kaynaklı, karşılıklı denk olacak şekilde cinayetlere yol açan bir süreç ve çatışma durumudur (Ana Britannica, 1994, C.18: 38).

Birçok köklü aşiret üyesi eski korucular (Şırnak’ta Tatar ve Güngör’ler, Mardin’de Kandemir); *“Bizim ailelerimizde şehitlerimiz var, Devlet terör örgütü ile barış sağlasa bile bizim bunu kabul etmemiz onları dost olarak kabul etmemiz mümkün değil, teröristler de bunu biliyor zaten ‘çözüm süreci’ denilen dönemde korucularla ilgili infaz listesi yayınlandı ve yaklaşık 15 köy korucusu bu dönemde şehit edildi.”* şeklinde beyanatta bulunmuşlardır. Görüşülen korucular “Hangi terör örgütlerini biliyorsunuz?” sorusuna genel olarak sadece PKK terör örgütü olarak cevaplamışlardır. Zaten günlük konuşmalarında da “örgüt” denilince sadece bu terör örgütü kastedilmektedir, PKK kelimesi çok fazla kullanılmamaktadır. Türkiye’de bilinen ve son zamanlarda ülkemize

büyük zararlar veren örgütler (FETÖ, DEAŞ vb.) hatırlatınca onların da terör örgütü olduğu kabul edilmiş ve hepsinin ülke bütünlüğüne zarar veren hain, cani teröristler olduğu belirtilmiştir.

İlk başlarda akrabalık ve aşiret bağları dolayısıyla, kısasa kısas bir nevi kan davası olarak görülen teröristle mücadele daha sonra bu özelliğinden sıyrılarak askerî bir görev olarak profesyonel bir mücadele olarak algılanmaya kaymıştır. Korucular ilk çatışmalarda gönüllü köy korucuları olarak devletten silah ve yetki almışlardır, bildiğimiz anlamda son adıyla maaşlı bir kolluk gücü gibi görev yapma aşaması karşılıklı talep ve fayda ile gelişmiştir. Korucuların büyük çoğunluğu güvenlik korucusu olarak görev yapmış, üçte bir oranında korucu ise gönüllü köy korucusu olarak görev almıştır. Dolayısıyla ilerleyen tarihlerde görev kapsamı ve mücadele içinde ekonomik avantajların, şartların da olduğu resmî usule uygun bir meslek grubuna kaymış, korucuların da mücadele ile ilgili algılarında değişiklikler olmuştur.

Bölgede esasında gelenek ve göreneklere sıkı bağlılık vardır, fakat söz konusu teröristlerle çatışma olunca kişilerin bu gelenekleri göz ardı ettiği de görülmektedir. Bunlardan birisi de kadınların başındaki başörtüsünü “Laçık (leçek)” kavga edenlerin, çatışanların ortasına attığında erkeklerin artık o kavgayı sonlandırıp ve kan dökmeden oradan ayrılmasıdır, bu aşamadan sonra çatışmaya devam etmek ayıp karşılanır. Söz konusu terör olunca bu açık töreye dahi uyulmadığı görülmüştür.⁴² Nitekim korucuların ne eşlerinin ne de diğer akraba kadınlarının böyle bir davranış göstermeyeceği de açıktır.

⁴² <https://www.sabah.com.tr/yasam/2013/08/19/teror-bin-yillik-toreyi-bile-bozdu>

3.6.2. Kan Davası ve İntikam Duyguları

Yapılan literatür araştırmasında, “Kan gütme, kan davası, öç alma” olaylarının çeşitli sebeplerden kaynaklanmakla birlikte bölgenin bir gerçeği olduğu ve azalmakla birlikte günümüzde de benzer düşmanlıkların, husumetlerin devam ettiği görülmektedir.⁴³ Konuyla ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Kavgalar daha çok kız kaçırma ve namus davaları ile arazi anlaşmazlıkları başlıklarında toplanmaktadır. Terör olaylarına bağlı olarak yaşanan can kayıplarının ise kan davası olarak değil duygusal boyutları olan öç alma olarak değerlendirilmesinin daha doğru olacağı değerlendirilmektedir. Kan gütmenin daha kendine has kuralları ve mütekabiliyet esasları bulunmaktadır. Korucularla yapılan görüşmelerin bazılarında “Karşı taraf bizim kanımızı dökmüş, devlet vazgeçse bile biz mücadelemizden vazgeçmeyiz” şeklinde beyanları ile olayın kısasa kısastan öte bir öç alma ve topyekûn mücadele olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Kan davaları genellikle “yargı mercileri” dışarda tutularak, devlet erkinin, kolluk kuvvetlerinin etkisiz veya yetersiz olduğu durumlarda oluşur, aileler-aşiretler kendi adaletini kendisi arar ve cezasına karar vererek kendi içinde kurallarla infaz eder.

Koruculuğu ilk talep eden belli başlı aşiretlerin (Tatar, Jırki, Bucak vb.) bu taleplerinde teröristlerle çatışmaya girmelerinin ve kayıp vermelerinin büyük etkisi olduğunu görüyoruz. Bu aşiretlerin temsilcileri önceki bölümlerde anlatıldığı gibi Osmanlı Devleti döneminde de devlet yanlısı olduklarını belirtmişlerdi. Terör olaylarının ilk yaşanmaya başladığı yıllarda da yine merkezi devletten yana tavırlarını belli edince teröristler tarafından saldırıya uğramış ve ailelerinden kayıplar vermişlerdir. Bunun üzerine öç almak için öncelikle Devletten silah istemişlerdir, daha sonra koruculuk

⁴³ <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/430-yillik-asiret-kavgasi-pinyanisiler-ve-ertusiler-26907780>

statüsüne geçmişlerdir. Çoklar'a göre öç almak daha çok haksızlık karşısında, karşı tarafa zarar verecek bir cezanın uygulanması olarak tanımlanmaktadır (2014: 21).

Kan gütmenin özelliklerine bakınca; öncelikle kan akması yani bir öldürme olayının olması, onun intikamının alınması ve bunun kültürel olarak onaylanmış bir görev olarak görülmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Korucularda bu durum farklı gelişmiştir, öldürülen aile-aşiret bireyleri olmakla birlikte karşıda, terör örgütü olup bir aile ya da aşiret olmadığından bire bir değil, öç alma, intikam güdüsüyle formel bir mücadele olarak algılanmıştır. Bu husumet bu yönüyle kan gütme, kan davasından ayrılır. Belirtildiği gibi kan davasının bölgede de kabul gören ve uyulan kuralları da vardır.

İnsanlar, psikolojik olarak huzuru yakalamak ve tekrar mutlu olmak için intikama başvuruyorlar. İntikamın iki türlü rahatlatıcı yönü var; birincisi cezalandırıcı olması, bu şekilde hasım kişi kendi acılarının aynısını yaşayacak ve kendi yaşadığını eşit şekilde hissedecek; diğeri intikam alanın zararının telafi edilmesi, bu durum ise intikamın onarma yönüne işaret etmektedir (Şahin, 2019: 3-15).

Formel mücadele de olsa, intikam tanımlarının genellikle; ödeme isteği, karşı tarafa zarar vermek üzere misilleme yapma, utanç duygusundan kurtulup gurur duymaya dönme ve benzer zararı-kaybı karşı tarafa yaşatarak adaleti sağlama olmak üzere dört noktada birleştiğini görüyoruz (Şener, 2013: 5). Yine intikam davranışında bir kaynak etken vardır yani kıskırtılmıştır dolayısıyla duygular da tarzı biçimlendirir, haksızlığa karşı adaleti sağlama gibi bir mantığa dayanır, maddi bedelleri göz önüne almaz, uzun bir süreçtir ve aleni olması gizli olmaması esastır (Şener 2013: 37). Korucu davranışları bu yönüyle kan davasından çok intikam davranışına, daha sonra ise diğer bölümlerde tartışılan mesleki gelişim ve askerî nizam altında olunması, değişen resmî politika, hak ve ödevlerdeki değişiklikler ile bir kolluk kuvvetine evrilme söz konusudur. Feodal yapıdan bireyselleşmeye geçilirken işin içine ideolojik farklılaşmalarda girmiştir.

3.7. Korucularda Otorite

3.7.1. Ailede Otorite

Otorite, sosyal organizasyonlarda hep var olan ve belki de adı tam olarak konmamış bir erktir. Otoritenin temel niteliklerini; öncelikle ister bilgi, isterse tecrübeden gelen “güven”, üstün bir yargılama/değerlendirme gücü, disiplini tesis etme yeteneği ve korku uyandırma kapasitesi olarak sayabiliriz (Sennett, 2005: 26). Otoritenin söz konusu temel niteliklerine göre korucularda yaşanan ortam ve süreç neticesinde kendisi için en uygun kararları alabilecek, kendisinin iyiliğini düşünen olarak yani güven telkin eden en kuvvetli makamın aileden baba olduğu anlaşılmaktadır. Ataerkil kültürün ve toplum olarak saygı gösterilmesi gereken aile büyüklerinin yanında anne-babaya sevgi anlamında duygusal bir bağın da söz dinleme noktasında bir etkisi olduğu düşünülmektedir.

Görüşülen kişilerin aile yaşantılarına bakıldığında yüksek derecede erkek otoritesi, kendilerinin çok baskın bir otorite gösterdiklerini söylemek doğru olmayacaktır. Birçok konuda eşlerine ve çocuklarına baskı yapmayacaklarını belirtmekle birlikte, bölgede yaşanan sıkıntıların ve güvenlik kaygısının tüm aile fertlerini de içine almasından dolayı eşlere ve çocuklara karşı bir sorumluluk hissedilmektedir, zor koşullara hep beraber dayandıkları, hayatın müşterek olduğu belirtilmiştir. Ayrıca beraber görev yaptıkları askerî personelden de yaşam tarzı olarak etkilenmeler olmaktadır. Eşlerinin giyim tarzı, çalışmaları, kız çocuklarının şehir dışında okumaları, kimle evlenebilecekleri sorularına kendilerine bıraktıklarını söylemişlerdir.

3.7.2. Görevde Otorite

Weber’e göre otoriteleri algılanışlarına göre üç kategoride değerlendirebiliriz; çok eski dönemlerden gelen, efsanelere, mitlere dayanan, çok eski geleneklere göre kurumsallaşmış bir inançla bağlanılan geleneksel otorite birincisidir. Bir diğeri görevin

gerektirdiği nitelikleri taşıyan herkesin üstlenebileceği, belli kurallara göre emir verip yönetim sağlayabileceği, kuralların yasallığına dayalı yasal-rasyonel otoritedir. Sonuncusu ise var olan düzenin dışında olağandışı yeni bir düzen koyarak, bireylerin yüksek bir bağlılıkla kendilerini adadıkları, kutsallığına, kahramanlığına ve örnek kişiliğine inanılan karizmatik otoritedir, örnek olarak Hz. İsa ve Hz. Muhammed gösterilmiştir (Akt. Sennett, 2005: 29-30). Görüşme yapılan kişilerde söz konusu üç otorite algılamasını da yakalamak mümkündür.

Otorite, içinde bulunulan şartlar veya karar verilecek konunun özelliklerine göre yukarıda sayılan özelliklerden birine doğru da kayabiliyor, sürekli ve mutlak bir otoritenin var olduğunu söylemek zorlaşıyor. Örneğın siyasette otorite, iktidar sözcüğü ile neredeyse eşanlamlıdır ki daha çok baskıcı bir tutumu işaret eder. Sosyoekonomik bir organizasyonda; güven, korku, bilgiyi temsil ettiği gibi sosyo-teknik bir grupta otorite daha çok bilgi ve güvene dayanır. Korucuların içinde bulundukları çalışma ortamında, büyük bir operasyon söz konusu olduğunda iç güvenlik tecrübesi olan ve işın taktik eğitimini uzun yıllar alan askerî personel öne çıkarken, bölgeye has küçük çaplı ve arazi bilgisi gerektiren faaliyetlerde ise uzun yıllar orada görev yapmış korucubaşı daha çok dinlenmektedir. Bu noktada korucular bölgeye tayin görerek gelen askerî personelin tecrübesizliğinden dolayı bazı noktalarda kendilerinden daha iyi olamayacaklarını belirtmişlerdir.

3.7.3. Siyasi Otorite

Görüşülen kişilerin sosyal medya sayfaları olanların paylaşımlarına bakıldığında ise ülke genelinde var olan siyasi iktidarın genel otorite olarak kabul edildiği, söylem ve eylemlerle desteklendiği, çok daha etkin olduğú açıkça görölmektedir. Genel olarak diğer askerî personelin iktidar olsa dahi bu tür paylaşımları yasak olduğundan sosyal medya

sayfalarında pek görmediğimiz siyasi paylaşımların korucular tarafından açıkça ve sıklıkla yapıldığı ulaşılabilen sayfalardan anlaşılmıştır. Teknolojideki gelişmeler ve daha üst mercilerin daha ulaşılabilir olması, korucuların kendilerine temaslarını kolaylaştırmıştır. Bu doğrudan temasların yakınlarında bulunan soruya konu olan otoritelerin (korucubaşı, baba, aşiret ağası) gücünü zayıflattığı, yukarıdaki “gözle görülür, anlaşılır otorite”nin (Sennett, 2005: 176) yerel otoriteleri ezmesine, korucular nazarında ezilmesine sebep olduğu düşünülebilir. Sadece bölgeden tanıdığı asker-sivil bürokrat veya siyasileri ziyaret etmek için Ankara’ya gelen korucular bulunmaktadır, bu ziyaretlerini mutlaka fotoğrafla sosyal medya sayfalarında yayınlamak çok yaygın bir davranıştır.

3.8.Koruculuk Toprak İlişkisi

Öteden beri toprak, toplumların vazgeçilmez gereksinimidir, millet olmak, toplum olmak, grup olmak hep üzerinde yaşanacak bir alanı gerektirmiştir. Avcı-toplayıcı toplumlarda dahi başka bir toplum diğerinin geleneksel topraklarına giremez, bu bir savaş sebebi olurdu. Toprağı işleme, üretim yapma, kullanma şekilleri dahi yönetim şekilleriyle, ekonomik sistemle ilgilidir ve tabi olunan politikalara göre değişiklikler gösterir (Güvenç, 1999: 241-245). Kültür de üzerinde yetiştiği toprağın bir meyvesidir, “Ne ekersen onu biçersin” atasözü kültür için de geçerlidir. İnsanların toprağa ektiği ve yetiştirdiği kültür, tohumla da yakından ilişkilidir, nihayetinde ürünü, meyvesi aynı olacak ve insanları alışık oldukları, haz aldıkları aynı tatla besleyecektir.

Bauman, kültür, milliyetçilik de bir mutluluk kaynağıdır, insanlar ortak bir kültürü paylaşarak mutlu olurlar demektedir (Bauman, 2011:25-30). Yaşanılan toprağın kültürel anlamda birçok meyvesi vardır, bölgeye has kullanılan kelimeler, selamlaşmalar, hitaplar, şakalar, giysiler, renkler, mimari vb. insanlara ortak bir dil, aitlik veya yakınlık hissi

vererek mutlu olmalarını sağlar. Görüştüğümüz kadın korucu memleketini neden sevdiğini anlatırken “Büyük şehirlerde insanlar yüzünüze bakmazken, memlekette hava alanından itibaren sizi uzaktan görenler dahi selam veriyor, hatır soruyor, kendi toprağımızın yeri onun için ayrıdır.” şeklinde örnek vermiştir.

Kimliğin yaşanılan yer, üzerinde yetiştiği toprakla yakın ilişkisi bulunmaktadır. Maddi ve manevi yönleri olan önemli bir ilişkidir bu durum. Her toprağın üzerinde yaşayan insanlara farklı katkıları olur, önemli özellikler kazandırır. Bunu bazı toplumlar içselleştirir ve önem verir, bazıları ise farkına varmayabilir. İlişki doğasına uygun ve saygılı ise iki taraf içinde samimi ve verimli olur. Korucular köylerini ve topraklarını her anlamda sevdiklerini, sahip çıkacaklarını vurgulamaktadırlar. “Mezarlarımız burada, atamız, ceddimiz burada büyümüş” diyerek tarihi bir miras olarak görürken, herhangi bir durumda “Olumsuz gelişmeler olursa köyde toprağımızı eker, hayvancılık yaparız” görüşüyle de toprağın ekonomik anlamda güvence olduğu vurgusu yapılmıştır. Kırgız korucuların bulunduğu Ulupamir köyünde de Türk ve Müslüman olmasından ötürü tercih edilen toprakların sahiplenildiğini görmekteyiz. Doğduğun yer değil, doyduğun yer özdeyişi ile özetledikleri köylerini kesinlikle terk etmeyeceklerini, Kırgızistan’a gitmeyeceklerini belirtmişlerdir.

İnsanların doğdukları ve büyüdükları yerler aslında etiketlerinin de bir parçasını oluşturmaktadır. Ülkemizde hemşericilik son derece yaygın ve yaklaşma, ilişki kurma, sohbet etme vesilesi olarak ortak bir noktadır. “Nerelisin?” sorusu ilk temaslarda sorulan öncelikli sorulardandır. Bu sorunun altında samimiyet kurma amacı olduğu gibi aynı zamanda verilecek cevaba göre küçük bir değerlendirme ve fikir sahibi olma olanağı da yatmaktadır. Korucuların genel olarak kendi bölgelerini, köylerini sevdiklerini, övdüklerini görmekteyiz. Görüşmelerde bölgelerinin doğa güzelliğinden bahsederek, misafirperverlikleriyle de bizleri köylerine davet etmişlerdir. Diğer taraftan bölge insanını

da “Doğunun insanından zarar gelmez, sıcak kanlıdır, samimidir.” şeklinde tanımlamaktadırlar. Zaten millet olarak hemşericilik yanında misafirperverliğimizle de biliniz (Güvenç, 1999: 5).

Görüşmelerde başka yerde yaşamak istesenez veya büyük şehirlerden hangisini tercih edersiniz sorularımıza, genel olarak kendi şehirlerini, köylerini tercih ettikleri görülürken, Ankara’nın hiç tercih edilmediğini, zıtlık anlamında deniz olması nedeniyle de İzmir’in tercih edilen yerler arasında olduğunu görmekteyiz.

Van’da görev yapan bir korucu Kocaeli’nde düzgün bir işi varken, babasının terör olayları üzerine “Bırak orayı gel köyüne, toprağına sahip çık” demesi üzerine ailesiyle birlikte köye dönüp koruculuğa başlamıştır. Boşaltılan köylerle ilgili de büyük bir üzüntü ve tekrar canlandırmak adına gayret olduğunu görmekteyiz.⁴⁴

Görüşmelerde korucuların vatan ve toprak vurgusunu sık yaptıkları görülmüştür. Görevlerini tanımlarken “Teröristleri köyümüze sokmadık, vatanı böldürtmeyeceğiz, bir karış toprağı dahi vermeyiz” tabirlerini kullanmaktadırlar. Şehitlik köşelerinde ve görsel paylaşımlarında kullandıkları bir diğer şiir dizeleri ise “Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır, toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır.” şeklindedir. Korucuların evlerinde Türkiye haritası astıkları da görülmüştür. Haritalar milliyetçiliğin ve yurt sevgisinin ayrı bir göstergesidir (Eriksen, 2014: 162).

3.9. Korucu Gözüyle Koruculuk

Daha önce de ele alındığı gibi sosyal kimlik teorisinde kişilerin tercihlerinin veya davranışlarının bireysel bir seçim olmakla birlikte aynı zamanda aidiyet duydukları kimlikler kapsamında da şekillendiği savunulmaktadır. Bu noktadan hareketle

⁴⁴ <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/kurt-genci-ata-koyunun-umudu-12175980>

korucuların kendi mesleklerine; seçimleri, algıları, değerleri açısından bakmanın kimlik oluşumuna farklı bir açıdan açıklık getireceği düşünülmektedir. Bununla birlikte pilot görüşme ve önceki tecrübelerden öne çıkan bazı milliyetçilik imgelerinin korucular tarafından nasıl algılandığı, aynı değerlerin atfedilip edilmediği ortaya konmak istenmiştir.

Bu bölümde ayrıca kimliğin iki boyutu “Kimsin, kimlerdensin?” sorularına yani kendini tanımlama ve ait olmaya ait hissiyatları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Görüşülen toplam 44 korucudan 10 kişi koruculuğu bir meslek olarak görüp işsiz olduklarından, maddi anlamda güçlük çektiklerinden tercih etmiştir. 10 korucunun ailesinde büyüklerinden korucu olan var, bu koruculardan dördünün şehit olan yakın akrabası bulunmakta, 10 korucu vatanını, bayrağını sevdiği ve severek koruculuğu seçtiğini, dört korucu köyünü terörden korumak için, biri kadın iki korucu ise asker ya da polis olmak istediğini onlara geçinceye kadar bu mesleği seçtiğini beyan etmiştir. Koruculardan sadece üçü çocuğunun korucu olmasını isterken, çoğunluğu meslek tercihini çocuğuna bırakmıştır. 10 korucu çocuğunun doktor ya da hemşire olmasını, sekizi asker olmasını, yedisi öğretmen olmasını tercih etmektedir.

Koruculuk mesleğine başladıktan sonra 13 korucunun yaşantısında kayda değer bir değişiklik olmaz iken beşi ailesinin yanında kalarak daha huzurlu, güvenli bir yaşama başladığını; dördü etrafından tepki görüp dışlandığını, değersizleştiğini; dördü maddi açıdan daha iyi olduğunu fakat biri ise fakirleştiğini; ikisi görev yoğunluğu nedeniyle kendisine ve özel işlerine vakit ayıramadığını, ikisi ise daha bilinçli insanlarla vakit geçirdiğini olaylara hassasiyetlerinin arttığını belirtmişlerdir. Meslekle ilgili düşüncelerinde 17’si değişiklik olmadığını; 12’si beklediği gibi olumlu yönde düşüncelerinin devam ettiğini, dördü maddi olanakların beklediğinden kötü olduğunu ve biri ise beklenenden daha ağır bir görev olduğunu düşünmektedir.

Korucular mesleklerini; devletine sahip çıkan, terörle mücadele eden gurur verici, kutsal bir vatan görevi, askerlik, görevini layıkıyla yapan bir güvenlik, bölge uzmanı gerekli bir meslek olarak değerlendirmektedir. Koruculardan üçü ise tehlikeli, sorunlu, canı ile uğraşan unutulmuş insanlar olarak değerlendirmiştir. “Korucuyu neye benzetirsiniz?” şeklindeki soruya ise 16 kişi kahraman, devletin parçası, koruyucusu, bekçisi, belkemiğine; 10 korucu askere; ikisi rehber, yol gösteren ve sorun çözen; ikisi ise toplumdan dışlanan, üvey evlada, biri ise Kuvayımillie’ye benzetmiştir. Soruyu kendi özelinde algılayıp cevaplayanlarda ise öncelikle baba figürü öne çıkmış 12 korucu iyi bir baba, iyi insan olarak tanımlamış, yedi korucu sadık, kararlı, devletini seven; ikisi cesur olarak beyan etmiş, altısı ise benzetme yapmak istememiştir.

Mesleki anlamda 11 kişi düzenli maaşı, dört kişi ailesi ile memleketinde, köyünde çalışıyor olmayı, üç korucu ise saygınlığı olması, huzur vermesini avantaj olarak gördüğünü ifade etmiştir. 11 korucu ise sırasıyla tehlikeli olmasını, özlük haklarının yetersiz olmasını, yoğun çalışma şartlarını mesleğin dezavantajları olarak belirtmiştir. Çevrelerindeki diğer aşiretlerin, grupların kendilerinin korucu olmalarından dolayı davranışlarında 17 korucu olumsuz bir yaklaşımla karşılaşmadıklarını belirtirken 11 korucu tehdit değil ama hakaret, dışlanma ve yer yer baskı gördüklerini belirtmiş, kadın korucular ise şu an koruculardan korktukları için herhangi bir sataşmanın yaşanmadığını ifade etmişlerdir.

Tüm korucular koruculuk sisteminin terörle mücadelede en etkin ve en faydalı sistem olduğu noktasında hem fikirdir. Koruculuğun kaldırılması durumunda kontrolün devletin elinden çıkacağına dair fikir halen genel olarak savunulmaktadır. 15 kişi korucuların TSK gibi terörle mücadele eden bir güvenlik birimi olarak büyük faydasının olduğunu, dokuz kişi devletin, otoritenin varlığını bölgede temsil ederek hissettirdiğini,

dokuz kişi ise bölgeyi iyi bilen kalıcı birimler olarak en önde savaştığını, eksikleri kapattığını, istihbarat sağladığını, köyünü, bölgeyi ayakta tuttuğunu belirtmiştir.

Korucuların hepsi görevlerini bağlı bulundukları karakol komutanlığı ve ilçe jandarma komutanlığı emir komutasında yürüttüklerini bununla birlikte altı korucu ise korucubaşının da idaresinde olduklarını belirtmiştir. Görevi yerine getirirken 11 korucu devlete faydalı oluyorum fikrinin kendisi için en büyük motivasyon kaynağı olduğunu, sekiz kişi vatan, bayrak, millet sevgisinin, altı kişi mesleğin kendisinin, üniformanın, silahlı olmasının, diğer kişiler ise maaşlı çalışmanın, ailesinin, başlarındaki komutanlarının ve özgüveninin kendisini motive ettiğini ifade etmiştir.

Bir korucunun vazgeçilmezlerini somut ve soyut değerler olarak farklı algılayanlar olmuştur. 13 korucu vatan sevgisi, millet, devlet, sekizi bayrak, altısı görevini iyi yapması, ikisi namus şeklinde cevaplandırırken somut anlamda 10'u silah, altısı üniforma, iki korucu ise mühimmat olarak cevap vermiştir. Bayrak için 19 korucu namus, şeref, beş korucu canımız, kanımız, üç korucu devlet, millet, iki korucu gurur, iki korucu dinimiz, peygamber ocağı, iki korucu her şeyimiz, bir korucu ise bağımsızlık olarak tanımlamıştır. Üniforma için 12 korucu namus, şeref, sekiz korucu gurur, övünç, iki korucu meslek, iki korucu peygamber ocağı, iki korucu her şey, bir korucu asker, bir korucu çok kıymetli, bir korucu asalet, bir korucu devlet, bir korucu kutsal, bir korucu bağlılık-disiplin, bir korucu ezan-bayrak için giyilen kıyafet ve bir korucu da özümüz demiştir. Çatışmayı, çok kötü, ölüm kalım diye ifade eden yedi korucu olmuştur, beş korucu savaş, dört korucu zor mücadele, dört korucu hainlere af yok, iki korucu üzüntü, bir korucu şerefli, bir korucu şehitlik, bir korucu aksiyon, bir korucu iğrenç, bir korucu bayrak, bir korucu düğün ve bir korucu da farklı olarak belirtmiştir. 10 korucu korkuyu tanımlamamış, korkmadığını belirtmiş, altısı şehit verme, ölüm, dört korucu psikolojik

bir durum, anlık ama yıpratıcı ve üç korucu da tarifi yok geçici bir durum şeklinde tarif etmiştir.

Mülakatlar esnasında korucuların Türkçeye hakimiyetlerinin zayıflığı soruların anlaşılmasında güçlükler yaşanmasına sebep olmuştur. Her ne kadar açıklamaya çalışılsa da bir noktadan sonra yönlendirmeye gireceğinden belli bir düzeyde bu yardım kalmış cevaplar yalın anlaşılan hâliyle derlenmeye ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

3.10. Korucu Kimliğinin İnşası ve Kolektif Belleğin Bileşenleri

Çalışmanın literatür araştırması safhasında, son dönemlerde kimlik üzerine yapılan araştırmalarda toplumsal hafıza, kolektif kimlik konusunun da irdelendiğini gördüm. Tüm belleklerin üzerinde konumlandırılan, geleneği, anma ritüellerini, toplumsal kuralları, sembolleri, anımsamaları kapsayan bir şemsiye tanımına yer yer kavram kargaşası nedeniyle eleştiriler getirilse de kolektif belleğin genel olarak kimlik ve aidiyet üzerinde önemli bir etken olduğu kabul edilmektedir. Bellek en basit tabirle, deneyimleri, tecrübeyi, geçmişini hatırlayabilme yetisi olarak tanımlanabilir. İnsanlar bu yetenek sayesinde deneyimlerini, tecrübesini geleceğe taşımakta, bugününü yaşamakta ve yarınını planlamaktadır. Daha basit anlatımla alıntılara dayanan, yakın veya uzak geçmiş ile ilgili hatırlamalar, anımsamalardır. Aslında bireye ait bir özellik olarak bilinmektedir fakat artık toplumsal olarak da ele alınmaktadır çünkü görülmüştür ki, toplum bireylerin belleklerinde şekillenip, oluşmakta ve değişerek gelişmektedir.

Bellek biyolojik olarak düşünülüp psikolojinin bir konusu olarak ele alınsa da insana ve topluma özgü bir kavram olarak sosyoloji, antropoloji, tarih, sosyal psikoloji ve eğitim bilimleri gibi birçok alanın konusu olmuş disiplinler arası bir özelliğe sahiptir. Her alan kendi perspektifinden bir tanım ve açıklama getirmeye çalışmıştır. Toplumsal anlamda bellek ise kişinin toplumla ilişkisini, bu ilişkinin bakış açısını belirlenmesiyle

ortaya çıkan değerler bütünü ile hatırlama ve unutma şeklidir. Dolayısıyla kolektif bellek toplumsaldır, kişisel zihinlerden çok topluluğa; kurallar, kanunlar, standart uygulamalar şeklinde kültürel pratiklerle yerleştirilmiştir. Kişilerin topluluğa ait olma yöntemlerini göstermektedir. Geçmişin nasıl hatırlanacağı, yorumlanacağı o geçmişi yaşayan insanlar tarafından belirlenmektedir. Eğer insanlar belirlenen bu toplumsal geçmişle anılarını eşleştirebilirse, kültürünü, inanışlarını, geleneklerini benimseyebilirse kendini oraya ait hissedebilecektir (Doğu ve Deligöz, 2017: 546-547). Kolektif bilinçaltı psikolojik olarak sadece ego ile ilgili olamayıp, kültürel ve tarihsel yaşanmışlıklarla yüklenen, genetik olarak devredilen, tarihselin dışında yeni şekillerle bilinçlerde ortaya çıkan, sürekli üretici güç olan bireysel bilinçlerle beslenen imgelerle biçimlenir (Carl Gustav Jung, Akt. Emiroğlu ve Aydın, 2003: 483). Kolektif belleğin bir yönüyle gelenekle aynı anlama geldiği tartışmaları literatürde geçmektedir fakat genel olarak kolektif belleğin sadece gelenekte görülmediği, geleneklerin ise belleğin bir dışa vurumu ve kalıcılığı artıran ritüelleri olarak ele alındığı görülmektedir.

Bellek, bireylerin bir araya gelerek, zihinlerin toplumla beraber nasıl işlediği ve toplumun düzenlemesiyle işleyişinin şekil alması ile ilgilidir. İnsanların bellekleri toplumdan ayrı olamaz, onun içinde yer alır, toplumla hatırlar, anlamlandırır ve hatırladıklarını konumlandıracağı yere karar verir (Maurice Halbwachs, Aktaran Olick, 2014: 178). Kolektif bellek, bireylerin biriktirdiği hatıraları, anma ritüellerini, topluma ait sembolleri ile ortak kimlikleri oluşturan fakat tam somutlaşmamış nitelikleri, özellikleri ifade etmektedir; kişilerin şahitliklerinde, anılarda, anlatılagelen tarihte, gelenekte, mitlerde, üslupta, lisanda, sanat ve popüler kültür ile insanların inşa ettiği dünyada bulunduğu düşünülmektedir (Olick, 2014: 181). Toplumsal bellek, bireysel hafızadan farklı olarak kalıcı ve sabit değildir, sürekli yeniden kurulmaktadır. Hatırlamak ve hatırlanmak şeklinde gelişen anımsama kültürü onu yönlendirip ve şekillendirmektedir, aynı duyguları taşıyan topluluğun örneklemine ortaya çıkarır topluluk burada

unutmadıkları ile kimliğini belirleyecektir. Bir topluluğun kimliği, o topluluğun kendi hakkında anlattıklarından ziyade bireylerin hayatlarında ortak olan özellikler hakkında birbirlerine anlattıkları hikâyelerde bulunabilir (Leichter, 2012: 120). Kültürel hafızanın var olması ve devamlılığı kimliğin sürekliliği açısından fiziksel varlıktan daha önemlidir (Heller, 2001: 139). Kolektif bellek, geçmişle bugün arasında bir köprü kurarken gelecek için de ortak zeminler hazırlar (Eyerman, 2001: 139).

Yapılan tanımlardan kolektif belleğin, kişisel belleklerin üzerinde fakat bireysel bellekleri, anıları zaman ve mekân bağlamında harmanlayarak toplumun temel niteliklerini, ortak değerlerini, paydaşlarını ortaya çıkaran diyalektik ve dinamik bir birikim olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bellek biçimlerini kapsadığı gibi anımsama ve unutma biçimlerini, tercihlerini de belirleyen bir düşünceler kümesidir. Bu küme kişiler, mekânlar, tarih, kelimeler, inanışlar üzerinde yani toplumun maddi-manevi yaşamlarıyla var olmaktadır. Bu noktada kolektif bellek yine bir sosyal psikoloji kuramı olan sosyal kimlikle örtüşmektedir. İnsanlar sosyal kimlik tanımına ve kurallarına toplumsal bellekten ulaşacak ve belirlenen kurallar çerçevesinde aitliğini netleştirerek paylaşmaktadır. Yine günümüzde paylaşımlarla aitliğini hissetme ve hazzını alma noktasında diğer bölümlerde de sık ele alınan teknoloji ve iletişim vasıtalarının sağlamış olduğu olanaklar çok fazladır. Verilen örnekler korucularda şehitler, millî-dini özel gün haftalar, askerî etkinlik ve faaliyetler üzerinden bir kolektif belleğin oluştuğu, etkin olarak referans alındığı görülmektedir.

Gelenekte kolektif bellekten farklı olarak olay artık eyleme dönüşmüş kaçınılmaz bir rutin hâline gelmiştir; belleğin kültürel anlamda yeniden inşa edilmesiyle ortaya çıkan ritüeller olarak ele alınabilir. Bellek, toplumlar veya kişiler yaşadığı sürece yaşarken, gelenek kişilerle kaim olmadığından, kimin hatırladığından çok neyin hatırlandığı yani içeriğe vurgu yaptığından daha uzun ömürlüdür. Gelenekler toplumlar olmasa da devam

etmekte veya yeni oluşumlara geçmektedir. Korucularda kolektif belleğin oluştuğu çok farklı bölgelerden yapılan görüşmeler neticesinde anlaşılmaktadır, çünkü genel olarak kolektif belleğe müracaatlar olduğu birçok soruya verilen cevapta görülmektedir. Buna karşın gelenek örneği görmek zorlanılmaktadır, bu noktada kalıcı olmak adına henüz yol alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

Kolektif hafızanın yorumlanmasında; kültürel, iletişimsel ve siyasal hafıza olmak üzere üç hafıza çeşidi tanımlanmaktadır. İletişimsel hafıza grupların sosyal ilişkilerinde kullanılan iletişim vasıtalarıyla şekillenirken; kültürel hafıza belleğin dışı vurumu, nesnelleşmesi ve görüntüsüyle belirginleşmekte; siyasal hafıza ise siyasal bir örgütlenme ve bu organizasyonun faaliyetlerinde ortaya çıkmaktadır (Assmann, 2010: 122). Kültürel hafıza söz konusu grubun ayırt edici özelliklerini içinde bulundurur, referans bilgileri barındırır, bireyler başvurduğunda “ne olduklarını” bir şekilde oradan çıkartabilmektedirler (Assmann, 1995: 130). Bu yönüyle kültürel hafıza günümüzde aslında sanal ortamdaki “bulut depolama sistemleri” ne benzemektedir. Bireysel hafızalar önce “bulut hafızasını” doldurmakta, depoda birikenler birbirini tamamlayarak yeni ve canlı bir tanım ortaya çıkarmaktadır. Sonra bireyler “Biz ne idik?” diye baktıklarında depodaki yeni tanımlardan faydalanmaktadırlar. İletişimsel hafıza örneğine klasik anlamda tarihe not düşmek adına tek uygulamanın Korucu Dergisi olduğu söylenebilir. Ayrıca artık korucularında kolaylıkla ve sık sık kullandığı ve paylaşımlar yaptığı sosyal medya sayfalarının da kaybolmama özelliğini göz önüne alırsak yeni iletişim hafıza örneği olarak gösterilebileceği değerlendirilmektedir. Hiçbir profesyonellik gerektirmeyen bu iletişim hafıza yöntemleri kimlik ve kolektif belleğin de en büyük destekçileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Korucu Dergisi ayrıca bir yönüyle de tarihsel bellek örneği olarak da değerlendirilebilir. Tarihsel bellek, tarihi kayıtlardan bize ulaşan, organik olarak bir temasımızın olmadığı ve yaşamımızda önemli bir etkisi olmayan

bellektir, kolektif bellekten farklıdır çünkü kolektif bellek halen aktif ve etken bir bellektir (Olick, 2014: 180).

Toplumsal bellekte mekânlara fiziksel bir alandan çok daha fazla anlam yüklenerek toplumsal olarak üretilmektedir. İnsanlar mekânlarda planlı veya plansız farklılıkları ortaya koymak istemektedirler, bu günlük yaşamlarında, söylemlerinde, duygularında, yaptıklarında aradıkları anlamın bir parçasının ifadesi anlamına gelmektedir. Kişi tahayyül ettiği bu mekânla kendine özgü algısını yaratmakta ve karşılıklı bir diyalog kurulmaktadır. Diğer bir ifade ile mekânsal anlamda bellek bireysel bakıştan ayrılarak toplumsal olarak oluşturulan ortak, kolektif bir olguya dönüşmektedir. Kolektif bellek ile toplum arasındaki bu ilişki karşılıklıdır, biri diğerinin varlığıyla koşulludur. Mekânın hatırlattıkları, zamanın da aktarmasıyla sözlü ve mekâna bağlı diyaloglar oluşmaktadır. Bu diyaloglar bireyleri birleştirme ve topluluk yapma adına en önemli vasıtaya dönüşebilmektedir. Kısaca geçmişin yeniden inşası anlamına da gelen kolektif bellek sosyal olarak inşa edilir ve mekânı da kapsar (Doğu ve Deligöz, 2017: 546). Yapılan tanımlardan ve çalışmalardan mekân olgusunun bellek üzerinde ayrı bir öneminin olduğu anlaşılmaktadır. Korucularla yapılan görüşmelerde mekânsal konuların özellikle vurgulandığını görmekteyiz, dağlık bölgelerde görev yapan korucuların anlatımlarda sarp dağların, zor arazi koşullarının görev zorluklarını ve göreve bağlılıklarını daha iyi göstereceğini düşündüklerinden, bu bölgede katıldıkları operasyonları özellikle dağlık bölge üzerinden kurgulayarak hikâyelerini, kahramanlıklarını anlatmaktadırlar. Şehitlerin sene i devriyesinde gerek sosyal medyada gerekse dergide paylaşım yaparak veya mevlit okutarak şehitler üzerinden belleğin sıcak tutulması ritüellerine korucularda sık rastlanmaktadır. Bununla birlikte operasyonlara şehit isimlerinin verilmesi⁴⁵ yine

⁴⁵ <https://www.haberler.com/pkk-operasyonlarında-dikkat-çeken-ayrinti-8379703-haberi/> - Özel hareket birliklerinin Bingöl'de PKK'ya karşı düzenlediği operasyona, şehit düşmüş olan geçici bir köy korucusunun adının verilmesi dikkat çekti.

mekânsal belleğe örnek olarak okul veya sokaklara şehit korucu isimlerinin verilmesi⁴⁶ şehitler üzerinden bir bellek oluşturma gayretleri olarak görülmektedir.

Korucularla temaslarda, ayrı şehirlerden, hatta ayrı coğrafi bölgelerden ve farklı görevlerden olmalarına rağmen anlatılanların çok fazla ortak noktasının olması, artık kolektif belleğin oluştuğuna bir işaret olarak değerlendirilmiştir. Kahramanlıklar, semboller, işaretler, siyasi duruşlar neredeyse aynı veya çok benzerdir. Bununla birlikte hafıza aktif bir şekilde günden güne dolmaya devam etmektedir, birbirleriyle temasları daha sıklaşmış, yukarıda sayılan hikâye ve paylaşımlarla birlikte askerî ve taktik manada kazanılan bilgiler de heybeyi doldurmaya devam etmektedir. Dil yine bu noktada da çimento görevi görmeye devam etmektedir, bazı özel kelimelerin sadece Kürtçede hatırlanması kolektif belleğe bir katkı olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca korucular tarihsel süreci de hatırla tutmakta özel özen göstermektedirler, yukarıda belirtildiği gibi milliyetçilik bağlarının en kolay ispatını tarihten örneklerden vermektedirler, bunda aşiret yapısının da etkisini görmekteyiz. Geçmişte de hep devlet yanlısı olduklarını anlatmaları şimdiki duruşlarını desteklemek adına çok önemlidir.⁴⁷ Bir nevi yeniden inşa edilen ve korucu özelinde gelişen bellek 30 yıllık sürecin geçmiş bağlantılarını, milliyetçilik ilişkilerini kurarken, teknolojik gelişmelerin de etkisiyle duygusal yoğunluğun en fazla olduğu dönemleri yaşadığı değerlendirilmektedir. Dinlerin, inanışların da kültürel kimlik inşasında çok önemli bir yerinin olduğu bilinmektedir (Heller, 2001: 139). Korucularda da inanç temalarına son derece sık başvurulduğu görülmektedir. Şehit verilmesinde taziyeler, Ramazan ayında her seviyede ve farklı yerlerde iftar yemekleri düzenlenmesi,

⁴⁶ <https://www.memurlar.net/haber/796740/sehit-guvenlik-korucusunun-ismi-koy-okuluna-verildi.html>- Şehit Güvenlik Korucusu İhsan Öter'in ismi Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesindeki köyünde yaşatılacak.

⁴⁷ Şırnak, Tatar Aşiretinden köy korucusu, aşiret ağası dedelerinin Osmanlı zamanında da Hamidiye Alay Komutanlığı yaptığını, daha sonra Cumhuriyet kurulduğunda ise Atatürk'ün yanında yer aldığını hatta Atatürk'le fotoğrafının olduğunu belirtmiştir.

bayramlarda en uzaktaki nöbetçi korucuya kadar ulaşma ve bayramlaşma, adak kurbanı kesilmesi akla ilk gelen ve aksatılmayan etkinliklerdendir.

3.11. Kimlik ve Temsil Olarak Korucu Milliyetçiliği

3.11.1. Korucularda Siyasi Milliyetçilik

Sanayileşmeyle birlikte, aynı ekonomik sisteme hizmet eden ve yer değiştiren insanları artık feodal yapı, akrabalık bağları veya din birliği örgütleyemez olmuştur. Bu yeni düzen aynı beceri ve yetenek seviyesinde insanlara ihtiyaç duyarak kültürel homojenleşmeye de sebep olmuştur. Çok büyük insan topluluklarını sadakat ve ahenkle bir arada tutacak ideoloji milliyetçilik olarak ortaya çıkmıştır. Milliyetçilik ortak kültüre dayanan hayali bir grubun varlığıyla yasalara göre yönetilen devlet için faydalı bir enstrüman olmuştur (Eriksen, 2014: 159). Son yıllarda siyasal iktidarın mutlak hakimiyeti tartışılmazdır gerek korucuların güce yaklaşma refleksleri gerekse iktidarın özellikle “Çözüm Süreci” denilen dönemden sonra koruculara tanıdığı imtiyaz ve iyileştirmelerle korucu ile devlet arasındaki bağ daha güçlü hâle gelmiş, korucularla ilgili önceki dönemlerde gündeme gelen şikayetlerde de azalmalar olmuştur.⁴⁸ Milliyetçilik, siyasi olarak etkin olabilmesi bir ulusu ifade etmesi ile yakından ilgilidir, güvenlik ve istikrar vaat eder. Geçmişinden kopan halka ortak bir yeni geçmiş, oluşan yeni düzenle bireyler arasında bir bağ teşkil edilir. Kadın Korucu Derneği Bşk. bir başka arkadaşı kadın korucuyu “Kara Fatma” olarak tanıştırmayı uygun görmüştü, nitekim daha sonra bu şekilde bir röportaj yaptıklarını da öğrendim⁴⁹ görüşmeler boyunca bu tür göndermelerle milliyetçilik bağları kurmaya ve güçlendirmeye çalışıldığını görmekteyiz.

⁴⁸ Konfederasyon yetkilileri ile yapılan görüşme

⁴⁹<https://www.ulusal.com.tr/gundem/mardin-in-kara-fatmasi-h144765.html> (Mardin’in Kara Fatma’sı Güvenlik Korucusu Fatma Genç)

Mecazi bir ataerkil aile olarak milliyetçilik bir ulusun üyelerinin büyük bir aile olduğunu ileri sürer. Ulus, milliyetçiliğin bir ürünü ve üyeleri tarafından hayal edilen halktır, insanlar gerektiğine inandığında var olur ve kitle desteği aldığı sürece yaşar. Milliyetçilik belli bir güç yapısını (gerçek ya da algısal) eş zamanlı meşrulaştırmak ve nüfusun bir bölümünün kabul gören ihtiyaçlarını tatmin etmek zorundadır (Eriksen, 2014: 160-165). Devlet eliyle kurulmuş olan bir güvenlik sektöründe ister en başından kendi istekleri ile girsinler, ister devlet telkini, ikna etmesiyle isterse son dönemde daha formel ve resmî alımlarla koruculuğa katılsınlar, büyük oranda ideolojik olarak bir kültürlenme örneğinin ortaya çıktığını, Türk milliyetçiliğini benimsediklerini, sembollerini kullandıklarını, o şekilde görünmeye çalıştıklarını görüyoruz. Görüşme yapılanlar arasında Tunceli’de, Şırnak’ta veya Van’da da aynı örneklerle karşılaşıyoruz. Korucularda aitliğin etnik kökenden münezzeh bir şekilde geliştiğini, bunda süreç içinde yaşananlarla birlikte çok çeşitli etmenlerin olduğunu anlıyoruz. Belki terör olayları yaşanmasa böyle bir grubun bu derece keskin bir şekilde ortaya çıkması mümkün olmayacaktı, fakat öyle ya da böyle birbirinden bağımsız ve uzak bölgelerde oluşan bu topluluğun, karşıt argümanının bir şekliyle de “Kürt Hareketi” olarak yansıtılması korucuların daha çok Türkçülük ideolojisine yaklaşımlarına ve simgelerine başvurmalarına neden olduğu düşünülmektedir. Öyle ki çocuklarına “Bozkurt” işareti yaptıracak bir noktaya gelmişlerdir.

Belli bir standartlaşma gerektiren milliyetçiliğin günümüz etkin yardımcılardan birinin de iletişimdeki yeniliklerin ve teknolojik vasıtaların olduğu bilinmektedir. Görüşülen bazı korucuların sosyal medya sayfalarını etkin kullandığını görmekteyiz, bu sayfalarda bol miktarda bayrak, şehit paylaşımları yaptıkları gibi “ülkücü” işareti yapan çocuklar da paylaşımlar arasında bulunmaktadır.

3.11.2. Milliyetçilik Göstergeleri

Milliyetçilik, diğer kültür ve topluluklar tarafından tehdit edilen topluluğun köken ve kültürel devamlılığında hayata tutunabilir, bu noktada sembollere çok önem verilir. En önemli göstergelerden birisi ölümdür, topluluktan bu mücadelede ölenler şehit olarak anılır. Korucular da görüşmelerde ilk kayıplarından itibaren tüm hayatını kaybeden üyelerine sadece “Şehidimiz” tabirini kullanmışlardır. Ayrıca çok inançlı oldukları anlaşılan korucular için Müslümanlıkta da şehit kavramının ayrı bir önemi vardır. Burada bir diyalektiği görüyoruz: Din milliyetçiliği, milliyetçilik ise inancı destekliyor, sağlamlaştırıyor.

Akrabalık terimleri de milliyetçilik söylemlerinde sıkça başvurulan sözcük ve sembollerdir (Eriksen, 2014: 164-165). Korucuların kazanmak istedikleri karşı taraf insanlarına dahi “Biz kardeşiz” ifadeleriyle hitap ettikleri, yakınlıklarını vurguladıkları, “Devlet bizim babamızdır, bize ne derse biz onu yaparız.” dedikleri görülmektedir.

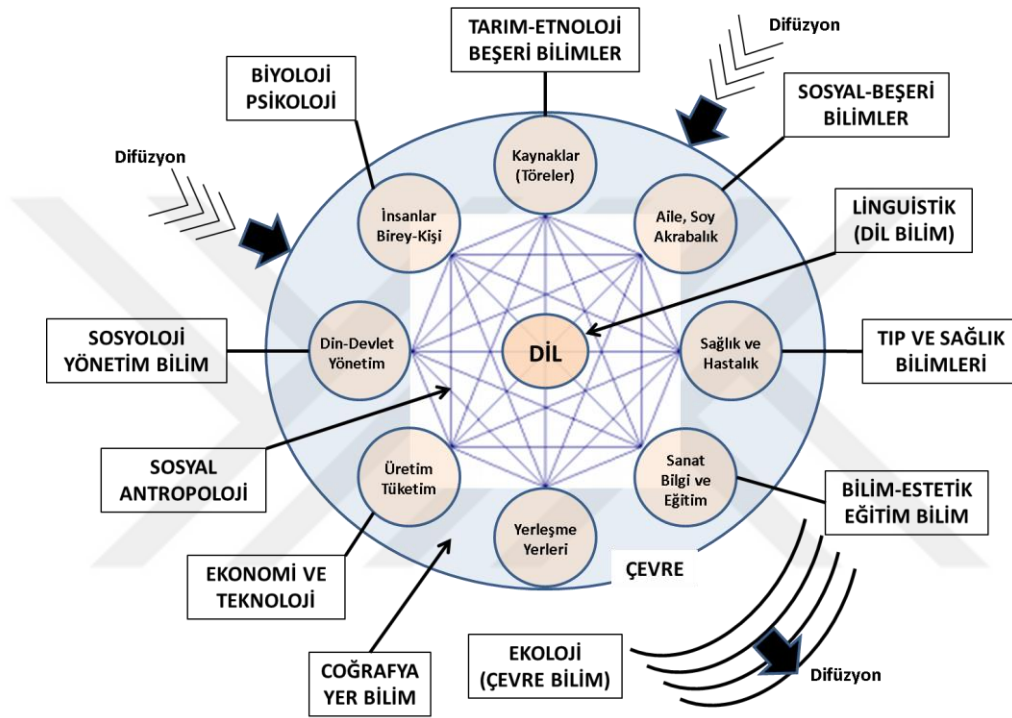
Korucu milliyetçiliği bu noktada aslında var olan ulusun öz bilincine dönme ya da uyanma süreci değil, olmayanı komşulardan esinlenerek veya uyarlayarak icat etmektir, hazır olana evrimleşme de diyebiliriz (Anderson, 2007: 20).

3.11.3. Korucularda Milliyetçilik ve Dil

Anadilin kullanımı pek çok milliyetçi akım için en önde gelen önemli bir unsurdur çünkü ortak dil kültürel birliğin güçlü bir sembolü olabileceği gibi, ulus devletin yönetimi için de uygun bir araç olabilir (Eriksen, 2014: 157).

“Dil”in bir millet, ideoloji, akım için ne kadar önemli olduğu hepimizce malumdur. Kimlik kaybetme kaygısı, çoğunluk gruplarından çok azınlık grupları tarafından hissedilir. Azınlık kimliğinin temel dinamiklerini oluşturan bir dizi bileşen vardır ve en

önemlileri dil ve dindir. Göç eden gruplar bu iki bileşenin asimilasyonundan korktukları için küçük hayali topluluklara entegre olmaya çalışırken içe dönük hâle gelirler. İki dilli ortamlarda azınlık dillerinin çoğunluk dillerine karşı direnmesinin zor olması nedeniyle, bu tür küçük hayali topluluklar bir sığınak işlevi görmektedir (Akgönül, 2008, Akt. Bulut, 2017: 27-28) Bozkurt Güvenç dilin önemini çizmiş olduğu kültür şemasında merkeze yerleştirerek ortaya koymuştur.

Kültür Kavramı: Ana Öğeler ve Kültür Haritası (Güvenç, 1999: 109)

Genel olarak korucuların çok büyük bir çoğunluğunun ana dili Kürtçe ve ilkokula kadar Türkçe öğrenememişlerdir. Halen evlerinde büyük çoğunluk Türkçe bilmesine rağmen Kürtçeyi kullanıyorlar, büyükleri ile genelde Kürtçe konuşuyorlar ve çocukları da Kürtçe öğreniyor, biliyor. Büyük çoğunluk “Kürtçede bir dildir, ülkemiz için bir zenginliktir, bilinmesi ve öğretilmesi faydalıdır fakat resmî dil olmamalıdır” şeklinde düşünürken üç korucu (Şanlıurfa ve Pertek’te görev yapan iki kadın korucu ve Silopi’de bir korucu) Kürtçenin bilinmesinin de öğretilmesinin de gereksiz olduğu birlik ve beraberliğe gölge düşüreceği görüşüne sahiptirler.

Günümüz çağdaş antropolojisinde, kimine göre etnikliğin değişken yapısı nedeni ile sadece aynı soydan gelmekle tanımlanamayacağı savunulmaktadır. Çok farklı gruplarda artık bunun doğruluğunu görüyoruz; etnisite, bölgeye, zamana göre farklı etnik gruba temel oluşturan bir veya birden fazla parametre ile ortaya çıkan bir kültürel oluşum olarak görülebilir (Kaplan, 2008: 41). Bir toplulukta, grupta tüketilen müzik türlerinde de çok çeşitli gönderiler vardır. Türkiye’de birçok müzik türü ve dinleyici kitleleri mevcuttur. Semboller başlığında da ele alındığı gibi farklı etnik gruplara (Laz, Azeri, Kürt, Alevi vb.) hitap eden o gruplara has eserlerin seslendirildiğini ve dinlediğini biliyoruz. Ülkemiz de artık Kürtçe müzik de azımsanmayacak derecede yapılmakta ve Kürt kökenli çok ünlü olmuş icracılar da bulunmaktadır. Günlük rutinin bir parçası olan ve hemen hemen tüm insanların o ya da bu şekilde temas ettiği müzik dinleme faaliyetiyle ilgili sormuş olduğumuz sorulara verilen cevaplarda; görüşmecilerin hiçbirinin Kürtçe müzik dinlemediği görülmüştür. Ayrıca Kürt kökenli şarkıcıları da dinlemediklerini belirtmişlerdir. Sadece Şanlıurfa’dan bir kadın korucu hemşerisi olan bir şarkıcıyı ses performansından dolayı dinlediğini belirtmiştir ama Türkçe parçalar dinlediğini zaten Kürtçenin kullanımına dahi karşı olduğunu söylemiştir.

Göç, toplumsal hareketlilik, yeni bir araya gelen insanların temaslarıyla etniklik bilincinde de hassasiyetler ve uyarılmalara sebep olunur. Bu durumda yeni karşılaşılan egemen veya yaygın kimlik tipinin kültürel öğeleri beklenenden daha kısa sürede benimsenebilir yeni toplumsal güçler oluşturulabilir. Koruculukta da bu refleksin beklenenden daha hızlı geliştiğini görebiliyoruz.

Bauman’ın da belirttiği gibi kimlik artık değişmez, neysen osun değil ve yaşamın bütününe ait bir proje olmaktan uzak yaşanmak zorundadır. Kimlik, tüketilebilen, birleşebilen, bir araya getirilebilen veya parçalara ayrılabilen insanlara ait olabilecektir. Çünkü yaşam tarzları buna dönüşmekte ve kimlik bir anlamda mutluluğun da en büyük

kaynaklarından birisi. Tüketim toplumunda insanlar büyük yatırımlar yapıp, uzun süre bekleyerek mutluluk sağlayacak ürünlerden çok, daha az masrafla, daha az riskli ve değiştirilebilir ürünler istiyor ve tercih ediyorlar (Bauman, 2011: 25-30).

Sonuç olarak milliyetçilik boyutuyla korucuların arada kalmışlık durumunun olduğunu söyleyebiliriz. Özelde kendi aralarında ve bazı ortamlarda “Kürt Kimliği”nin öne çıktığını ama genelde, sosyal medyada ve özellikle de resmî söylemlerde “Türklük” sembollerine başvurdıkları görülmektedir.

3.11.4. Dinsel Kimlik

Görüşme yapılan korucuların hepsi Müslüman ve ellerinden geldiğince inançları gereği ibadetlerini yapmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Tüm korucular Ramazan ayında oruçlarını tuttuklarını, Kurban Bayramı’nda kurbanlarını kestiklerini ve namazlarını kıldıklarını söylemekle birlikte, namaz konusunda beş vakit olmasa da en azından erkek korucular Cuma namazlarını aksatmadıklarını belirtmektedirler. Kadın koruculardan bir kişi çocuklara Kuran dersi verdiğini belirtmiştir. Diğer dinî ritüellerini de ellerinden geldiğince yerine getirmeye çalıştığını belirten korucuların çok büyük bir kısmı Müslümanlıkta karşı çıktığı gibi alkol kullanımına da karşı olup %91’i kesinlikle alkol kullanmadığını söylemiştir.

3.12. Politik Yansıtma

3.12.1. Kurumsal Hiyerarşi Değişiminin Etkileri

Günümüzde sosyal ve politik konuların birçoğu farklı grupların ilgisi altında, birbiriyle çelişen kimliklerin çatışan iddialarının etrafında bulunmaktadır, bu durum düşünce ve eylemlerin birçok yönden kimliğin etkisi altında olmasından kaynaklanır

(Sen, 2006: 12). Güvenlik korucuları hiyerarşi olarak bulundukları bölgedeki jandarma birliğinin emrinde görev yapmaktadırlar. Jandarma birlikleri (asayiş, kolluk kuvveti ve komando gibi farklı görevleri olmakla birlikte) yerelde ilgili mülki amir (vali, kaymakam) genelde ise Jandarma Genel Komutanlığı emrindedir. Jandarma Genel Komutanlığı ise 2016 yılına kadar Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı dördüncü bir kuvvet komutanlığı gibi bir konumda bulunmaktaydı. 2016 yılında Genelkurmay Başkanlığı Millî Savunma Bakanlığı'na bağlanırken, Jandarma Genel Komutanlığı ise ayrılarak İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. Bu tarihten itibaren Jandarma birlikleri ve dolayısıyla korucular hem yerelde hem de merkezi olarak bakanlık seviyesinde İçişleri Bakanlığı birimi olarak görev yapmaktadırlar. Kurum direkt Başbakanlığa bağlı olan Genelkurmay Başkanlığı'nın tarz ve gelenek olarak siyasetten uzak apolitik duruşu çalışanları tarafından da benimsenmiş, davranışlarına yansımıştır. Askerî personel siyasi görüşünü ve duruşunu belli etmek istemez, sosyal medya sayfalarında da özellikle subay, astsubaylar siyasi paylaşımlarda bulunmazlar. Genç astsubay ve uzman çavuşlar da son zamanlarda bunun hilafında davranışlar gözlemlenmektedir.

Korucular hiyerarşik olarak Jandarma karakol komutanının emrinde görev yapsa da hem yakın zamana kadar Kara Kuvvetleri Komutanlığı birliklerinin emrinde ve halen yer yer beraber çalışma durumunda kalmaları, hem de yukarıda bahsedilen sürecin çok yakın zamanda yaşanmış olmasından dolayı görüşmelerde TSK-Jandarma ayrımı yapmadan genel olarak bütün addedip tamamını asker olarak değerlendirip düşünmektedir. Son zamanlarda çeşitli nedenlerle bu ayırım biraz daha fark edilir olmuştur. Bunda bakanlıklarında tavrı etkin olmuştur. Örneğin ayrımı vurgulamak adına Jandarma Birliklerinin hem arazi de kullandığı hem de karargâhlarda kullandığı kıyafetlerin renkleri TSK'dan farklı olarak değiştirilmiştir.

Son zamanlarda daha etkin çalışan ve korucuların taleplerini, haklarını dile getiren dernek ve federasyonların da yetkili mercilerle görüşmeleri, faaliyet ve çabalarını duyurmaları da korucuların politize olmalarına ve benimsenmesine sebep olarak değerlendirilebilir. Çünkü temas edilen en üst seviye mercilerin siyasi tarafları da bulunmaktadır.

3.12.2. Korucuların Siyaset Algıları

Görüşmelerde yukarıda anlatılan süreç dolayısıyla korucuların bir kısmı açık bir şekilde siyasi tercih belirtmek istememiş genel olarak üstü kapalı cevaplar vermişlerdir. Fakat gerek dernek ve federasyon yöneticileri olsun gerekse görev yapan korucuların sosyal medya paylaşımlarına baktığımızda mevcut siyasi iktidar yönünde ağırlıklı olarak taraftar oldukları resmi ortaya çıkmaktadır. Parti bayraklarıyla miting fotoğraflarına, siyasi parti işaretleri yapılan fotoğraflara ve siyasi liderlerle çekilen fotoğraflara rastlamak mümkündür.

Görüşmelerde bölgede iki partinin yarıştığı gerçeğini tamamen seçimlerde sandıktan çıkan sonuçların neticesinden dolayı belirtiyorlar. Gerçekte ise söz konusu “örgüte yakın” partinin siyasi bir partiden öte terör örgütü yapılanması gibi algılandığı anlaşılmaktadır. Reel resmî sonuçlar ortada olmasına rağmen siyasi rakip ve güvenilmeyen parti sorularına genel olarak cevap verenler HDP değil CHP olarak cevap vermişlerdir. Siyasi politik sorularında genellikle görüşülen korucuların aklına HDP gelmemiştir.

Güven sorularında kişi özelinde Cumhurbaşkanı ve İçişleri Bakanı’nın çok açık şekilde desteklendiği anlaşılmaktadır. Diğer güven duyulan kişiler ise il ve ilçelerdeki vali ve kaymakamlardır. Güvenilmeyenler sorusuna cevap oranı oldukça düşük olmakla birlikte CHP Genel Bşk. ismini açıkça belirtenler de olmuştur.

İzlenen televizyon kanalları sorularına cevap verenler arasında AHaber, ATV ve TRT gibi iktidara yakın cevapların çoğunlukta olduğu, muhalif olduğuna inanılan FOX TV'nin ise yalan haber yaptığı iddiasıyla güvenilmeyen kanal olduğu görülmüştür. Bir emekli korucu (Şanlıurfa'dan) "Sadece FOX TV haberi izliyorum, başkada haber izlemiyorum" derken dört korucu daha FOX TV izleyip doğru haber yaptıklarına inandıklarını belirtmişlerdir.

Bir kadın korucu herhangi bir parti taraftarı olmadığını söylemekle birlikte, AKP ve MHP dışında diğer tüm partilerin aynı çizgide olduğunu ve ülke genelinde, bölgede birinci olacak olsalar dahi diğer partilere oy vermeyeceğini belirtmiştir. Emekli Korucubaşı olan kayınpederinin bir seçimde kendi köylerinden HDP'ye iki oy çıkması üzerine büyük bir hüsrana uğradığını, köy içinde hain olduğunu düşündüğünü belirtmiş, daha sonra o oyların sandık görevlileri tarafından kullanıldığını öğrenince sakinleştiğini belirtmiştir.

Emekli korucularla yapılan görüşmelerde korucu alımlarında eskiden işe alınanların siciline, ailesine vs. bakıldığını fakat son dönemde siyasilerin telkin ve referansları ile işe alımların yapıldığı belirtilmiştir. Bu durumun kabul edilemez olduğu, karşı partiye yakın kişilerin korucu yapıldığı, bu durumun da tehlike yaratacağı ifade edilmiştir.

3.13. Temsil ve Kimlikte Semboller

Simgelerin hem bireysel hem de toplumsal yanı vardır fakat dışarıya karşı bireyselliği gölgeleyerek topluluğun birliğini temsil eder, farklılıkların üzerini kapatarak uyumlu bir birliktelik görüntüsü sağlar ve birliği güçlendirir (Bauman 1998: 56). Simge birikimi topluluktaki görünüşteki benzerliklerin, gerçekteki farklılıkları bastırarak toplulukta ideolojik bir bütünlük sağlamaya yardımcı olur. Semboller o toplumun hem

üyelerinin arasında olan hem de diğer gruplarla olan karşılıklarına karşı birleştirir, gerçeklik kazandırarak toplumun sınırlarını belirler (Cohen, 1999: 20). Her grup, topluluk kendini eldeki tüm platformlarda göstermek, yansıtmak, ifade etmek, buradayım demek ister. Bunu bazen kendine has o gruba mal olmuş veya grup tarafından seçilmiş sembollerle, işaretlerle yapma yoluna başvurur. Görüşmelerde söz konusu semboller yelpazesinin müzikten, kıyafete; siyasi parti işaretinden, logolardan, kullanılan kelimelere, manevi değerlere kadar değiştiği görülmüştür.

3.13.1. Kıyafette Semboller

Birçok askerî birlik, üniformalarda kullanılan resmi bröve, rozet ve sınıf-rütbe işaretlerinin yanında daha özel küçük birliklere has, çalışanlarının aidiyet duygusunu, motivasyonunu artırmak için seviyesi ve yeri farklı başta “peç” olmak üzere belli işaret ve logoları kullanırlar. Zaman zaman üst komutanlıklar buna müdahale edip, aşırılıkları önleme ve sadeleştirmeye gitse de ve bundan dolayı üniformada olmasa da bu tarz işaretler sosyal medya sayfalarında, araçlarda, sivil kıyafetlerde vb. ısrarla kullanılmak istenir. Korucuların da bu akımdan etkilendiği ve bunu yaygın şekilde kullandıklarını görmekteyiz. Sosyal medya sayfalarında kendine has amblem veya logosu olmayan sayfa hemen hemen yok gibidir. Aşağıda örnekleri sunulan logoların kişisel paylaşımlarda da yer aldığı görülmektedir. Ayrıca üniforma içinde tasarlanmış farklı peçler kullanılmaktadır.

3.13.2. Milliyetçilik Sembolleri

Topluluklar, diğer ideolojilerde olduğu gibi, milliyetçilikte de tarihi, kültürel bazı sembolleri gündelik yaşamlarında, söylemlerinde vurgulayarak, ilişki kurarak kendilerine mal ederler. Bunun en önde gelen örneklerinden biri de ölümlerdir, ölümlere yüklenen anlamlar sembolik olarak önemlidir (Eriksen, 2004: 164). Koruculara baktığımızda, çatışmalarda eğer kayıpları varsa bu en baştan itibaren yani korucu olmadan önce dahi şehit olarak anılır ve mutlaka gündeme getirilerek aileden-aşiretten şehitlerin olduğu vurgulanır. Bir görüşmede (Mardin, emekli korucu) “korucu alımlarında aşiret gözetiliyor mu?” sorusuna cevabın bir yerinde “Sadece aşiret olarak korucu olmak önemli değil, aşiretten şehit verilmiş olması önemli, en sağlam olanlar şehidi olanlardır.” şeklinde yanıtlamıştır. Çatışmada ölenler, vatani, bayrağı savunurken can vermiş şehitlerdir. Yine bir kadın korucu, başka bir kadın korucu arkadaşını tanıtırken “Mardin’in Kara Fatma’sı” olarak ifade ediyor ve bu başlıkla kendisinin bir röportaj verdiğini görüyoruz, aslında beyaz tenli korucu Fatma Genç, kendine Millî Mücadele kahramanlarından “Kara Fatma” ismini uygun görmüştür.

Korucuların gerek sosyal medya sayfalarında gerekse eğer Ankara’ya geldiklerinde görüşmüşlerse iktidar mensubu kişilerle görüşmelerini belirttikleri, resimlerini paylaştıklarını görmekteyiz. Özellikle AKP ve MHP bayrak, işaret ve sembollerinin yer aldığı paylaşımlar yapmaktadırlar. Birçok korucunun şahsi silahı bulunmamaktadır,

devlet kendilerine ücretsiz silah vermemekte, sadece görevde kullanmak üzere evlerinde bulundurdıkları piyade tüfeği vermektedir, genellikle bu silahlarla paylaşım yapmak veya fotoğraf istendiğinde bunlarla görüntü vermek istemektedirler.

Türk Bayrağı korucuların vazgeçilmez sembolüdür. Şırnaklı kıdemli korucu “Çatışmaların en yoğun olduğu Şehir Operasyonları sırasında dahi bizim evlerimizin hepsinde Türk Bayrağı asılıydı, bütün evlerimizde Bayrak vardır, asla indirmedik.” şeklinde konuşmuştur. Hemen hemen tüm korucuların evlerinde odada Türk Bayrağı asılıdır. Görüşmelerde Bayrak vurgusu çok fazladır. Birçok korucu evlerinin üstüne ışıklı Bayrak yaptırdığını belirtmiştir. Bunun yanında korucular Bayrakla birlikte ezan ve vatan vurgusu yapmışlardır, görüşmelerin farklı yerlerinde “Bayrak inmeyecek, ezan susmayacak, vatanın bir karış toprağını vermeyiz!” şeklinde beyanları olmuştur. Görüşülen korucuların telefonlarındaki profil resimlerinde genellikle Türk Bayrağı veya ay, yıldız vardır. Bazı korucu evlerinde ise Türkiye haritasının asılı olduğu dikkat çekmiştir. Haritalar da milliyetçiliğin etkili ve anlamlı birer sembolü olarak karşımıza çıkar (Eriksen, 2014: 162).

3.13.3. Sembol Olarak Müzik

Müziğin kimlik üzerindeki etkisini Timothy Rice yaptığı çalışmada dört başlıkta ele almaktadır. Sembolik şekil müziğin kimliğe birinci katkısıdır. Söz konusu sembolik şekil müziğin doğal yapısında, kimliğin ikonik (simgesel) temsil öğelerini gösterir. Diğer katkı müzikal icra ile olur, performans insanların grubun içinde olmalarını hissettirir ve bunun paylaşımlarla aynı topluluk olmalarını hayal etmelerini sağlar. Üçüncü katkı, müzikle hissi, duygusal yoğunluğun çoğalması ve son olarak müziğin yeni veya ikincil bir kimlik, pozitif değerlilik sağlamasıdır (Rice, 2007: 34-35). Dolayısıyla müzik, müzik

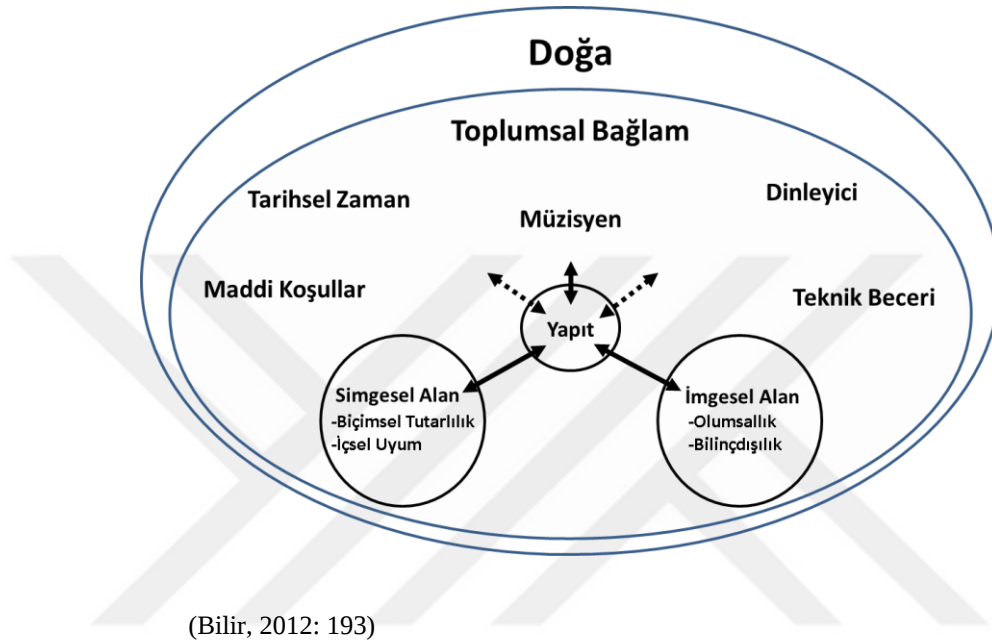
tercihi ile kimlik çok yakın bir etkileşim içerisinde, her toplulukta ayrıca ele alınması gereken bir başlıktır.

Sanatın en güçlü kolu ve kültürün ayrılmaz bir parçası olan müzik aslında ayrı bir başlık altında da ele alınabilir fakat bu noktada üretimden çok tüketim söz konusu olduğundan bir işaret, sembol olarak değerlendirilmiştir. Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de enstrümanların (kemençe-Karadeniz, klarnet-Trakya, Elâzığ, bağlama-Alevi vatandaşlar gibi), şarkının veya şarkıcının temsil ettiği, hitap ettiği belli kesimler, kültürler vardır. Farklı dilde söylenen (Kürtçe, Zazaca, İngilizce vb.) şarkıların hitap ettiği topluluklar ise çok daha belirgindir. Dolayısıyla ses, müzik ve güfte bir davranış gibi algılanabilir, her biri içinde semboller barındırır, insanlara dokunuşu ve hissettirdikleri farklı olur (Kaplan, 2008: 15). Etnik kimliklerin de müzikte varlıklarını vurgulamaya çalıştıklarına şahit oluyoruz. Kürt, Laz, Roman, Alevi, Azeri müzikleri kolayca ayırt edilebilir. Müzik evrenseldir, bütün kültürler müzik yapmıştır ve yapmaktadır, önemi ve derecesi, şarkılara yüklenen anlamlar değişmekle birlikte müziksiz bir toplum yoktur (Aktaş, 2012: 46). Bu noktada ciddi ve en önde gelen sanat dallarından müziğin birleştirici, ortak bir paylaşım ile iletişim dili, lisan olma yönü de öne çıkmaktadır. Korucuların son dönemde yaygın olması ve herhangi bir engelinin kalmamasına rağmen Kürtçe müzik dinlemediği, hepsinin Türkçe müzik dinlediğini ve hatta çocuklarından etkilenecek İngilizce müzik dinlemeye başladıkları belirtilmiştir.

Müzik nereden yaklaşılsa yaklaşılsın sosyolojik bir olgudur ve ilişkilerin, şartların hepsinin belirlediği bir temsil vasıtasıdır. İnsanlar diğer sanat ve alanlar gibi müziğe kaygısız kalmaz ve sürekli maruz kalma durumu vardır, toplumsal alanı da belirler. Toplumların süreç içerisinde yaşadığı değişim ve dönüşümlerin müzikle paralellik gösterdiğini ve başlıca ideolojilerin kendine has değerlerini, inançlarını, duygularını müziğe de yansıttığını görmekteyiz (Eşgin, 2012: 154-155). Korucularla yapılan bazı

telefon görüşmelerinde fon müziğinde dahi Mehter Marşı ve Mustafa Yıldızdoğan'ın “Türkiye’ m” şarkısının çaldığı görülmüştür.

Müziğin toplumun temas ettiği doğa, maddi koşullar ile tarihsel sürece tabi olduğu ve neticede dinleyici ile diyalektik bir ilişkide bulunarak içinde simgesel ve imgesel alan bulundurduğu Olgun Bilir tarafından bir şema ile özetlenmiştir.

(Bilir, 2012: 193)

Konfüçyüs, kimine göre sanat, kimine göre bilim ve kimine göre yaratıcılık olarak algılanan müziğin birey ve toplum üzerine etkilerini vurgulamak için “Müzik devlet kurar, devlet yıkar” demiştir. Müzik yapma ve dinleme davranışları karşılıklı etkileşimdir, eylemdir ve içinde bulunduğu kültürün etkisindedir (Kaplan, 2008: 19-22).

Müzik eseri bir yönüyle de iletişim vasıtasıdır ve değerlendirilmesinde birçok etken vardır, nihayetinde amaç en geniş kitleye ulaşması ve içselleştirilmesidir. Bu etkenler, besteci, eser, yorumcu, dinleyici ve genel olarak toplumdur. Burada en etken unsur yorumcudur çünkü yorumcu iletişim kanalıdır ve karşıya ne şekilde, eserin ruhunu ne kadar ulaştırdığı önemlidir (Kaplan, 2008: 31-32). Müziğin kitleler üzerinde ortak bir bilinç oluşturmakta çok etkin olabileceğini anlıyoruz. Ülkemizde yapılan şarkı ve eserlerin tamamının bu bilinçle yapılmadığını, genellikle popüler olma ve kazanç amaçlı

yapıldığını biliyoruz fakat en yaygın müzik türü olan popüler müzik yorumcularının dahi bir şekilde tarafgirlik içine girdiğini, renk belli ettiğini dönem dönem yaşıyoruz, dolayısıyla dinleyici kitlesine de bu mesajın ulaştığını düşünmekteyim. Gündemi gerek televizyon haberlerinden gerekse telefonlardan takip eden ve sosyal medyayı kullanan korucuların bu ortamdan etkilenmediği ve tercihlerinde bir tesirin olmadığı düşünülemez. Genel olarak siyasi bir yönü belirgin olarak ortada olmayan sanatçıları dinledikleri görülmektedir. Tarz olarak ise arabesk müziğin korucular arasında daha yaygın olduğunu söyleyebiliriz. Arabesk sanatçılardan ise genellikle eski ve önde gelen sanatçılar tercih edilmektedir. Yapılan çalışmalar arabesk müzikle ilgili “kültürsüzlüğün, yozlaşmanın müziği” görüşüne karşı, kırsaldaki alışkanlıklarla, şehirdeki yeni hayat tarzlarının karşılaştığı süreçte bu yeni tarzla baş etme, güçlüklerle karşı gelmenin yani hem direnmenin hem de kabul etmenin temsili, lisansı olarak görülmektedir (Duran, 2012: 240). Korucuların bu çalışmalarda tespit edilen duruma çok yakın bir örnek olduğu ortadadır. Her ne kadar bir göç durumu veya şehir hayatına taşınma olmasa da görev gereği askerî personel ile temaslar, kendi kültüründen ve köyden sıyrılma gerekliliği duyulmuştur. Ayrıca görüşmelerde bazı korucuların özgün müzik dinlemeyi de tercih ettiği görülmüştür. Özgün müzik, 80’li yıllarda ülkemizde, toplumdaki ikilikleri, sosyal yapıyı, adaletsizliği, yaşam koşullarındaki zorlukları eleştirmek ve protesto etmek adına popüler müziğe yakın bir tarzda şekillenmeye başlamıştır (Kaplan, 2008: 44).

3.14. Kadın Korucularda Kimlik

Yaşları 24 ile 44 arasında değişen altı farklı bölgeden (Kızıltepe, Pülümür, Pertek, Hilvan, Diyardin ve Başkale) kadın korucularla görüşülmüştür. Kadın koruculardan dördü üniversite lisans mezunu, biri lise, biri ise ilkokul mezunudur, üçünün babası korucu (biri emekli olan babasının yerine korucu olmuştur), biri ikinci evliliği olmak üzere üç kadın

korucunun eşleri de korucudur, diğer kadın korucu ise sürekli asker olmak istediğini şartlar şimdilik uymadığı için meslek olarak koruculuğu seğtiğini belirtmiştir. Beşinin aşireti var ve dördünün aşireti korucu aşireti olarak bilinmekte, Pülümür’de aşiret yapısı olmadığından bu korucunun aşireti yoktur, akrabaları arasında da korucu olan yoktur. Beş korucu evli ve biri ikiz bebek beklerken, diğer üçünün ikişer, birinin bir çocuğu bulunmaktadır. Bir kadın korucu hariç eşleri ile çok fazla yaş farkı yok hatta ikisi yaşıtlar. Dördünün eşleri de korucu, birinin eşi bir şirkette çalışıyor, kendileri korucu olmadan önce biri öğretmen, diğeri çocuk gelişim uzmanı olarak çalışmış, biri kaymakamlıkta sözleşmeli memur, ikisi ev hanımı (zaten 19 yaşında korucu olmuşlar), diğeri ise üniversiteyi yeni bitirmiş henüz çalışmamıştır. Pülümür’deki korucu hariç diğerlerinin ailesinde korucu bulunmakta, iki kadın korucu erkek kardeşlerinden önce korucu olmuştur. Eğitim durumları erkek koruculara göre çok yüksek, altı kadın korucudan dördü üniversite lisans mezunudur, erkek korucular arasında lisans mezununa dahi rastlanılmamıştır. Kadın korucular ideal evlenme yaşının 25-26 olması gerektiğini söylerken daha genç yaşta evlenen korucu ise 30 yaşından önce evlenilmemesi gerektiğini belirtmiştir. İdeal sahip olunması gereken çocuk sayısı konusunda maddi imkânlar dâhilinde bakılabilecek kadar çocuk yapılmasının uygun olduğu belirtilmiştir.

Görüşülen tüm kadın korucular cep telefonunu haberleşme ve sosyal medya sayfaları için kullanmaktadırlar. Facebook ve İnstagram hesapları var fakat Twitter hesapları bulunmamaktadır. Üçünün arabası vardır, biri kaza sonrası araba kullanılamaz hâle gelince yenisini alamamıştır.

Kişisel tercih ve zevkler genel olarak erkek korucularla paralellik göstermektedir. Eski Türk filmlerini seviyorlar, arabesk müzik dinlemekten hoşlanıyorlar. Boş vakitlerinde genellikle ev işleriyle meşgul olmak durumundalar. Görev yoğunluğu olarak Van ve Ağrı’daki kadın korucular düzenli ve yoğun bir şekilde mesai yapmaktadırlar,

diğerleri kadın görevliye ihtiyaç duyulması durumunda mesaiye gitmektedirler, diğer zamanlar görev alanı bölgesini terk etmeden kişisel işlerini yapmaktadırlar. Kadın korucuların genel olarak mesai saatlerindeki görevleri, bazı kamu binalarında, meskûn mahalde ev aramalarında ve ender olarak yol emniyetinde kadın vatandaşların üst aramasını yapmaktadırlar. Devletin vermiş olduğu zimmetli piyade tüfeği sürekli evlerinde bulunmakta, iki kadın korucunun ise şahsi tabancası vardır.

Hepsi dinî vecibelerini yapma gayreti içinde olduklarını belirtmişlerdir. Pülümür'deki kadın korucu dâhil, namaz kılıp oruç tutmaktadır. Dört kadın korucu Kur'an'ı hatmetmiştir, bir kadın korucu bu konuda çocuklara ders vermektedir. Siyasal tercihlerini açıklayanlar mevcut iktidar partisini desteklediklerini diğer partilerin birbirlerine yakın siyaset güttüğü ve tercih etmeyeceklerini belirtmişlerdir. İki kadın korucunun başı kapalıdır, göreve de bu şekilde katılmaktadırlar, evli olanların hiçbirinin eşi bu konularda kendilerine herhangi bir baskı kurmamaktadır. Zaman zaman bölgede görev yapan askerî personelin eşleri ile temasları ve beraber vakit geçirme ortamlarının olduğu belirtilmiştir. Başka meslek yapma durumu olsaydı şeklindeki sorumuza genellikle yine asker olmak istediklerini söylemişlerdir.

Köy korucuları genel olarak Kürtçenin veya Zazacanın öğrenilmesinin ve kullanılmasının bir zenginlik ve farklılık olarak değerlendirmektedir. Sadece ikisi bu konuda farklı düşünmektedir, Kürtçenin kullanılmasının veya öğretilmesinin ayrımcılığa ve dolayısıyla terör örgütünün amaçlarına hizmet edeceğine inandıklarını belirtmişlerdir. Genel olarak evde Türkçe konuşulmakta, ihtiyaç duyulduğunda Kürtçe konuşulmaktadır. İki korucu önce Türkçe öğrenmiş, daha sonra Kürtçe öğrenmiş, diğerleri önce Kürtçe sonra Kürtçe öğrenmiştir, genel olarak ilkokula başladıklarında Türkçe konuşmayı öğrenmiş olmaktadır. Çocukları da genelde Kürtçe öğrenmektedir.

Genel olarak kadın korucular diğer askerî personel ile aralarındaki maddi adaletsizliklerle ilgili serzenişlerde bulunurken, erkek korucuların görevlerinin ise kadın koruculara göre daha ağır görev olduğu görüşüne sahiptirler.

3.15. Kırgız Korucular

Çalışmamızın bir aşamasında, Van-Erciş'te Kırgız kökenli korucuların olduğunu öğrendim. Yapmış olduğum girişimler neticesinde söz konusu korucuların korucubaşına ulaştım ve görüşme gerçekleştirdim.

Kırgız korucular Van'ın Erciş ilçesine bağlı Ulupamir köyünde ikamet etmektedirler. Köyün tamamı Kırgız Türklerinden oluşmaktadır. Yaklaşık yüzyıllık bir serüvenin ve göçün sonunda bu köye yerleşmişlerdir. 1978 yılında Rusların Afganistan'a saldırması neticesinde Afganistan Pamir'inde tutunamayacaklarını anlayan Kırgızlar Pakistan ile görüşerek buraya göç ederler. Çok soğuk bir bölgeden, çok sıcak bir bölge olan Pakistan'a (Gilgit Vadisi) geçince kısa sürede çok fazla kayıpları olmuştur. Bunun üzerine başka bir bölge arama gayretleri başlar. Kararları, Hacı Rahman Kul (Kutlu)⁵⁰ liderliğinde "Aksakallılar"⁵¹ toplanarak almışlardır. Amerika kendilerine Alaska bölgesinde bir yer tahsis edeceklerini bildirmiştir. Türkiye ise ilk etapta olumlu yanıt vermemiştir. Genel olarak ortak görüş aynı ırktan ve aynı dinden olunan Türkiye'ye gitmek yönünde olmuştur. 1980 darbesinden sonra bir daha müracaat edilmiş ve talep kabul edilerek 1982 yılında yaklaşık 1150 kişi (298 aile) uçakla Türkiye'ye taşınmıştır. Bu süreçte ve sonrasında sürekli kendileri ile irtibatta olan ve destek olan Alparslan Türkeş ve kendilerini Türkiye'ye getiren Kenan Evren'e özellikle halen büyük saygı ve

⁵⁰ 1990 yılında Erzurum'da hastanede vefat etmiştir. Vasiyeti üzerine Ulupamir Köyüne defnedilmiştir.

⁵¹ Aksakallılar geleneği halen köyde devam etmektedir. Köyün ileri gelen yaşlı tecrübelilerinden oluşan bir grup kastedilmektedir. Belli bir sayısı yoktur, köyün genelini ilgilendiren konularla ilgili karar alıp görüş bildirirken, köy halkı arasında oluşan husumetler veya münferit konularla ilgili de görüş bildirirler. Genel olarak köylüler alınan kararlara hürmet eder ve uyar, Aksakallılara saygı gösterir.(Görüşme notlarından)

minnet duymaktadırlar. İlk etapta Adana'ya gelen Kırgız Türkleri, daha sonra bir kısmı Van bir kısmı ise Malatya'ya taşınmıştır. 1983'te kendilerine halen bulundukları Van-Erciş bölgesinde kalıcı konutlar (sonraki yıllarda ücreti ödenmiştir) yapılarak, tarım için toprak tahsis edilmiştir. Bir süre sonra Malatya'da bulunan Kırgızlar da bu köye gelmiş ve toplu olarak yaşamaya başlamışlardır.

Köyün adını da yine kendileri “Pamir” öz vatanlarından esinlenerek Ulupamir olarak belirlemişlerdir. Köyün nüfusu yıllara sair son zamanlarda düşüş göstermektedir, 2019 verilerine göre nüfusu 1531'dir.⁵² Genç nüfus yeni iş olanakları bulmak dolayısıyla Batı bölgelerine taşınsa da kendi kültürleri konusunda hassasiyet gösterip yaşatmak adına geri dönenler de bulunmaktadır. Yaşlıları dâhil son derece anlaşılır ve akıcı Türkçe konuşmaktadırlar, yaşlılar daha sert ve vurgulu olan Kırgızca'dan tam kurtulmasa da diğerleri son derece düzgün, aksansız Türkçe konuşmaktadırlar. Kadınları günlük yaşantılarında beyaz başörtüsü giyerken, özel günlerde başlıklı geleneksel kıyafetlerini, erkekler ise “Ak kalpak” denilen özel şapkayı giymektedir. Gelenekleri unutmama konusunda hassasiyet gösteriyorlar, köyün yakınlarında Göl kenarında kurdukları “Otağ” (beyaz ev dendiği de olur) denilen geleneksel çadırlarında Kırgız kültürünü tanıtmaya devam etmektedirler. Burada her Türk devleti için bir çadır bulunmaktadır. Kırgızca, Türkçeye çok benzemekle birlikte sessiz harfler daha vurgulu, kalın telaffuz edilmektedir, o yüzden Türkçe öğrenmekte zorlanmamışlar, kendi dillerini de unutturmamak istiyorlar ancak gençlere ve çocuklara öğretme konusunda başarısız olduklarını belirtmişlerdir. At, Kırgızlar için vazgeçilmez bir hayvandır. Genel olarak gittikleri her yerde geçimlerini çok iyi yaptıkları hayvancılıktan kazanmışlardır fakat at onlar için ayrı bir önemdedir. Hâlen özel günlerde ve düğünlerde “Gökbörü” denen ve at üstünde oynanan geleneksel

⁵² <https://www.nufusune.com/159123-van-ercis-ulupamir-mahallesi-nufusu>

oyunu oynamaya devam ediyorlar. Ayrıca “Gökbörü” takımı ile uluslararası müsabakalara da katılmaktadırlar.

En azından görüştüğümüz Kırgız korucu, Van yerel halkının kendilerini iyi karşılamadığı, belirgin fiziksel özelliklerinden dolayı her yerde tanındıklarını ve kendilerine ön yargı ile yaklaşıldığını, yerel halk tarafından sevilmediklerini, kabul edilmediklerini belirtmiştir. Malatya ve diğer illerde kurdukları ilişkilerin daha iyi ve sağlam olduğunu söylemişlerdir. Bu nedenle Van veya civar köylerle kız alıp verme durumu hiç olmamıştır. Köy dışı evlilikler yeni başlamakla birlikte genellikle batı illerinden veya bölgeye çalışmaya gelen memur ve askerî personelle evlilikler söz konusudur, bu şekilde 15-20 evlilik yapılmıştır.

Türkiye’yi çok seviyorlar, etnik ve inanç ortaklığına çok önem veriyorlar. Kırgızistan’da akrabaları ve gitme imkânları olmasına rağmen gitmeyi kesinlikle düşünmüyorlar. Türkiye kelimesindeki “iye” ekinin “yuva” anlamına geldiğini, Türkiye’nin de Türklerin yuvası olduğunu anlatmışlardır. Aslına sadık kalmaya çalışan Kırgız kimliğinin içinde ve onunla son derece uyumlu korucu kimliğinin oluştuğu görülmektedir. Bu noktada Kırgız korucular, kendilerini Türk saydıklarından ve öteden beri kendilerini öyle gördüklerinden, Kürt kökenli korucular gibi bazı sembollerin veya işaretlerin abartılmasına ihtiyaç duymamaktadırlar. Duruşları ve görüşleri çok daha net ve keskin, sonraki bölümlerde belirtileceği gibi standartları çok belirgin, “Türkiye Cumhuriyeti bizim vatanımızdır, onu çok seviyoruz, ona zarar verecek her şeyin karşısındayız, ayrı bir etnik köken, ayrı bir dil kabul edilemez.” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Görüşmelerde Türkiye’ye ilk geldiklerinde Türk-Kürt şeklinde bir ayrışmanın farkında olmadıklarını belirtmişlerdir. Terör örgütünün bölgedeki faaliyetlerinden ilk haberleri olduğunda bu durumu fark etmişler ve “Aksakallılar”ın da kararıyla kesinlikle

devletin yanında olma benimsenmiştir. 1990 yılında bölgedeki askerî yetkililerin de yardımıyla köyden ilk Kırgız korucular göreve başlamıştır. Daha sonra köye defalarca taciz olmuştur, çoğu operasyonlarda olmak üzere köyden dört şehit verilmiştir. Köyde şu an için yaklaşık 200 görevde ve 150 de emekli olmuş korucu bulunmaktadır. Ayrıca köyden altı subay, 15'ten fazla astsubay ve daha da fazla uzman erbaş gerekli eğitimlerden geçerek ülkenin diğer bölgelerinde göreve başlamıştır. Görüştüğümüz korucubaşının da bir oğlu astsubay bir oğlu da uzman çavuş olmuştur.

Köyde bir aşiret yapılanması yoktur, her evde korucu olduğundan korucu kültürü tamamen köyün kültürüyle yoğrulmuş, Kırgız kimliği ile harş olmuştur. Farklı olan Kırgız kültürünü öğrenmek için ilk başta elde ettiğimiz yukarıdaki bilgilerden sonra Kürt kökenli koruculara yönelttiğimiz sorularla Kırgız korucuları tanımaya çalıştım. 90'lı yılların başından itibaren köyde birçok kişi koruculuk görevini seçmiştir. Görüştüğümüz korucu 50 yaşında 30 yıllık korucu, liseyi Türkiye'de bitirmiş, 23 yaşında kendisinden yedi yaş küçük kendi köyünden bir kızla, görücü usulü evlilik yapmış, üç erkek, bir kız olmak üzere dört çocuk babasıdır. Çocuklardan biri uzman çavuş, 26 yaşında evli, biri 22 yaşında Isparta'da üniversite öğrencisi, diğeri 20 yaşında Balıkesir'de astsubay olacak, 18 yaşında kızı ise evde üniversiteye hazırlanıyor ve hemşire olmak istiyor. Köyde artık genç yaşta ve görücü usulü evlilikler yapılmıyor, gençler en az 23-24 yaşlarında ve yaşlarına yakın kişilerle kendileri tanışıp evliliğe karar veriyorlar. Düğünleri çoğunlukla kendi köylerinde eski geleneklerine göre yapmaya çalışıyorlar. Başlık parası yoktur, sadece küçük bir süt parası verilmektedir, dört-beş koyun kesilerek yemek pişiriliyor köylüye, geleneksel kıyafetler giyiliyor, damadın yanında iki yandaşı oluyor (türkü söylerler) ve mutlaka at oyunu (Gökbörü) oynanmaktadır. Erkekler, eşlerinin hayat tarzlarına, giyim kuşamına karışmazlar, genellikle beyaz geleneksel başörtüsü kullanan kadınların yanında yeni dönemde bunu kullanmayan kadınlar da bulunmaktadır. Kızının

Kürt kökenli ve gayri Müslim olmaması koşulu ile Batı illerinden evlenmesini tercih edeceğini söylemiştir.

Korucunun anne ve babası, Van depreminde hayatlarını kaybetmişler. İlk etapta aile olarak beraber kalınıyormuş fakat artık yeni evliler ayrı evlerde kalıyorlar, çekirdek aile şeklinde yaşamayı tercih ediyorlar. Diğer dört kardeşi kız olduklarından korucu olmamışlar, ama köyde her evden en az bir korucu, çoğunda iki kişi korucu olmaktadır. Koruculuktan önce tarım ve hayvancılıkla uğraşan korucular, koruculuk görevlerinin yanında bu faaliyetlerine devam etmekle birlikte az miktarda yapmaktadırlar. Telefonlarında Whatsupp, Facebook ve Instagram gibi uygulamaları kullanıyorlar, diğer görüştüğüm koruculardan farklı olarak Kırgız korucular evlerinde de bilgisayar ve internet kullanılmaktadır. Türkiye’de başta büyük şehirler olmak üzere birçok şehre gidilmiş, yurt dışına ise çıkılmamıştır. Köyden bazıları Kırgızistan’a gidiyor, akrabalarını ziyaret ediyor, hatta köyün muhtarı oradan bir kızla evlilik yaptığından sık sık Kırgızistan’a gitmektedir. Batı bölgelerinde iş imkânı bulunursa taşınanlar olmaktadır. Örneğin, Ankara Gölbaşı TOKİ konutlarında 23 kapıcı Ulupamir köyünden gitmiş orada çalışmaktadır. Çocuklarının genellikle asker veya polis olmasını arzu ediyorlar. Çocuk sayısının maddi imkânlardan dolayı 3-4’ü geçmemesi, evlilik yaşının ise 23-24 ten önce olmaması gerektiği belirtilmiştir. İmkân olsa Van veya doğu illeri değil de batıdaki illere taşınabileceklerini istisna olarak Malatya’yı da sevdiklerini söylemişlerdir. Görüşülen korucuyu en çok üzen olay Van depreminde anne ve babasını kaybetmesi, en çok sevindiren olay ise çocuklarının TSK’da göreve başlaması olmuştur. Yaşları tutsa ve başka bir meslek yapmak istesiniz diye sorduğumuzda; kendileri de ya asker ya da emniyet teşkilatında görev almak istediklerini belirtmişlerdir. Bu kurumların daha objektif ve adaletli sınav yaptığına ve kısmen hakkaniyetle alım yaptığına inanılmakla birlikte, bazı uzman erbaşların da son derece eğitimsiz olduklarına inandıkları da görülmüştür.

Televizyon kanallarından sadece TRT kanalları güvenilir bulunup takip edilirken, dizi olarak “Arka Sokaklar” dizisini genellikle izlemektedirler. FOX Tv ise “yalan haber yaptığı, ülkeyi ve ülkeyi yönetenleri kötülediği” için en çok güvenilmeyen kanal olarak görülmektedir. Dinlenen müzik tarzı olarak arabesk müzik tercih edilmekte ve bu müziğin önde gelen eski temsilcileri (Orhan Gencebay, Ferdi Tayfur, Hakkı Bulut) ağırlıklı dinlenmektedir. Eski Türk filmlerini izlemekten hoşlanmaktadırlar.

Sigara içenler var, görüştüğümüz korucu dört yıl önce bırakmıştır. Alkol kesinlikle kullanmazlar, sadece kaliteli ve orijinal olursa çok nadir kımız içildiği belirtilmiştir. Köydeki herkes “Hanefî” mezhebindedir, dinî vecibelerini mümkün olduğunca yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Köyde büyük bir cami var, genelde beş vakit namaz kılınır, Ramazan’da herkes orucunu tutar, genel olarak Kur’an okunur, hacca gitmek için de birikim yapmaya çalışırlar.

Korucular görev dışında köyde dolaşarak sohbet ediyorlar, görevle ilgili hususları da değerlendiriyorlar, futbol veya at (Gökbörü) oynayabilirler. En çok güvendikleri kurum TSK⁵³ ve emniyet; buna mukabil politikacılara yaşadıkları bazı örneklerden dolayı güvenmemektedirler. Seçimlerde genelde oylar ya AKP ya da MHP’ye çıkmaktadır, diğer partilere kesinlikle oy vermeyeceklerini belirtmişlerdir.

Ülkede yaşanan terör olaylarını ülkeyi bölmeye, yıkmaya yönelik bir eylem olarak görmektedirler ve sonuna kadar mücadele edeceklerini belirtmişlerdir. Kürt kökenli koruculardan farklı olarak Kürtçenin öğretilmesine de kullanılmasına da son derece karşılar, terör örgütünün işine yaradığını düşünmektedirler.

Koruculuğu terör biter ve tehdit ortadan kalkarsa hep birlikte bırakabileceklerini, devletin bu tarz bir kararına tepki göstermeyeceklerini belirtmekle birlikte, “Çözüm

⁵³ TSK derken KKK.lığı ve Jandarma Gn.K.lığı ayrılmadan tamamı kastedilmektedir, ayrıca FETÖ olayını da hariç tuttuklarını belirtmektedirler.

Süreci” döneminde olduğu gibi olursa felaket olacağını belirtmişlerdir. Koruculuk geçim kaynaklarının temeli fakat koruculuğu bırakınca her türlü geçimlerini sağlayabileceklerini, huzur ve emniyet olduktan sonra çalışan herkesin karnını doyurabileceğine inanmaktalar. Koruculuk müessesinin de zamana ve duruma göre faydasının zararlarının değişeceği belirtilmiştir. Teröristlerin etkin olduğu, eylem yaptığı dönemde diğer köylerdeki korucuların korkak davrandığı, çatışmadan kaçtığı belirtilmiştir. Söz konusu dönemlerde ve karşı tarafın daha baskın olduğu “Çözüm Süreci” gibi dönemlerde kimsenin korucu olmadığı, hatta korucuların karşı tarafa yardım ve yataklık yaptığı, çatışma olmadığı dönemlerde bu kişilerin aslında hiç hak etmedikleri halde korucu olarak veya muhtarlık gibi çeşitli resmi görevlerde bulundukları iddia edilmiştir.

Köy olarak ilk korucular henüz çatışma yaşanmadan önce 1990 yılında bölgedeki askerî personelin de tavsiyesiyle korucu olunmaya başlanmış, daha sonra 1993 yılında teröristler köye roketli saldırı düzenlemişlerdir. Kendi ifadeleriyle “Biz doğru yolu seçtik, ülkemizi korumayı seçtik, onlar bizi hedef aldı, önce can güvenliğimiz dedik.” şeklinde başlangıç yaptıklarını söylemişlerdir. Birkaç kez daha köye saldırı olmakla birlikte, genel olarak köyün emniyeti düzenli olarak alınmaktadır. Korucular bölgede düzenlenen büyük operasyonlara askerî birliklerin yanında büyük katkılar sağlamışlardır. Koruculuğa başladıktan sonra tarım ve hayvancılık faaliyetleri azaltılmıştır.

Koruculuğa başladıktan sonra bölge halkı da kendilerine farklı gözle bakmaya başlamıştır ve daha da ötekileştirme, ayrımcılık yapmaya başlamışlardır. Bu durum emniyetsizlik de doğurmuştur, sataşmalar ve tacizler olmuştur, özellikle “Çözüm Süreci” döneminde bu anlamda daha da zorluklar yaşanmıştır. Koruculuk günlük görevde eski dönemlere göre farklılaşmıştır, köy dışında büyük operasyon yok denecek kadar azdır, bu dönemde köy etrafında kontrol noktalarında, karakol binasında ve yol emniyetinde

nöbetler, aramalar şeklinde görevler söz konusudur. Askerlik süresinin kısılması ve yükümlü asker sayısının azalması ile söz konusu görevlerin yoğunluğu artmıştır. Yeni korucular eskilere göre daha rahat görev yapmaktadır. İlk korucular göreve başladıklarında askerî ve yasal görevlerle ilgili daha kapsamlı üç ay eğitim alırken, yeni korucular sadece bir ay eğitimden sonra yemin ederek göreve başlamaktadır. Ata binmek köylünün önemli özelliklerinden biridir, koruculuk görevinde de bu özelliklerini etkin olarak yakın zamana kadar kullanmışlardır. Bir ihbar geldiğinde veya emir verilen bir bölgeye intikallerde daha süratli ve zinde gidebilmek için Ulupamir Köyü korucuları atlarını kullanmışlardır, yeni dönemde çok ihtiyaç duyulmamaktadır. Kırgız korucular görevdeki en büyük motivasyon olarak “Vatan sevgisini” belirtmiş, “Türkiye bir cennet, beş-altı memleket görmüş kişiler olarak bunu söylüyoruz, çalışırsan her şey olur bu ülkede.” şeklinde ifade etmişlerdir.

Özlük hakları bakımından görüşülen diğer koruculardan çok farklı düşünmekte. Şu anda devlet en iyi şartlarda korucularına bakmaktadır görüşü hâkim. Kendilerini diğer askerî personelden ailelerinin yanında olması açısından hem maddi hem de manevi açıdan daha avantajlı olarak görüyorlar. Maaş açısından da bu işin sınavını kazanmış, eğitimi almış askerî personelle, korucular arasında mevcut farklılığın normal olduğunu düşünmektedirler. Dezavantaj olarak ise tehlikeli bir görev olması, çatışma çıkma ve can kaybı olasılıkları olarak belirtilmiştir fakat bu durumun da bilinçli bir tercihle göz önüne alınarak seçildiği gerçeği vardır. Yine Kürt kökenli koruculardan farklı olarak “Koruculuğun terörle mücadelenin belkemiği olduğu, terörü bitiren kesim olduğu” tezine de katılmamaktadırlar. Kısmen sağlam dedikleri bazı korucu köylerinin bölgenin terör örgütünün eline geçmemesi noktasında faydaları olmakla birlikte, ikili oynayan korucuların olduğu, çatışma dönemlerinde kaçtığı ve hatta karşı tarafa yardım ettiğinden dolayı zararları dahi olduğu belirtilmektedir. Kendilerine göre Kırgız korucular çok daha

savaşçı ve cesur olduklarından bölgedeki terörle mücadelede katkılarının büyük olduğunu söylemektedirler.

Kırgız korucularda devletin koruculuk sistemini kaldırmasının şu anda tepki toplayacağı görüşü hâkimdir. Kısmen de olsa görevini layıkıyla yapan “sağlam” denilen korucuların bölgeye sahip çıkması sekteye uğrayacak ve layıkıyla koruculuk yapanlar ailesiyle birlikte güvenlik sorunu yaşayacaktır. Ayrıca yukarıda belirtildiği gibi son dönemde çatışma olmamakla birlikte korucular düzenli gelir elde etmektedir, bu rahat gelirin kesilmesi devlete küsmelerine ve tepki göstermelerine sebep olacaktır görüşlerini de paylaşmışlardır. Terörün bitmesi konusu sadece terörist veya korucu üzerinden değerlendirilmemelidir, sivil halkın desteği önlenmelidir, görüşüne sahiptirler. Kırgız koruculara göre çevre köylerden birçoğu teröre destek veren köylerdir, bunu da seçimlerde verdikleri oylardan çıkarmaktadırlar. Bölgede koruculara halen tepki ve saldırılar az da olsa devam ettiğini, Kürtçe küfürlerle maruz kaldıklarını söylemektedirler.

Görüştüğümüz korucu, Bayrağı “Canımızdır”, üniformayı “Şeref” olarak tanımlamıştır. Korucunun ülkenin ve Bayrağın selameti için çalışması gerektiğini ve can sağlığına dikkat etmesi gerektiğini, çatışma ve korkuyu alın yazısı olarak gördüğünü ama gerekli tedbirlerin de alınması gerektiğini, başka bir şehir de yaşama imkânı olsa büyükşehirlerden çok daha önce ilk yerleştiği Malatya’yı tercih edeceğini belirtmiştir.

3.16. Koruculuğun Yayın Yoluyla Temsili: Korucu Dergisi

3.16.1. Genel Tanıtım ve Yayın Politikası

Korucu dergisi Anadolu Güvenlik Korucuları ve Şehit Aileleri Konfederasyonu tarafından korucular adına çıkarılan tek kurumsal dergi ve halkla ilişkiler vasıtasıdır. Bu bölümde derginin içerik analizi, korucu kimliğine bakışı ve katkısı, Konfederasyonun

yönetici seviyesinde korucu söylemleri, alandaki korucuyu ne kadar temsil edip etmediği, genel korucu profiline ne ölçüde yaklaştığı incelenecektir. Bu maksatla araştırma evreni 2012-2020 yılları arasında basılan toplam 28 dergi incelenmiş, ayrıca Konfederasyon başkanına bazı sorular yöneltilmiştir.

Dergiler gazetelere göre daha uzun süreli zaman dilimleri için çıkarılan yazılı-basılı halkla ilişkiler vasıtası olarak değerlendirilir. Belli bir hedef kitle amaçlanmış, özel konular işlenen bu iletişim araçlarında makale ve yorumların yanında görsel ve fotoğraf destekli içerikler ağırlıklıdır (Tarakçı, 2012: 72). Dergiler daha önceleri en önemli iletişim araçları içinde iken günümüzde elektronik-sanal ortamların artmasıyla geri plana düşmüştür. Buna mukabil Korucu dergisi ise 2012 yılından bu yana korucular için sistematik devam eden en önemli ve tek iletişim vasıtası olma özelliğindedir. Son dönemde dergilerin de dijital baskıları yapılmaya başlansa da henüz Korucu dergisinin bu yönde bir değişimi söz konusu değildir.

İlk dergi 2012 yılının haziran ayında basılmış, o yıl üç sayı, 2013 yılında altı sayı, 2014 ve sonraki yıllarda dört sayı olmak üzere 2020 yılına kadar toplam 33 dergi yayımlanmıştır. Ücreti ilk basıldığında 2TL iken yıllara sair artarak 2020 yılında dergi 12.5TL'ye satılmaktadır. Perakende satışının olmadığını söyleyen matbaa yetkilisi, son yıllarda her sayının 5bin adet basıldığını bunun 2bin adetini Gnkur.Bşk.lığı, iki bin adetini KKK.lığı ve bin adetini de J.Gn.K.lığı alıp⁵⁴ birliklerine dağıtmaktadır.

Sayfa sayısı 16 ile 46 sayfa arasında değişirken genellikle 24 sayfa basılmıştır, kâğıt olarak bazı sayılarda parlak kâğıt bazılarında ise karton mat kâğıt kullanılmış boyutu hepsinde A4 kâğıdı boyutundadır. Genellikle kapaklarda ana renk olarak kırmızı kullanılmış, 2015-2016 yıllarında beyaz kullanılmıştır. Özellikle 2016 yılına kadar şehit

⁵⁴ J.Gn.K.lığı 2020 yılında salgın hastalık dolayısıyla dergi almamıştır.

fotoğrafları kapağa çekilirken diğer sayılarda o sayı sürecinde ele alınan olaylardan bir kare kapakta yer almıştır. 2016 yılından sonraki sayılarda kapakta kırmızı renk ve “Korucu Dergisi” başlığındaki “o” harfi ay-yıldız şeklinde yazılarak, üzerindeki resim değişmekle birlikte kısmen standart bir kapak tasarımına gidilmiştir.

İçerik ve izlediği yayın politikasına bakıldığında belli dönemlerde kendi içinde farklılık gösterdiğini söyleyebiliriz. İlk baskısından 2014-1’inci sayısına kadar dergi Mardin GKK ve Şht. Aileleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği adına Dernek Bşk. Orhan Kandemir ve yazar Ata Altın’ın adıyla basıldığı süreçtir. Bu dönemde korucularla ilgili yanlış anlaşılmayı, kara propagandayı önlemek ve olumlu imajı yerleştirmek amaçlanmıştır. Köy Korucuları Konfederasyon Bşk. Ziya Sözen’in başkanlığında yayını yapılan 2014-2’nci sayıdan 2016-2 sayısına kadar olan dönemi farklı bir dönem olarak değerlendirebiliriz. Söz konusu sayılarda ise yeni oluşturulan Konfederasyonun amacı, faaliyetlerinin yanında özellikle “Çözüm Süreci” özelinde korucularla ilgili gelişmeler ele alınmıştır. 2016-3’üncü sayıdan 2020 yılına kadar olan dergilerde ise ağırlıklı olarak Konfederasyon Bşk. ve diğer yöneticilerin faaliyetleri, ziyaretleri, demeçleri ve açıklamaları üzerine inşa edilen bir yayın politikası görülmüştür.

Dergiyi genel olarak içeriği ve yayın politikası açısından üç dönem şeklinde değerlendiresek de bu dönemler boyunca artan-azalan oranlarda korucu kimliğini, milliyetçi imgelerle, temalarla destekleyen söylemlerin devam ettiği görülmektedir. Ayrıntılı içerik analizleri bölümler hâlinde ele alınacaktır. Hedef kitle olarak değerlendirildiğinde ilk başta yukarıdaki amaç çerçevesinde tüm kamuoyu amaçlanmış ve içeriği genel olarak alandaki koruculardan ve faaliyetlerinden oluşturulmaya çalışılmıştır. Daha sonra her ne kadar sunuş yazılarındaki “Değerli dava arkadaşlarım” hitabından yola çıkarak korucular hitap edilen kitle olarak görülmüşse de korucularla yapılan görüşmelerde derginin koruculara satılmadığı veya ulaşmadığı anlaşılmaktadır. İlk başta korucuları tanıtmak, yanlış algıları değiştirmek, olumlu imaj oluşturmak ve ayrıca haklarını savunmak amaçlanmış fakat özellikle son dönemde daha çok Konfederasyon ve yöneticilerin faaliyetlerine, tanıtımlarına yönelik yayınlara ağırlık verildiği görülmüştür.

3.16.2. Korucu Dergisi’nde Milliyetçilik Öğeleri

Dergide Türk milliyetçiliği öğeleri her dönem aynı derecede yoğun bir şekilde işlenmiştir. Alanda yapılan mülakatlarla da en çok benzerlik gösteren bölüm veya temalar söz konusu milliyetçilik söylemleridir. Karşıt üzerinden kendini tanımlama, emik veya etik bakışta da genelde “veri etnisite” kastı ile etnik köken, ırksal farklılıklar üzerine temellendirilmektedir. Aslında kasıt bu olmasa da heybede başka bilgi veya tecrübe olmadığı için söylem alışlageldiği gibi etnik kökenli olmaktadır. Egemen kültürün etkisi altında sürekli yanaşma, aynı görünme ve nihayetinde tüm sembollerini abartılı şekilde kullanma eğilimi tüm sayılarda gözlemlenmiştir.

Kolektif belleği de dolduran şekillendiren yukarıdaki milliyetçilik imgelerini biraz daha açacak olursak, bir toplumda ölümlerin nasıl tanımlandığı en önemli belgelerden

birisidir (Eriksen, 2004: 164); dergide de hayatını kaybeden korucular “şehit” olarak addedilmiş ve ilk sayıdan son sayıya kadar en önemli figür niteliğindedir. Şehitliğin tartışması yoktur, milliyetçiliği destekleyen diğer figürler “Bayrak, vatan, ezan, millet” uğruna can verilmiştir. Her sayıda o dönem şehit olmasa dahi geçmiş tarihlerde hayatını kaybeden korucular “şehitlerimiz” başlığı ile mutlaka yazılmıştır. Çoğu zaman dergi kapağına da çekilmiştir, içerikte de şehit edilişi, ailesi ve cenaze töreninden mutlaka bahsedilmektedir. Diğer bir önemli unsur Türk Bayrağı’dır, her karede kullanılmaya çalışılmıştır. Türkiye haritası da sık kullanılan semboller arasındadır. Kolektif bellekte önemli bir yeri olan mekân kavramı korucuların “önce evini, sonra köyü, sonra ilçesi-ili ve son olarak da tüm vatan toprağını” koruduğuna dair söylemlerle vurgulanmıştır.

Dünyamızda yaklaşık 200 ulus devlet var ve 2020 yılı itibarıyla bunlardan 193 ülke Birleşmiş Milletler üyesidir.⁵⁵ Avrupa Birliği üye sayısı ise aynı yıl itibarıyla 28 fakat İngiltere ayrılma süreci içine girmiştir.⁵⁶ Siyaset bilimciler tüm bu birleşimlere rağmen ulus devletin öneminin uzunca bir süre daha süreceğini iddia etmektedirler (Somerson, 2004: 1).

Dünya üzerinde halen yaklaşık 5000 etnik grup ve 6000 kadar da dil olduğu iddia edilmektedir. Ulus devlet sayısı artarken etnik grup ve dil sayısı da giderek azalmaktadır. Mevcut dillerin yarısının önümüzdeki 50 yıl içinde yok olacağı tahmin edilmektedir (Somerson, 2004: 1-2).

Dil etnisitenin en belirgin özelliklerinden biridir. Buradan yola çıkacak olursak dünyada yaklaşık 200 ulus devlete karşı 5000 etnik grup olduğu varsayıldığında etnik grupların sadece %4’ünün ulus devleti olduğunu söyleyebiliriz, yani %96’sının kendine özgü bir devleti bulunmamaktadır. Dolayısıyla ulus devletlerin çoğu içinde farklı etnik

⁵⁵ <https://www.un.org/en/member-states/>

⁵⁶ https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_en

grupları barındırmaktadır. Kimi ülkelerin yönetimlerinde çoğunluğu oluşturan etnik grubun hakimiyeti söz konusudur. Diğerlerinin yönetime etkisi ülkenin yönetim şekli ve demokratikleşmesi ile orantılıdır (Somerson, 2004: 4-5). Türkiye’de ise 47 farklı etnik veya dinsel grup olduğu iddia edilmektedir (Antropolog Peter Alford Andrews. Akt. Somerson, 2004: 8).

Korucu dergisi tamamen Türkçe yayın yapmaktadır. Bu noktada içeriği incelendiğinde egemen kültürle paralel ve eklemlenme gayreti içerisinde milliyetçilik söylemlerinin çok kullanıldığı açıktır. “Dil”i millî bir kültür ögesi gören ve milliyetçilikle ilişkilendiren birçok edebiyatçı, dilbilimci, toplum bilimci bulunmaktadır. Dilin kültür değerlerinin bir toplamı olması, bir kültürün de zamanla millete dönüşüyor olması gerçeği onun milliyetçilik anlayışında ne kadar büyük ve önemli bir konumda olduğunun kanıtıdır. Bunun en güzel örneklerinden biri de Türkçedir; birbirinden kilometrelerce uzakta milyonlarca Türkü aynı duygu ve hislerde birleştiren ve aralarındaki kardeşliği devam ettiren en önemli kültür ögesi Türkçedir (Kafesoğlu, 2017: 92). Milliyetçi bir çizgi izleyen grubun, topluluğun; milliyetçiliğin en önemli öğelerinden olan dili önemsemek ve ona karşı duyarlı kullanımda dikkatli olması gerekmektedir.⁵⁷ Dolayısıyla ana dili genellikle Kürtçe olan korucular topluluğunu hedef kitle olarak belirlemiş milliyetçilik temaları işleyen bir yayının dil birliği adına Türkçeyi doğru kullanmak ve öğretmek adına daha duyarlı ve dikkatli olması gerektiği düşünülmektedir. Derginin bu yönüyle böyle bir misyonu da vardır.

Dergide Türk milliyetçiliği işlenirken sürekli Kürt kökenli olma özelliği üzerinden söylem geliştirilmiştir. Son dönemde birçok yerde korucuların Kürt, Zaza ve Arap kökenli olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte Kürtçe hiç kullanılmamış, büyük

⁵⁷ Prof.Dr.Bülent Yılmaz. Milliyetçilik Kavramı-Dil İlişkisi ve Türkiye’de Durum. <https://bulentyilmazblog.wordpress.com/2019/07/02/milliyetcilik-kavrami-dil-iliskisi-ve-turkiyede-durum/>

çoğunluğu Kürtçeyi daha iyi anlamasına rağmen koruculara yönelik hiç Kürtçe yazı yayımlanmamıştır. Kürtçenin kullanılması veya öğretilmesi ile ilgili bir yorum da yapılmamıştır. Literatüre bakıldığında “Kürt Milliyetçiliği” söylemiyle karşılaşmak neredeyse imkânsızdır. Kürtler genellikle ötekileştirilmiş, susturulmuş ve egemenin baskısıyla tarihten yoksun bırakılmaya çalışılmıştır. Tarih bilimi iktidara bu yönüyle büyük destek olmuş Kürtler tarihten saklanmıştır (Vali, 2005: 7-8). Fakat son dönemde Kürtleri çalışmak deyim yerinde ise moda olmuştur; bununla birlikte AB’ye girmeyi hedefleyen Türkiye’de tarihsiz bırakılan Kürtler en büyük paradoksu temsil etmektedir (Vali, 2005: 10). Buradan hareketle korucuların bu boşlukta kolayca kaçıp zaten bütünleştiklerini düşündükleri egemen kültürün tarihini de alıp kendi tarihleri olarak kabul etmeye çalıştıklarını söyleyebiliriz. Bunun örneklerini hem yapılan mülakatlarda hem de üst söylem olan dergide görebiliyoruz.

Kürt sorununun en büyük çelişkisi modern ulus-devlet iktidarının etnik bir kimliği yokmuş gibi düşünülmesi, davranılmasıdır; oysaki tam tersi vardır, demokrasi çoğunluğun egemenliğinin yanında siyasi güce etnik bir kimlik de dayatmaktadır (Vali, 2005: 12).

3.16.3. Aşiret Kimliğinin Görülmemesi

Aşiret bölgenin ve korucuların bilinen bir gerçeği, yadsınamaz bir kimlik olgusudur. Mülakatlarda ve genel olarak bölge halkı ile görüşmelerde aşiret özelinde kendi köyünü, toprağını, büyüklüğünü ve gücünü, tarihin ortaya koyma ve kimliğini bir şekilde aşirete bağlama eğilimi vardır. Fakat dergide aşiret olgusu ön plana çıkarılmamıştır bunda öncelikle yöneticilerin aşiretlerinin olmaması veya büyük, bilindik bir aşiret üyesi olmamasının yanında birleştirmek istedikleri korucu topluluğunun bir de aşiretler üzerinden ayrımcılığa maruz kalmaması isteğinin etkili olduğu

değerlendirilmektedir. Diğer yandan aşiretlerin farklı algılananları, şimdi korucu olarak bilinen aşiretlerin geçmişten getirdiği olumsuz, tam tersi kanaatleri uyandırabileceği de düşünülebilir. Başka bir sebep de halen feodal bir çağrışım yapan aşiret yapılanmasının, daha formel ve profesyonel bir meslek örgütlenmesi yoluna çekmek istedikleri koruculuk olgusunu lekeleyebileceği düşüncesinin etkisi olabileceği değerlendirilmiştir.

Tarihsel açıdan bakıldığında Kürt toplumu genellikle iki veya daha fazla devletin sınır boylarında yaşayıp tampon görevi olan bir işlevi yerine getirmiştir. Var olan aşiret oluşumları ise söz konusu devletlerin bu topluma etkileri ile şekillenmeye devam etmiştir (Jabar ve Dawod, 2013: 159). Küçük aşiretler daha çok homojen kalmış ve gerçek soy gruplarına daha yakındır. Buna rağmen çıkarları gereği büyük aşiretlerde siyasi ilişkiler ve ortak liderlik veya lider soya bağlı olma durumu daha açık vurgulanır (Jabar ve Dawod, 2013: 160). Burada yine sosyal kimliğin en küçük grup paradigması devreye girmektedir. Aşiretler bu duygudan hareketle hiyerarşik bir yapı oluşturma ve aynı soydan olmayan köyleri dahi dâhil etme eğilimindedir. Derginin birçok bölümünde farklı kişiler tarafından korucuların azımsanmayacak bir grup olduğu, aileleriyle birlikte yaklaşık bir milyonluk bir kitle oldukları vurgulanmıştır. Yapılan mülakatlarda da bu durum gözlemlenmektedir. Şırnak Merkez’de ikamet eden Tatar Aşireti üyeleri aşiretlerinin Silopi ilçesine kadar yaygın olduğunu o bölgenin de en ileri gelen aşireti olduklarını belirtirken; Silopi’deki görüşmelerde Tatar aşiretinin çok yaygın olmadığı burada daha büyük aşiretlerin bulunduğunu ve hatta soyadı benzerliği (Tatar) olduğu aynı aşiret olmadığı belirtilmiştir.

Tarihsel süreçte Kürt topluluğunun özerklik istemi hep canlı kalsa da aşiretlerin iç dinamikleri ve karmaşıklığı, kullanılabilir kaynaklara ve egemen devletin müdahale dercesine göre farklılık göstermiştir (Jabar ve Dawod, 2013: 161). Kürtler, Osmanlı Devleti’nin emirlik olarak tanımlanan aşiretleri tanınması ile sağlamlaşmışlar, Kürt

bölgesindeki devlet ilişkileri sabit hâle geldi ve siyasi birimler olarak güçlenmiş, merkezi yönetimin küçük kopyaları hâline gelmişlerdir (Jabar ve Dawod, 2013: 161-162).

Bir aşiretin nasıl yönetildiğinin ve yapısının en somut belirleyicisi kan davasıdır. Belli kurallara göre uygulanan kan davası daha çok türdeş ve nispeten küçük aşiretlerin liderlerinden çok sıradan üyelerini hedef almaktadır (Jabar ve Dawod, 2013: 163).

Aşiret liderleri soy, karakter (cömert, cesur vb.) ile öne çıkar, üyelerin görüş birliğiyle lider olurlar ve en büyük görevleri diğer aşiret ve egemen devlet ile ilişkileri yürütmektir ki bu alanda ne kadar mahir olursa o derece yerini sağlamlaştırır, idame ettirir. Devletin aşiret liderinin muhatap alıp tanınması en büyük destektir (Jabar ve Dawod, 2013: 164). Günümüzde yerelde veya merkezde (Konfederasyon veya derneklerde) özellikle yönetici pozisyonunda olanların devlet temsili olan her kurum yetkilisi ile görünme, desteklerini alma gayreti tespit edilmiştir. Alacakları en küçük belge, bir teşekkür veya takdir belgesi, anı fotoğrafı onlar için çok anlamlı ve değerlidir. Gerek mülakatlarda gerekse dergi de çok örneği bulunmaktadır.

Koruculuk sistemi Türkiye'nin Güneydoğu'sunun aşiret yapısını yeniden canlandırmış ve belirginleşmesini sağlamıştır. Korucu olan aşiretlere sağlanan imtiyazlar, diğer aşiretlere ve hasımlara karşı değişen güç dengeleri bu ortamı şekillendirmiştir. Koruculuktan daha önce de çok partili demokrasiye geçiş yeniden aşiretleşmenin en önemli destekleyici sürecini oluşturmuştur (Jabar ve Dawod, 2013: 170). Siyasi görüş korucularda mülakatlarda çok öne çıkmaz iken, dernek ve federasyon yöneticileri veya onlara yakın olanlarda daha belirgin bir partizanlık görülmüştür. Bir nevi aşiret günümüzde etkisini yitirmiş, boşalan alanı dernek ve federasyonlar doldurarak yerini almıştır. Bu noktada geçici olan ve dönem gücünü temsil eden siyasilerin geçici olmasını da göz ardı ederek bir algı yanılsaması yaşadıkları, duygusal davrandıkları düşünülmektedir.

3.16.4. Dergide Etnik Kimlik

Korucu dergisinin birçok sayısında etnik köken veya etnisiteye atıfla yapılan toplumsal ayrımcılığa karşı çıkmaktadır.⁵⁸ Dergide karşı çıkılan etnisite aşağıda tanımlanan kavramlardan en çok “Veri etnisite” ye yakın durmaktadır, çünkü anti tezini savunanlar da kendisini biyolojik ırk üzerinden soy bağlantısı ile tanımlamaktadır. Beş gruba ayırabileceğimiz etnisite tanımları yapılmıştır (Somerson, 2004: 26). Veri etnisite; doğumun değiştirilemeyen koşullarından kaynaklanmış, sabit, önceden gelen veya mantıklı olmayan, yaşamın değişmez bir verisidir. Kişi bunu istem dışı zorunluluktan seçmiştir, seçtirilmiştir, konuya bu açıdan bakan bir toplulukta sizin kendinizi ne hissettiğiniz veya nerede durmak istediğinizin bir önemi yoktur. Akışkan ve Faydacı etnisite; koşullar gerektirdiğinde maksat ve fayda sağlamak için araç olarak kullanılabilen bir gruba ait olma durumudur, duygusallıktan daha çok menfaat birlikteliğinden oluşmaktadır, zamana ve mekâna göre değişiklik gösterebilir. Mantıki Seçim Modeli; bireylerin kendi tercihleriyle öne çıkardıkları grup dayanışmasına dayanan bireysel özgürlüklerin zenginlik ve prestij uğruna kenara itildiği bir tercihtir. 1983’ten sonra birçok teorisyenin örnek aldığı “Hayali Cemaat”ler tanımı ise diğer bir yaklaşımdır; daha çok ulus üzerinde odaklanmaktadır, varsayılan, hayal edilen siyasi bir topluluktur, doğal olarak sınırlı ve egemen bir gruptur. Post Yapısalcı ekol ise dil hariç hiçbir kimlik, etnik gerçek olamayacağını ileri sürmektedir, bunların evrensel gerçekleri yansıtamayacağı,

⁵⁸ - Çevremizdeki insanların kafasındaki ayrılıkçı fikirler etnik milliyetçilik temeline dayanır. Bu çağda artık etnik milliyetçilik olmamalıdır (Orhan Kandemir, Korucu Dergisi, Sayı 2012-2, s.12).

- Biz korucular ülkemizde etnik tabanlı her türlü siyasi tanıma ve projeye karşıyız. Fransız İhtilali’nin insanlığın başına açtığı bir bela olan etnik tabanlı milliyetçilik akımlarının sonucunun akan kan ve gözyaşı olduğuna tarih şahittir (Ata Altın, Korucu Dergisi, Sayı 2013-4, s.18).

- Bugün etnik temelli bir milliyetçilik akımına ve ayrımcı söylemlere kapılarak, kendi toprağından gelen insanlara karşı acımasızca katliamlar gerçekleştirenler, Kürtlerin gerçek temsilcisi olamazlar (Celalettin Fırtına, Korucu Dergisi, Sayı 2013-4, s.4).

toplumsal gelenek, görenek ve alışkanlıklarla, dilde yer alan tanımlar olabileceği belirtilmektedir (Somerson, 2004: 26-31).

Etnisite bir yönüyle de hem psikolojik hem de sosyolojik bir terim olan kimlikle de çok ilgilidir. Kimsin? Sorusuna bireyin kendi içinde verdiği cevapla kendini tanımlamasının yanında içinde bulunduğu, ait olduğu grupla ve diğerleriyle (dışladıkları, dışlandıkları ile) de cevap vermesi söz konusudur (Somerson, 2004: 35). Bu kimlik toplumsal anlamda tepeden inme ve bireysel seçimle olabilir. Korucuların algılarındaki “ırk”, veri etnisite yani biyolojik/genetik tanıma yakın olduğu için Kürt kimliğini reddedememektedirler. Aynı şekilde en büyük ırk göstergelerinden biri olan dili yani Kürtçeyi de ana dilini doğal olarak öğrenmek durumundadırlar. Söylemlerine bakıldığında ise bunu güçlü bir argüman olarak ortaya koymaktadırlar, tüm bunlara rağmen biz mücadelemizi yapıyoruz demekte ve baskın kimliğin de imgelerini abartılı bir şekilde alıp kullanmaktadırlar.

Tarih boyunca etnik kimlikler hep var olmuştur, bazen yok olmuş bazen yenileri türemiştir. Baskın, çoğunluk olan etnik kimlikler kendilerini standart görmüş ve diğerlerinin asimile olmasını, değişmesini istemiştir fakat gücü yeten bildiği gibi yaşamıştır. Etnik kimlik de kültür gibi durağan ve değişmeyen bir olgu değildir. Tarihsel süreçte etkenlere göre önemli oluyor, önemi azalıyor, değişiyor, gelişiyor ve yok olabiliyorlar. Sonra tekrar ortaya çıkabiliyorlar, etnik kimlik de kendi içinde bu paradoksu barındırmaktadır (Somerson, 2004: 38). Hiçbir zaman homojen değildir etnik kimlik sadece kültürel değil aynı zamanda siyasidir de (Somerson, 2004: 40).

Sembolik ırkçılık gerçek değilmiş izlenimi verdiğinden günümüzde yavaş yavaş yerini modern ırkçılığa bırakmaktadır. Modern ırkçılık eski ırkçılığın bilgi ve ilkelerini reddederek, ayırma üstün olma yerine eşitliği benimsemektedir. Fakat bunu yaparken de yine eskinin bilgilerini tamamen devre dışı bırakamamaktadır; geçmişte, sevmeme,

iğrenme şeklinde olan duyguların yerini onların yanında endişelenme, korkma, güvenmeme ve hafif düşmanlık almaktadır. Kendi içinde de çelişkiler yaşamaktadır hem karşıt hem de yanlı duygular beslenebilmektedir (Somerson, 2004: 64-65).

Bireysel olarak sorulduğunda, tek soruda hiç kimse ırkçılığı kabul etmez, herkes vatanını seven, milliyetçi, yurdunu sevendir, ırkçı değildir. Fakat halk arasında konuşulan yaygın deyişlere herhangi bir öteki açısından bakıldığında birçok ayrımcı, ırkçı tespitler ortaya çıkmaktadır, bu durum içimizdeki gizli ırkçılığın göstergesidir (Somerson, 2004: 86).

Tüm bu kavramsallaştırmalar, kuramsal tanımlar gerçeğin, hayatın ve hislerin gerisinde kalmaktadır. Dünyanın ve insanoğlunun değişim ve dönüşümüne yetişilmemektedir. Ari ırklar, melezler, çok kültürlülük, çoğul kimlikler vb. sürekli yeni tanımlar ortaya atılmakta ve sorgulanmaktadır fakat olabilecekler, olasılıklar hep bir adım önde ve farklı çıkabilmektedir. Buradan hareketle hislerden, algılardan ve kendi yaşamından yola çıkan yazarlar biraz daha geleceğe yakın durmaktadır. Amin Maalouf'un "Lübnanlı mı, Fransız mısın?" sorusuna "Her ikisiyim de" cevabı gibi. Bu cevap üstüne ısrarla "Daha derinde ne hissediyorsun?" sorusu artık tehlikeli ve imalı bir tutum, doğuştan gelen ve değişmeyecek olan "öz" e inanışın dışına çıkmak, daha karmaşık bir kimlik hissederek ötelenmeye, dışlanmaya varmaya çalışmaktır (Akt. Somerson, 2004: 142).

Kimlik, kendi kendine sadık, ilgileri, ihtiyaçları, motivasyonu ve davranışları ile bir seviyede tutarlılık gösteren, ötekilerden farklı ve ayrı bir varlık gibi algılanan hem duygusal hem bilişsel niteliği olan mental bir formdur (Bilgin, 2001: 182). Kimlik daha önceleri benlikle ilişkilendirilip bireysel anlamda kişinin kim olduğuyla ilgilenirken toplumsal etkileşimi kolektif ele alınışı 1970'lerde etnisite tartışmalarının yoğunlaşması ile ortaya çıkmaya başlamıştır. Kişinin kim olduğuna dikkat çeken bireysel kimliğin

yanında kimlerden olduğuna da bakılmış kolektif kimlik ise grupların kimliği ile ilgilenmeye başlamıştır.

Biyoloji, genetik, sosyoloji ve benzer bilim alanlarında ele alınan ırk kavramı genelde biyolojik, fiziksel veya kalıtsal ortak özelliklere gönderme yapar ve aslında daha çok algılanan, kültüre atıf yapan etnik tanımlamasında da bağımsızdır. Günümüzde kullanılan etnisite kelimesinin kökeni Antik Yunanca ve Latince “ethnos” kavramına dayanır ki anlamlarına bakıldığında “doğum yeri, kavimler ve yaşanan bölge” gibi homojen tanımlara denk gelmektedir (Akıllı, 2003: 34).

Etnisitenin analizinde üç kavramsal araçtan yararlanılabilir; grubun kendini içeriden algılayışı, tanımlayışı ile etnik yöntem; grubun diğerleri tarafından yani dışardan algılanışına işaret eden etik yön ve her ikisi arasında bir denge ile ele alan uylaşma (Aydın, Emiroğlu, Özel ve Ünsal, 2000: 55). Yapılan çalışma sırasında hem literatür taramasında hem de mülakatlarda ortaya çıkmıştır ki ne emik yöntem ne de etik birbirinden tamamen bağımsız ve etkisizdir; mutlaka birbirlerini bir noktada şekillendirmektedir. Korucular, örgütün “Siz aslında, kendi milletine hainlik edenlersiniz!” ithamına “Asıl biz Kürt’üz, aslımızı biz temsil ediyoruz” noktasındalar; diğer taraftan siz de “Kürt kökenlisiniz, yeri gelir dönersiniz” ithamlarına ise yer yer “Biz aslen Türk’üz, Türk Bayrağı altındayız, Türk vatanını koruyoruz, Çanakkale Savaşı’nda da biz vardık.”⁵⁹ tezi ile refleks geliştirmektedirler.

3.16.5. Dergide Kullanılan Görseller

Fotoğrafın ilk icadından bu yana kullananların çeşitli yönlendirmelere materyal olarak düşündüğü bilinmektedir. Toplumsal belleğe katkı sağlayan ve işlevsel, toplumu

⁵⁹ Silopi’de Korucubaşı ile yapılan mülakat.

yönlendirebilen, yerine göre manipüle edebilen bir materyal, araçtır (Arat, 2016: 18-19). Fotoğrafların altına veya yanına yazılan açıklama yazıları da fotoğrafın yaratacağı etkiyi destekleyen en önemli yöntemlerdendir (Arat, 2016: 20). Görüntüler de insanların ihtiyaçlarına yönelik üretilmektedir. Fakat Korucu dergisinde fotoğraflara dikkat edilmemiş, zaten konuya özel bir çekim de söz konusu değildir, belirlenen konunun yanına zaman zaman ilgisi de olmayan fotoğraflar kullanılmıştır.

Her geçen gün yeni nesillerde, metin ve sözcüklü öğretilerden daha çok imajların öne çıktığı, resim veya imgelerle iletişimin etkin olduğu görülmektedir (Arat, 2016: 43). Elimizdeki son teknoloji ürünü cep telefonlarında dahi yazışmanın yerini fotoğraflar, mesajların yerini imajlar almıştır, sadece bir küçük mimik içeren hazır şekillerle duyguları anlatma kolaylığı çok yaygınlaşmıştır. Fotoğraflar ise sanırım icadından sonra en çok kullanıma sunulduğu ve çok kolay yayınlanabildiği en popüler dönemini yaşamaktadır ve bu noktada algı yönlendirmenin de en popüler araçları arasındadır. Korucu dergisinde tüm sayılarda fotoğrafların metinlere oranının en az yüzde elli fazla olduğu söylenebilir.

Fotoğraflar önceden beri hep dikkatimi çekmiştir, ilk olarak üniversite yıllarında fotoğrafçılık kulübünde görev aldım. Bu kulüpte öğrendiğim bazı konular; ana objeyi tam ortaya oturtmama, fonda yer alan objelerin kişilere veya ana objeye aitmiş gibi istenmeyen bir görüntü çıkması, konuyla alakasız şeylerin kadrja alınmaması vs. gibi ana kurallardır. Daha sonra görevim gereği bir kurumun internet ve sosyal medya sayfalarını yönetirken bahsi geçen kuralların yanında en önemli konunun fotoğrafla beraber yapılan açıklama metinlerinin olduğunu tecrübe ettim. Dolayısıyla medya incelemeleri ile bütünsel içerik analizi çalışmalarını zorunlu olarak yapmak zorunda kaldım. Dergideki fotoğrafları okuduğumuzda dağınık bir sunum olduğunu, ilk başlarda ele alınan konuyla alakalı fotoğraflar bulunmaya çalışıldığını görmekteyiz, son dönemde

içerikten farklı veya bir önceki sayıda kullanılan fotoğrafların tekrar kullanıldığı da olmuştur. Fotoğraflar da yukarıda yazılan sürece paralel işlenen yazılara uygun seçilmeye çalışılmıştır. Sayılarda o sayıya özgü belirlenmiş bir ana tema olmadığından fotoğraflarda da bu şekilde bir tema işlendiğini söyleyemeyiz. Son dönemde daha çok konfederasyonun faaliyetlerine yönelik olduğu için faaliyetlerden toplu fotoğraflar ağırlıklı olarak yer almıştır. Çizim, karikatür vb. görseller hiç kullanılmamış, buna mukabil özellikle konfederasyon ve dernek amblemlerinin kapaklar başta olmak üzere sık kullanıldığı görülmektedir.

3.16.6. Dinsel Kimlik ve Önemli Günler

Dini ritüellerden sadece Ramazan ayı ve iftar yemeklerine yer verilmiştir. Her yıl Ramazan ayını içeren sayılarda farklı yerlerde özellikle iftar yemekleri fotoğraflarıyla birlikte işlenmiştir. Buna mukabil Kurban Bayramı faaliyetlerine ise hiç yer verilmemiştir. Son dönemde yapılan törenlerde Kur'an okutulması işlenen diğer bir etkinlik olurken, belli günlerde (şehit anmalarında) mevlit okutulması da dergide yer alan dinî ritüeller arasındadır.

Önemli gün ve haftalardan hiçbiri dergide yer bulamazken sadece 15 Temmuz 2016 "Darbe Girişimi"ni takip eden sayıda ve yıldönümlerinde bu konuya yer verilmiştir. Sadece bir sayıda (2014 yılı Sayı 3-Ağustos) Atatürk'ten 30 Ağustos Zafer Bayramı dolayısı ile bahsedilmiş ve kapağa konmuştur. Çanakkale savaşı ise yer yer ortak tarih vurgusu için söylemlerde dile getirilmiştir. Sağlık, spor, eğitim, yaşam, çocuk, vb. farklı konularla ilgili bir konu veya mesaja yer verilmemiştir. İlk sayılarda genellikle korucu camiasının dışından da birçok akademisyen ve yorumcunun makale ve görüşlerine yer verilirken; özellikle son dönemde farklı kişilerin görüş ve yazıları hemen hemen hiç yayınlanmamıştır.

İlk sayılarda askerî yetkililer ve mülki yöneticilerle görüşme ve toplantılar yapılırken sonraları siyasi yetkililerle görüşmelerde eklenmeye başlamıştır. Tüm bu görüşmelerin ana konusu genellikle korucuların hak ve talepleri olarak belirtilmiştir fakat 2016 yılından sonra görüşmeler dışında başta Cumhurbaşkanı ve İçişleri Bakanı olmak üzere siyasi iradeyi esas alan ve korucu konularından bağımsız yazıların yer aldığını görmekteyiz. Bunun yanında yine korucuları direkt ilgilendirmeyen ve ülke gündeminde olan konularla ilgili yabancı ülke yetkililerini, örgütle iltisaklı olan siyasi partiyi ve hatta ana muhalefet ve diğer muhalefet partilerini eleştiren yazılara yer verilmiştir.

3.16.7. Korucu Dergisinin Çıkışı ve İlk Dönemi

Bu dönemde Mardin Köy Korucuları Derneği (Federasyonu) Bşk. Orhan Kandemir yönetiminde ve Yazar Ata Altın koordinatörlüğünde 10 dergi (2014-1'inci sayı dâhil) yayımlanmıştır. Satış fiyatı 2TL ile başlamış 6TL'ye kadar yükselmiştir. Kapak tasarımı genel olarak kırmızı fon üzerinde, şehit korucular, ağlayan kadınlar, kadın korucu, pankart taşıyan çocuklar şeklinde fotoğraflar tercih edilmiştir. Arka kapakta ise derneğin amblemine yer verilmiştir, sayfa sayısı 16 ile 24 sayfa arasında değişmektedir.

Sunuş yazılarında ilk sayıdan itibaren genel olarak derginin amacı anlatılmaya çalışılmıştır. Korucuların seslerini duyuracağı bir mecranın olmadığı, kendileri ile ilgili kamuoyunda yanlış bilgilerin dolaştığı belirtilerek bu olumsuz düşünce ve kanaatlerin değiştirilmeye çalışılacağı belirtilmiştir. Söz konusu yazılardan da anlaşıldığı üzere hedef kitle korucuları tanıtmak istedikleri kamuoyu, resmi organlar ve yöneticilerdir.

Korucular bugüne kadar kendi aralarında bir iletişim aracına sahip olmadılar. Kendilerini ifade edecek bir medya aracı olmayınca korucunun kim olduğunu topluma doğru şekilde tanıtamadılar. Yalan yanlış bilgilerle karalama kampanyalarına hedef oldular ama cevap verecek, seslerini duyuracak bir imkân bulamadılar.

Bu derginin amacı korucular hakkında toplumdaki yaygın yaygın kanıyı değiştirmek, korucunun kim olduğunu, ne düşündüğünü, neler hissettiğini, neler yaşadığını, vatanın birlik ve bütünlüğü için neler feda ettiğini olabildiğince açık ve doğru olarak kamuoyuna yansıtmaktır. Korucuların problemlerini yöneticilere aktarmak, özlük haklarıyla yaptıkları iş arasında vicdani bir denge kurmaya bir katkısı olursa bu dergi kendinden beklenen her fonksiyonu yerine getirmiş olacaktır (Orhan Kandemir, Korucu Dergisi, Sayı 2012-1, s.1).

Dergi içeriğinde konularına göre bölgeden değişik insan figürleri kullanılmaya çalışılmıştır. Şehit cenazeleri, Türk Bayraklı birçok fotoğrafın yanında çiftçilik yapan kadın-erkek, gösteriye katılan, dağda yemek yiyen korucular, kadın korucular ve dernek yöneticilerin resmi makamlarla görüşmeleri, kendi toplantı ve faaliyetlerine ait fotoğraflar kullanılmıştır.

Söz konusu sayılarda genel olarak işlenen temalar;

- Korucunun insani yönüne vurgu yaparak evini, köyünü, memleketini, insanını koruyan insan olduğu⁶⁰,
- Ayrılıkçı fikir ve davranışların etnik milliyetçiliğe dayandığı,
- Terör sorununun bölge halkının kazanılması ve iradesi ile çözülebileceği, aidiyet duygusunun geliştirilmesi gerektiği,
- Koruculuğun terörün sebebi değil sonucu olduğu, zaruretten kendilerini korumak için silahlandıkları,
- Korucuların Kürt kökenli olduğu fakat Türkiye'yi vatan bilerek milletin birliği, beraberliği, bayrak ve ezan için şehit verildiği şeklinde özetlenebilir.

⁶⁰ Korucu Algısı: “Korucu” denince insanların aklında olumsuz kanaatler belirlemektedir. Aksine korucu, dürüst, net, nazik, tevazu sahibi ve fedakâr, örnek bir insandır. Zorlu şartlarda pişerek Yunus olmuş, büyüklerinden nasihat dinlemiş Mevlâna olmuştur (Ata Altın, Korucu Dergisi, Sayı 2012-2, s.5).

Fotoğraflarda da metinlerde de korucunun insani yönlerine vurgu yapılmıştır. Bellekteki mekân kavramı evden başlıyor, “Kendi evini, köyünü, memleketini savunan insanını koruyan insandır.” şeklinde tanımlanmaktadır. Seçmiş oldukları bu meslekte, ailelerini tehlikede gördükleri ve aileye önem verdikleri için evlerini öncelemektedirler. Köy ve şehir bağları güvenlik açısından ikinci planda kalmaktadır; köyler onlar için güzel anıların biriktiği yerlerden çok çatışmaların ve tehlikenin olduğu yerler olarak tasvir edilmektedir, maddi anlamda şimdilik bir gelir kapısıdır, daha iyi imkânlar sağlayan güvenli bir yer olursa kolayca ailesi ile taşınabilecektir.

Terör örgütünün bölge halkı üzerinde “etnik milliyetçilik” üzerinden propaganda yaptığı savından hareketle birçok yazıda söz konusu iddianın yanlış olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Korucuların soya, aşirete bakmadığı, ırkçı yaklaşmadığı, gerçek milliyetçiliğin yurtseverlik, vatan, bayrak ezan uğruna savaşılmaması gerektiği belirtilmiştir. Etnik temelli bir ayrımcılığı sürekli eleştirmelerine rağmen kendileri de devamlı korucuların da “Kürt kökenli” olduklarını vurgulayarak yine ırksal bir tutumla fedakârlıklarını daha çok büyütme yoluna gitmişlerdir. Koruculuk ruhunun Kuvayı millîye, Çanakkale Savaşı’ndan geldiği, kadın korucuların da bir Nene Hatun olduğu yazılmıştır.

Bu dönemde ele alınan konulardan birisi de “Çözüm Süreci”dir. Çözüm süreci ile ilgili korucuların bölgeye gelecek bir barış ortamını destekledikleri, fakat altı doldurulmayan taleplerin tehlikeli bir yöne gittiği, karşı tarafın samimi olmadığı, gelişmelerle ilgili temkinli oldukları, teröre karşı koruculuğun en etkili yöntem olduğu, kaldırılmasının çok tehlikeli olacağı, bu süreçte korucuların öldürülmeye devam edildiği belirtilmiştir. Karşı tarafın silahlı eylemlere devam ettiği sürece korucuların da silahları bırakmayacağı yazılmıştır.

Geçmişte terör örgütünün bölge ve insanlara karşı yapmış olduğu katliamlar saldırılar işlenmiştir. Korucu camiası dışında birçok akademisyen, gazeteci, yorumcu ve yazar da dergiye yazılarıyla destek olmuştur. Prof.Dr. Mikdat Kadıoğlu, Stratejist Yazar Tarık Çelenk, DoçDr.Rasim Özgür Dönmez, Gazeteciler Adem Yavuz Arslan, Levent İçgen, Sinan Eroğul, Doç.Dr. Emrullah Yalçın, Prof.Dr. Ümit Özdağ, Can İpek haber ve yazıları ile dergiye katkıda bulunmuşlardır. Ayrıca dergide şiir ve fıkra da yer verilmiştir.

3.16.8. Korucu Dergisi “Çözüm Süreci” Dönemi

Konfederasyon Bşk. Ziya Sözen’in dergi yöneticiliğini aldığı ve büyük oranda korucuların kendilerini en mağdur ve geri plana itilmiş gördükleri ‘Çözüm Süreci’ni içine alan, 15 Temmuz darbe girişimine kadar olan dönemi ayrı bir dönem olarak değerlendirmenin faydalı olacağı düşünülmüştür. Farklı altı kişinin koordinatörlük yaptığı bu dönemde, dergi 6TL’den satılmış, bazı sayılarda da grafiker, tasarım personeli destek vermiştir. Bir medikal firmasının ve dergiyi basan matbaanın isimleriyle ilk kez reklama yer verilmiştir. 24 ile 28 sayfa arasında değişen sayfa sayısında basımlar yapılmıştır.

Bu dönemde incelenen dokuz derginin beşinde kapakta şehit korucuların fotoğrafına, ikisinde toplu ziyaret ve toplantı fotoğrafına, birinde (2014-3 Ağustos sayısı) Atatürk’ün tarihi bir fotoğrafına ve birinde de cami ve ay-yıldız figürlü Türkiye haritasına yer verilmiştir. Tüm basım süreci boyunca Atatürk’ün gerek görsel gerekse metinde geçtiği tek sayı bahsi geçen sayı ve kapaktır. 2015 başından 2016-2’nci sayıya kadar beyaz fonda kısmen standart ortadaki resmin değiştiği bir kapak tasarımı kullanılmıştır. Kapakta içerikten dört başlık yer alırken, arka kapakta ay-yıldız, konfederasyon amblemi, açılan dernek binalarının fotoğrafları ve “Terörü lanetliyoruz” yazısına yer verilmiştir.

Kullanılan fotoğrafla da yine Türk Bayrağı ağırlıklı olarak göstermeye dikkat edilmiş, şehitler mutlaka gündemde olmuştur ancak ağırlıklı olarak konfederasyon ve dernek yöneticilerinin faaliyetleri, makam ziyaretleri, toplantıları, açılışları, iftar yemekleri en çok yer alan fotoğraflardır. Bu dönemde yapılan askerî ziyaretlerin genellikle Kara Kuvvetleri Komutanlığı bağlısı birlik ve komutanlarla olduğu dikkat çekmektedir.

Sunuş yazılarının hepsi Konfederasyon Başkanı Ziya Sözen tarafından yazılmıştır. Derginin bu dönemdeki amacının ilk sayılarda yine korucuları tanıtmak, olumlu imaj geliştirmek olduğu belirtilmiştir. Sonraki sayılarda ise Konfederasyonun nasıl ve neden kurulduğu, bu şekilde daha güçlü taleplerin dile getirileceği, yöneticiler olarak korucuların gayretlerini de ortaya koyarak özlük hakları ile iyileştirme talepleri gündeme getirilmiştir. Son olarak “Çözüm Süreci” ile ilgili yaşananlar, korucuların mağduriyetleri ulaştırılmaya çalışılmıştır. Çalışmalarda destek veren başta siyasi iktidar ve askerî yetkililer olmak üzere, merkezi ve yerel yöneticilerle koruculara da teşekkür edilmiştir.

- Kurulan Konfederasyonla korucuların birlik, beraberliğinin sağlandığı ve seslerinin daha güçlü çıkacağı,
- Ülke genelinde birlik ve beraberliğin, barışın sağlanması gerektiği,
- Korucuların yıllardır süren mücadele, 1700’e yakın şehit vermelerine rağmen haklarını alamadığı,
- Konfederasyon olarak korucuların haklarının savunulmaya çalışılacağı,
- 30 yıldır bu görevi yapan ve sadece köyünde değil farklı birçok yerde de görev alan koruculara “Geçici Köy” korucusu denilemeyeceği öne çıkan temalar olarak göze çarpmaktadır.

Bu dönemin en çok işlenen ve fikir beyan edilen konusu “Çözüm Süreci” olmuştur. Yer yer barışı destekledikleri, bölgeye barış geldikten sonra yapılması gerekenler, nasıl

rehabillite edileceğine dair fikirler de öne sürölse de genel olarak terör örgütüne ve destekleyicilerine güvenilmediğı, samimiyetin olmadığı, korucuların yok sayıldığı ve bu durumun onarılamaz tahribatlara yol açacağı açıklanmıştır.

Özellikle 2014-3 Ağustos sayısında tüm resmi ortaya koymaya çalışan, alandaki korucunun kısıtlı ve kişisel bakışından daha geniş korucunun durumunu ortaya koymaya çalışan “Yeni Türkiye ve Çözüm Süreci’nde Koruculuk (GKK) Sitemi”⁶¹ başlığıyla bir analiz yayınlanmıştır. Söz konusu analiz yazısında korucuların; Kürtler ile devlet arasında birliğı, bütünlüğü sağlayan “ortak kültürün” tek parçası olduğı; devlete bağılı tek kesim olduğı kaldırılması durumunda tüm Kürtlerin devlet karşısına alınacağı iddia edilmiştir. Koruculuk bölgedeki sosyoekonomik ve siyasi denge açısından, aşiretler arası ve güç dengesi açısından önemlidir, bu dengeyi sağlamak için devamı gereklidir denilmektedir. Askerî anlamda, nokta operasyonların yapılması, istihbaratın elde edilmesi, devletin varlığı ve caydırıcılığın sağlanmasını sağlamaktadır, düzenli ordunun ayrılmaz bir parçası olduğı savunulmuştur. Koruculukla ilgili spesifik gerekçeler ortaya konmaya çalışılırken kullanılan tabirler açısından sorunlu olduğı görölmektedir. Devletin Kürtlerden ayrı kaldığı tek bağlantının korucular olduğunun savunulması, etnik temelde bir ayrımcılığın olduğunun kabulü şeklinde anlaşılabilir, kendi söylemleri ile çelişen bir iddia vardır. Kuruluşunu milattan önceye dayandıran bir ordu için TSK yerine düzenli ordu tabirini kullanması sanki TSK bu yapıya yeni geçmiş imajı yaratmaktadır.

Gelinen noktada güvenlik ve otoritenin örgüt lehine geliştiğı, korucuların katledilmeye devam edildiğı, karalandığı, çete, mafya olarak lanse edildiğı, korucu ve çocuklarından bazılarının örgüte kayma eğiliminde olduğı, korucuların kendilerini kullanılmış ve terkedilmiş hissettiğı, operasyona çıkmayabilecekleri anlatılmıştır. Bu şartlar altında koruculara sahip çıkılması, can, mal güvenliğinin sağlanması, mali

⁶¹ (Korucu Dergisi, Sayı 2014-3, s.5-7)

durumlarının iyileştirilmesi, sosyal güvencelerin kalıcı hâle getirilmesi farklı resmî görevlere kaydırılması teklifleri yapılmıştır. Kendilerinin yapmış olduğu bu tespitlerde korucuların veya ailelerin mevcut şartlarda örgüt lehine hareket edebilecekleri itirafı, korucu bünyesinde yeterince birlik beraberliğin oluşmadığı, iddia ettikleri manevi değerler özelinde milliyetçilik ve kültürün benimsenmediği varsayımı yapılabilir.

22 il ve bağlı ilçelerinde görev yapan korucuların temsilcilerinin yapmış olduğu toplantı neticesinde yayınlanan bildiriye yer verilmiştir. Söz konusu bildiri de çözüm sürecinde devletin terör örgütünü muhatap aldığını, korucuların bu dönemde 14 kayıp (üçü kaçırılan korucu) verdiğini, kendilerinin görmezden gelindiğini, daha önce uğruna can verilen değerler olduğu, bu dönemde ise boşuna hayatlarını kaybettiklerini belirtmiş, haklarının verilmemesi durumunda sokaklara inileceği, isyan noktasına gelindiği bu durumun ülke menfaatlerine zarar getireceği söylenmiştir.

“Daha önce uğruna öldüğümüz değerler vardı, bu değerler ayaklar altına alınıyor, artık ölürsek pisi pisine öleceğiz... Korucular çözüm sürecine uyuyor ama PKK uymuyor... Her gün HDP ile görüşen, toplantılar yapan bakanların, başbakanın bizi görmezden gelmesine artık seyirci kalamayız... Anamızın ak sütü gibi haklarımızı istiyoruz, bizi sokaklara inmeye, başkaldırmaya, bizi isyan etmeye mecbur bırakmayın. Bu ülkenin menfaatine olmayacaktır.” (Ziya Sözen, Korucu Dergisi Sayı 2015-1, s.8-9).

Bitlis’in Aşağıölek köyünden 12 Eylül 2014 tarihinde kaçırılan ve daha sonra bir elektrik direğine bağlanmış, vahşice öldürüldükten sonra ağzına para konan korucu Nihat Çaprak hem bu sayıda hem de sonraki sayılarda çözüm süreci ile ilgili eleştirilerde gündeme getirilerek birçok kez işlenmiştir. Gazeteci Ahmet Takan söz konusu infazın birçok sembolik mesaj içerdiğini esas olarak örgütün “Buraların asli ve ebedi sahibi biziz ayağınızı denk alın” ayrıca “Korucunun aşiretine Doğu’da meşhur olan kan parası 10

liraydı, alın ve susun ve aşiret olarak koruculuğu bırakın”⁶² mesajlarının verildiğini yazmıştır.

Bu dönemde korucu camiası dışından sadece Doç.Dr.M.Akif Okur, Av.Yurdalan Yıldız ile akademisyen yazar Sinan Eroğlu’nun yazılarına yer verilmiştir. Bununla birlikte gerek terörle mücadele gerekse ülke güvenliği ile ilgili görüş ve açıklamalarından dolayı, Suriye ve Irak Tezkerelerine karşı çıktıkları için HDP milletvekillerine birçok yazıda tepki gösterilmiştir.

Bu dönemde Korucuların sadece Kürtlerin değil, aynı zamanda Zaza ve Arap kökenli insanlar adına da görev yaptığına dair, HDP’nin Kürt, Zaza ve Arap kökenli vatandaşlara zarar verdiği söylemlerin de geliştirildiğine şahit olunmuştur. Konfederasyon Bşk. Hürriyet Gazetesi yazarı Selahattin Duman’ı “ölen çocuğu için devletten para alan baba”yı eleştirdiği için; ABD Bşk.Yrd. Joe Biden’ı “Hırant Dink ve Tahir Elçi’nin eşleri ile görüştüğü” için, Suruç olayı ile ilgili akademisyenleri açıklamalarından dolayı, Alman Meclisini “Ermeni soykırımını yasa tasarısını kabul ettiği” için, CHP Milletvekili Eren Erdem’i “Türkiye DEAŞ’a sarın gazı satıyor” açıklamasından dolayı eleştirmiştir. Ayrıca Haziran 2014’te yapılan ve Kasım 2014’te tekrarlanan seçimler neticesinde HDP’nin oy kaybetmesi ve bölgede birinci parti seçilememesinin korucular sayesinde olduğunu iddia edilmiştir.

Bu dönemde çatışmalar farklı bir boyutu ile değerlendirilmiştir; ülkemizin taşeron örgütler vasıtasıyla uluslararası bir baskı ve saldırı altında olduğu iddia edilmiştir. Türk-Kürt çatışmasından ziyade içerde ve dışarda işbirlikçi örgütlerin hedefinde Türk-İslam dünyası olduğu, bu saldırıların “Haçlı Seferleri”ne benzediği, hedefte Kudüs Duvarı gibi Türk-Kürt kardeşliğinin olduğu, İslam’ın son kalesi İstanbul’un ele geçirilmek istendiği

⁶² Ahmet Takan, Yeniçağ Gazetesi, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/ocalan-erdogan-ve-akp-icin-yeni-formul-ariyor-32496yy.htm>

belirtilmiştir. Buna mukabil “Gerçek bir Müslüman Kürt kardeşine silah çekemez, cami yakanlar (Diyarbakır Sur ilçesi) asla Kürt halkını temsil edemez” denilmiştir. Alman Meclisinde “Sözde Ermeni Soykırımı tasarısının kabul edilmesi” de yine “Hristiyan Kulübünün biz Müslümanlara duyduğu kin ve nefretin dışa yansımadır” şeklinde algılanmıştır.

3.16.9. Korucu Dergisi “Çözüm Süreci” Sonrası

2016 yılının ikinci yarısından derginin standart bir formata ve yayın politikasına oturduğu 2019 yılı sonuna kadar olan bölüm ayrı bir dönem olarak incelenmiştir. 2016-3,4’üncü sayılardan sonra dergi Konfederasyon Bşk. Ziya Sözen’in genel yayın yönetmenliği ve İsmail Bin’in yazı işleri müdürlüğünde standart şekli basıma girmiştir. İncelenen 10 derginin ilk iki sayısı 47 ve 41 sayfa, 2017’nin başından itibaren 31 sayfa olarak basılmıştır; fiyatı tedricî 6TL’den 12.5TL’ye yükselmiştir. Kocaeli Aytemiz Petrol İstasyonu ve Sarsılmaz silah markasının reklamları yer almıştır.

Kapakta ilk iki sayıdan sonra tamamen kırmızı fonda genellikle Türk Bayraklı, Türkiye haritalı ve şehit cenazelerinin yer aldığı tasarımlar ön plana çıkarılmıştır. Korucu yazısı ve Konfederasyonun amblemi hepsinde kullanılmıştır. Ayrıca kapaklarda “Kardeşliğimize gölge düşmesin; Terörü lanetliyoruz, Milletimizin başı sağ olsun” başta olmak üzere genellikle bu tarz sloganlar yazılmıştır. İç kapakta künye yayınlanmış ve burada sürekli “Terörü lanetliyoruz” sloganı yazılmıştır.

İçerikteki fotoğraflarda Konfederasyon yetkililerinin makam ziyaretleri ve etkinlikleri her sayıda ortalama 10 sayfa olarak ağırlık kazanmıştır. Makam ziyaretleri fotoğrafları sadece Doğu bölgelerdeki illerde değil Batıdaki il valilikleri ve Kıbrıs gezisinden de alınmıştır. Dikkat çeken bir nokta daha önce KKK’lığı birlik komutanlarına daha çok ziyaret edilirken, bu dönemde J.Gn.K.lığı birlik komutanlarına ziyaret

fotoğraflarının ağırlık kazandığı görülmüştür. Türk bayraklı ve şehit cenazelerine ait fotoğraflar yayınlanmaya devam edilmiştir. Cumhurbaşkanı başta olmak üzere bazı siyasi figürlerle ilgili değerlendirmeler de sıkça yapıldığı için fotoğraflarına da yer verilmiştir. Ramazan ayı sayılarında iftar yemeklerine ait fotoğraflar da yoğunlukla yer almıştır, bunlar arasında İçişleri Bakanlığında koruculara iftar yemeği ilk kez gerçekleştirilmesi nedeniyle dikkat çekicidir.

Söz konusu dönemde dergi tamamen Konfederasyon merkezli ve daha çok siyasi içerikli bir çizgiye kaymıştır. 15 Temmuz darbe girişimi ve sonrasında askerî ve resmî bürokratik yapıda yapılan değişiklikler neticesinde konfederasyonun da bakış açısında büyük değişiklikler olduğu anlaşılmaktadır. Korucular açısından bu anlamda en büyük değişiklik kendilerinin yerelde emir komutasında bulundukları jandarma karakollarının en üst makamı Jandarma Genel Komutanlığı, Gnkur.Bşk.lığı ve dolayısıyla Millî Savunma Bakanlığı bağlısı olmaktan çıkmış, İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. 2016 yılında Konfederasyona bağlı dört federasyon 96 dernek olduğu açıklanmışken, 2019 yılına gelindiğinde bu sayı altı federasyon 100 derneğe⁶³ yükselmiş, en büyük sivil toplum örgütlerinden biri hâline gelmiştir.

Konfederasyon Bşk.nın kaleme aldığı sunuş yazılarının sıklıkla işlediği vurguladığı konular; her konuda ve seçimde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın desteklenmesi gerektiği, Korucuların özlük haklarında maaş artışı hariç talep edilen iyileştirmelerin Cumhurbaşkanı ve İçişleri Bakanının destekleriyle sağlandığı; korucu maaşlarının da en düşük memur maaşına endekslenmesi gerektiği; korucuların asker ve polisten sonra ülkenin en büyük üçüncü silahlı gücü olduğu, ülkeye açık ve örtülü her türlü saldırının

⁶³ (Korucu Dergisi, Sayı 2019-3, s.5)

asında “Haçlı-Hilal” savaşı olduğu, nihai hedefin Cumhurbaşkanı olduğu, korucuların Kürt ve Zaza kökenli olduğu şeklindedir.

Bu dönemde dergide geçen dikkat çeken önemli temalar aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

- Ülkemizdeki terör faaliyetlerinin hedefi, Selahattin Eyyubi ruhunu ve İslam kardeşliğini yıkarak “Büyük Ermenistan”ın inşası ile “Büyük İsrail” projelerini hızlandırmak,

- Korucular Kürt ve Zaza kökenlidir, bu durum TSK’nın Zeytin Dalı Hrk.ında, devletin Güneydoğu’da Kürtlere zulüm yapıldığı propagandasının yalanının ispatıdır,

- Korucular bu döneme denk gelen üç seçimde de (referandum, Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimi, yerel yönetimler seçimi) Cumhurbaşkanının yanında, Cumhuriyetin destekçisi olmuştur, Cumhurbaşkanına sahip çıkılmalıdır,

- Korucular 35 sene içinde aldıkları en iyi iyileştirmeyi aldılar fakat maaşları hâlâ yetersiz, memur maaşlarına endekslenmelidir,

- Terör örgütü, Kürt değildir, İslam düşmanı, dinsiz, ateist, Marksist, Leninist düşüncenin ürünüdür,

- Asker ve polisten sonra en büyük üçüncü silahlı güç koruculardır,

- Referandum da dâhil mesele Haçlı-Hilal meselesidir,

- İlk kıblemiz Kudüs’tür, biz de Selahattin Eyyubiler bitmez.

Bu dönemde dışarıdan herhangi bir akademisyen, yazarın yazısına rastlanılmamıştır. Genel olarak Konfederasyon Bşk.nın açıklama ve faaliyetlerinin yer aldığı süreçte, mevcut siyasi iktidar yanlısı bir tutum belirgin olarak hissedilmektedir.⁶⁴ Cumhurbaşkanı için 2018 seçiminden sonra sadece “Başkan”

⁶⁴ Konfederasyon Bşk. Ziya Sözen milletvekili aday adayı olmuştur. <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/diyarbakir/sozen-aday-adayligi-icin-basvuru-yapti-12758060>

[illegible]

Bunlarla beraber geçmişten gelen ve terörle iltisaklı olan muhalefet partisinin da yoğun olarak ana muhalefet partisi ve diğer siyasilere de çeşitli nedenlerle

eleştiriler getirilmiş, şikâyet edilmiştir. Almanya, Belçika, Fransa ve Lüksemburg büyükelçiliklerine teröre verdikleri destekten dolayı siyah çelenk konularak, açıklama yapılmıştır. ABD'ye, Yunanistan'a, gazeteci Cengiz Çandar ve Baskın Oran'a, milletvekili Dursun Çiçek ve Sezgin Tanrıkulu'na aynı nedenle tepki açıklaması yapılmıştır. Terör örgütünden ele geçirilen silahların menşei olan Batılı ülkelere dava açılmıştır. İsrail DİB.lığı Sözcüsü Emmanuel Nahshon "Cumhurbaşkanımıza karşı eleştirel açıklamalarından" dolayı kınanmıştır. Ana Muhalefet Partisi Bşk.nın yaptığı açıklamalar ve etkinliklerle "Ülkeyi kaosa sürüklediği", AİHM'nin kararlarıyla "Terör sözcülüğüne soyunduğu" iddia edilerek eleştirilmiştir.

Şehit koruculara her sayıda yer verilirken, geçmiş dönemde kullanılan Bayrak, Türkiye haritası gibi imgelere daha az yer verilmiştir. Bununla beraber "Ne mutlu Türküm diyene!" yazılı afişe üç sayıda yer verilmiştir. Ayrıca İslam ve "ezan susmasın" vurgusunun yanında icra edilen toplantı, seminer vb. etkinliklerde İstiklal Marşı okunması ile birlikte Kur'an-ı Kerim tilavetinin okunması tören programları dâhilinde yapılmıştır.

Dergi yayına hazırlanırken herhangi bir redaksiyon çalışması yapılmadığı birçok noktalama ve imla hataları ile anlam bozukluklarından anlaşılmaktadır. Bunun birlikte birçok anlam kargaşası, tezatlıklar ve tutarsız bilgiler de dergide yer almıştır. Bir sayıda "Darbe girişimi gösterdi ki kimin bu vatan için canını ortaya koyduğu ortaya çıktı. Bazı

askerler bu ülkeye ihanet etti, ama hiçbir korucumuzun ismi terörle yan yana gelmedi.”⁶⁵ şeklindeki beyanatın aksine bir başka sayıda “Güvenlik korucularının içine sızmış 635 hainden dolayı 55 bin kişilik bir camia kirletilmeye çalışılıyor... içimize PKK ve FETÖ’nün desteği ile sızmış hainlerin bir an önce temizlenmesini istiyoruz... Askerin, polisin içinde FETÖ’cü var diye bunları lağvetmiyorsak koruculuk sistemi de kaldırılamaz.”⁶⁶ ifadeleri kullanılmıştır. Yine birçok farklı beyanatta şehit ve gazi olan korucu sayıları ile ilgili farklı rakamlar belirtilmiştir. 2016-3 sayısında 28 yılda 1657 şehit, binlerce gazi (s.6), 2016-4 sayısında 1857 şehit, 1600 gazi (s.12), 2017-1 sayısında 35 yılda 1750 şehit, 2000 gazi (s.8), 2018-1 sayısında 33 yılda 1800 şehit 3000’in üzerinde gazi (s.9), 2018-3 sayısında 35 yılda 1850 şehit (s.25), 2018-4 sayısında 1800 şehit 3000’in üzerinde gazi (s.11) olduğu beyan edilmişken 2019-2 sayısında yayınlanan tabloda şehit olan güvenlik korucu sayısı 1737, gazi sayısı ise 2163 (s.7) olarak belirtilmiştir. 2018 yılı başından itibaren ise daha önce yayınlanmış yazı ve fotoğrafların birebir tekrarlananların olduğunu görmekteyiz 2019 yılında bu durum daha da yoğunlaşmıştır.

⁶⁵ (Korucu Dergisi, Sayı 2018-3, s.25)

⁶⁶ (Korucu Dergisi, Sayı 2018-4, s.5-11)

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sosyal bilimlerin temelinde insan ya da birey temel yapı taşından hareket ettikleri bir gerçektir. Bu durum genelden özele veya özelden genele yön değiştirse de sonuç olarak bir grup üzerine çalışılırken ya bireylerin özelinden başlanarak onların ilişkilerinden ortak bir paydaşa, ruha varılır ya da ortağı oluşturanlardan tekile inilerek temelinde yatan biricik insanlar incelenir. Toplumun gelişmesi, özgür davranabilen, bilinçli ve toplumla ilişki içinde olan bireyler sayesinde olmaktadır. Toplum bir yerde bireylere ayna görevi görüp kişisel yaşamda, aile yaşantısında, çocuk yetiştirme de yol gösterici pozisyona gelmektedir. Köy korucuları ilgili kanun ve yönetmelikler gereği bağlı bulundukları jandarma karakol komutanlığının sorumluluk alanı olan mülki sınırlar içinde yani köylerinde ikamet etmektedirler. Yaşam tarzı olarak birbirlerine çok benzemekte ve genel olarak “görücü usulü” ile evliliklerini yapmaktadırlar. Çocuklarının sayısı bölge ortalamasına yakın ve doğal olarak ülke ortalamasının üzerindedir.⁶⁷ Korucu eşlerinin çoğu başörtüsü kullanmakta, bunun kendi tercihleri olduğunu belirtmektedirler. Kadın korucuların ise yarısının başörtüsü kullandığı görülmüştür. Genel olarak çekirdek aile şeklinde büyüklerinden ayrı evlerde yaşamaktadırlar. İnancılı, ibadetlerini ellerinden geldiğince yerine getirmeye çalışmaktalar, iki kadın korucu hariç diğerleri hiç alkol kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Genellikle akıllı telefon dışında diğer teknoloji ürünlerinden kullandıkları yoktur, sosyal medya sayfalarından Instagram ve Facebook’ta yoğun paylaşımlarda bulunmaktalar. Araba sahibi olmak önemli isteklerinin başında gelmektedir. Görev dışında vakitlerini aileleri ve akrabalarıyla geçirmektedirler. Kız

⁶⁷ <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33730> :

Türkiye’de 2019 verilerine göre ortalama hane halkı büyüklüğü 3,35 kişi olurken illere göre incelendiğinde; bu oran en yüksek Şırnak’ta 6,11 kişi daha sonra Hakkari’de 5,39 kişi ve Şanlıurfa’da 5,38 kişi olarak tespit edilmiştir.

çocukları da dâhil çocuklarının üniversite bitirmelerini, bulundukları şehrin dışında okula gitmeleri veya çalışmalarına müdahale etmeyeceklerini belirtmişlerdir.

Hamidiye Alaylarının kuruluş amaçlarından birisi de Doğu Anadolu Bölgesinde Ermenilerin eylemlerinin ve kırımlarının artmasına karşı bir önlem olarak düşünülmektedir. Korucularla yapılan görüşmelerde mücadele edilen karşı gurubun Kürt asıllı olmadığı, Kürtleri temsil etmediği Ermeni kökenli ve onların emellerine hizmet ettiği iddia edilmiştir. İlk başlarda koruculuk kendiliğinden gelişmiş, çatışmaların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Koruculuğun şekillenmesinde daha çok bölgede görev yapan OHAL Valiliği, askerî yetkililer etkin olsa da çıkışına ve yasal boyutuna öncülük edenler net olarak bilinmemektedir. Hamidiye Alaylarından esinlendiği bilinmemekle birlikte kuruluşu, teşkilatı, amaçları bakımından benzerlikler gösterdiği yadsınamaz bir gerçektir. Ayrıca Hamidiye Alaylarının sağladığı diğer avantajlar da mevcut koruculuk sistemine benzemektedir. Öncelikle her iki yapılanma da askerî bir güç olarak değerlendiriliyor, bölgeyi çok iyi tanıyorlar, iklim ve yaşam koşullarına çok aşinadırlar, tayin olmadan hep aynı bölgede yaşayıp kendi ihtiyaçlarını da büyük oranda kendileri gidermektedirler. Taktik anlamda aynı yöntemleri kullanmışlardır. Hamidiye Alaylarının ilk etapta Arap, Türkmen, Kürt aşiretleri ve Karakalpaklardan kurulması planlanmışken fiiliyatta sadece iki alay Karakalpaklardan diğer alayların hepsi Kürt aşiretlerden oluşturulmuştur.

Farklı parametrelerde ortak bir geçmiş inancı taşıyan, ortak dil kullanan, siyasal, sosyal ve ekonomik birliktelik kurmuş birden çok altsoy grubu aşiret olarak tanımlanmaktadır. Tunceli’de görev yapan kadın korucu ve Kırgız korucu dışında görüşülen korucuların hepsi bir aşiret mensubudur, bunlardan Şanlıurfa’da görev yapan korucu hariç diğerleri kendi aşiretlerini korucu-devletçi aşiret olarak belirtmişlerdir. Bölgede aşiret yapılanması veya vurgusu oldukça düşmesine rağmen halen diğer bir

sosyal kimlik olarak zihinlerde yer almaktadır. Aşiretten daha küçükler köy ve hatta aile boyutuna inen sosyal yapılara rağmen aşiret kimliği yeri ve zamanı geldiğinde devreye girmektedir; bu genellikle devletçi olduğuna, güçlü olduğuna referans için kullanılmaktadır. Aşiret üyeliği hâlen yer yer sosyal ve ekonomik avantajlar sağlamaktadır. Sorulduğunda görüşmeciler aşiretlerini söylemektedir fakat bazen cevaplarını kendi içlerinde tekrar sorgulayarak değiştirmektedirler, bir an için hiyerarşik olarak daha büyük veya daha güçlü ya da daha devletçi görüneni söylediğinden emin olmak ve onu söylemek gereğini duymaktadırlar.

Aşiret liderleri de ilk başta koruculuk sisteminden faydalanmak istemişlerdir, bu durum da Hamidiye Alayları ile benzerlik göstermektedir. Korucu olan aşiretler ve liderleri devlete, askere ve bürokrasiye daha yakın olacak, kolay ulaşabilecek, taleplerini iletebilecektir. Böylece aşiret içinde ve diğerlerine karşı gücünü ve otoritesini sağlamlaştırmış olacaktır. Daha sonra koruculuğun bir avantajı da yerel ve genel seçimlerde aday olma, siyasi makamlara daha kolay gelebilme imkânı sağlamış olmasıdır.

Birçok korucu, aşiretinin ve dolayısıyla kendisinin, ailesinin ilk baştan itibaren korucu olduklarını iddia ederek tam tarih vermemekle birlikte 1980'lerin başını işaret etmiştir. Bazı korucular ise aşiretlerinin Osmanlı döneminden itibaren devlet yanlısı olduğunu, bu durumundan dolayı teröristlerin kendilerini hedefe koyduklarını belirtmiştir.

Dönem dönem korucularla ilgili olumsuz görüş, itham ve haberler gündeme gelmiş ve devlet tarafından silahlı bir yardımcı kolluk kuvveti olarak kullanıldığı değerlendirilen korucuların illegal faaliyetlerde, keyfi uygulamalarda bulunabileceği ileri sürülmüştür. Hem bu durumları kontrol edebilecek hem de yine koruculuk sisteminde ciddi tasarruflar yapılacağı zaman kimin korucular üzerinde etkisi olduğunu ortaya koymak önemli bir tespit olarak değerlendirilmiştir. Koruculuk kültüründe otorite olarak görülebilecek erkin

ne olabileceği sorgulandığında, görevle ilgili konularda artık bağlı bulundukları jandarma komutanlığının veya askerî makamların komutasını kabul ettikleri görülmektedir. Fakat genel olarak sosyokültürel, yaşamsal, ekonomik kararlarda güven duyulan, sözü dinlenen makamın kendi babaları olduğu anlaşılmaktadır. Ataerkil kültürün de etkisiyle babaya çok fazla saygı, sevgi ve güven duyulmaktadır.⁶⁸ Aşiretlerin eski birlikteliği ve sıkı yapısı korunamadığından aşiret liderlerinin otoritesi de aynı oranda azalmıştır. Bunun yanında korucular, terörle mücadelede kahramanlıklar gösteren, adil ve samimi gördükleri komutanlardan da övgü ile bahsedip “bugün gelse öl dese ölürüz, o komutanla her yere giderim” şeklinde söylemleri olduğu görülmüştür. Siyasi otorite olarak İçişleri Bakanı’nın ve daha sonra Cumhurbaşkanı’nın büyük bir etkisi olduğunu, eylem ve söylemlerle bunu her ortamda vurguladıklarını görmekteyiz. Aile yaşantısında erkek korucuların kararlarda ağırlığı olduğu yadsınamaz bir gerçektir, bölge gerçeği de bu şekildedir. Fakat genel olarak baskıcı bir otorite örneği sergiledikleri söylenemez gerek eşlerinin gerekse belli yaşlara geldiklerinde çocuklarının kararlarını destekledikleri izlenmektedir.

Yaşanan çatışma süreci ve husumet incelendiğinde durumu kan davası olarak adlandırmak doğru olmayacaktır. Kan davasında hasımlar net olarak ortadadır, bilinmektedir, mütekabiliyet vardır, bir taraftan bir erkek öldürülmüşse sıra diğer taraftadır ve ardından da bir erkek öldürülür. Kısaca kan davası süregelen birtakım kuralları olan adı konmuş bir düşmanlıktır. Korucuların yaşadıkları duyguyu daha çok öç alma, intikam olarak değerlendirebiliriz. Bu durum daha çok ilk saldırıya uğrayan ve kayıp veren aileler için geçerlidir. Yeni nesil korucularda açıklandığı gibi “Devletin yanında olmak, bayrak ve ülke adına” yapılması gereken kutsal bir görev olarak

⁶⁸ Şırnak-Silopi Muharip Gaziler Derneği Şubesi Bşk. Mehmet Eren’in oğulları babalarına duydukları sevgi ve saygıyı göstermek için soy isimlerini değiştirerek “Eren” yerine “Mehmetoğlu” yapmışlardır. Derneğin şube başkan yardımcısı Halil Mehmetoğlu ile yapılan görüşmede kendisi belirtmiştir.

görülmektedir koruculuk. Korucularda süreç öncelikle kendi köyünü koruma olarak bir nevi köy bekçiliği şeklinde başlamıştır. Sonraki süreçte çatışmaların yoğunlaşması ve tehlikenin artması üzerine, taktik geliştiren devlet otoritesi korucuları silahlı bir güç olarak da kullanma yoluna gitmiştir. Geline döneme çatışmaların yurt içinde yok denecek kadar azalması noktasında korucuların tekrar bir bekçi görevi gibi görevler aldığı, nöbet tutturulduğu bir süreç başlamıştır. Silah korucular için önemli bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır, kendini emniyette hissettiren bir tedbir olarak görülmektedir. Korucular görevden ayrılmamayı ve hatta ayrıldıktan sonra gönüllü korucu olmayı en çok silah taşımak veya bulundurmak için istemektedir.

Korucuların yapmış oldukları davranışlar, paylaşımlar, söylemler ve ortaya koydukları görüşleriyle en büyük ikilemelerinden birini milliyetçilik anlayışlarında yaşadıkları anlaşılmaktadır. Ana dillerinden vazgeçmemekle birlikte Kürtçenin eğitim-öğretim dili olarak kullanılması ve resmî olarak öğretilmesinin tehlikeli olacağını, ülkeyi bölme gayreti olarak gördüğünü belirten çok az korucu var. Büyük çoğunluğu Kürt kökenli olduğu için evlerinde günlük yaşantılarında Kürtçe konuştuklarını belirtmişlerdir. Görüşülen korucuların hiçbiri Kürtçe müzik dinlemediğini belirtmiştir.

Korucular kendilerine tarihte kahramanlık göstermiş Türk isimleri yakıştırıp, onları örnek almaktadırlar. Karşılarında düşman olarak gördükleri ve mücadele ettikleri terör grubunun “Kürt Hareketi” olarak adlandırılmasına yüksek perdeden itiraz ederek “Kürt böyle olmaz, gerçek Kürtleri biz temsil ediyoruz.” diyen korucular farkında olarak veya olmayarak Türkçülük ideolojisine yaklaşmış, bu ideolojinin söylem ve simgelerini kullanmaya başlamışlardır.

Korucular genel olarak TSK bünyesinde fakat yerelde idari açıdan Jandarma Komutanlığı bünyesinde görev yapmaktadır. Jandarma Genel Komutanlığının 2016 yılında Genelkurmay Başkanlığından ayrılarak İçişleri Bakanlığına bağlanması,

korucuların hem dernek-federasyon seviyesinde yöneticilerinin hem de genel olarak korucuların irtibat ve temaslarında ve buna bağılı olarak politik duruş, davranışlarında değişmelere neden olmuştur. Daha önce hiyerarşide en yukarıdaki Genelkurmay Başkanlığı bağılısı olmanın vermiş olduğı sorumlulukla tıpkı askerî personel gibi apolitik duran, siyasi düşüncelerini çok fazla açığa vurmayan korucularda İçişleri Bakanlığına bağlandıktan sonra yönetici pozisyonunda olanların siyasi tavırlarındaki değişiklikler aşağıya da sirayet etmiştir. Yönetim kademesindeki kişilerin değişimleri en iyi basın ve özellikle de Korucu Dergisi'ndeki paylaşımlarda görölmektedir. Daha önce genellikle askerî yetkililerle görüşüp, ziyaretlerde bulunan korucular bu değişiklikten sonra merkezde Cumhurbaşkanlığı ve İçişleri Bakanlığı bağılıları ile yerelde ise vali, kaymakam ve jandarma komutanlıkları ile daha fazla görüşme ve ziyaretlerde bulunmaya başlamışlardır. Bunun yanında gerek sosyal medyada gerekse görsel ve yazılı basında mevcut iktidar partisi lehinde ve koyu birer taraftarı olarak yoğun paylaşımlarda bulunmaktadır. Yapılan görüşmelerde de verilen cevaplardan apolitik duruş sergilemeye çalışanlar olduğı gibi anlatılan siyasi tercihini açıkça ortaya koyan korucular da olmuştur.

Çalışma esnasında 1980'li yılların başında ölkemize göç etmek zorunda kalan Kırgız kökenli bireylerden oluşan bir korucu grubu ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Kendilerini aslen etnik olarak Türk gören bu grubun yaşam tarzı, koruculuğa ve terörle mücadeleye yaklaşımları açısından diğerkorucularla farklı düştükleri görölmektedir. Kırgız korucularının yaşadığı Pamir köyünde bir aşiret yapılanması yoktur, köyün ileri gelen yaşlılarına (Aksakallılar) hürmet ve görüşlerine saygı duyulmaktadır. Ana yurtları Orta Asya'daki yaşıntılarından bu yana sürdürdükleri gelenek ve görenekleri, düğün adetleri, yöresel kıyafetler, geleneksel oyunları devam etmektedir. Türkiye'ye büyük bir minnet duymakta, imkânları olmasına rağmen Kırgızistan'a dönmeyeceklerini belirtmektedirler. Terör örgütünün Türkiye'yi bölmeye yönelik eylemlerini fark

ettiklerinde tereddüt etmeden mücadeleye başladıklarını belirtmişlerdir. Diğer Kürt kökenli korucuların aksine arada kalma sendromu yaşamadıkları görülmekte, bunun etnik olarak Türk olduklarından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Koruculara tanınan özlük hakları ve imkânlardan da memnun olduklarını belirtmekle birlikte diğer korucu gruplarının savaşıllığı ve samimiyetlerini de eleştirmektedirler. Koruculuğun terörle mücadelede en etkin yöntem olduğu iddiasını gerçekçi bulmadıklarını da belirtmişlerdir.

Görüşülen kadın korucuların eğitim düzeylerinin erkek koruculardan çok daha yüksek olduğu, altı kadın korucudan biri hariç diğerlerinin eşleri ya da babaları korucu olduğu için koruculuğu seçtiği görülmüştür. Kadın korucular, erkeklerden farklı olarak kamu binalarında, yol kontrollerinde ve bazı hane aramalarında kadın vatandaşları arama ve kontrol etme görevlerini yerine getirmektedir. Tüm kadın korucular inançları gereği ibadetlerini mümkün olduğunca yerine getirme çabası içinde olduklarını belirtmişlerdir. Günlük yaşantılarında göreve gitmedikleri süre içinde evlerinde ev hanımı rolünde çocukları ve ev işleri ile ilgilenmektedirler. Görevi gereği aldıkları ve görev dışında evde bulundurdıkları silahtan başka sadece Kadın Korucular Derneği Başkanı olan korucunun şahsi tabancası bulunmaktadır. Koruculuk görevini -özellikle babası korucu olan kadın korucular- meslekten öte kutsallık atfettikleri bir görev olarak görmektedir. Görüşmelerde erkek koruculardan daha net ve kendinden emin cevaplar vermişlerdir.

Grupların kendilerini temsil eden ortak kelime, işaret, logo vb. semboller üretme, kullanma veya gösterme istek ve gayretleri tarih boyunca hep var olmuştur. Şimdiye kadar üretilen bu sembollerin yayım vasıtaları kısıtlı olduğundan çok fazla kullanılmıyordu fakat sürekli gelişen teknoloji görsel, işitsel ürünlerin de yayımı için sayısız olanaklar ortaya koymaktadır. İnsanlar, ait olma hissiyatının dışı vurumu olan söz konusu grup sembollerini sanal veya gerçek birçok ortamda paylaşmaya başlamışlardır. Köy korucuları da bu akıma çok büyük oranda katılmışlardır. Zaten yaygın olduğu üzere

üniforma kullanan meslek gruplarının üniformalarında kullandıkları peç, rütbe, ihtisas, sınıf vb. sembolleri her korucu kendi grubunun özelliklerine göre kıyafetlerinde kullanmaktadır. Bunun yanında yazılı materyallerde, sosyal medyada aynı şekilde kendi gruplarını, timlerini, birliklerini, derneklerini gösteren logo, slogan gibi sembolleri kullanmaktadırlar. Sosyal medya veya farklı sayfalardaki profillerde kullanmış oldukları fotoğraflarda öne çıkan önemli bir sembol “silah”tır. Silahla fotoğraf çektmek ve onu paylaşmak korucularda yaygındır. İktidar Partisi ve MHP logo ve amblemleri, bayrakları, Bozkurt işareti, Osmanlı tuğrası gibi figürler çokça kullanılan semboller arasındadır. Türk bayrağı ise her türlü ortamda, paylaşımda mutlak yer alan en önemli sembol olup bayrakla ilgili özlü sözler yine en çok yer verilen sloganlar arasındadır. Korucuların şahsi telefonlarında telefon sesi olarak “Mehter marşları” veya “Türkiye’ m” şarkısının da sık kullanıldığı görülmüştür.

Çalışma esnasında temas edilen kıdemli ve emekli olmuş yedi korucu ile yapılan özel görüşmelerde koruculuk süreci ortaya konmaya çalışılmıştır. Buna göre koruculuk; çatışma sürecinin bir sonucu, önlemi olarak ortaya çıkmıştır. Söz konusu korucular; aşiretlerinin Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca hatta Osmanlı döneminde de hep merkezi hükûmet, yönetim yanlısı tutum gösterdiklerinden tüm illegal, devlet karşıtı örgüt ve oluşumların hedefinde olduğunu beyan etmiştir. 1980’li yılların başında da köylerinin saldırıya uğramasının sebebi de budur. Söz konusu saldırılar ve bu saldırılar sonucunda kayıplar vermeleri üzerine ilk etapta kendilerini korumak üzere silahlanmış ve devletten de silah talep etmişlerdir. Devlet yetkilileri ilk başta yeterli önemi vermediklerinden olaylar büyümüş, sonra can kayıpları artıp eylemler çoğalınca silah talepleri karşılanmaya başlanmıştır. Süreç içerisinde örgüte karşı mücadelede daha düzenli bir duruma geçilmiş, devlet yanlısı aşiretler, köyler önce gönüllü sonra geçici köy koruculuğu statülerine geçirilmiştir. Görev tanım kapsamında önce “köy bekçiliği” gibi değerlendirilen korucular daha sonra çatışmalar artınca askerin yanında bizzat

operasyonlara iştirak etmiş hatta sınır dışı operasyonlara dahi katılmışlardır. Operasyon dışında bir nevi yardımcı kolluk kuvveti gibi değerlendirilen köy korucuları bu kapsamda arama, meskûn mahal operasyonları, bina ve tesis koruma, şahıs koruma, yol kontrolleri, nöbet vb. görevler de almışlardır.

Eski korucuların anlatılarından koruculuğun zaman içerisinde terörle mücadeleye göre şekillendiği, teşkilatlandığı ve kullanıldığı anlaşılmaktadır. Korucular aşiretlerinin terör olayları öncesinde de devletçi bilindiği ve bu yüzden hedef alındığını belirtmişlerdir, kamuoyunda da ilk olarak çatışmaya giren ve kayıp veren dört aşiretin (Babat, Bucak, Jırki ve Tatar aşiretleri) ileri gelenlerinin devlet kademeleriyle yakın irtibatları ve bu yöndeki tutumları bilinmektedir. Kıdemli korucuların önemli argümanlarından birisi ise karşılarında çalıştıkları grubun “Kürt olmadıkları, Kürtlerin temsilcisi olamayacakları ve Kürtlerin haklarını savunmalarının dahi söz konusu olamayacağı”dır. Ayrıca korucular kendilerinin koruculuk sistemine geçince devletin Kürtlerle bir sorununun olmadığını, devletin otoritesine, birlik beraberliğine kim karşı geliyorsa onunla mücadele ettiğini bir kez daha teyit ettiklerini belirtmişlerdir.

Aşiret olarak 1980’li yılların sonlarında koruculuğun seçilmesi yoğunluklu olurken devletin herhangi bir baskısı veya tavsiyesi olmamıştır. Aksine aşiretler kendilerini korumak için silah talebinde bulunmuşlar daha sonra koruculuk sistemi ihdas edilince doğal bir süreçle aşiretler korucu statüsüne geçmişlerdir. Özellikle bu eski korucuların birinci derece yakınlarında şehitleri bulunmaktadır. oğunun babası, abisi veya amcası örgüt tarafından vurulmuştur.

Bir kişi hariç diğer kıdemli korucular, koruculuğu seçmeyen aşiretlerin ya korktuklarından ya da taraf olmak istemediklerinden semediklerini söylemektedir. Koruculuğu seçenlerle semeyenler arasında şu an için bir sürtüşme, çatışma olmamakla birlikte, birbirlerine karşı olumsuz görüşlerinde bir değişiklik olmayıp her iki taraf

birbirini hain olarak görmeye devam etmektedir, irtibatları ve ilişkileri yok denecek kadar azdır. Bu noktada en büyük tepki ise devlet yetkililerine duyulmaktadır. Devletin bu durumu kayıtlara geçirmedeği, çatışma döneminde devletin yanında olanla olmayanın şimdilerde aynı kefeye koyulduğu ve hatta düşmanlık edenlerin bugünlerde işe alımlarda öncelikli olduğu görüşleri dile getirilmektedir.

Korucular, özellikle büyük aşiretlerin koruculuğu seçmesinin; günümüz koşullarını, bölge yapısını ve emniyetini büyük oranda etkilediği ve şekillendirdiği konusunda fikir birliğindedir. Bu aşiretler devlet yanlısı tutum almamış olsaydı bugün Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde devlet otoritesinin ve güvenliğin sağlanması olanağının olmayacağı buna bağlı olarak demografik yapı, kültür, ekonomi ve kimlik eksenli farklı gelişmelerin yaşanacağına dair yüksek bir kanaat mevcuttur.

Emekli veya kıdemli korucular da özlük hakları ve koruculara tanınan olanaklar konusunda diğer korucularla benzer görüşleri paylaşmaktadır. Eskiden yaptıkları tarım ve hayvancılık faaliyetlerini, ticaret işlerini şimdi güvenlikle ilgili görevlerinin gereksinimleri dolayısıyla büyük oranda azaltmak zorunda kalan korucular verilen maaşın çok düşük kaldığı ve yaşam koşullarının kötüleştiği, gelirlerinin çok düştüğünü belirtmişlerdir. Bu noktadan hareketle korucuların kanunen ek iş yapamadıklarından korucu olamayan akrabaları ve aile yakınları adına ek gelir getirecek işler yaptıkları, en azından kendi köylerinde arazisini değerlendirip, hayvancılık yaptığı da aşikârdır. Bununla birlikte ilk dönemler koruculuğa geçen ailelerin zararlarının karşılanması noktasında devletin refleksinin daha yüksek olduğu ve fazlasıyla tazmin edildiği fakat son zamanlarda bu durumun geçerli olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Kıdemli korucularla yapılan mülakatlar neticesinde bir nevi koruculuğun ve öncesinin sözlü tarihinin kayıtlara geçmesi sağlanmıştır. Silahlı mücadeleye geçildikten sonra koruculuk sistemi ihdas edilmiş ve devamında taktik, operatif kullanımlarına göre

şekillenerek değişime uğramıştır. Bu süreçte askerî anlamda hiyerarşik düzen, emir komuta bağlantıları, görev tanım kapsamları, bunlara bağlı olarak özlük hakları, yasal statüleri, istihkak ve olanakları yıllara sâri düzenlenerek geliştirilmiştir. 1980'lerin ikinci yarısında resmî olarak koruculuğa geçişler başlamıştır. En zorlu çatışmalar 1980'li yılların sonları ve 1990'lı yılların başında gerçekleşmiştir. Bu dönemde de aşiretlerin veya köylerin toplu olarak koruculuğu tercih ettiği görülmektedir. Daha sonraki yıllarda korucular TSK'nın yurt içinde ve sınır ötesinde düzenlediği büyük operasyonlarda da görev almıştır. 2006 yılına kadar kısmen azalan çatışmalar bu tarihten itibaren tekrar çoğalmış 2013 yılında ise “Çözüm Süreci” olarak adlandırılan, koruculuğun tartışılmaya açıldığı, birçok korucunun köy içinde, mahalle aralarında infaz edildiği bir dönem başlamış, 2016 yılına kadar sürmüştür. Söz konusu dönemde korucu alımları azaltılmış, özlük hakları ve imkânları ile ilgili herhangi bir iyileştirme yapılmamıştır. 2016 yılından itibaren başlayan “Şehir Operasyonları”nda korucular da görev almış ve bu tarihten itibaren yeni korucular işe alınırken özlük haklarında da iyileştirmeler yapılmaya başlanmıştır. Son dönemlerde çatışmaların azalması ve askerlik sisteminde yapılan değişiklikler⁶⁹ neticesinde korucuların günlük görev kapsamı ağırlıklı olarak belli noktalarda bölge emniyetini alma, nöbet ve aramalara katılma şeklinde değişmiştir. Korucuların mesleğe alımları diğer meslekler gibi sınav ve belli aşamalarla gerçekleşmeye başlamıştır.

Yukarıdaki süreçte çeşitli sebeplerle büyük çoğunluğu kendi köylerinden ayrılan, göç eden korucuların yeni yaşam koşullarında kolektif bellek heybelerini doldurdukları görülmektedir. Sosyal kimlik oluşumuna en önemli bilgi akışını ve desteğini sağlayan kolektif belleğin korucular açısından ülke genelinde genel geçer öğelerinin oluştuğu

⁶⁹ Bu duruma etki eden en önemli değişikliklerin Jandarma Genel Komutanlığının Genelkurmay Başkanlığı bünyesinden alınarak İçişleri Bakanlığına bağlanması ve yükümlü askerlik süresinin 12 aydan 6 aya indirilmesi olduğu değerlendirilmektedir.

anlaşılma ile birlikte özellikle mekânsal paydaşlar doğal olarak bölgesel kalmaktadır. Kolektif belleğin oluşmasında ve büyümesinde diğer tüm toplumsal yapılarda olduğu gibi son zamanlarda yeni iletişim ve teknoloji vasıtalarının da katkısı büyük olmuştur. Bu mecrada kimlik verilerinin belirlenmesi ve tanımlanması da daha kolay olmaktadır. Korucuların millî veya dinî günlere hassasiyeti, ritüelleri, kutlamaları tüm bölgelerde aynı ve yoğun olmaktadır. Söz konusu günlerde (cuma günleri, kandiller, dinî bayramlar, şehit ve gazileri anma günleri) sosyal medya sayfalarında birbirine çok benzer figürlerle paylaşım yapmak, il veya ilçe bürokratları, siyasetçileri ile kutlama ve tebrikâta katılmak önem verilen davranışlardır.

Terör olayları ve özellikle şehit verilmesi durumunda tüm korucular tepkilerini ortaya koyarak ortak açıklamalarda bulunmaktadırlar. Özellikle dış politika konularında mevcut hükûmetin eylem ve söylemleri desteklenmektedir, Batılı yabancı ülkeler Türkiye aleyhtarı, devlet ve milletimize karşı tehdit olarak algılanmaktadır.

Terörle mücadelede çok az istisna olmakla birlikte korucular kendilerini en etkin ve vazgeçilmez unsur olarak görmektedir. Genel olarak korucular ülkenin bölünmesi önündeki en büyük engel ve kahramanlardır. Bununla birlikte korucular savaşıdır, kendilerini genellikle kolluk kuvvetinden çok asker olarak tanımlamaktadırlar. Daha önce değinildiği gibi kolektif belleğin en önemli öğelerinden birisi olan mekân ve kahramanlık korucularda bölgesel kalmaktadır. Her ilin, ilçenin ve hatta köylerin ihtiva ettiği sarp bölgeler, yoğun çatışmaların yapıldığı ve kahramanlıkların gösterildiği dağlar, dereler, bölgeler kendine hastır. Şırnak bölgesinin korucularına sorulduğunda Cudi Dağı'ndaki çatışmalar ve kendi kahramanlıklarını anlatmakta, Van'daki korucular Tendürek Dağı, Hakkâri'dekiler ise Balkayalar, İkiyakalar bölgelerindeki mücadelelerini öncelikle anlatmaktadır. Fakat özlük hakları, istihkakları, yaşadıkları zorluklar ortaktır. Devlet, millet, bayrak algılamaları aynıdır, devletin yanında olmayanlara bakış açıları

paraleldir. Kürtçenin kullanımının gereklilikle birlikte bir zenginlik olduğu konusunda hemfikirdirler fakat bazıları eğitim dili olmasını desteklememektedir. Evlerinde büyük çoğunluğu aile büyükleri olmasından dolayı Kürtçe konuşmakla birlikte çocuklarına ilk olarak Türkçe oğretme gayreti içindeler. Kürtçeyi ise doğal süreçte oğrendiklerini belirtmişlerdir. Baba figürü önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır, büyüklere hürmet yüksektir, aşiret yapılması büyük oranda etkisini yitirmiştir.

Kahramanlıklar farklı bölgelerde olsa da korucuların anlatım tarzları, vurgulamalar genellikle aynıdır. Kullanılan semboller, işaretler, inanç ve ibadete bakış, siyasi duruş korucularda ortak noktalardır. Ortak milliyetçilik söylemleri, işaretleri yine korucuların en büyük özelliklerden biridir.

Ekonomi temelli davranışlar yani kazanç sağlama ve harcama alışkanlıklarının da kültürel etmenlere açık olduğu, etkileşim içinde olduğu söylenebilir. Korucular daha önce köylü yaşantısı sürüp tarım ve hayvancılıkla uğraşırken mesleğe başlamalarıyla birlikte düzenli fakat eskiye göre daha düşük bir gelir elde etme noktasına gelmişlerdir. Ekonomik güçlük çektiklerini belirtmekle belirtmelerine rağmen korucuların ocuk sayısı bölge ortalamasına yakın fakat ülke genelinden yüksektir. Genel olarak kazançlarını ailesinin temel ihtiyaçları ve çocuklarının eğitimlerine harcadıkları anlaşılmaktadır. Birçok korucunun maddi külfet getirebilecek sosyal aktivitelere katılmadığı, tatile gitmediği, hobisinin olmadığı ve hatta şahsi silah dahi almadığı görülmektedir. Korucu kültürünü sosyoekonomik tarafının beraber görev yaptıkları diğer asker şahıslardan özellikle de daha yakın oldukları uzman erbaşlardan etkilendiği söylenebilir.

Kültürünü önemli bir ögesi olan toprak imgesinin korucu nazarında ayrı bir yeri vardır. Milliyetçilik duygularını ifade ederken sık sık atıfta bulundukları toprak olgusunun yerelde de maddi, manevi anlamı büyüktür. Kendi topraklarında büyüyen, yaşayan insanların sıcaklığına, yakınlığına ve samimiyetine dair güçlü kanaatleri olduğu

belirtilebilir. Gerek ortak geçmiş gerekse ekonomik nedenlerden dolayı korucular genellikle kendi köylerinde, ilçelerinde yaşamlarını devam ettirmek istediklerini belirtmişlerdir. Atalarının mezarlarının buralarda bulunması ve ayrıca yıllardır köylerini korumak üzere görev yapmış olmaları da toprağın kendileri için ayrı bir önem atfetmesine sebep olmaktadır.

Güvenlik Korucuları ve Şehit Aileleri Konfederasyonunun korucu kültürüne yapmış olduğu en büyük hizmetlerden birisinin kurulduğu 2013 yılından itibaren Korucu Dergisi'nin sorumluluğunu üstlenmek olmuştur. Dergi korucular adına kurumsal hafıza özelliği taşıırken kolektif bellek için de standart bir saklama alanı durumundadır. Fakat önceki bölümlerde yapılan içerik analizinde de görüldüğü üzere bu misyonunu yerine getirebilecek içeriğe sahip olmadığı gibi yöneticilerin de bu şekilde bir özeni göstermediği görülmektedir. Ayrıca alandaki korucularla yapılan görüşmelerde çok büyük çoğunluğunun dergiden haberinin olmadığı ve daha büyük çoğunluğun da hiç okumadığı anlaşılmıştır. Konfederasyonun sadece dergi değil diğer iletişim vasıtalarında da koruculara ulaşma konusunda yetersiz kaldığı görülmektedir. Çalışmada korucuların daha çok Instagram ve Facebook sosyal medya sayfalarını kullandıklarını tespit edilirken, konfederasyon yetkilileri aktif olarak Twitter'ı kullanmaktadır.

Dergide görüşme yapılan korucularla paralellik gösteren milliyetçilik imgeleri, özlük hakları, şehit korucuların duyurulması gibi hususlara yer verilirken koruculardan farklı olarak aleni bir siyasi duruş gösterilme çabası da bulunmaktadır. Sosyal kimlik süreçlerinin dergi özelinde korucuların sivil toplum örgütlenmesinde de yaşandığını söyleyebiliriz. Örneğin Konfederasyon Başkanı'nın birkaç sayıda "Terörü korucuların bitirdiği, korucuların Türkiye'nin üçüncü silahlı gücü olduğu" gibi ifadelerine yer verilmiştir. Bunun yanında 2015 yılındaki bir sayıda "Korucuların gerekirse sokağa ineceği" yönünde beyanlar söz konusudur. Söz konusu örneklerde kimliğin abartma

etkisini görebiliriz, kendi grubunu yüceltme, hayalindeki cemaati olduğundan büyük ve farklı gösterme çabalarına örnektir. Nitekim terörü korucuların bitirdiğini iddia etmek aşırı bir argüman olmakla birlikte korucular Jandarma Genel Komutanlığına bağlı karakolların emrinde veya zaman zaman TSK'nın operasyonlarında birliklerin emrinde yer alan, onların emriyle hareket eden, ayrı bir organizasyonu söz konusu olmayan bir birimdir. Ayrı bir silahlı güç olarak yansıtılması yukarıda açıklandığı gibi kimliğin abartma etkisi ve siyasi söylem geliştirme çabasıdır. Son gelişmelerden devletin korucu sistemini kurumsallaştırma ve resmî bir formasyona sokma gayretlerinin korucular üzerinde bireyselleşme ve meslek olarak görme etkisi yarattığını söyleyebiliriz. Buna mukabil Konfederasyon yöneticilerinin faaliyetlerinden ve yayınlamış olduğu dergiden bir kurumsal kültür alt yapısından uzak, eskiden etkili olan korucular özelinde feodal yapıya benzer kendi düzenlerinde, siyasete de yakın, kişilere kaim bir yönetim ve usul izlendiği düşünülmektedir. Korucular adına öne çıkan profillerin politize olması bu çalışmanın konusu değildir fakat ortaya konması hem kimlik açısından önemli bir veri hem de ileride doğabilecek sorunların, çatışmaların çözümünde etkin olabilecek bir vasıta olabilir.

Terör; bölgenin karmaşık ve çok yönlü bir gerçeğidir. Bulgulardan anlaşıldığı üzere koruculuk sistemi terörle mücadele kapsamında bir tedbir olarak oluşturulmuş ve geliştirilmiştir. Terörle mücadelede başarısı veya başarısızlığı kapsam dışı tutulmakla birlikte koruculukla ilgili yapılan tasarrufların, uygulamaların bir etki-tepki diyalektiği içinde geliştiği de ortadadır. Dolayısıyla maddi anlamda değil fakat manevi ve kültürel alanda koruculuğa etkileri bakımından tarihsel sürecin en önemli etkeni olan terör olaylarına kısaca değinilmiştir. Söz konusu olayların göç, ekonomi, eğitim, çatışma ve güvenlik gibi alanlardaki yansımaları toplumsal yaşam ve kültürel değerlere de büyük etki göstermiş, değişikliklere neden olmuştur.

1980’li yılların sonunda ilk olarak 800 köy korucusu ile başlatılan sistem, son olarak fiilen 75 bin görev yapan korucu ilave olarak emekli olan, diğer kurumlara geçen, sivil toplum örgütlerinde görev alan ve hepsinin aileleri ile birlikte bir milyon kişiye tekabül eden bir topluluk hâline gelmiştir. Silahlı mücadelede teröre karşı yaşanan son teknolojik gelişmelerden önce en etkin sistem olduğu konusunda hem korucuların kendisi hem de birçok bürokrat, siyasetçi hemfikirdir. Bu konular çalışmanın konu kapsamı dışında tutulmuştur. Çalışmanın amaçlarından birisi de sosyal sorumluluk bilinci ile bilimsel metotlarla bir kesimi anlatma çabası olarak tanımlanmıştır. Fakat araştırmacının mesleki hassasiyeti ve tecrübesi nedeniyle “Bu mücadele neticesinde gelinecek noktada yeniden şekillenen bölgedeki kültür coğrafyasının parametrelerine yaklaşmak adına ne kadar bu kültürleri tanıyoruz, bir arada barış içinde yaşama, çatışmasızlık ortamının temin edilmesi için bir boyutuyla destek olunabilir mi?” sorusunun cevabına altyapı hazırlama gayreti de güdülmüştür.

Köy korucusu gözünden genel bir korucu profili çizilecek olursa korucu: Devlet, millet bütünlüğü adına toprağını, ailesini koruyan; ailesine, çocuklarına önem veren; Türk milliyetçiliği simgelerini yoğun olarak kullanan ama Kürtçe konuşan ve öğretilmesini savunan; yaşamsal konularda babasının görüşüne başvuran; mesleki anlamda kendini asker gibi gören; dinî ritüelini, gelenek, göreneklerini yerine getirmeye çalışan; siyasi görüş olarak mevcut iktidara yakın duran; siyasi, askerî ve mülki yetkililerle ilişkilerini sıkı tutan bölgenin bel kemiğidir.

Devlet eliyle askerî bir amaçla oluşturulan ve bir araya gelen korucuların kendi kültürlerinden getirdikleri ve egemen kültürden aldıklarıyla yepyeni bir birleşime varıldığı, kültürlenme örneğinin yaşandığı açıkça ortadadır. Her ne kadar korucularda görülen emel ve eğilim tamamen egemen kültürün yaşanması olsa da gerek coğrafi paydaşlık gerekse ortak geçmiş ve dil faktörleri, izole bir yaşantının mümkün olmayıp

halen diğerk etkenlerin de varlığı dolayısıyla bu gayretin egemen kültüre  apalanma derecesinde kalmasına sebep olmaktadır. Bu noktada bahse konu diğerk kültürlerin etkisi, hangisinin itildiğı- ekildiğı, egemen kültüre tepki olarak farklılaştığı veya alt kültür olarak yerini aldığı, etkileme-etkilenme dereceleri üzerinde çalışılması gereken çok farklı sorular olarak karşımıza çıkmaktadır. Korucular özelinde bakıldığında koruculuğaa ilk geçişlerden itibaren çeşitli noktalarda arada kalma yaşadıkları görülmektedir. İlk başlarda koruculuk kolektif seçiliyordu, aşiret veya köy olarak koruculuğaa geçişler olmuş, bireysel olarak bu duruma karşı çıkmak veya eleştiri getirmek söz konusu olmamıştır. Süreç içinde Kürt kökenli olup “Kürt haklarını savunduğunu” iddia eden bir örgüte karşı mücadele etmenin haklı argümanlarını geliştirme çabaları yapılan mülakatlarda görülmektedir. Koruculuğaa geçip kendi kültürünü geliştirdikten sonra son dönemde işe alımların resmî yöntemleri eleştirilmeye başlanmıştır. Düzenli bir gelirleri var, özel kanunlara tabi çalışmaktalar fakat kendilerini bir memur olarak görmemektedirler, bazıları asker olarak tanımlarken bazıları kolluk kuvveti gibi görmek istiyor fakat gelir düzeyi ve özlük hakları, iş yükü gibi karşılaştırmalarda bu kesimlerle de farklılıklar kendilerini ikileme sokmaktadır. Diğerk taraftan köy yaşantıları, bazı korucular için tarım ve hayvancılık faaliyetleri de devam etmektedir.

Elde edilen en önemli sonuçlardan birisi de kültür olgusunun aslında “kimlik”te  zetlendiğidir. Tersten açıklanacak olursa bireylerin veya çeşitli büyüklükteki toplumların kendilerini kısa kelimelerle  zetlediklerinde kimliklerini, tarif edip açtıklarında ise aslında kültürlerini anlattıklarını görmekteyiz. Bu iki tanım birey ve toplum özelinde yaşam bulmuş idare ve idame için son derece önemli, i  içe geçmiş olgulardır. Kolektif bellek ise bu olguların normlarını, mek nını, tarihini, sembollerini, tarzlarını içinde barındıran kimliğin heybesidir. Unutulursa veya o olmak istenirse heybesine dönüp bakmak, heybedekileri kullanmak gerekmektedir. Kolektif bellek yine toplum ve toplumu oluşturan bireyler tarafından kültür, kimlik sürecine paralel olarak

doldurulur, ne kadar çok dolarsa ve kullanılırsa toplumun ömrü de o kadar uzun ve dayanıklı olur.

Şu bir gerçektir ki 1980’li yılların başında bölgede yaşayan Kürt kökenli bu toplum içinde bugün gelinen düzeyde bir kültür farklılığı yoktur. Daha belirgin olan feodal yapı, aşiret, büyük aileler ya da coğrafi yapı nedeniyle birbirinden ayrı yaşayan gruplar arasında ekonomik temelli veya kan davası, kız kaçırma vb. namus meseleleri üzerinden yerel çatışmalar yaşansa da terör gibi topyekûn bölgeyi kapsayan ve toplumsal yaşama bu kadar etki eden bir olay olmamıştır. Gelineen noktada devletçi-örgütçü veya karşılıklı hain yaftalamalarıyla kültürün en önemli ayrışma noktası terör eksenli olmuştur. Hâlen karalamalar veya kötölemeler bu tabirler üzerinden geçmişle ilişkilendirilerek devam etmektedir. Söz konusu etkenler çerçevesinde doğası gereği sürekli devinim gösteren toplum yapısının (Smith, 1996: 43) en iyi örneğini bu bölgede yaşanan sosyokültürel değişimde görebiliriz. Aynı etnik kökenden gelip aynı bölgede yaşamlarına devam etmelerine rağmen dünya görüşü, yaşam tarzı ve olaylara yaklaşımları noktasında artık tamamen farklı düşünen ve davranan iki kesimin olduğunu söylemek abartılı bir yorum olmayacaktır.

Sosyal kimlik kuramı insanların mensubu olduğu gruptaki ve diğer gruplardaki başkalarının varlığından kaynaklanan etkilere odaklanmaktadır. Bu yönüyle sosyal psikoloji ile iç içedir. Bu etkilenme ve değerlendirmeler neticesinde insanların belleğinde, birbirlerine statü, konum ve güç odaklı ilişkilerle bağlı hiyerarşik yapıda veya dışında sosyal gruplar oluşur. Oluşan bu kategorik sosyal gruplar da mensuplarına sosyal kimlikler sağlar ki bireysel kimlikten farklı olan bu kimlik bireyin benlik kavramının önemli bir parçasını oluşturur. Sosyal kimlik, kişinin sosyal gruba veya gruplara ilişkin bilgisi ile üyeliğine atfettiği duygu ve değerden kaynaklanan benlik algısıdır (Tajfel, 1982: 2) benlik kavramı algıladığı sosyal kimliğe çapalanmıştır.

Sosyal kimlik insan davranışlarının önemli bir etkenidir, bu etkiler güdüsel veya bilişsel olabilir. Anlamli bir grup üyeliğinde kişisel kimliğin yerini sosyal kimlik alabilir, insanlar çoğu zaman bireysel değil mensubu olduğu sosyal sınıfın üyesi olarak hareket eder, yerini ona göre tanımlar.

Sosyal kimlik kuramı, bireylerin mensubu oldukları gruba göre kendilerini değerlendirdiği ve tanımladığı, bu grupla özdeşleştiği varsayımında bulunur. Diğer sosyal gruplara bakarak da kendi gruplarını değerlendirirler. Diğer bir varsayım ise “iç grup kayırmacılığı”dır: “Bireyler kendi kimliklerini yüceltmek için diğer gruplarla sosyal karşılaştırma yaparken mensubu oldukları grubu üstün, diğerlerini küçük görme algı ve eğilimi gösterirler, en küçük grupta dahi bu duygu kendini gösterir, grup belli belirsiz olsa da değişmez” şeklinde açıklanabilir. Diğer bir deyişle sosyal sınıflandırmada birey iki temel davranış gösterme eğilimi içindedir; birincisi kendi grubu içindeki benzerliklerin ve diğer gruplardan farklılıkların fazla olduğu inancı ki bu “abartma etkisi” olarak tanımlanmaktadır. Diğeri ise gruplar arası karşılaştırmadan kendi grubuna olumlama yapma, daha iyi, üstün sonucuna ulaşma çabasıdır ki buna da yukarıda açıklandığı gibi iç grup kayırmacılığı denmektedir. Bu tanımlar ışığında özetle sosyal kimlik oluşumunda üç psikolojik evre yaşanmaktadır. İlk olarak sosyal kategorizasyon yapılmaktadır bu süreçte çevredeki tüm uyarıcılar belli kategorilere dönüştürölür, kategorilere ayrılırken abartma ilkesi devreye girer daha sonra da iç grup kayırmacılığı görölmektedir.

Sonraki süreçte birey kendini grup üyesi olarak görmeye başlar ve grupla özdeşleşerek özdeşim kurduğu grup sosyal kimliği olur. Bu noktadan sonra ise sosyal karşılaştırma başlar; bireyler kendi gruplarını dolayısıyla sosyal kimliğini olumlamak, daha iyi olarak nitelendirmek ister, insanoğlu benlik olumlamaı yapmaya güdölüdür. Sonuç olarak yapmış olduğu kategorileştirme, karşılaştırma, kendi grubunun çerçevesini, özelliklerini çizme, olumlama ile kendisi grup içinde kalır, grubuyla benzerliklerini, diğer

gruplarla farklılıklarını ortaya koyarak kendini konumlandırmış, aidiyet hissini ve kimliğini sağlamlaştırmış olur.

Daha önce de anlatıldığı üzere kişiler birden fazla kimlik benimseyebilir. Koruculara bakıldığında korucu kimliği istisnasız kabul edilmiş ve benimsenmiştir. Koruculuk kimliğinin bu görevi icra edenler açısından en önde gelen kimlik olduğu söylenebilir. “Kimsin?” ve toplumsal açıdan “Kimlerdensin?” sorusuna “Korucuyum” cevabı öznel ve nesnel birçok özelliği de yanında getirmektedir. Diğer sosyal kimliklerde olduğu gibi aidiyet hissini en üst noktadan tattırmanın yanında silahlı bir meslek grubu üyeliği vb. etiketin ve ayrıca hepsinden önemlisi “Devletçiyim” demenin en güçlü ifadesidir.

Korucuların farklı illerde yaşamalarına rağmen ortak bir kültür oluşturup kolektif belleği birçok veri ile doldurdıkları açıkça görülmektedir. Korucularda “Biz” duygusu kazanılmış ve sevinçte, kederde ortak duygular paylaşılarak aynı tepkiler verilmektedir. Birbirlerine kilometrelerce mesafede yaşayan korucularla yapılan görüşmelerde ortaya çıkan ve kültüre temel teşkil eden çok sayıda ortak duygu, görüş, sembol, davranış önceki bölümlerde anlatılmıştır.

Korucu kimliğinin ortaya çıkması anlatıldığı üzere terör örgütünün çeşitli bölgelerde saldırılarına karşı grupların geçmişten gelen devlet yanlısı tutum refleksi ile farklı bölgelerde olmalarına rağmen aynı şekilde karşı koymaları ile başlamıştır. İlk dönemlerde iletişim ve birbirlerinden haberdar olma olanakları kısıtlı olduğu için dağınık duran bu oluşum daha sonra teknolojinin ilerlemesi, devlet yetkililerinin ortak hareket etme çabaları ve resmî alana taşınması ile bütünlüklü hâle gelmiştir.

Korucuların zihinlerindeki kimlik adlandırması net olmakla birlikte sosyal sınıflandırma ve tanımlamada bazı noktalarda belirsizlik ve ikilem yaşadıkları görülmektedir. Eski korucuların anlatımlarından çıkarıldığı üzere çatışma ortamının

yarattığı ortak değerler, ortak karşıtlıklar ve yaşam mücadelesi kimliğin doğal sürecinde oluşmasına, sınırlarının belirlenmesine neden olmuştur. İlk korucular farkında olmadan geçmiş kültürel birikimleri ile bu oluşuma katkı sağlamışlardır. Onların çocukları doğal olarak bu kültürde büyümüş, sonradan korucu olanlar ise meslekle beraber bu sosyal kimliği de edinmişlerdir. Eski korucuların bazı mesleğe yeni başlayanlarla ilgili bu kimlik özelinde eleştirileri olduğunu da belirtmek gerekmektedir, kimlik parametrelerine uymadıklarına dair iddialarını dile getirmişlerdir. Kimliklerini sınıflandırma safhasında abartma etkisi ve iç grup kayırmacılığı ilkelerini korucuların ifadelerinde görmek mümkün olmuştur. Korucuların terörle mücadelede güvenlik güçleri içinde dahi en etkin grup olduğu, korucuların terörü bitirdiği, yüzlerce şehit verildiği ve kahramanlık anlatıları en açık örneklerdir. İçselleştirilen kimlik daha sonra grup olarak diğerleriyle karşılaştırılarak grup kimliğini yüceltme tutumu yani dış grup kayırmacılığını yine korucuların ifadelerinde yakalanabilmektedir. Çok daha meşakkatli bir görev icra edilmesine rağmen özlük haklarının diğer güvenlik, emniyet meslek gruplarından daha düşük konumda olduğu, korucuların büyük fedakârlıklar gösterdiği sık sık belirtilmiştir.

Sosyal bilimlerde kimlik oluşumunun tarihsel, kültürel ve sosyal inşa yoluyla meydana geldiği konusunda ortak bir görüşten söz edilebilir. Bu noktada daha önce açıklandığı gibi sosyal kimlik inşasında iktidar ilişkisinin rol oynadığı ve üç farklı biçimde oluştuğu varsayılır, bunlar: meşrulaştırıcı, direniş ve proje kimliği şeklindedir (Castells, 2006: 14). Korucu kimliği doğal sürecinde komşu kültürlerden, egemen kültürden etkilenerek kendine has koşullarında kültürlenme olarak tanımlayabileceğimiz bir süreç neticesinde ortaya çıkmıştır. İktidarın buradaki rolünü verdiği destekten dolayı biraz zorlama tabirle meşrulaştırıcı olarak görebiliriz.

Çalışmanın başında milliyetçilik sembol veya söylemlerinin bu derece yoğun kullanıldığı öngörülmemiş, pilot uygulama ve ilerleyen görüşmelerde bu durum ortaya çıkınca bulgular bölümünde konu daha geniş tanımlanmaya çalışılmıştır.

Terör örgütü veya onunla bağlantılı olduğunu değerlendirdikleri siyasiler korucular cephesinde siyaseten veya kültürel olarak karşı durdukları ve üzerinde uzlaşma sağladıkları en önemli argümanlardan biri olarak durmaktadır. Özellikle eski korucular ve ailesinden kayıp verenlerin tepkisi, öfkesi net olarak görülmekte, kime ait olursa olsun karşı tarafa en ufak paye veren bir görüşe dahi tahammül gösterilmemektedir.⁷⁰

“Çözüm Süreci” olarak adlandırılan sürecin korucular üzerinde büyük bir travma bıraktığı söylenebilir. Söz konusu süreçte yaşanan olaylar barış koşullarını daha da kötüleştirmiş ve hatta imkânsızlaştırmış, karşılıklı güven sıfıra inmiştir. Korucular karşı tarafın 90’lı yıllarda dahi yaşanan tüm olumsuzlukların hesabını kaynağına bakmadan koruculardan sorulmaya kalktığını düşünmektedir. “Devlet silah bırak derse bırakırız ama bizi kim koruyacak, bizler mecburen kendimizi, ailelerimizi korumak zorundayız, bunlara güven olmayacağını bu dönemde gördük.” şeklinde beyanları olmuştur. Çözüm sürecinin bölgede barış sürecine ve karşılıklı güven ortamına en büyük zararı verdiği anlaşılmaktadır.

Ülke genelinde kırsaldan şehirlere yaşanan göçler neticesinde köylerde daha homojen ve bir arada olan aşiret yaşantısı buralarda sürdürülememiştir. Başta göç olmak üzere birçok etkenden dolayı aşiret hiyerarşisi, yapısı dağılmış çoğu yerde köy hatta aile boyutuna indirgenmiş yapılar görülmektedir. Koruculukta da yaşanan köyler terör dolayısıyla değişmek bazıları ilçe merkezlerine veya daha büyük köylere taşınmak zorunda kalmıştır. Bu yeni yerlerde gerek diğer gruplarla iç içe yaşamak gerekse

⁷⁰ TBMM eski Başkanlarından bir siyasetçinin HDP eski Başkanının bir kitabını okuduğunu ve beğendiğini söylemesine dahi çok büyük tepki gösterilmiştir. (Korucu Behçet – E. korucu)

fiziksel mesafenin artması yaşam koşullarıyla birlikte aşiret etkisini de değişmeye ve azaltmaya başlamıştır. Kırsaldaki yaşam koşulları gereği kolektif ve yardımlaşmayı gerektirirken şehir yaşantısı bireyselleşmeye neden olmaktadır, korucular ise ilave olarak ayrıca bir hiyerarşi altında da yaşama durumunda kalmışlardır. Fakat kendini bilinenle ifade etmek için veya büyüklüğünü vurgulamak için sosyal kimliğin bir parçası olarak aşiret üyeliği hâlâ kullanılmakta ve belirtilmektedir, özellikle de aşiretin bariz bir büyüklüğü veya öne çıkan bir duruşu (terörle mücadelede bilinen olmak) varsa bu etiketten faydalanılmak istenmektedir. Edmund R. Leach “Rewanduz Kürtleri” adlı çalışmasında aşiretleri üzerinde yaşadığı toprakla özdeşleştirmiş, isimlerini de oradan aldığını belirtmiştir (Leach, 2001: 34-35). Benzer bir eğilim çalışma sırasında ortaya çıkmış, bazı aşiretler önemini yitirmiş, ailelere bölünmüş ve bu aşiretin mensubu korucular eski aşiretlerinin yerine ailesinin yaşadığı köyü veya aile soyadını aşiret olarak belirtmiştir. Kısaca bölgedeki feodal yapı büyük oranda değişime uğramış, toplum yapılanması aileler üzerinden şekillenmektedir.

Her ne kadar korucular için sosyal kimlik özelinde kimlik parametrelerini oluşturmuş bir toplum olduğu ortaya çıkmış olsa da çalışmanın önemli sonuçlarından biri de korucuların her anlamda yekpare bir grup olarak görülmesinin yanlış olacağıdır. Farklı illerde mesleki açıdan icra edilen faaliyetler, dönem dönem koruculuğa geçiş şekillerindeki farklılıklar, illerdeki bürokrasi ve askerlerin koruculuğa yaklaşımları gibi faktörler temelde olmasa da özelde korucular içinde de görüş ve tutum farklılıklarına neden olmaktadır. Bu durum kendi içlerinde birbirlerine bakış açılarında da farklılıklara yol açmaktadır. Örneğin ilk koruculuğa geçen veya ailesinden şehitleri olanlar, koruculuğa meslekten öte anlamlar yükleyip kültürel değerleri ve güvenliği ön planda tutarken, daha sonra korucu olanlar ise konuya daha çok maddi olanaklar ve yaşam koşulları tarafından yaklaşmaktadır. Bu tespitlerden hareketle sosyal kimliğin içselleştirilmesi oranında bireysel farklılıklar olabileceği düşünülmektedir.

Koruculuk sisteminin gelişme sürecine bakıldığında 1990'lı yıllar kolektif katılımların olduğu, özlük haklarının ve koşullarının değişiklik gösterdiği dönemdir. 2000'li yıllarda ise yasal düzenlemelerle standart bir maaş almaya başlayan korucuların özlük haklarında da iyileştirmeler yapılmıştır. 2010'lu yılların ikinci yarısından itibaren daha fazla kazanım elde eden korucular, sivil toplum örgütleri kurmuş ayrıca işe alım şartları diğer tüm resmî kurumlarda olduğu gibi formel hâle getirilmiştir. Sonuç olarak koruculuk gelinen noktada doğal süreçten resmî yollarla standartlaşmaya, görev tanım kapsamı ile de şartlar gereği kolektif bilinçten bireyselleşmeye yönelmiştir. Koruculuk sistemi ile ilgili birimler kurularak daha kurumsal bir yapı hâline gelmiştir. Mesleki yönü ağırlaşan koruculukta yeni dönemde kendi içinde gruplaşmaların, yeni işe alınanlarla ilgili çeşitli sebeplerle yaftalamaların ve karalamaların başladığı görülmektedir. Bu düşünceler de sosyal kimlik anlayışında farklılıklara neden olmaktadır.

Bölgede aşiretlerin geçmişten gelen tercihlerinden ve tutumlarından dolayı devletçi-devletçi olmayan ayrımı zihinlerde devam etmektedir. Şimdilik bu durum çatışmalara sebep olmasa da birbirlerine karşı mesafeli durmalarına neden olmakta, zaman zaman her iki taraf da birbirini hainlikle suçlamaktadır. Bireysel davranışlarda da bu durum gözlenmiştir, zaman zaman sendeleyip karşı tarafa yanaşmış veya çözüm sürecinde söylemlerinde yumuşama görülmüş olanlar da aynı şekilde karalanmaktadır. Bu suçlamalara maruz kalanlar özellikle yeni korucular ise kendilerini genellikle terörle mücadele etmiş babaları, büyükleri üzerinden tanıtarak aklamaya çalışmaktadır. Van bölgesinde görev yapan gerek Kırgız kökenli gerekse diğer korucularla yapılan görüşmelerde, diğer bölgelere göre burada korucu olamayan köyler, gruplar, komşularla daha husumetli bir durum olduğu anlaşılmaktadır. Hâlen Van'daki korucular çocuklarının okullarda korucu çocuğu olduklarını söylememelerini, resmî kurumlarda kendilerine negatif ayrımcılık yapıldığını, kendilerine diğerleri tarafından hakaret ve yaftalamaların devam ettiğini belirtmişlerdir. Komşularının kendilerine selam vermediğini, dışladığını

ve kötü sıfatlı yakıştırmalarda bulunduklarını söylemektedirler. Buna mukabil Şanlıurfa'daki korucuların ise korucu olmayanlarla daha ılımlı ilişkilerinin olduğu hatta onları kazanmaya ve kendilerine yaklaştırmaya çalışmaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Sistemsel olarak koruculuğun Hamidiye Alayları ile büyük benzerlikler gösterdiği açıktır. Koruculuk sistemi, Köy Kanunu revize edilip canlandırılırken fikir babalarının Hamidiye Alaylarından etkilenip etkilenmediğini tam olarak bilemiyoruz. Koruculardan bazıları dedelerinin Hamidiye Alaylarında görev yaptığını belirtmiştir. Konuyla ilgili en belirgin bağlantının aşiretler üzerinden kurulabileceği düşünülmüş bunun için literatür araştırması yapılmıştır. Fakat konunun netleşmesi için günümüz korucu aşiretlerinin net olarak ortaya çıkarılması konusunda güçlük yaşanmış, konfederasyon ve dernek başkanları da bu konuda yardımcı olamadıklarından söz konusu bağlantı netleştirilememiştir. Bu olumsuzluklara rağmen koruculuğun kuruluş felsefesi, görev tanım kapsamı, etkinliği ve yardımları açısından Hamidiye Alayları ile büyük benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz.

Araştırmacının mesleği ve tecrübesi ışığında konunun ayrı bir önemi de vardır. Güvenlik sebebiyle oluşturulmuş söz konusu grubun mülakatlarla elde edilen kimlik donelerinin açıklanmasının bölgede yaşayan toplulukların huzur içinde yaşamasına katkı sağlayacağı düşüncesinin yanında görüş ve düşünceleri de ortaya koyma fırsatı değerlendirilmiştir. Etnik köken farkına rağmen üniter devlet algısına sıkı sıkıya bağlı kalan bu grup varlığıyla barış için umut ışığı taşımaktadır. Çünkü çalışmada ortaya koymaya çalıştığımız bu kültürün Amin Maalouf'un belirttiği gibi içinde barındırdığı çeşitlilikle farklı toplumlar, farklı kültürler arasında bir çeşit çimento görevi üstlenmiş durumda olduğunu görülmektedir.⁷¹ Bunun yanında ortak noktalar bulmak da

⁷¹ Aralarında çeşitliliklerini doyasıya yaşayanlar, farklı toplumlar, farklı kültürler arasında köprü görevini üstlenecekler ve içinde yaşadıkları toplumda bir çeşit "çimento" rolü oynayacaklardır. (Maalouf, 2001: 34)

önemsenmiştir. Ayrıca, özellikle zorunlu askerliğin uygulanmasına devam edildiğinden ülkemizde bölge sorunu sadece bir kurumu, tabakayı, organizasyonu değil tüm toplumu ilgilendirmektedir.

Görüşmelerde bazı korucuların yer yer Türkçe anlama ve kullanma seviyeleri düşük kaldığından yapılan açıklamaların bir noktadan itibaren yönlendirme şeklinde anlaşılabilceğı sorunu yaşanmıştır. Aynı zamanda soruların farklı algılanması da verilen cevapların soyut ve somut olacak kadar farklı olmasından anlaşılmıştır. Bu nedenlerle bu tür cevaplarda kategori yapmakta güçlük çekilmiş, anlamlı cevaplar değerlendirmeye alınmıştır. Konunun nicel verilerle ele alınıp değerlendirilmesinin çok verimli olmayacağı bir kez daha teyit edilmiştir. Mülakat yapılan korucular konuyu tam anlamayıp farklı cevaplar verebileceğı gibi kendini değişik nedenlerle olduğundan farklı gösterme çabasında olabilmektedir. Nicel veri toplayacak kadar yüksek bir sayıya ulaşmak da oldukça güç olacaktır.

Nitel araştırma esaslarına göre yapılandırılan çalışmanın en önemli veri toplama tekniğı yapılan derinlemesine görüşmeler olmuştur. Bu safhada her ne kadar gizlenmeye çalışılsa da araştırmacının TSK mensubu olmasının bazı mülakatlarda anlaşılması kaçınılmaz olmuştur. Bu durumun iki türlü etkisi olmuştur. Genel olarak korucuların güvendiğı ve saygı duyduğu kurumdan birisine konuşması mevcut duygularını daha kolay aktarma ve bazen de “devletçi” olan görüşlerini de biraz abartarak yansıtmaya eğilimine yöneltmiştir. Diğer yandan eğer aykırı olduğunu düşündükleri veya beğenmedikleri bir durum varsa onu da saklama güdüsü baskın hâle gelmiştir fakat tamamen tanımadıkları sivil bir araştırmacıya da ketum bir tutum takınarak bu görüşlerini çekinmeden aktarmayacakları da yüksek bir olasılıktır.

Aynı toplulukta farklı geleneklerin, farklı dillerin, farklı dinlerin yaşatılması, o topluluk içinde farklı kültürleri doğurabilir. Ancak, bu farklılıklar toplumdaki insanları

birbirinden ayırmak için bir neden değildir. Böyle bir durumda, dil, tarih, gelenek bakımından birbirinden az veya çok bir farklılık taşıyan bu toplulukları, huzurlu ve uyumlu bir biçimde bir arada yaşatmak başarı olacaktır. Eğer, bu farklılıklar ortak zenginlik ve ortak değerler olarak kabullenilirse, yaşanan toplumda daha mutlu, daha huzurlu ve refah içinde bir hayat sürdürülebilir.

Kalıcı bir barış için tüm kesimlerin ortak bir paydada buluştuğu şartların oluşması kaçınılmazdır. Bunun yanında korucuların taleplerini iletebilmesi için kendi aralarında organize bir yapının yeni yeni oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Kendini yeterince ifade edemeyen korucuların bu çalışma ile görüşlerinin alınması da barışı sağlama gayretlerine katkı sağlayacaktır.

5. EKLER

GÖRÜŞME FORMU

Sayın Katılımcı,

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Sosyal Antropoloji A.B.D.’da “Bir Güvenlik Birimi Olarak Oluşturulan Köy (Güvenlik) Korucularının Sosyal ve Kültürel Yaşamının Sosyal Antropolojik Açıdan Tespiti” isimli bir tez çalışması yapmaktayım. Tez çalışmamda sizinle gerçekleştireceğim bu görüşme neticesinde ulaşacağım veriler çalışmamda veri sağlayacak ve görüşmeler tamamen gizli tutulacaktır. Müsaadenizle yapacağımız görüşmeyi de bilginiz dâhilinde kayda alıyorum.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Katılımcı Numarası:

Adı Soyadı:

Görüşme Tarihi, Yeri:

SORULAR

Demografik Bilgi Soruları

1. Size ne diye hitap edeyim? (Ahmet abi vb. takma isim)
2. Kaç yaşındasınız?
3. Eğitim durumunuz nedir?
4. Doğum yeriniz neresi?
5. Medeni durumunuz nedir?
 - 5.1. Kaç yaşında evlendiniz, eşinizle yaş farkınız var mı?
 - 5.2. Eşinizle ne zaman nasıl tanıştınız, nasıl evlenmeye karar verdiniz?
 - 5.3. Çocuğunuz var mı?
 - 5.3.1. Kaç tane çocuğunuz var?
 - 5.3.2. Çocuklarınız/çocuğunuzun cinsiyeti nedir?
 - 5.3.3. Çocuklarınız yaşları nelerdir?
 - 5.3.4. Çocuklarınızın eğitim durumu nedir?
 - 5.3.5. Çocuklarınızın medeni durumu nedir?
6. Aynı evde kaç kişi yaşıyorsunuz?
7. Kaç kardeşsiniz? Ailenizde başka Korucu var mı?
8. Hangi aşirettensiniz?
9. Hangi ilde, hangi köyde yaşıyorsunuz? Köyünüzde korucu oranı nedir?
10. Koruculuktan önce mesleğiniz ne idi?
11. İlave yaptığınız gelir getiren bir işiniz var mı? (Tarım, hayvancılık, ticaret vb.)

12. İlk öğrendiğiniz, ana diliniz hangisi, Kürtçe ise Türkçeyi kaç yaşında nasıl öğrendiniz?

13. Ailenizin aylık ortalama geliri ne kadardır?

Kişisel Tercih Soruları

14. Cep telefonunuzda hangi uygulamalar var, genelde hangi işler için kullanırsınız?

15. Evinizde bilgisayar, tablet bilgisayar vb. var mı, kimler ne için kullanır?

16. Arabanız var mı, ne marka?

17. Başka hangi şehirlere gittiniz, hiç yurt dışına çıktınız mı?

Kişilerin Kanaat ve Tutumlarına Dair Sorular

18. Televizyon izler misiniz?

18.1. En çok hangi kanalları izlersiniz, neden?

18.2. En çok izlediğiniz program veya diziler nelerdir?

18.3. Sevmediğiniz kanal veya programlar hangileridir, neden?

18.4. Hangi tür müzik dinlemekten hoşlanırsınız?

18.5. Dinlediğiniz ses sanatçıları kimlerdir?

19. Gazete veya dergi vb. okur musunuz?

19.1. Düzenli takip ettiğiniz bir gazete veya yazar var mı, varsa hangileri?

19.2. Hangi vasıta ile takip ediyorsunuz, basılı mı, internetten mi?

19.3. En güvendiğiniz basın organı ve şüpheyle yaklaştığınız hangileridir, neden?

20. Dinlediğiniz bir radyo kanalı var mı, ne tür programları dinlersiniz?

21. En son ne zaman sinemaya gittiniz, hangi filme, ne tür filmler izlemeyi seversiniz, en çok beğendiğiniz sinema sanatçısı kimdir?

22. En son ne zaman tiyatroya gittiniz, hangi oyuna?

23. En son hangi konsere gittiniz?

24. Sigara kullanıyor musunuz, kaç yaşında kullanmaya başladınız, hangi sigarayı içiyorsunuz?

25. Alkol alır mısınız, ilk kaç yaşında kullandınız?

26. Çocuğunuzun hangi meslekleri tercih etmek istersiniz, neden? (Çocuğu yok ise var olma ihtimali üzerinden cevap alınacak)
27. Size göre bir ailenin kaç çocuğu olmalıdır, neden?
28. Size göre evlilik için ideal yaş ve kriter var mı, var ise bunlar nelerdir?
29. İbadet eder misiniz?
- 29.1. Namaz kılar mısınız?
- 29.2. Ramazan da oruç tutar mısınız, diğer oruçlardan tuttuğunuz var mı?
- 29.3. Kurban keser misiniz?
- 29.4. Hacca gittiniz mi, gitmek ister misiniz?
- 29.5. Zekât verir misiniz?
30. Boş zamanlarınızda neler yaparsınız, kimlerle vakit geçirirsiniz, hobileriniz var mı?
31. Güven soruları
- 31.1. En güvendiğiniz ve güvenmediğiniz kurumlar nelerdir? Neden?
- 31.2. En güvendiğiniz ve güvenmediğiniz meslek grupları nelerdir? Neden?
- 31.3. En güvendiğiniz ve güvenmediğiniz politikacılar, kişiler kimlerdir? Neden?
- 31.4. En güvendiğiniz ve güvenmediğiniz basın organları ve gazeteciler nelerdir?
32. Hangi terör örgütlerini biliyorsunuz? Onları nasıl tanımlıyorsunuz?
33. Kürtçenin kullanımı, eğitimi, öğretilmesi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
34. Günlük yaşantınızda göreve gitmediğiniz zamanlarda giydiğiniz günlük kıyafetiniz nasıldır?
35. Yaşadığınız şehir size ne ifade ediyor, başka bir yerde imkânınız olsa yaşamak ister misiniz?
36. Başka meslek yapmak istesen ne olmak istersiniz, neden?
37. Çocuğunuzun hangi meslek sahibi olmasını istersiniz? Korucu olmasını ister misiniz?
38. Atatürk size neyi ifade ediyor?
39. Eşinizin başı kapalı mı, eşinizin başının açık veya kapalı olmasına müdahale eder misiniz?
- 39.1. Eşinizin çalışmasına, ev işi dışında iş yapmasına müsaade eder misiniz?

40. Kızınızın yüksek tahsil yapmasını ister misiniz, başka bir şehirde okumasına nasıl bakarsınız, hangi meslek sahibi olmasını istersiniz?
41. Kızınızın kimle evlenmesini istersiniz, kimle evlenmesini istemezsiniz?
42. En çok üzüldüğünüz ve en çok sevindiğiniz bir olayı söyler misiniz?

Koruculuğa Dair Sorular

43. Koruculuğa başlama yaşınız ve koruculuğu neden seçtiğiniz, sizi etkileyen unsurlar nedir?
44. Sizden önce ailenizde korucu olan var mı, onların size etkisi oldu mu?
45. Seçim aşaması nasıl oldu, göreve nasıl seçildiniz?
46. Göreve nasıl başladınız, birlikte neler oldu, kendi evinizde köyünüzde ne yaptınız, bir geleneğiniz var mı?
47. Koruculuğa başladıktan sonra hayatınızda neler değişti?
48. Koruculuktan önce ve sonra düşünceleriniz de değişiklik oldu mu?
49. Size saygı duyuluyor mu?
50. Mesleğinizi nasıl açıklarsınız, vatani görev, memuriyet, asker, jandarma ya da farklı bir gruba mı benzetiyorsunuz?
51. En yakın arkadaşlarınız kimler, bunlar korucu mu, korucu olmayan arkadaşınız da var mı?
52. Korucu arkadaşlarınızdan kimlerle, ne sıklıkta, nerede görüşüyorsunuz, nasıl vakit geçiriyorsunuz, hangi konuları konuşuyorsunuz?
53. Çevrenizde en güvendiğiniz kişiler kimler?
54. Şu an icra ettiğiniz koruculuk görevinde günleriniz geçmektedir?
55. Koruculuk mesleğinin avantajları ve dezavantajları sizce nelerdir? Devlete ne gibi faydaları var?
56. Sizi bu görevi yaparken motive eden unsurlar nelerdir?
57. Faydalı olduğunuza inanıyor musunuz, ayrılmanız işlerde aksaklık olur mu, böyle bir şeye şahit oldunuz mu?

58. Koruculuğa hangi şatlarda devam etmek istersiniz, ne zaman bırakırsınız?
(Emeklilik, fiziksel zorluklar, ailevi sebepler (çocukların eğitimi vb.) emniyet açısından)
59. Şu an işinizden ayrılmanız ne iş yaparsınız, geçiminizi nasıl sağlarsınız?
60. Aşiretiniz ne zaman koruculuğa başlamış, nedenini biliyor musunuz?
61. Yaşadığınız yerde korucu olanlarla olmayanlar arasında sorun yaşanıyor mu, yaşanıyorsa bunlar genelde ne tip sorunlar ve nasıl çözülüyor? Sorun çevrende olmadığı için mi yoktur, siz bilinçli olarak aralarına mı girmiyorsunuz?
62. Koruculuktan önce aşiretler arasında sürtüşme, çatışma var mıydı, Koruculuk birleşme sağladı mı?
63. Korucubaşı, Babanız, aşiret büyüğünüzün sizdeki karşılığı nedir, önemi nedir, nasıl sıralarsınız?
64. Devletten beklentileriniz neler?
65. Kendinize en yakın hissettiğiniz resmi kurum ve kuruluşlar hangileridir, nasıl irtibata geçiyorsunuz?
66. Kendinizi tanımlamak isterseniz nasıl tanımlarsınız?
67. Mevcut durumunuzdan memnun musunuz, köy koruculuğu ile ilgili ne gibi değişikliklerin yapılmasını istersiniz?
68. Şahsi silahınız var mı, görevde hangi silahı kullanıyorsunuz, bu silahlarla ilgili eğitim aldınız mı?
69. Göreve yönelik hangi tür eğitim aldınız, sertifikanız olan bir konu var mı, görevde alt uzmanlığınız var mı?
70. Görevde ne tür kıyafet giyiniyorsunuz ne sıklıkla nasıl temin ediyorsunuz?
71. Kime bağlı çalışıyorsunuz, emirleri kimden alıyorsunuz, sıralı amirleriniz kimler?
72. Göreve nasıl gidiyorsunuz, katıldığınız operasyonlar nelerdir?
73. Operasyon veya görevlendirme de haksızlık yapıldığına inanıyor musunuz, böyle bir olay oldu mu veya duydunuz mu?
74. Ne kadar maaş alıyorsunuz, maaşınızdan kesintiler var mı?

75. Özlük haklarınız neler?

Metafor Sorular

76. Bayrak sizin için ne ifade ediyor, tek kelime ile nasıl tanımlarsınız?

77. Korucu bir kişinin olmazsa olmaz üç şeyi nedir?

78. Korucuyu neye benzetirsiniz?

79. Çatışmayı neye benzetirsiniz?

80. Korkularınız nelerdir, nasıl tarif edersiniz, neye benzetirsiniz?

81. Üniforma sizin için ne ifade ediyor?

82. Diyarbakır mı, İzmir mi, Ankara mı, İstanbul mu?

EMEKLİ-KIDEMLİ KORUCU KATILIMCILARA GÖRÜŞME SORULARI FORMU

Sayın Katılımcı,

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Sosyal Antropoloji A.B.D.’da “Bir Güvenlik Birimi Olarak Oluşturulan Köy (Güvenlik) Korucularının Sosyal ve Kültürel Yaşamının Sosyal Antropolojik Açıdan Tespiti” isimli bir tez çalışması yapmaktayım. Tez çalışmamda sizinle gerçekleştireceğim bu görüşme neticesinde ulaşacağım veriler çalışmamda veri sağlayacak ve görüşmeler tamamen gizli tutulacaktır. Müsaadenizle yapacağımız görüşmeyi de bilginiz dâhilinde kayda alıyorum.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Katılımcı Numarası:

Adı Soyadı:

Görüşme Tarihi, Yeri:

SORULAR

Demografik Bilgi Soruları

1. Kaç yaşındasınız?
2. Doğum yeriniz neresi?
3. Kaç çocuğunuz var, bunlardan kaç korucu oldu?
4. Hangi aşirettensiniz? Aşiretiniz ne zaman koruculuğu kabul etmiştir? Neden?
5. Hangi ilde, hangi köyde yaşıyorsunuz? Köyünüzde korucu oranı nedir?
6. Koruculuktan önce ne iş yapıyordunuz?
7. İlave yaptığınız gelir getiren bir işiniz var mı? (Tarım, hayvancılık, ticaret vb.)
8. Koruculuğa başlama yaşıınız ve koruculuğu neden seçtiğiniz, sizi etkileyen unsurlar nedir, tavsiye eden, telkinde bulunan oldu mu? Devletin bir baskısı oldu mu?
9. Koruculuğa başladıktan sonra hayatınızda neler değişti?
10. Koruculuğu seçtikten sonra görüşlerinizde değişiklik oldu mu, amacınıza ulaştınız mı?
11. Koruculuğu neden sürdürüyorsunuz, bırakmayı düşünür müsünüz, hangi şartlarda bırakırsınız?
12. Operasyonlarda korucular ne tür görevler alıyor, eskiyle fark var mı?
13. Şu anda korucu seçimlerinde aşiretler gözetiliyor mu? Müracaat eden herkes şartlara uyuyorsa korucu olabilir mi?

14. Koruculuğu seçmeyen aşiretlerle ilgili ne düşünüyorsunuz?
15. İlk zamanlardaki korucularla şimdikiler arasında fark var mı, varsa nedir?
16. Terörle mücadelede koruculuk etkili oldu mu sizce, koruculuk kalkarsa ne olur?
17. Koruculuğa başladıktan sonra dönemlere ayırsanız nasıl ayırırsınız terörle mücadeleyi?
18. Çözüm süreci ve barışla ilgili ne düşünüyorsunuz, nasıl barış ve huzur gelir bölgeye?
19. Koruculuk aşiretler arasındaki ilişkileri nasıl etkiledi?
20. Çevrenizde örgüte yardım eden köy veya aşiret var mı?
21. Devletten beklentileriniz neler? Devlet korucuları nasıl görüyor?

FOTOĞRAFLAR

13 Mart 2014'te Şehitler Günü etkinliklerinde Genelkurmay Bşk.lığına davet edilen Şehit Korucu Hasan Caner'in Eşi ve oğlu.

2016 Yılında Nusaybin'de operasyonlar sırasında teröristlerce yakılan Misak-ı Milli Ortaokulu'nda öğrenci karneleri.

2016 yılında Şırnak Kumçatı'da korucu çocukları. (Aileden izin alınmıştır)

2016 yılında Şırnak Merkezde korucu ailesi Tatarlar'ın çocukları Hasan, Hüseyin ve İskender. (Aileden izin alınmıştır)

2016 yılında Şırnak'ta operasyonda şehrin çevre güvenliğini alan köy korucuları

1980'li yıllarda Van İl J.K.nın ziyaret eden korucular.

Operasyonda mola vermiş korucu timi.

Jandarma personeli ile öğle yemeği yiyen görevdeki korucular.

2016 yılında Van'da şehit olan İlçe J.K. Bnb. Kıvanç Cesur'un isminin verildiği bir korucunun oğlu Kıvanç Cesur A.

Korucu çocukları Van/Muradiye (Ailelerden izin alınmıştır)

Mevzide nöbet tutan korucu.

Mitinge giden bir korucu.

Operasyondaki Kırgız Korucular.

Ulupamir Köyü'nde görev yapan Kırgız korucular.

Geleneksel Kırgız “Gökbörü” oyunu.

Kadın Korucu

Kadın Korucu ve Babası

Kadın Korucu

Süleyman Ağa'nın (Süleyman Tatar) Mustafa Kemal Atatürk ile Çekilmiş Bir Fotoğrafı

Tatar aşiretinin büyüklerinden Süleyman Tatar'ın Atatürk ile fotoğrafı.

6. ÖZET

Tarihsel ve güncel olaylardan göz önünde bulundurularak yapılan çalışmada çoğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bulunan; 31 ilde güvenlik unsurlarının kırsaldaki bazı kolluk görevlerine yönelik işe alınan ve bir topluluk olarak nitelendirebileceğimiz köy korucularının kimlik inşası kendi anlatımlarıyla betimlenmeye çalışılmıştır. Yaklaşık 40 yıllık süreçte aileleriyle birlikte ortalama bir milyonluk nüfusa sahip korucuların sosyal-kültürel yaşamlarının bir fotoğrafının çekilmesi için kartopu tekniği ile ulaşılan korucularla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin son döneminde kurulan Hamidiye Alayları ile benzerlikleri, koruculuk sisteminin kurulduğu 1980'li yıllardan günümüze kadar terörle mücadeleyle paralel gelişen yasal ve siyasi süreç irdelenmiştir. Korucu Konfederasyonunun 2012 yılından itibaren çıkardığı Korucu Dergisinin içerik analizi yapılmıştır.

Çalışmada ana sorunlasıl karşılığı olarak nitel araştırma yöntemi kıstaslarıyla; Korucu kimliğinin bileşenleri, korucuların temsiliyetleri, sembolleri, milliyetçilik öğeleri, aile ve sosyal yaşamları, mesleklerine bakış açıları ve manevi değerleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Köy Korucusu, Kimlik, Aşiret, Temsiliyet, Semboller, Kan Davası

7. ABSTRACT

Considering the historical and current events, most of them are located in the Eastern and Southeastern Anatolia regions; The identity construction of the village guards, who are recruited for some law enforcement duties in the rural areas of 31 cities and which we can define as a community, has been tried to be described with their own expressions. In-depth interviews were conducted with the village guards, reached by snowball technique, in order to take a picture of the social-cultural life of the village guards, who have an average population of one million, with their families over a period of nearly 40 years. In addition, the similarities with the Hamidiye Regiments, which were established in the last period of the Ottoman Empire, and the legal and political process that developed in parallel with the fight against terrorism from the 1980s when the village guard system was established to the present were examined. The content analysis of the Korucu Magazine, which has been published by the Confederation of Village Guards since 2012, was made.

In the thesis, with the criteria of qualitative research method as the main problematic answer; The components of the identity of the village guards, the representations of the guards, their symbols, elements of nationalism, their family and social lives, their perspectives on their profession and their spiritual values were tried to be revealed.

Keywords: Village Guard, Identity, Tribe, Representation, Symbols, Vendetta

8. KAYNAKÇA

- Abdül Hamid, Sultan, (1975). Siyasi Hatıratım, 2.Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul
- Adanır, Oğuz, (2007). Kültür ile Zihniyet, Doğu Batı Dergisi (Kimlikler), Sayı 23, Doğu Batı Yayınları, İstanbul
- Afşar, Timuçin, (2006). Düşünce Tarihi, Bulut Yayınları, İstanbul
- Akgönül, Samim. (2008). Entegrasyonun Ötesinde Türkiye’den Fransa’ya Göç ve Göçmenlik Halleri, (Ed: D. Danış, V. Irtis), Din, Çok Bağımlılık ve Kimlik Korkusu Ekseninde Fransa Türkleri, Bilgi Üni. Yayınları, İstanbul
- Akgüner, Tayfun, (2003). Kolluk Kavramına Genel Bir Bakış, Polis Dergisi, Sayı 36, Ankara
- Akıllı, H.Serkan, (2003). Etnisite Olgusunun Kavramsal Sınırları ve Modernite Açısından Değerlendirilmesi, Y.Lisans Tezi, Akdeniz Üni., Sos.Bil.Ens., Yönetim ABD, Antalya
- Akpınar, Mahmut ve Karataşoğlu, Soner, (2011). Geçici Köy Koruculuğu Sistemi Üzerine Bir Saha Çalışması: Beytüşşebap Örneği, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 10, Sayı 38
- Aktaş, Abdullah, Onur, (2012). Hayatı Müzikle Anlamak, Doğu-Batı Dergisi, Sayı 62 (Önce Müzik Vardı), Ankara
- Alp, İ. Akgün, (2013). Terörün Ekonomik Etkileri, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi, 4(1), Polis Akademisi, Ankara
- Alpar, Güray, (2010). Ankara’da Yaşayan Bingöllülerde Sosyal ve Kültürel Değişim, Yayınlanmış Doktora Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul
- Altay, Fahrettin, (1970). 10 Yıl Savaş 1912-1922 ve Sonrası, İnsel Yayınları, İstanbul
- Altuntaş, Nezahat, (2004). Kısmi Kimliklerin Evrensel Konumlanması, Türkiye Günlüğü, Sayı 79
- Amin, Maalouf, (2001). Ölümcül Kimlikler, YKY yayınları, 9.Baskı, İstanbul
- Anderson, Benedict (2007). Hayali Cemaatler (Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması), Çev. İskender Savaşır, Dördüncü Baskı, Metis Yayınları, İstanbul
- Anthony, Giddens, (2008). Sosyoloji, Haz. Cemal Güzel, Kırmızı Yayınları, İstanbul

- Arap, İbrahim ve Erat, Veysel, (2018). Bir Kamu Politikasının Analizi: Türkiye’de Geçici Köy Koruculuğu, Mülkiye Dergisi 39(4), s.73-108
- Arat, Mustafa, (2016). Türkiye’de Kitle İletişim Araçlarında Romantik Milliyetçiliğin Temsili: Atlas Dergisi Örneği, Y.Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üni, İstanbul
- Argunhan, Metin, (2009). Hamidiye Alayları ile Koruculuk İlişkisi, Y.Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
- Arslan Mustafa, (2018). Güvenlik Koruculuğu Bağlamında 6360 Sayılı Kanun’un Değerlendirilmesi, Strategic Public Management Journal, 4.Sayı,
- Assmann, Jan, (1995), Collective Memory and Cultural Identity. New German Critique, 65, 125-133.
- Assmann, Jan, (2010). Globalization, Universalism and Erosion of Cultural Memory, A. Assmann & S. Conrad (ed.), Memory in a Global Age: Discourses, Practices and Trajectories. s. 121-137, New York
- Assmann, Jan, (2015). Kültürel Bellek, Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik, (Çev. Ayşe Tekin), Ayrıntı Yayınları, 2.Baskı, İstanbul
- Avcıoğlu, Doğan, (1996). Türkiye’nin Düzeni, Birinci Kitap, Tekin Yayınevi, İstanbul
- Avcıoğlu, Doğan (1983). Milli Kurtuluş Tarihi, Cilt-3, Tekin Yayınevi, İstanbul
- Aydın, Ahmet Hamdi (2011). Türk Kamu Yönetimi, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- Aydın, Suavi; Emiroğlu, Kudret; Özel, Oktay ve Ünsal, Süha, (2000). Mardin: Aşiret-Cemaat-Devlet, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul
- Bacik, Gökhan ve Coşkun, Bezen, Balamir, (2011). The PKK Problem: Explaining Turkey's Failure to Develop a Political Solution, Studies in Conflict & Terrorism, Routledge Taylor&Francis Group
- Balta, Evren, (2004). Causes and Consequences of TheVillage Guardsystem in Turkey, Draft paper for presentation at Mellon Fellowship for Humanitarian and Security Affairs Conference, New York
- Baltacı, Ali, (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme, Bitlis Eren Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7. Sayı, s.231-274, Bitlis

- Barelson, Bernand ve Gary Steiner, (1984). Human Behavior, Harcourt Brace and World, USA Beck, Ulrich, (1986). Risikogesellschaft, Frankfurt
- Başeren, Sertaç, (2001). İnsan Hakları ve Terörizm, İnsan Hakları ve Güvenlik Paneli, TBB İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Mrk., 7-8 Aralık 2001, syf 195-225), Ankara
- Bauman, Zygmunt, (1998). Sosyolojik Düşünmek, (Çev. Abdullah Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Bauman, Zygmunt, (2008), “Identity in the Globalizing World” (içinde), A. Elliot & P. Du Gay (ed.)
- Bauman, Zygmunt, (2009), Identity in Question. s. 1-12. London: Sage
- Bauman, Zygmunt, (2011). Yaşam Sanatı, Versus Yayınları, İstanbul
- Baumeister, Roy F., and Muraven, Mark, (1996). Identity as Adaptation to Social, Cultural, and Historical Context, Journal of Adolescence, 19(5), 405–416.
- Bayart, Jean-François (1999). Kimlik Yanılsaması, Çev. Mehmet Morali, Metis Yayınları, İstanbul
- Bayri, Hakan, (2008). Türkiye’de Kimlik Siyaseti Sorunu ve Ulusal Kimlik (Doktora Tezi), Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum
- Bayri, Hakan, (2011). Türkiye’de Kimlik Siyaseti, İslamcı Siyaset ve Etnik Ayrılıkçılık, Binyıl Yayınevi, Ankara
- Berg, Bruce L. Ve Lune, Howard, (2015). Quantitative Research Methods for The Social Sciences, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (Çev.Koor. Prof.Dr. Asım Arı), Eğitim Yayınevi, Konya
- Beşikçi, İsmail (1992). Doğu’da Değişim ve Yapısal Sorunlar (Göçebe Alikan Aşireti) Yurt, Ankara
- Bila, Fikret, (2007). Komutanlar Cephesi, Beta Yayıncılık, İstanbul
- Bilgiç, M. Sadi ve Akyürek, Salih, (2009). Güneydoğu Sorununun Sosyolojik Analizi (Teknik Rapor), Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Mrk. (BİLGESAM), Ankara
- Bilgin, Nuri (1995). Kolektif Kimlik, Sistem Yayıncılık, İstanbul
- Bilgin, Nuri, (2001). İnsan İlişkileri ve Kimlik, Sistem Yayıncılık, İstanbul

- Bilir, Olgun, (2012). Bir Güç Alanları Sistemi Olarak Müzik Toplum İlişkisi, Doğu-Batı Dergisi, Sayı 62 (Önce Müzik Vardı), Ankara
- Bostancı, M. Naci, (1998). Etnisite, Modernizm ve Milliyetçilik, Türkiye Günlüğü, Sayı: 50
- Bozdağ, İsmet, (1975). Abdülhamid'in Hatıra Defteri Belgeler ve Resimlerle, Kervan Yayınları, İstanbul
- Brandmeyer, Gerard ve Blackwell, T, (1972). Sociology: Theories in Conflict, The Rural, Urban Continuum is Culture Free, R.S. Denisoff (Ed). Wordsworth Publishing Comp.
- Bruinessen, Martin Van, (2003). Ağa, Şeyh, Devlet, İletişim, İstanbul
- Bruinessen, Martin Van, (1995). Kürdistan Üzerine Yazılar, İletişim, İstanbul
- Budak, Selçuk, (2000). Psikoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara
- Bulut, Meryem, (2017). Identity Belonging Changes through Migration, New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences, Online-5, s. 26-31
- Byman, Daniel, (1998). The Logic of Ethnic Terrorism, Studies in Conflict and Terrorism, c. 21, no. 2, s. 149-169
- Castel, Robert, (2004). Sosyal Güvensizlik, Çev. Işık Ergüden, İletişim yayınları, İstanbul
- Castells, Manuel, (2006). Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür-Kimliğin Gücü, (Çev. Ebru Kılıç), İstanbul Bilgi Üni. Yayınları, İstanbul
- Crehan, Kate, (2002). Gramsci Kültür Antrpoloji, Kalkedon Yayınları, İstanbul
- Cohen, Antony, P. (1999). Topluluğun Simgesel Kuruluşu, (Çev. Mehmet Küçük), Dost Kitapevi, Ankara
- Condor, Susan, (1990). Social Stereotypes and Social Identity. Social Identity Theory: Constructive and Critical Advances, (Der.) D. Abrams ve M. A. Hogg. London: Harvester Wheat Sheaf. 230-251.
- Çelebi, Nilgün, (1997). Kimlik ve Din, Tımas Yayınları, İstanbul
- Çelik, Emrah ve Gürçan, Metin, (2015). Türkiye'nin Terörle Mücadele Tarihinde Koruculuk Sistemi: Sebep mi, Sonuç mu?, Millî Güvenlik ve Askerî Bilimler Akademik Dergisi, Cilt 2, Sayı 7, s.33-62

- Çoklar, Işıl, (2014). Kişilik Özellikleri ile Bağışlama Eğilimi Arasındaki İlişkinin İntikam Güdüsü ve Adalet Duyarlılık Temelinde İncelenmesi, (Yayınlanmış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi
- Cooper, Joel ve Stone, J. (2000). Cognitive Dissonance and The Social Group. In D. J. Terry and M. A. Hogg (Eds.), Applied Social Research. Attitudes, Behavior, and Social Context: The Role Of Norms and Group Membership (p. 227–244). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Criss, Nur, Bilge, (1995). The Nature of PKK Terrorism in Turkey, Studies in Conflict and Terrorism, Volume 18, s.17-37, U.K.
- Demir, Cenker, Korhan, (2010). Sebeplerinden Mücadele Yöntemlerine Avrupa’da Etnik Ayrılıkçı Terörizmin Analizi, Doktora tezi, KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Demirtaş, H. Andaç, (2003). Sosyal Kimlik Kuramı, Temel Kavram ve Varsayımlar, İletişim Araştırmaları, 1(1), s.123-144
- Denisoff ve Wahrman, (1983). İntroduction to Sociology, Mc. Millan Rub.Comp., USA
- Denzin, Norman, K. ve Lincoln, Yvonna, S., (2005). The Sage Handbook of Qualitative Research, Sage Publications, London
- Dikeçligil, Beylü, (2013) Kültür Kavramının Analizi veya Sosyo-Kültürel Gerçekliğin Yapısı Üzerine Bir İnceleme. In Alver, K. Ve Doğan, N. (Edt.), Kültür Sosyolojisi, (s. 133- 152). Ankara: Hece.
- Doğan, Ergun, (2000). Kimlikler Kısacasında Ulusal Kişilik, İmge Kitapevi, Ankara
- Doğu, Tuba ve Deligöz, V. Melis, (2017). Hafıza Kutusu: Bir Kentsel Kolektif Bellek Deneyi(mi), Megaron Dergisi, Sayı No.4, Yıldız Teknik Üni, İstanbul
- Doosje, Bertjan ve Ellemers, Naomi, (1997). "Stereotyping Under Threat: The role of Group İdentification." The Social Psychology of Stereotyping and Group Life. (Der.) R. Spears, v. d. Oxford: Blackwell. 257-273.
- Duran, Selçuk, (2012). Türkiye’de Aşıklık Geleneğinin Popüler Müziklere Etkisi, Doğu-Batı Dergisi, Sayı 62 (Önce Müzik Vardı), Ankara
- Dündar, A.Nihat, (1988). Açıklamalı-İçtihatlı-Örnek Uygulamalı Emniyet Teşkilatı ve Hizmetleri, Yiğit Ofset, Ankara

- Fırat, M. Şerif, (1961). Doğu illeri ve Varto Tarihi, Millî Eğitim Basımevi, Ankara
- Eickelman, Dale F(Ed), (2007). Social, Economic and Political Studies of the Middle East and Asia: The Settlement Issue in Turkey and the Kurds, Brill Academic Publishers, Boston, MA.USA
- Ekinci, Nihat, (2011). Pimi Çekilmiş Bomba Köy Koruculuğu Sistemi, Do Yayınları, İstanbul
- Emiroğlu, Kudret ve Aydın, Suavi, (2003), Antropoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara
- Erat, Veysel, (2013). Kamu Görevlisi Kavramı Açısından Geçici Köy Korucuları, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt:28, Sayı:1,
- Ergil, Doğu, (2009). Kürt Raporu, Timaş Yayınları, İstanbul
- Erkilet, Alev, (2007). Toplumsal Yapı ve Değişme Kuramları: Sorokin, Parsons, Dahrendorf, Metron, Hece Yayınları, İstanbul
- Eriksen, Hylland, Thomas, (2004). Etnisite ve Milliyetçilik (Antropolojik Bir Bakış), Çev: Ekin Usaklı, Avesta, İstanbul
- Esgin, Ali, (2012). Bir Müzik Sosyolojisi Var mıdır?, Doğu-Batı Dergisi, Sayı 62 (Önce Müzik Vardı), Ankara
- Eyerman, Ron, (2003). Cultural Trauma: Slavery and the Formation of African American Identity. (2. Baskı), Cambridge: Cambridge University Press.
- Brandmeyer, G. ve Blackwell, T. (1972). “The Rural, Urban Continuum is Culture Free” R.S.Denisoff (Ed).Sociology:Theories in Conflict, Wordsworth Publishing Comp
- Fromm, Erich, (2011). The Revolution of Hope: Toward a Humanized Technology, American Mental Health Foundation Books, New York
- Galula, David, (1965). Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri Teori ve Tatbikatı, (Çev. Hasan Lembet), Gnkur.Bşk.lığı Basımevi, Ankara
- Gellner, Ernest, 1998, Milliyetçiliğe Bakmak, (Çev. Simten Coşar vd.), İletişim Yayınları, İstanbul
- Gellner, Ernest (2006). Uluslar ve Ulusçuluk, (Çev. Günay Göksu Özdoğan) Hil Yayınları, İstanbul

- Georges, Balandier, (2010). Siyasal Antropoloji (Çev. Devrim Çetinkasap), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul
- Girard, Rene, (2003). Şiddet ve Kutsal, Kanat Yayınları, İstanbul
- Göka, Erol, (2006). İnsan Kısım Kısım: Topluluklar, Zihniyetler, Kimlikler, Aşına Kitaplar, Ankara
- Gökalp, Ziya (1995). Hars ve Medeniyet, Toker Yayınları, İstanbul
- Gökalp, Ziya (1992). Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler (Derleyen Şevket Beysanoğlu), Kaynak Yayınları, İstanbul
- Grigore, Alina – Aurelia, (2013). Social Economy Entities: A Worldwide Overview. Review of Applied Socio-Economic Research, 6(2), 111–120.
- Güleç, Cengiz, (2004). Politik Psikoloji Penceresinden Siyaset Ahlakı, Kimlik ve Laiklik, Ümit Yayıncılık, Ankara
- Gültekin, Kerim, Ahmet, (2018). Aşiretler Ne Anlatır, Kürt Tarihi Dergisi, Nisan-Mayıs-Haziran 2018, Syf.4-11
- Gürcan Metin, (2014). Arming civilians as a counterterror strategy: The case of the village guard system in Turkey, Dynamics of Asymmetric Conflict, August, 8:1, 1-22
- Gürcan, Metin ve Ünal, Mustafa C. (2018). Reaching to Balance of Resolve: The Enduring Conflict between Turkey and the PKK, Kitap Bölümü Elli Liberman, Deterring Terrorism, London, Routledge
- Gürsoy, Akile. (2008). “Araştırma Yöntemleri”, Yeditepe Üniversitesi Antropoloji Bölümü Ders Notları, İstanbul
- Güvenç, Bozkurt, (1985). Kültür Konusu ve Sorunlarımız, İkinci Baskı, İstanbul, Remzi Kitapevi, İstanbul
- Güvenç, Bozkurt, (1999). İnsan ve Kültür, Remzi Kitapevi, İstanbul
- Güvenç, Bozkurt, (1995). Kültür ve Eğitim, Gündoğan Yayınları, Ankara
- Güvenç, Bozkurt, (2000). Sosyal Kültürel Değişme, Gündoğan Yayınları, Ankara
- Hablemitoğlu, Şengül, (2004). Küreselleşme, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, Birinci Basım, İstanbul
- Hakan, Mehmet, (1995). Kimlik Nedir? Türkiye Günlüğü, Sayı 33

- Halkin, E., Leon, (1999). Tarih Tenkidinin Unsurları, (Çev. Bahaeddin Yediyıldız), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- Haviland, A. William, (2002). Kültürel Antropoloji, Çev. Hüsamettin İnanc, Seda Çiftçi, Kaknüs Yayınları, İstanbul
- Haviland, William; Prins, E.L. Harald; Walrath, Dana ve McBride, Bunny, (2008). Kültürel Antropoloji, Kaknüs Yayınları, İstanbul
- Heller, Agnes, (2001). Cultural Memory, Identity and Civil Society. Internationale Politik und Gesellschaft (IPG)2, s. 139-143. <http://library.fes.de/pdf-files/ipg/ipg-2001/2/artheller.pdf>
- Hentch, Thierry, (1996). Hayali Doğu, (Çev. Aysel Bora), Metis Yayınları, İstanbul
- Hewstone, Miles; Stroebe, Wolfgang ve Jonas, Klaus, (1996). An Introduction to Social Psychology, Oxford: BPS Blackwell.
- Hinkle, Steve ve Brown, Rubert, (1990). "Intergroup Comparisons and Social Identity: Some Links and Lacunae." Social Identity Theory: Constructive and Critical Advances. (Der.) D. Abrams ve M. A. Hogg London: Harvester Wheatsheaf.
- Hogg, A. Michael ve Abrams, Dominic, (1988). Social Identifications: A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes. London ve New York: Routledge.
- Hogg A. Michael ve Vaughan, M. Graham, (2007). Sosyal Psikoloji, Çev. İbrahim Yıldız, Aydın Gelmez, Ütopya Yayınları, Ankara
- Hörning, Karl, Michailow, Matthias, (1990). Lebensstil als Vergesellschaftungsform Zum Wandel von Sozialstruktur und sozialer Integration, In: Berger, Peter A., Hradil, Stefan (1990), Lebenslagen, Lebensläufe, Lebensstile, Göttingen
- İlkkaracan, Pınar (Der), (2003). Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik, İletişim Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul
- İzol, Hamit, (2009). Aşiret ve Öteki Yüzü, Destek Yayınları, İstanbul
- Jabar, A. Faleh ve Dawod, Hosham, (2013). Aşiretler ve İktidar: Ortadoğu’da Etnisite ve Milliyetçilik, (Çev. Ömer Ögünç), İst. Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Kafesoğlu, İbrahim (2017). Türk Milliyetçiliğinin Mesleleri, Ötüken Yayınları, İstanbul
- Kaplan, Ayten (2008). Kültürel Müzikoloji, İkinci Baskı, Bağlam Yayınları, İstanbul

- Kaplan, Mehmet (1993). Kültür ve Dil, Dergâh Yayınları, Sekizinci Baskı, İstanbul
- Karataş, Zeki (2017). ‘Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi’ Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi 1(1), Syf 68-86
- Karataşoğlu, Soner ve Akpınar Mahmut, (2011). Geçici Köy Koruculuğu Sistemi zerine Bir Saha alışması: Beytüşşebap rneği, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:10, Sayı:38
- Kaya, Karen (2012). “Turkish commanders discuss counterterrorism strategies and lessons learned from 25 years of fighting the PKK” Small Wars & Insurgencies Vol. 23, No. 3
- Kellner, Douglas, (2001). Popüler Kültür ve Postmodern Kimliklerin İnşası, ev. Gülcan Seçkin, Doğu Batı, Ankara
- Kelly, Caroline, (1993). Group Identification, Intergroup Perceptions and Collective Action, European Review of Social Psychology, 4:1, 59-83,
- Keskin, Nejat, (2014). Akışkan Kimlikler-Etnik ve Dini Kimlik Arasında Becirman Seyyidleri, Doktora Tezi, Hacettepe ni., Sos.Bil.Ens., Antropoloji ABD
- Kıray, Mübeccel Belik, (2003). Toplumsal Yapı Toplumsal Değişme, Bağlam Yayınları, İstanbul
- Koç, Murat, (2011). Bir Güvenlik Organizasyonu Olarak Geçici Köy Koruculuğu Sisteminin Dn, Bugünü ve Terörle Mücadeledeki nemine Dair Tespitler. .. Sosyal Bilimler Ens. Dergisi, Sayı 20
- Kodaman, Bayram, (1987). Sultan II. Abdülhamid Devri Doğu Anadolu Politikası, TKAE Yayınları, Ankara
- Korucu Dergisi, Anadolu Güvenlik Korucuları ve şehit Aileleri Konfederasyonu, 2012-2019 yılları arası (toplam 28 sayı), Ankara
- Köseoğlu, Nevzat, (1995). Kültür/Kimlik zerine, Türkiye Günlüğü, Sayı.33, s.41-48
- Köseoğlu, Nevzat, (1998). Türk Kimliği ve Türk Dünyası, Ötüken Neşriyat, İstanbul
- Kümbetoğlu, Belkıs, (2005) Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma, Bağlam Yayınları, İstanbul

- Leach, Edmund R. (2001). Rewanduz Kürtleri (S. Birwan, H.Özsoy, S.R. Şengül, Çev.), Aram, İstanbul
- Leichter, J. David, (2012). Collective Identity and Collective Memory in the Philosophy of Paul Ricoeur. *Études Ricoeuriennes / Ricoeur Studies*, 3 (1), s. 114-131.
- Levendoğlu, M. Fuat, (2019). Toplumsal ve Kültürel Hayatın Politize Oluşu, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Lichtenstein, Heinz, (1983). The Dilemma of Human Identity, Jason Aronson Inc., NewYork
- Mackie, M. Diane; Hamilton, L. David; Susskind,Joshua; Rosselli, Francine, (1996). Social Psychological Foundations of Stereotype Formation, Stereotype and Stereotyping, (Der.) C. N. Macrae. v. d. NY: Guilford. 41-78.
- Malinowski, Bronislaw, (1961). The Dynamic of Cultural Change, Yale University Pres.
- Marcus, Alırıza, (2009). Kan ve İnanç: PKK ve Kürt Hareketi, (Çev. Ayten Alkan), İletişim Yayınları, İstanbul
- Marshall, Gordon (ed.), (1999). Sosyoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara
- McLeish, John, (1969). The Theory of Social Change, Schocken Boos, New York
- Meşe, Gülgün, (1999). Sosyal Kimlik ve Yaşam Stilleri, (Doktora tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü-Psikoloji ABD, İzmir
- Metron, Robert, K. (1968), Social Theory and Social Structure, New York: The Free Pres.
- Michener, H.Andrew, DeLamater, D. John, ve Schwartz, H. Shalom, (1990). Social Psychology, 2. baskı, Harcourt Brace Jovanovich, Orlando
- Millî Güvenlik Konseyi Tutanak Dergisi (1983), 155.Birleşim, Sayı:9
- Mikos, Lothar, (2001). Fern-Sehen, Bausteine zu einer Rezeptionsaesthetik des Fernsehens Vistas, Berlin
- Mlicki, P. Pawel ve Ellemers, Naomi, (1996). "Being Different or Being Better? National Stereotypes and Identifications of Polish and Dutch Students." *European Journal of Social Psychology*, 26, 97-114.
- Mummendey, Amelie ve Schreiber, Hans-Joachim, (1983). Better or Just Different? Positive Social Identity by Discrimination Against or by Differentiation From Outgroups, *European Journal of Social Psychology*, 13, 389-397.

- Neuman, W. Lawrence, (2010) Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar, I. Cilt Yayın Odası, İstanbul
- Neuman, W. Lawrence, (2012). Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar III. Cilt (5. Basım). Yayın Odası, İstanbul
- Newman, B. M., (1978) The Concept of Identity: Research and Theory, Adolescence, 1978 Spring;13(49):157-166. PMID: 352102.
- Neziroğlu, İrfan ve Yılmaz, Tuncer, (2014). Başbakanlarımız ve Genel Kurul Konuşmaları, Cilt 8, TBMM Basımevi, Ankara
- Olick, K. Jeffrey, (2014). Kolektif Bellek: İki Farklı Kültür, Moment Dergi, Çev. Meral Gümüşdoğan, Hacettepe Üni. İİŞ. Fak. Kültürel Çalışmalar Dergisi, 1(2), 175-211, Ankara
- Önder, Ali Tayyar, (2007), Türkiye'nin Etnik Yapısı, Fark Yayınları, Ankara
- Özbudun, Sibel ve Şafak, Balkı, (2005). Antropoloji Kuramlar Kuramcılar, Dipnot Yayınları, Ankara
- Özcan, Nihat, Ali, (1999). PKK Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi, Avrasya Stratejik Araştırmalar Mrk. Yayınları, Ankara
- Özdağ, Umit (2004). 'The PKK and Low Intensity Conflict in Turkey', Ankara
- Özdemir, Ali Rıza, (2012). PKK ve Korucular (PKK and the Village Guards) (In Turkish), Altınpost, İstanbul
- Özer, Ahmet, (1990). Doğu Anadolu'da Aşiret Düzeni, Boyut Yayınları, İstanbul
- Özgür Aydın Ziya, (2009). Jandarmanın Görev ve Yetkileri, Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir
- Paker, Evren Balta (2004). Causes and Consequences of Village Guard System in Turkey, Presentation at Mellon Fellowship for Humanitarian and Security Affairs Conference, CUNY- Graduate Center, New York, December 2.
- Parksons, Talcott, Shils, Edward ve diğerleri, (1965). Theories of Society: Foundations of Modern Sociological Theory, 2.b., The Free Press, New York
- Resmî Gazete, Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Sayı 30052, 29.04.2017, KHK 690

- Resmî Gazete, Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Sayı 30165, 25.08.2017, KHK 694
- Resmî Gazete, Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Sayı 30280, 24.12.2017, KHK 696
- Rice, Timothy, (2007). Reflections on Music and Identity In Ethnomusicology, Muzikologija
- Roger, Antoine, (2008). Milliyetçilik Kuramları, (Çev. Aziz Ufuk Kılıç), Versus yayınları, İstanbul
- Romsan, Abraham ve Paula G.Rubel, (1998). The Tapestry of Culture: An Intruduction to Cultural Anthropology, 6.Baskı, Boston:Mc Graw Hill, USA
- Sancar, Serpil, (2009). Erkeklik, İmkânsız İktidar; Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler, Metis Yayınları, İstanbul
- Saydam, Ali, (2017). İletişim, Akıl ve Gönül Penceresi: Algılama Yönetimi, Beşinci Baskı, Remzi Kitapevi, İstanbul
- Schlesinger, Philip, (1994). Medya, Devlet ve Ulus, (Çev. Mehmet Küçük), Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Sen, Amartya, (2006). Kimlik ve Şiddet; Kader Yanılsaması, (Çev. Ahmet Kardam), Türk Henkel Yayınları, İstanbul
- Sennett, Richard (2005). Otorite (Çev. Kâmil Duran) İkinci Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Sevinç, Fatih, (2015). ‘Korucu Aşiretleri: Biz ne olacağız?’ Al Jazeera Türkçe, 17 Şubat 2015
- Shils, Parsons, Talcott, Edward ve diğerleri, (1965). Theories of Society: Foundations of Modern Sociological Theory ,2.b., The Free Press, New York
- Sirkeci, İbrahim, Exploring the Kurdish Population in theTurkish Context, GENUS, An International Journal of Demography 56: s.149-175.
- Smith, Antony, (1996). Toplumsal Değişme Anlayışı, Çev.Ülgen Oskay, İkinci Baskı, Gündoğan Yayınları, Ankara
- Smith, Anthony, (2002). Küreselleşme Çağında Milliyetçilik, Çev.Derya Kömürcü, Everest Yayınları, İstanbul

- Somerson, Semra, (2004). Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Sorokin, P.A., (1962). Social and Cultural Dynamics, IV.Cilt, The Bedminster Pres, New York
- Sugiyama, Aksoy, Ceren, (2012). Üremeye Yardımcı Tedavi Yöntemlerinin Umutlandığı Hayatlar: Hastane Günlükleri, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi
- Şahin, Barış, (2019). The Mediating Role Of Justice Perception On The Relationship Between Revenge Behavior And Basic Psychological Need Satisfaction, (Yayınlanmış Y.Lisans Tezi, ODTÜ, Ankara
- Şenel, Onur, (2014). Müzik Tercihinin Karmaşık Arka Planı, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 7 Sayı: 30
- Şener, Emine, (2013). Örgütsel İntikam Üzerine Nitel Bir Araştırma (Yayınlanmış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta
- Şimşek, Sefa, (2011). Günümüzün Kimlik Sorunu ve Bu Sorunun Yaşandığı Temel Çatışma Eksenleri, U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(3), 29-39
- Tajfel, Henri, (1978a). The Achievement of Group Differentiation, Differentiation Between Social Groups: Studies in the Social Psychology of Intergroup Relations, (Der.) H. Tajfel. London: Academic Press. 77-101.
- Tajfel, Henri, (1978b). Interindividual Behaviour and Intergroup Behaviour, Differentiation Between Social Groups: Studies in the Social Psychology of Intergroup Relations, (Der.) H. Tajfel. London: Academic Press. 27-60.
- Tajfel, Henri, (1982). Social Psychology of Intergroup Relations, Annual Review of Psychology, 33,1-39.
- Tajfel, Henri ve Forgas, P. Joseph, (1981). Social Categorization: Cognitions, Values and, Groups. Social Cognition: Perspectives on Everyday Understanding. (Der.) J. P. Forgas. London: Academic Press. 113-141.
- Tajfel, Henri, v. d. (1971). Social Categorization and Intergroup Behaviour. European Journal of Social Psychology, 1(2), 149-178.
- Tamer, Mine, Gözübüyük, (2014). Kimlik/lerin Seyrine Bir Keşif, Folklor/Edebiyat Derg., Cilt.20, Sayı.77, 2014/1, Syf.83-100, Cyprus Int.Uni.

- Tarakçı, H. Nur, (2012). Halkla İlişkiler Aracı Olarak Kurumsal Dergiler: Selçuk Bakış Dergisi Örneği, Y.Lisans Tezi, Selçuk Üni, Konya
- Tapan, Berivan, (2007). Terörün Bekçileri Hamidiye Alaylarından Günümüze Koruculuk, Güncel Yayıncılık, İstanbul
- Taşkın, Takış, (2007). Doğu Batı Dergisi, Kimliklerle Buluşma, Doğu Batı, Ankara
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMM TD) (1985). 77. Birleşim, Dönem:
- 17, Cilt: 14, Yasama Yılı: 2, Ankara
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMM TD) (1986). 3. Birleşim, Dönem:
- 17, Cilt: 31, Yasama Yılı: 4, Ankara
- TBMM Genel Kurul Tutanağı, (2009). 28.Birleşim, Dönem:23, Yasama Yılı:4
- TBMM Tutanak Dergisi, (1946), 64.Birleşim, Devre:7, Cilt:24, Toplantı:3
- TBMM Tutanak Dergisi, (1980), 34.Birleşim, Dönem:5, Cilt:13, Toplantı:3
- TBMM Zabıt Ceridesi, (1941). 82. İnkat, Devre:6, Cilt:20, İçtimai Senesi:2
- Thompson, Paul, (1999). Sözlü Tarih Kaydı İçin Kılavuz, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- Tokmak, Meriç, (2016). Sözlü Tarih ve Derinlemesine Görüşme, Ardahan Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 3, syf.83-98
- Touraine, Alain, (2007). Bugünün Dünyasını Anlamak için Yeni Bir Paradigma, Çev.Olcay Kunal, YKY, İstanbul
- Turner, C. John, (1987). Rediscovering the Social Group: A Self Categorization Theory. Oxford: Basil Blackwell.
- Turner, C. John, (1975). "Social Comparison and Social Identity: Some Prospects For Intergroup Behaviour." European Journal of Social Psychology, 5, 5-34.
- Turner, C. John, (1982). "Towards A Cognitive Redefinition of the Social Group". Social identity and Intergroup Relations. (Der.) H. Tajfel. London: Harvester Wheatsheaf. 2-48.
- Turner, C. John, (1991). Social Influence. Buckingham: Open University Press.

- Turner, C. John ve Brown, Rubert, (1978). "Social Status, Cognitive Alternatives and Intergroup Relations." *Differentiation Between Social Groups: Studies In the Social Psychology of Intergroup Relations*. (Der.) H. Tajfel. London: Academic Press. 201-300.
- Türkbağ Ahmet, Ulvi, (2003). *Kimlik Hukuk ve Adalet Sorunu, Doğu Batı (Kimlikler)*, İstanbul
- Türkdoğan, Orhan, (2008). *Zazalar ve Kürtler*, Timaş Yayınları, İstanbul
- Türkdoğan, Orhan, (1999). *Etnik Sosyoloji*, Timaş, İstanbul
- Türkiye’de Koruculuk Sistemi: Zorunlu Göç ve Geri Dönüşler, Göç edenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği, İstanbul, 2013
- Tüysüz, Nur (2011). *Yerel Güvenlik ve Etnik Kimlik (Y.Lisans Tezi)*, Yıldız Teknik Üni. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı
- Ulrich, Beck, (2011). *Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru*, (Çev.Bülent Doğan), İthaki Yayınları, İstanbul
- Uluç, A. Vahap (2010) ‘Kürtler’de Sosyal ve Siyasal Örgütlenme: Aşiret’ Mukaddime Sayı: 2
- Ülgener, Sabri F., (1977). *Aydınlar Sosyolojisi ve Çağımız Aydını*, Dilmis Kitapevi, İstanbul
- Ünal, Mustafa, Cosar, (2013). *Terrorism and Political Violence Strategist or Pragmatist: A Challenging Look at Ocalan's Retrospective Classification and Definition of PKK's Strategic Periods Between 1973 and 2012*, *Terrorism and Political Violence*
- Ünal, Mustafa, Coşar ve Harmancı, Fatih, Mehmet, (2016). *Turkey's Struggle with the Kurdish Question: Roots, Evolution and Changing National, Regional, and International Contexts*, *Middle East Review of Public Administration*, (2) 1
- Üzel, M.Faruk, (2008). *Türkiye’de İç Güvenlik Teşkilatlarının Yeniden Yapılandırılması (Y.Lisans Tezi)*, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin
- Vali, Abbas, (2005). *Kürt Milliyetçiliğinin Kökenleri*, (Çev. Fahriye Adsoy, Ümit Aydoğmuş, Sema Kılıç), Avesta Yayınları, İstanbul
- Vatandaş, Celalettin, (2004). *Ulusal Kimlik: Türk Ulusçuluğunun Doğuşu*, Açılım Kitap, İstanbul

- Weber, Max, (2004). Sosyoloji Yazıları (T. Parla, Çev.). İletişim İstanbul
- Wheelis, Allen, (1966). The Quest for Identity, W. W. Norton & Inc., USA
- Wolcott, Harry F., (1994). Transforming Qualitative Data, Sage Publications, London
- Wulf, Christoph, (2009). Tarihsel Kültürel Antropoloji, Dipnot Yayınları, Ankara
- Yalçın-Heckman Lale, (2002). Kürtlerde Aşiret ve Akrabalık İlişkileri, İletişim Yayınları, İstanbul
- Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek, (1999). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayınları, Ankara
- Yılmaz, Ensar, (2019). Kimlik ve Ekonomi, Tıldız Social Science Review, Vol.5, No.2, Syf.185-208, Yıldız Teknik Üni., İstanbul
- Yurdusev, A.Nuri, (1997). 18. ve 19. Yüzyıllarda Avrupa’da Türk Kimliği, Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik içinde, İstanbul
- Yücekök, Ahmet, (1997). Dinin Siyasallaşması: Din-Devlet İlişkilerinde Türkiye Deneyimi, Afa Yayınları, İstanbul
- Yüceşahin, M.Murat ve Özgür, E.Murat, (2006). Türkiye’nin Güneydoğu’sunda Nüfusun Zorunlu Yerinden Oluşu: Süreçler ve Mekânsal Örüntü, Coğrafi Bilimler Dergisi, Cilt:4, Sayı:2